

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

Liber Decimvs Sextvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20020

EPISTOLARVM
SIVE
REGESTORVM
INNOCENTII III.
ROMANI PONTIFICIS
LIBER DECIMVS SEXTVS.

ZAMORENSI ET PORTVGALENSI EPISCOPIS,
& magistro Florentio Archidiacono Zamorensi.

Epist. 1.
De limitatione
episcopatum
Egitan & Co-
limbriensis.

ENERABILIS frater nos-
ter Colimbriensis Episcopus
in nostra proposuit presen-
tia constitutus quod cum
olim Auriensi Episcopo &
suis coniudicibus nostris dederimus li-
teris in mandatis ut uniuersa in quorum
possessionem per Cauriensem & Civitaten-
sem Episcopos venerabilis frater noster
Egitaniensis Episcopus fuerat aduersus
eundem Colimbriensem inductus, vel eo-
rum occasione auctoritate propria occupa-
rat, ipsi Colimbriensi cum fructibus me-
dij temporis restitui facientes, supplerent
si quid per ipsius Egitaniensis malitiam de-
fuisse constaret executioni sententiae pro
eodem contra Egitaniensem eundem arbi-
trali examine super restitutione fructuum
promulgatae, ad limitationem episcopa-
tum quam cito possent sub omni diligen-
tia processuri, praedictus Auriensis & sui
coniudices super restitutione facienda vi-
ces suas Abbati de Sertia & suis consociis
commiserunt, limitationem episcopatum
sibi specialiter reservantes. Possessionibus

itaque per eundem Abbatem & suos colle-
gas Colimbriensi Ecclesiae restituitis, iidem
iudices dictum Egitaniensem, nisi fructus
omnes medij temporis ad plenum restitue-
ret infra terminum ad hoc ei praefixum,
excommunicationis vinculo innotarunt,
contradictores censura simili percellentes.
Transacto vero termino infra quem Egitaniensis Episcopus eidem debuerat parere
sententiae, ipsius contumacia exigente pro-
lata prius sub conditione sententia fuit,
postmodum praecise & simpliciter innova-
ta. Partibus sane a delegatis nostris praedi-
ctis interim convocatis, procurator Colim-
briensis Ecclesiae & pars altera ad hoc ad
ultimum convenerunt ut idem Colim-
briensis in possessione quam per memora-
tum Abbatem & suos collegas fuerat asse-
cutus, non obstante modo processu, vi-
delicet siue iuste siue iniuste processerint,
tunc pacifice permaneret, si tamen ea re-
stituta fuissent quae secundum mandatum
apostolicum restitui debuerant hinc inde,
subtractione vel suppletionem nihilominus
facienda, si fuisset aliquid quoad posses-
sionibus

Z Lzz iij

siones plus vel minus debito restitutum. Pro restitutione verò fructuum idem Egitanensis obligavit ablantes, hoc tamen adhibito, quòd si cautio illa insufficientis videretur, secundum delegatorum ipsorum caveret arbitrium per pignoratitiam vel fidejussoriam cautionem. Præfixo quoque termino quo se partes eorundem iudicium conspectui præsentarent, propter discordiam quæ inter carissimos in Christo filios nostros Portugalsensem & Legionensem Reges excreverat, idem Colimbriensis quòd neque per se neque per procuratorem idoneum apud Auriam poterat proficisci per quendam nuntium ferè nudum iudicibus intimavit. Ipsi verò eundem Colimbriensem in mille ac sexcentis solidis moneræ Legionensis expensarum nomine condemnarunt, & aliàs procedentes minus legitime contra ipsum, episcopatus non sine Colimbriensis Ecclesiæ præiudicio post appellationem legitimam limitarunt. Quapropter idem postulabat instanter processum iudicium eorundem tam super expensis quam limitibus irritari. Nos autem considerantes utriusque partium expedire ut non secundum rigorem iustitiæ, sed secundum æquitatis providentiam in isto negotio procedatur, discretionem vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus apud vos possessionibus sequestratis, Egitanensem Episcopum, ut Colimbriensi fructus iuxta formam alterius nostri mandati restituat, vel de restitutione facienda sufficientem præstet & idoneam cautionem, monitione præmissa, districtione qua convenit, appellatione postposita, compellatis, & sic auditis, & intellectis quæ partes hinc inde duxerint proponenda, si vobis constiterit quòd Auriensis Episcopus & sui conjudices providè diocesæ prædictorum episcopatum limitarint, faciatis eas auctoritate nostra secundum illum modum manere perpetuò limitatas. Alioquin tam per testes, instrumenta, & famam quam antiquas divisiones & quæcunque alia adminicula, inquisita & cognita veritate, plenius ipsos episcopatus, solum Deum habentes præ oculis, limitetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Ceterum si prænominatus Colimbriensis de legitimo impedimento docuerit propter quòd Auriensis Episcopi & conjudicum ejus conspectui se nequiverit præsentare, vos eum absolvatis à pœna qua propter contumaciam per illos extitit condemnatus. Alioquin ipsum in legitimis & moderatis expen-

sis, quas pars altera fecit in causa ex quo idem Colimbriensis cepit laborare contumacia, condemnatis. Proviso prudenter ut Colimbriensem Episcopum super possessionibus laicalibus quas in Comilano & in ejus terminis legitime acquisivit non patiamini ab aliquo indebitè molestari. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, fratres Episcopi, super vobis ipsi &c. Datum Laterani vi. Kal. Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

REGI ARMENIÆ.

INviti ac dolentes tibi negamus apostolicæ salutationis & benedictionis alioquium, cui benedictionem & salutem æternam in Domino affectamus. Verum id exposcit tuorum excessuum magnitudo, quia cum devotum ei deberes impendere famulatum qui te ad regni solum sublimavit, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, commissum tibi ab eo gladium exercendo, tu illum conversione damnabili convertens in viscera Ecclesiæ matris tuæ, nuper, ut ad præsens alitaceamus quæ nobis sunt de tuis actibus sapius nuntiata, in Ecclesiam & populum Antiochenum tanta immanitatis atrocitate violatis treugis & regia promissione posthabita deservisti ut ad confusionem tuam non possit in memoriam non redire quod legitur: *Vnusquisque à suo proximo se confidat, & non habeat fiduciam in quolibet fratre suo; quia omnis frater & proximum supplantabit, & studebit incedere fraudulenter.* Sicut enim ex litteris venerabilis fratris nostri Patriarchæ Antiocheni & multorum aliorum nobis innotuit, cum treuge inter te ac Antiochenos præfatos per ipsius Patriarchæ studium factæ fuissent & juramento firmata, tuque promisso quòd eas inviolabiliter bona fide servares usque ad terminum constitutum, super hoc litteras eidem Patriarchæ bulla munitas regia delictuales, tandem oblitus quantam habere debeat regalis promissio firmitatem, quantumque sit indecens & nefarium hujusmodi pacis aut treugarum fœdera violare, in terram Antiochiæ Rupinum nepotem tuum cum non parvo exercitu transmisisti, qui terram immunitam, utpote nihil hostile metuentem, ingressi, non solum civium, sed & Ecclesiarum casalia, supergressi latrocinia paganorum, redegerunt in cinerem & favillam, & flagitiis quæ recitare nec libet nec expedit perpetratis, prædam valentem centum millia Byfantiorum & amplius abduxerunt. Prius etiam quædam

quæ dictus Patriarcha malum in bono vincere studens usque modò siluerat attentaras, quibus apostolicam sedem, immo eum qui Ecclesiarum omnium eam matrem constituit & magistratam, non leuiter quidem nosceris offendisse. Cùm enim venerabilis frater noster Patriarcha Hierosolymitanus apostolicæ sedis Legatus quendam, qui se * Patriarcham Antiochenum appellat, de speciali mandato nostro duxerit exigente iustitia deponendum, & in omnes qui eidem tamquam Patriarchæ intenderent excommunicationis sententiam promulgarit, tu nihilominus eum non sine apostolicæ sedis injuria recepisti, eidem quasi Patriarchæ temerè intendendo. Ad hæc, electo Tharsensi sublatu de medio, cùm Patriarcha sapediuctus speraret ut iuxta promissionem tuam Archiepiscopus institueretur ibidem, tu redditibus & casibus ipsius Ecclesiæ militibus tuis sacrilega præsumptione diuisis, & Latinis clericis expulsis penitus ab eadem, in ipsa Græcos quosdam intrudere præsumpsisti. Quoniam igitur hæc sub dissimulatione transire nec volumus nec debemus, quos apostolatus officium non solum Ecclesiis, verum etiam fidelibus uniuersis constituit debitores, ne nobis negligentibus impietatem tuam tibi, prout ad nos pertinet, nuntiare, tu in tua moriaris iniquitate, quod absit, & sanguis tuus de nostris manibus à Domino requiratur, serenitatem tuam monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, & sub diuini iudicij obstestatione tibi præcipiendo mandamus quatenus prædicto Patriarchæ ac Ecclesiis suis taliter satisfacere studeas de præmissis ut maiestatem diuinam, quam ea committendo tibi offensam proculdubio reddidisti, placatam tibi reddere valeas eadem corrigendo, & nos te tamquam obedientiæ filium caritatis brachiis amplectentes, favorem tibi teneamur apostolicum impertiri. Alioquin, cùm Domino disponente in eo simus loco & officio constituti ut vindictam in nationibus & increpationes in populis facere teneamur, ac secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti simus ulcisci, venerabilibus fratribus nostris Patriarchæ Hierosolymitano prædicto & suffraganeis ejus ac Episcopis Cypri nostris damus litteris in mandatis ut te, licet ex alia causa vinculo excommunicationis astrictum, ex hac quoque usque ad satisfactionem condignam appellatione postposita faciant excommunicationis sententiæ subjacere, nihilominus in præfatum nepotem tuum ac omnes

principales fautores & consiliarios tuos consimilem sententiam proferentes, ac facientes eandem usque ad satisfactionem idoneam inuolabiliter obseruari. Insuper carissimis in Christo filiis Hierosolymitano & Cypri Regibus illustribus & Baronibus eorundem, necnon dilectis filiis Templariis & Hospitalariis & peregrinis constitutis in provincia Hierosolymitana, mandamus ut interim tibi nullum impendant consilium, auxilium, vel favorem, quinimmo te tamquam excommunicatum arctius evitantes, Patriarchæ prædicto ac Ecclesiis ejus assistant ad suam iustitiam obtinendam, præfato Patriarchæ Hierosolymitano mandantes ut ipsos ad id compellat per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit & viderit expedire. Tu igitur sensus tuos colligens in te ipso, sicut vir providus, studeas præcavere ne te in illum articulum necessitatis inducas quod te serò peniteat apostolicis non obtemperasse monitis & mandatis. Datum Laterani 11. Kalendas Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

REMENSI ARCHIEPISCOPO
& suffraganeis ejus.

ET si apostolatus officium nos uniuersis constituat debitores & erga omnes paternum affectum gerere teneamur, regnum tamen Franciæ prærogativa quadam diligimus caritatis, utpote quod præ ceteris mundi regnis apostolicæ sedi ac nobis obsequiosum semper extitit & devotum; ideoque ab eodem regno specialiter amovere cupimus scandala uniuersa quæ contra illud diuinæ possent maiestatis oculos provocare. Noveritis autem ad nostram audientiam pervenisse quod ejusdem regni homines quasi ex consuetudine generalij, frequenter ex ira, & interdum animi levitate, quibusdam utuntur nefandis & horribilibus juramentis, & cùm veritas doceat per se ipsam non esse jurandum per terram, quia scabellum est pedum Dei, ipsi non solum per divinos pedes & manus jurare non metuunt, verum etiam ipsius Christi & sanctorum ejus secretiora membra lingua sacrilega perscrutantes, ea non formidant intonare jurando quæ nos scribendo sumus veriti nominare. Cùm igitur sacri canones in præsumptores hujusmodi constituant graves pœnas, & Episcopos nihilominus, qui hæc emendare negligunt, assèrant acerrimè arguendos, fraternitatem vestram monendam duximus attentius & hortandam, per apostolica vobis scripta

Epist. 3:
De coarctanda
jurandi temeritate.

* Vide lib. 11.
epist. 9. 110.
lib. 12. epist. 8.
38. 39.

præciendo mandantes quatenus subditis vestris ut ab hujusmodi temeritate desistant curetis districtius inhibere, & inhibitionibus comminationes addendo, eorum præsumptionem taliter corrigatis quòd divini nominis zelus vos tangere videatur, & eorum temeritas divinam contra ipsos & regnum præfatum non provocet ultionem. Vos denique, fratres Archiepiscopo & Episcopi, super vobis ipsis &c. Datum Laterani 11. Idus Martij, pontificatus nostri anno decimosexto.

EPISCOPO FLORENTINENSI,
& Priori Camaldulensi, & magistro B.
Plebano castri Florentini.

Epist. 4.
De electione
Præpositi Aretini.

Cum olim nuntius dilectorum filiorum Præpositi & Canonicorum Aretinorum in nostra præsentia constitutus sententiam quam super electione facta de ipso Præposito in pastorem Ecclesiæ Aretinæ venerabiles fratres nostri Archiepiscopus Ravennas & Episcopus Livienis delegati à nobis pro dicto Præposito promulgarant postularet auctoritate sedis apostolicæ confirmari, magistro R. procuratore partis alterius, præter alia contra modum electionis ipsius & processum iudicum prædictorum objecta, proponente ipsum Præpositum in Ecclesiam Aretinam ingressum simoniacum habuisse, ac tempore quo de ipso fuit electio celebrata, excommunicatio- nis fuisse vinculo innodatum, & natalium pati defectum, quia nobis super iis non poterat fieri plena fides, vobis dedimus in mandatis ut tam super processu iudicum & electionis modo quam super obstaculis aliis quæ partes ducerent proponenda, receptis probationibus eorundem, ipsas sub vestris sigillis fideliter nobis transmitteretis inclusas, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Adjecimus etiam quòd testes quos utraque pars super modo electionis, processu iudicum, & aliis quæ crimina non contingerent, du- cerent nominandos, si se gratia, odio, vel timore subtraherent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita cogeretis veritati testimonium perhibere. Partibus itaque in nostra præsentia constitutis, nar- ratione ac responsione aliisque partium confessionibus super processu iudicum & modo electionis auditis, cum velletis, sicut ex litteris vestris accepimus, ad aliorum in- quisitionem procedere, à parte Præpositi fuit objectum se non teneri super aliis res- pondere, cum hæc, sicut dicebat, coram

primis iudicibus objecta fuerint nec probata, præsertim cum induciæ datæ ad hæc probanda fuissent, & super iis pars eadem protestata fuerit coram vobis quòd absque sui præiudicio super articulis aliis res- ponderet, & adjecit ei non debere obesse si nuntius ejus cum adversario litteras impetravit, qui non ad hoc, sed tantum ad impetrandam confirmationem sententiæ, fuerat destinatus. Quibus pars adversa re- pondit quòd cum hæc sub iudicibus me- moratis in modum exceptionis dilatorie fuerint ad iudicium declinandum objecta, quod etiam pars altera concedebat, contra personam nihilominus ipsius Præposi- ti ad excludendum eum à dignitate pote- rant peremptoriè nunc opponi, præsertim cum nuntius partis Præpositi in litteris impetratis cum adversario convenisset, & primò vobis præsentasset easdem, ac vos forma cogeret litterarum. Addidit insuper quòd pars Præpositi contestando licem ap- probasse litteras & à dilatoriis exceptioni- bus recessisse liquidò videbatur, quod pars adversa negabat, cum super aliis respon- dendo, ut dictum est, de jure suo circa ex- ceptiones hujusmodi fuerit protestata, & sicut dicebat, commissionis litteras appro- bare pro parte ac pro parte poterat repro- bare. Quia verò super iis diversi videban- tur diversa sentire, quid vobis sit facien- dum postulastis per sedem apostolicam edoceri, quærentes nihilominus an defectus natalium & excommunicatio iudicati debeant ad crimina pertinere, cum de cri- mine non filij, sed patris, agatur in primo, & de pena criminis in secundo; ut sic in- strui valeatis utrum super iis nominandos testes secundum formam præcedentium litterarum debeatis compellere perhibere testimonium veritati. Quævisistis etiam, si ad testimonium debeat Archidiaconus su- prædictus admitti, cum per procuratorem agant idem & ejus socij coram vobis. No- lentes igitur pro tales inutiles & vanos an- fractus decisionem causæ in gravamen Ec- clesiæ Aretinæ differri, per apostolica vobis scripta præciendo mandamus qua- tenus non obstantibus hujusmodi vanis & frivolis occasionibus, secundum formam vobis datam procedatis in causa, testes in præmissis articulis, illo de simoniacò in- gressu duntaxat excepto, ad perhibendum testimonium veritati per censuram eccle- siasticam compellentes, cum etsi à crimi- nibus fortè descenderint, quoad istud ne- gotium crimina non contingant. Archidia- cono verò testimonium, cum pro parte ip-
nos

sius & sociorum ejus non per eum, sed per procuratorem, agatur, & in causa Ecclesiarum suarum Clerici etiam adversus extraneos admittantur, cur in hac repelli debeat, nisi aliud rationabile obviet, non videmus. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani 11. Idus Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO BYRDEGALENSI,
& Episcopo Agemensi, & Abbati
Clariacensi Agennenfis diocesis.

Epist. 5.
Adventus Archiepiscopi
Auxitanum.
Vide lib. 14.
epist. 32 33.

Cum gemitus Ecclesie Auxitanæ gementis sub nocte cæcitatibus sui Archiepiscopi & plorantis olim ad aures apostolicas ascendisset, à multis nobis multotiens inculcatus, eundem Archiepiscopum monuimus diligenter ut cum ad pontificalis curam regiminis se deberet cognoscere minus aptum, suam & aliorum salutem lucris temporalibus anteponeus, & compatiens Ecclesie memorata, quæ sub umbra ejus graviter in spiritualibus & temporalibus erat lapsa, pontificalem curam spontaneus resignaret, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Narbonensi & bonæ memoriæ Vicensi Episcopo apostolicæ sedis Legatis nostris dantes litteras in mandatis ut ipsum ad id inducere procurarent. Sed idem Archiepiscopus citatus pluries ab eisdem, non solum ad ipsos accedere non curavit, verum etiam, sicut nobis innotuit per ipsius litteras Narbonensis, cum excommunicatus fuerit ab eisdem, divina in animæ suæ periculum celebrare officia non desistit, præesse quidem desiderans, non prodesse; cum non modò subditum sibi populum juxta pontificale officium non erudiat, quinimmo detestabilis vitæ ac conversationis exemplo inficiat & corrumpat, tot circumdatus flagitiis & operibus ut si etiam correctioni vellet intendere subditorum & bona prædicare opera quæ non agit, ipso verba sua operibus impugnantem, ad eum reverteretur vacuus sermo ejus; cum cujus vita despicitur, etiam prædicatio contemnat. Et ut de multis quæ obiciuntur eidem aliqua exprimamus, hæreticorum esse dicitur receptator & fautor, aleator, & dilapidator notissimus, simoniacus etiam, & perjurus, atque adeo deditus ad carnalium flagitia voluptatum ut, sicut aqua effusus, incestuosa quoque commercia non evitet. Luget ergo non solum Ecclesia, verum etiam tota diocesis, quinimmo tota provincia Auxitana; cum idem quærens in ovibus solummodo lac & la-

Tom. II.

nam, nec curans gregem sibi creditum pascere, sed se ipsum, infirma nequaquam consolidet, vel reducat abjecta, contracta non alliget, & perdita non requirat, sed cum austeritate imperans & potentia, factus sit illis odor mortis in mortem quibus se odorem vitæ in vitam debuerat exhibere. Propter quod Capitulum ipsius Ecclesie nobis humiliter supplicavit ut eorum miseriæ miserentes, ad radicem hujusmodi sterilis immo pestiferæ arboris securim tandem apponere ac in eadem Ecclesia plantare arborem fructiferam dignemur. Licet autem idem Archiepiscopus in nostra presentia constitutus nuntium destinaverit, qui quandam inanem appellationem & aliquas frivolas excusationes proponere conaretur, ne tamen dicta conqueratur Ecclesia quòd usque ad raucedinem faucium clamans non fuerit exaudita & quærens non invenerit consolantem, & nos, quibus esse dictum credimus in Propheta, *Ece constitui te super gentes & regna, ut evellas & dissipes, ædifices atque plantes*, officium nostrum negligere videamur, eundem Archiepiscopum, cum super criminibus multis & gravibus sit publicè infamatus, & habeatur nihilominus de gravi dilapidatione suspectus, ab administratione spiritualium & temporalium duximus suspendendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus si legitimus accusator vel etiam denunciator apparuerit contra eum, inquiratis super præmissis & aliis quæ adversus eundem proponi contigerit sollicitè veritatem; & si eum constiterit aliqua seu aliquid quod ad depositionem sufficiat commisisse, in eum depositionis sententiam sublato appellationis obstaculo proferatis, & faciatis Ecclesie supradictæ per ipsius Capituli electionem canonicam cum consilio vestro de persona idonea provideri. Si verò infra mensem post denuntiationem vestram contra ipsum nec accusator nec denunciator etiam apparuerit, cum frequentes clamores qui ad nos de ipsius actibus ascenderunt dissimulare nec debeamus ulterius nec velimus, vos eidem purgationem canonicam cum quinta manu vicinorum Episcoporum, qui ejus vitam & conversationem noverint, indicatis; eundem, nisi secundum formam prædictam infra unius mensis spatium se purgaverit, à jamdicta Ecclesia penitus amoventes, & de persona idonea provideri facientes eidem juxta formam superius comprehensam. Taliter autem mandatum apostolicum exequamini quòd zelus domus

A A a a a

Dei vos comedere comprobetur. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, fratres Archiepiscopo & Episcopo, super vobis &c. Datum Laterani xii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*VNIVERSIS ABBATIBVS
& Prioribus Cluniacensis ordinis ad generale Capitulum convenientibus.*

*Epist. 6.
Hortatur eos
ad meliorem
frugem.
Vide infra à epist.
144.*

SI diligenti meditatione pensabitur qualiter vita monastica sub primis ordinis patribus pullulavit, & palmites longè lateque producat, ad mortifera circumquaque venena pellenda flores bonorum operum protulit & boni nominis effudit odores, pervigili cura studebitis eorum inhære vestigiis, per quos in deserto mundi hujus plantata est & fructificavit in pluribus vitis monasticæ honestatis. In nimirum monastica frugalitate contenti, & optimum ponentes in paupertate principium, affecti sunt in Domino totius sufficientiæ complementum, Ecclesiarum Prælati accepti, ante Reges & Præsides vita & merito gloriosi. Nunc autem, quod moerentes dicimus, etsi non à cunctis in omnibus, à plerisque tamen ex vobis in pluribus dicitur declinatum in tantum quòd contra vestri ordinis regulam manu nimis avida colligentes ubi forsitan non sparsistis, dum loculos propios replere nitimini, bona Ecclesiarum, quæ vestro committuntur regimini, vacuatis, sic ambitioni vacantes quòd in locis quibus præestis, terrenæ paupertatis opes queritis, non opem impenditis consilij salutaris. Ecce inter alia loca vestra præsentium culpa depressa, prioratus de Caritate, qui olim in spiritualibus florens, in temporalibus abundabat, tanta corruptela marcescit & tam arida deprimitur paupertate quòd nisi aliorum relevetur auxilio, vix adicere poterit ut resurgat. Alias etiam, sicut accepimus, tam in vobis quàm aliis curæ vestræ commissis adeo perniciosi facti estis exemplo quòd antiquis patribus loco tantum & habitu, non prærogativa virtutum, videmini successisse, sed eò plures contagio corruptionis inficitis quòd pluribus illi quorum loca tenetis correctionis exempla vitæ magisterio exhibebant. Ne verò indignè illorum privilegiis gaudeatis quorum non servatis in moribus disciplinam, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus incipientes facere quod possitis liberiùs edocere, in vobis & subditis hæc & iis similia corrigatis, tantoque plus luceant opera vestra bo-

*Vide lib. 15.
epist. 144.*

na coram hominibus ut glorificent patrem vestrum qui est in caelis quanto magis mala præterita facti evidentia publicavit, & ubi major ruina præcessit, ibi majoris reparationis sollicitudo sequatur, & damnatum quod divulgata malitia intulit, manifestæ bonitatis suffragio restauretur. Quia verò integrum consuevit esse iudicium quod plurimorum sententiis confirmatur, & que profectum communem respiciunt, tractari solent meliùs in communi, annuatim interesse Capitulo generali omni occasione postposita studeatis, quæ ibidem secundum Deum & beati Benedicti regulam fuerint instituta firmiter servatori, & tam in iis quàm in aliis dilecto filio Abbati Cluniacensi tamquam devoti filij patri & membra convenientiam capiti obedientiam & reverentiam debitam impendentes, circa reformationem prioratus de Caritate manuum auxilij & consilij apponatis, tantaque in præmissis diligentia vigiletis quòd necin vobis per culpam nec in subiectis per negligentiam offendentes, corrigatis in posterum quod in præterito commissistis. Vos denique, filij Abbates, super vobis ipsis &c. Datum Laterani Idibus Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*P A T R I A R C H Æ
Hierosolymitano apostolica sedis
Legato.*

Sollicitudinem tuam in Domino commendamus, eò quòd circa terræ sanctæ profectum adeo sollicitus & studiosus existis ut ei tam in spiritualibus quàm temporalibus te pro viribus exhibeas fructuosum. Accepimus sanè per litteras tuas quòd postquam venerabilis frater noster Episcopus Sidoniensis iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, tu à Rege illustri Armeniæ multa plenas humilitate verborum litteras recepisti, quibus significabat se pro reverentia nostra ad consilium & precum tuarum instantiam pacem cum Templariis reformasse, quærelis eorum satisfaciens competenter, & quoniam per excommunicationis sententiam diù fuerat ab Ecclesia separatus, unde se plurimum contristari dicebat, absolutionis beneficium humiliter postulabat, supplicans nihilominus & instanter ut, sicut à nobis receperas in mandatis, Comitum Tripolitani ad faciendum sub examine tuo nepoti suo justitiam de Antiochia & principatu ejus ecclesiastica, si opus esset, districtione compelleres, cum idem nepos ipse super iis paratus existeret sub tuo iudicio

litigare. Verum cum predictum Comitem convenisses ut pro tantis malis tantisque periculis evitandis in jamdicta controversia juxta mandatum & dispositionem nostram ad justitiam se offerret, respondit se Antiochiam ab Imperatore Constantinopolitano tenere, nec sibi videri tutum aut justum ut de ipsa conventus in alterius quam ejusdem domini sui iudicio responderet. Addidit etiam ipsum Imperatorem hanc a nobis indulgentiam impetrasse ut deinceps Comitem non cogeremus eundem de Antiochia sub ecclesiastico iudice litigare. Quid autem super iis tibi esset agendum, certificari responso sedis apostolicæ postulasti. Ad quæ sic duximus respondendum, quod cum memoratum Regem Armeniæ propter gravissimam offensam quam Deo & Ecclesiæ Antiochenæ assentit intulisse mandaverimus vinculo excommunicationis astringi donec satisfaceret competenter, tu, si ante hujus mandati susceptionem ex alia causa ligatus non fuerit, quoad illam qua modo tenetur secundum formam Ecclesiæ beneficium ei absolutionis impendas, injungens eidem quod de jure fuerit injungendum. Super eo verò quod à Comite Tripolitano super Antiochia & principatu ejus petit sibi pronepote suo justitiam exhiberi, per grave delictum quod commisit ibidem reddidit se ad præsens indignum, ut ad tempus ei auxilium Ecclesiæ denegetur qui contra eam ad atrocem injuriam manus præsumptuosas extendit. Illud autem quod præfatus Comes Tripolitano nos Imperatori Constantinopolitano assentit indulgisse, non dubites penitus esse falsum, & quod dicit se non teneri de Antiochia & principatu ejus ecclesiasticum subire iudicium, reputes omnino frivolum & inane.

EPISCOPO LICIENSI,
& Priori sanctæ Mariæ Rocce mature Hydruntinensis.

Cum Abbati Neritonensi nostris derimus litteris in mandatis ut A. monachum suum reciperet salva ordinis disciplina, idem mandatum nostrum & monitiones venerabilis fratris nostri Castrensis Episcopi & aliorum quos monitores deputaveramus eidem præteriens aure surda, id efficere non curavit. Præterea utens pontificalibus indumentis, officium quoque Pontificis non metuit usurpare, confirmando pugros, crucem in populo faciendo solemnem, subditos sibi benedicens Abbates, & minores etiam ordines conferendo, assensens super his se nuper à nobis privilegium impetrasse, sicut dile-
 Tom. II.

ctus filius Neritonensis Archidiaconus, per quem de iis inquiri mandavimus, per suas nobis litteras plenius intimavit. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum ut monachum salva ordinis disciplina recipiat antedictum per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, auctoritate nostra injungatis eidem ut usque ad duos menses nostro se conspectui repræsentet, qua ratione prædicta exerceat ostensurus. Quod si fortè infra prædictum terminum ad nostram venire præsentiam non curarit, vos ipsum ex tunc ad id per suspensionis sententiam sublato appellationis obstaculo compellatis. Tu denique, frater Episcope, super te ipso &c. Datum Laterani x. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

CAPITVLO SVESSIONENSI.

Preterea favoris apostolici petitiones illæ merentur per quas jus non leditur alicujus & alteri subvenitur. Postulastis sanè vobis à sede apostolica indulgeri licentiam redimendi decimas quæ infra metas parrochiarum vestrarum in feudum à laicis detinentur. Nos autem volentes super hoc Ecclesiis quibus hujusmodi debentur decimæ providere, præferri eas volumus in redemptione talium decimarum, quod si nolint, vel fortè non possint, redimendi eas ad opus illarum Ecclesiarum vobis concedimus facultatem, proviso nihilominus ut consueta servitia ad quæ laici pro decimis illis Ecclesiis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earundem, nisi fortè tam modicæ pretio velint esse contenti quòd ob hoc Ecclesiæ ab exactione servitiorum illorum, tamquam pro redemptione majoris incommodi, commodè valeant abstinere. Nulli ergo &c. concessionis &c. usque incursum. Datum Laterani xii. Kalendas Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

LVNDENSI ARCHIEPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

Per tuas nobis litteras intimasti te quendam falsarium in vinculis detinere, qui sedis apostolicæ mentiens se Legatum, nomine ac officio Episcopi usutpatis, in multis pontificale præsumpsit officium exercere. Super quo tibi rescribi desideras nostræ beneplacitum voluntatis. Nos igitur sollicitudinem tuam in Domino commendantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus quicquid
 A A a a ij

Vide supra
 epist. 2.

Vide lib. 11.
 epist. 110.

Epist. 8.
 De quodam
 monacho recipi-
 endo.

Epist. 9.
 De redemptione
 decimarum.

Epist. 10.
 Adversus quendam
 falsum
 Legatum.

Vide lib. 17.
epist. 118.

factum est taliter ab eodem denuntians habendum penitus pro infecto, ipsum, sicut caram habes gratiam divinam & nostram, perpetuo carceri facias mancipari, pane doloris & aqua angustiae sustentandum. De aliis vero qui, sicut asseris, suspecti habentur de crimine falsitatis, diligenter inquiras, & quos inveneris esse tales, punias appellatione remota secundum constitutionem à nobis editam ad falsiorum malitiam confutandam. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Laterani xvi. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimodecimo.

VEGLENSI EPISCOPO.

Epist. 11.
De modo procuracionis episcopalis.

Cum olim causam quae inter te ex parte una & Clericos castri Musculi Veglensis dioecesis ex altera vertebatur super eo quod asserebas dictos Clericos te, quotiens ad ipsos accedis, extra portam castri debere cum processione recipere ac tam tuis quam sociorum equis annonam ministrare in domo & ipsos in pascuis custodire, emendaturos si eorum aliquem quoquo modo perdi contingeret, & tibi ac tuis, si ultra unum diem, in quo te debent integrè procurare, moram ibidem duxeris faciendam, usque ad diem quartum panem & vinum procuracionis nomine praebituros, asserens nihilominus eosdem tibi, sicut laicos potestatibus secularibus, ad banna teneri, & te à Spalato usque Venetias, cum illuc ire volueris, propriis debere sumptibus navigio deportare, Abbati de Melta & Plebano sanctae Mariae majoris Iadertinensis & Archidiacono Veglensi sub certa forma duxerimus committendam, idem, cognitis causae meritis, dictos Clericos ad praedicta omnia exolvenda tibi sententialiter condemnarunt, quorum sententia per venerabilem fratrem nostrum Episcopum & dilectum filium Archidiaconum Polenses auctoritate nostra postmodum extitit approbata. Verum ipsis Clericis ad sedem apostolicam provocantibus, & partium procuratoribus demum propter hoc in nostra praesentia constitutis, nos auditis quae fuerunt proposita per eosdem, venerabilibus fratribus nostris Traguriensi & Nonensi Episcopis & dilecto filio Abbati sancti Damiani Iadertinensis dioecesis dedisse recolimus in mandatis ut inquirentes super totius causae processu in litteris tunc directis ad ipsos plenius comprehenso diligentius veritatem, causam ipsam ad praesentiam nostram remitterent sufficienter instructam, praesigentes partibus ter-

minum competentem quo se nostro conpectui praesentarent sententiam recepturam. Cum igitur procuratores partium nuper ad nostram praesentiam accessissent, processum iudicum corundem ab eisdem procuratoribus nobis exhibitum per dilectum filium nostrum Petrum tituli sanctae Caeciliae Presbyterum Cardinalem examinari fecimus diligenter, & eodem per relationem Cardinalis ipsius plenius intellecto, sententiam à praefato Abbate de Melta & eius conjudicibus pro te latam de fratre nostro consilio duximus confirmandam. Nulli ergo &c. usque incursum. Datum Laterani xvi. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimosexto.

DECANO SANCTI HILARII,
& sancti Petri & sancti Hilarii
Subdecanis Pistoriensibus.

Inter cetera quae contingebant antiquis patribus in figuram, & ad doctrinam nostram Apostolo attestante sunt scripta, dux Israelitici populi Moyses in deserto pulchre praesentem statum Ecclesiae figuravit: qui cum nequaquam sufficeret universas ejusdem populi discutere quaestiones, ne solus inani consumptus labore deficeret, populo inutiliter expectante, viros providos & Deum timentes elegit, qui populi querimonias audientes, judicarent tantummodo leviora, majora vero ejus examini reservarent. Univerforum etenim conditor, qui omnia simul ab aeterno providit, sciens sacrosanctam Romanam Ecclesiam futuram caput omnium fidelium & magistram, eius pastorem, per quem populum suum ad repromissionis terram, eam videlicet in qua Propheta suam esse desiderat portionem, per hujus mundi solitudinem properantem regere disponebat, jam tunc benignius instruere dignabatur, qualiter, [quia] conditionis humanae lex hominem simul in diversis locis existere aut ad loca remotiora transvolare subito non permittit, redimeret tarditatem, sua videlicet onera dispensando per alios, & quae per se ipsum non posset, per Legatos suos vel delegatos iudices exequendo; ut sic multis vocatis in partem sollicitudinis, penes eum plenitudo consisteret potestatis; & ne quis contra ejus potestatem temere aliquid attentaret, per poenam Core, Dathan, & Abiron, qui contra dictum Moysen, stimulantem invidia, calcaneum exeruerunt, liquidò praemonstravit qua damnatione vel interitu digni forent qui Romaniantilitis jurisdictionem praesumerent in-

Vide lib. 15.
epist. 186.

pedire. Hæc si Pictavenſis Epiſcopus diligenti & debita meditatione penſaret, nec diceret quòd in ſua vellet dioceſi Papa eſſe, nec delegatos à nobis iudices, quò minus commiſſa ſibi exequerentur negotia, immo nos verius in eiſdem temerè impediret. Sed ipſe dilecto filio Priori ſanctæ Radegundis Pictavenſis ad ea quæ ſibi exequenda commiſimus non ſolum objecit obſtaculum, ſed & pœnam inſiſxit, nobis in eo nihilominus injuriam inferendo. Sicut enim idem Prior lacrymabili nobis expoſuit queſtione, cum dictus Epiſcopus, qui olim ipſum diligere videbatur, tandem gravi concepto rancore ac odio contra eum pro eo quòd commiſſionibus ad ipſum & conjudices ſuos contra eundem Epiſcopum & ejus Clericos ſapius à ſede apoſtolica impetratis, mandatum noſtrum ſicut obedientiæ filius exequi procurabat, eum & ſuos latentibus machinationibus & inſidiis diutius oppreſſiſſet, demum quoniam idem Prior in cauſa quam dilectus filius magiſter Walterus familiaris noſter ſuper Eccleſia de Araon adverſus eundem habebat Epiſcopum, poſt ipſum multiplicem contumaciam, unâ cum collegis ſuis juxta formam apoſtolicæ mandati proceſſit, maniſeſto exarſit odio in eundem, & qui dolorem conceperat, iniquitatem peperit contra ipſum. Cum enim nepos ipſius Epiſcopi & Baillivi caſtri de Mirebello, terras ejusdem Prioris excoli nullatenus permittebat, quendam colonum ipſius capere præſumpſiſſent, Epiſcopus ad quem caſtri dominus & nepotis correctio pertinebat, non ſolum ipſi ſatiſfactionem ſuper hoc non fecit aliquam exhiberi, verùm etiam ſatellitibus dicti caſtri duos colonos ipſius carceri poſtmodum mancipantibus & bladum ejus portantibus per violentiam intra caſtrum, idem Epiſcopus omnia ſub diſſimulatione tranſiit, non attendens quòd non caret ſerapulo ſocietatis occultæ qui, cum poſſit, maniſeſto facinori negligit obviare. Vnde ſervientes ipſius Epiſcopi ex hujusmodi diſſimulatione audaciam aſſumentes, uvæ, etiam antequam ad maturitatem veniſſent, de ipſius vineis aſportavere non paucas; ac demum vindemiarum tempore, cum homines & Clerici ſæpedicti Prioris quod reſiduam fuerat colligere incepiſſent, ſatellites dicti caſtri extra vineas eicientes eoſdem, & quendam de Clericis ſuis verberatum atrociter veſte propria ſpoliantes, & graviter vulnerantes alium in ſacris ordinibus conſtitutum, uſque ad quingentas ſaumas uvarum, quæ in vineis remanſerant

antedictis, pro ſua voluntatis arbitrio aſportarunt. Cum autem his & aliis gravaminibus dicto Priori & ſuis nequiter irrogatis necdum ſatiatus eſſet animus Epiſcopi memorati, nec averſus furor ejus ab ipſo, ſed adhuc ad ejuſdem oppreſſionem manus ejus extenta, ſervientes illius paternas domos ſæpedicti Prioris, quæ magni fuiſſe valoris & pretij memorantur, funditus everterunt, trabes & ligna cetera eorundem ad munitionem caſtri dicti Epiſcopi deferentes. Prior igitur tantis injuriis laceſſitus, coram eodem Epiſcopo de ſe ipſo fecit deponi querelam; qui quod in corde gerebat non valens diſſimulare vel nolens, ſibi placere reſpondit ſi ei damnuni accideret vel gravamen; & ut quod ore dicebat, opere demonſtraret, in nullo ſibi fecit ſatiſfieri de præmiſſis; quamquam damna eidem irrogata Priori ſummam trecentarum marcarum excedere aſſerantur, præter ea quæ ſui occasione hujusmodi per-tulerunt. Denique adeo inſolens effectus eſſe Epiſcopus dicitur ſæpedictus ut publicè prædicans quòd in epiſcopatu ſuo eſſe vult Epiſcopus atque Papa, & aſſerens quòd per iudices delegatos à nobis, quos Papæ judicellos appellat, in ſua dioceſi nihil fiet, Capellanus de Mirebello præſumpſerit inhibere ne obſervent ſententias quas delegati à nobis iudices protulerunt & præceperunt firmiter obſervari. Cujus præſumptionis exceſſum ſi quis diligentius curaverit intueri, gravem in eo cognoscet apoſtolicæ ſedis injuriam, & eorum nihilominus qui ei tanquam membra capiti ad hærentes, in Chriſto efficiantur unum corpus, advertere poterit diſpendium & offenſam. Si enim delegatos à nobis iudices pro mandatorum executione noſtrorum tanto diſcrimini ſubjacere contigerit, quis commiſſiones noſtras recipere aut mandata exequi non timebit? Incircumſcriptibilis ſiquidem & immenſus, etſi cœlum impleat atque terram, & ſua divinitatis virtute penetret univerſa, ſpiritus tamen angelos ſuos facit, & ad explenda varia officia mittit illos, ſic miro ordine ipſorum miniſteria hominumque diſpensans ut à quibus ſibi miniſtrantibus in cœlo ſemper aſſiſtatur, ab iis in terra vita fidelium muniat. Si ergo nos, quos humana conditio ſimul in diverſis locis corporaliter eſſe non patitur, hujusmodi naturæ defectum per angelos noſtros redimere nequiverimus, quomodo iudicium & juſtitiam & alia quæ ad ſummi Pontificis officium pertinent in gentibus longè poſitis faciemus? Non

A A a a a iij

Vide lib. 15.
epist. 228.Cap. Error.
diſ. 83.

nostram igitur, sed apostolicae sedis, immo illius qui eandem in terris obtinere voluit principatum, persequentes injuriam, & praedicti Prioris & Clericorum ipsius damnis & gravaminibus, quae sustinuerunt non sine nostra injuria, condolentes, in omnes tam Clericos quam laicos qui eis praedicta gravamina intulerunt, quique ad hoc dederunt operam auxilio, consilio, vel mandato, excommunicationis sententiam, fratribus nostris nobis assistentibus, curavimus ore proprio promulgare, decernentes ut Clerici quos eandem ligat sententia, cujuscunque ordinis aut dignitatis existant, si post publicationem ipsius praesumpserint celebrare divina, hoc ipso in perpetuum ab omni officio & beneficio ecclesiastico sint privati, & tam ipsi quam laici praeterquam in supremae necessitatis articulo absolutionis beneficium nequeant obtinere, nisi ad sedem apostolicam venerint illud humiliter petitori; saltem per procuratores idoneos, si forte nequiverint per se ipsos. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus dictam sententiam solemniter publicantes & praecipientes usque ad satisfactionem condignam firmiter observari, super damnis & injuriis Priori saepedicto & Clericis ejus illatis inquiratis sollicitè veritatem; & si dictum Episcopum in hoc inveneritis culpabilem extitisse, ipsum per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo ad satisfactionem plenariam compellentes, eundem suspensum ad nostram praesentiam transmittatis. Quod si forsan per se vel suos, de quorum potentia gloriatur, praesumpserit impedire quò minus id probare valeat dictus Prior, vos, cum ipsum propter frequentes variosque clamores qui de illo ad aures nostras super hujusmodi excessibus ascenderunt, suspectum & incredibilem habeamus, purgationem super iis cum quinta manu Episcoporum indicatis eidem; ipsum nihilominus, si forsan in ea defecerit, suspensum ad sedem apostolicam transmissuri. Quia verò idem Episcopus persecutor saepedicti Prioris & Clericorum suorum asseritur manifestus, volumus & mandamus ut quotiens ab eodem fueritis requisiti, Episcopum memoratum & suos ab ipsius & Clericorum suorum molestatione indebita, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, veritate cognita, compescatis. Taliter autem super praemissis omnibus apostolicum studeatis adimplere manda-

tum, postpositis gratia, odio, & timore, quòd de negligentia redargui non possitis, sed potius de diligentia commendari. Testes autem &c. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani x. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

P R I O R I S A N C T A E
Radegundis Pictavenfis.

Cum olim ab M. quondam praedeceffore tuo fuisses coram bonae memoriae Wilhelmo Burdegalsi Archiepiscopo publice impetratus super eo quòd dictus Prior assererat te canonicam ipsius Ecclesiae fuisset per simoniacam pravitatem adeptum, ipso in probatione deficiente omnino, ac te, secundum quod injunctum tibi extiterat, canonicè te purgante, ab impetitione illius fuisti sententialiter absolutus, sicut ipsius Archiepiscopi litterae nobis exhibitae protestantur. Porro cum ejusdem Ecclesiae prioratum fuisses postmodum assecutus & diu pacificè possedisses, magister P. de Chistre asserens quòd prioratum ipsum obtinueras mediante vitio simoniae, te super hoc coram Abbate Novi monasterij Pictavenfis & conjudicibus suis delegatis à sede apostolica impetivit. Sed cum idem magister post multas dilaciones ipsi ad id probandum indultas fidem non posset facere de objectis, ac tu ad mandatum iudicum eorundem canonicè te purgasses, praefati iudices te ab ejusdem accusatione ac impetitione magistri sententialiter absolventes; quorum processum diligenter inspectum duximus confirmandum, sicut ex nostris apparet litteris manifestè. Postmodum vero cum bonae memoriae Octavianus Ostiensis Episcopus legationis officium exerceret in partibus Gallicanis, D. & P. Canonici Ecclesiae supradictae te super hoc in praesentia ejusdem Episcopi accusarunt. Coram quo cum lis fuisset legitime contestata, & tibi objecta minimè probarentur, idem Episcopus, cognito quòd à praedictis iudicibus sententialiter, ut praemissum est, fueras absolutus, & processum ipsorum à nobis obtinueras confirmari, omnibus ferè Canonicis ipsius Ecclesiae tuam protestantibus innocentiam & alias tibi laudabile testimonium perhibentibus, te ab impetitione hujusmodi auctoritate qua fungebatur absolvit, accusatoribus perpetuum super iis silentium imponendo; sicut in ejus litteris perspeximus contineri. Nuper verò Hugo de sancto Maxentio, W. de sancto Benedicto, & W. Barrilers

Epist. 11.
Eum foras
sua causa

Epist. 11.
Ne bene
dicitur ei
sua officio
ut bene

Canonici Ecclesie sapienter suscitantes sopitam toriens questionem, ad Bituricensem Archidiaconum & conjudices suos super hoc contra te nostras, de premissis mentione non habita, litteras impetrarunt: quorum duobus per electos arbitros a causa cognitione repulsis, cum interim tu & Hugo predictus, aliis tamen tracti negotiis, ad nostram presentiam venissetis, tu, quod non parvum innocentia credimus argumentum, in nostra voluisti presentia experiri. Nos igitur quae a partibus fuere proposita coram nobis plenius intellectis, quia cognovimus evidenter praefatas litteras directas ad dictum Archidiaconum & ejus conjudices fuisse per subreptionem obtentas, eas carere viribus decernentes, praefati Hugonis denuntiationem non duximus admittendam; tum quia nos tacita veritate circumvenire praesumpsit, tum quia communionem canonicam non premissit, tum etiam quia excommunicationis sententia subiacebat; statuentes ut litterae, si quas contra te de cetero super hoc contigerit impetrari, nullius penitus sint valoris, nisi tam de praesenti processu nostro quam de aliis superius comprehensis plenam & expressam fecerint mentionem. Decernimus ergo ut nulli omnino &c. constitutionis &c. usque incursum. Datum Laterani v. Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc Priori sancti Hilarii de Cella & Decano sancti Hilarii & Subdecano sancti Petri Pithavensis, verbis competenter mutatis, usque mentionem. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis est super hoc provida deliberatione statutum faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani ut supra.

EPISCOPO HEREFORDENSI.

Epist. 14.
Ne beneficia
dantur eis qui
sunt sufficienter
beneficiati.

Cum Christi patrimonium inter eos qui sunt in hereditatem ejus assumpti sit providè dispensandum, nec deceat ut aliis existentibus ebriis, alij esurientes remaneant aut jejuni, auctoritate tibi praesentium districtius inhibemus ne ad Ecclesias lege tibi dioecesana subjectas sufficienter beneficiatos admittas, si fortè tales praesentari contigerit ad easdem; gaudentes in Domino quòd, sicut pro certo compertimus, ad id prompta sis voluntate paratus. Nulli ergo &c. inhibitionis &c. usque incursum. Datum Laterani v. Kalendas

Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO CREMONENSI
apostolicae sedis Legato.

Licet quondam Episcopi Ecclesiae Vicentinae suis exigentibus culpis mandaverimus amoveri penitus ab eadem, adhuc tamen, sicut accepimus, ipsam detinere non metuit occupatam, & cum dilapidatione multiplici penè penitus exhausta bona ejus, residuum semper proficiens in deterius consumere non desistit. Quoniam igitur ad praesens aliud non videmus consilium superesse nisi in dilecto filio Reginensi electo, qui prudentia & honestate per gratiam Dei vigeret, & est in partibus illis potens, dicta Ecclesia committatur, eidem nostris litteris dedimus in praecipis ut quasi navem contractam gubernaturus in fluctibus, assumens onus & curam Ecclesiae memoratae, ad eam reformandam in spiritualibus & temporalibus relevandam, Reginensem nihilominus regens Ecclesiam, sic intendat providè ac potenter quòd eadem in utroque per suae sollicitudinis studium resurgente, ipse crescat & nomine apud homines & merito apud Deum, ac de die in diem gratiam nostram plenius assequatur. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus monens eundem efficaciter & inducens ut laborem hujusmodi non recuset, ejusdem Ecclesiae Vicentinae Capitulo & clero civitatis ac dioecesis universae injungas ut eidem intendant humiliter ac devotè, contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater Episcope, super te ipso &c. Datum Laterani v. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Epist. 15.
Ecclesia Vicentina
committitur
electo Reginensi.
Vide lib. 13.
epist. 139.

ELECTO REGINENSI,
& Priori sancti Georgij in Bradia Veronensis dioecesis, & Venturae Subdiacono nostro Canonico Veronensi.

In correptione monachorum monasterij de Vangaditia piget nos ulterius inane assumere operam vel laborem, cum nihil haecenus in ea proficere potuerimus, multum multotiens laborantes, & hujusmodi Babylon, quam studio multo curavimus, minimè sit sanata, quinimmo eorum adeo computruerint cicatrices ut vicinos etiam laicos fecerit ad nauseam provocet eorundem. Quia igitur ferro reseranda sunt vulnera quae fomentorum non

Epist. 16.
De correptione
monasterij
de Vangaditia.

fentiunt medicinam, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus tam E. quondam ejusdem loci Abbatem, quem Archipresbyter Estensis & conjudex ipsius nostri auctoritate mandati à regimine ipsius monasterij amoverunt, quàm etiam monachos universos per alia monasteria collocantes, virum aliquem religiosum bonæ opinionis & vitæ, sollicitum in spiritualibus, & in temporalibus circumspicuum, præficiatis monasterio sæpedito, quòd, secum viris prudentibus & religiosis assumptis, monasterium ipsum spiritualiter & temporaliter cum consilio vestro studeat reformare; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Tu denique, fili electe, super te ipso &c. Datum Laterani v. Idus April. pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI,
& Episcopo Nivernensi, & Decano Sereberienfi docenti Parisius sacram paginam.

Epist. 17.
De quodam
Canonico Lin-
gonensi suspec-
to de hæresi.
Vide lib. 14.
epist. 13.

Venerabilis frater noster Lingonensis Episcopus olim quædam nobis contra G. Canonicum Lingonensem Presbyterum de Musiaco per suas litteras intimavit quæ sapere videbantur hæreticam pravitatem; quarum tenorem de verbo ad verbum vobis, fratres Archiepiscopo & Episcopo, ac dilecto filio nostro Roberto tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbytero Cardinali tunc Parisius commoranti sub bulla nostra misimus interclusum. Vnde cum dictus Episcopus eundem suspectum de hæresi habuisset, coëgit eundem cautionem tam juratoriam quàm fidejussoriam exhibere quòd terminis quos sibi præfigeret ejus se conspectui præsentaret, prout deceret super iis omnibus respondens. Sed cum idem Episcopus apud Barrum super Sequanam die quo sibi terminum assignarat cum multis viris religiosi & prudentibus, quos ad hoc convocaverat, convenisset, dictus G. juramenti religione contempta, neque comparuit, neque suam absentiam excusavit. Quare sæpeditus Episcopus, pensatis omnibus quæ tam prima die quàm secunda servato juris ordine, ac præ oculis habito Dei timore, acta fuerant coram eo, & toto processu diligenti deliberatione pensato, de consilio & consensu tam religiosorum quàm jurisperitorum omnium qui assistebant eidem, sæpeditum G. super iis de quibus fuerat accusatus pro convicto de-

crevit habendum, ipsum sententia definitiva pronuntians tamquam hæreticum condemnandum, & sententiam in scriptis redigi faciens, & multorum sigillis, Episcoporum videlicet, Abbatum, & Archidiaconorum, & reservari munitam. Cùmque idem G. postmodum in nostra proposuisset præsentia constitutus quòd præfatus Episcopus eum post appellationem ad nos interpositam ceperat, & præfatam præstare compulerat cautionem, nitens se multipliciter excusare, nos attendentes quòd vos, fratres Archiepiscopo ac Episcopo, cum Cardinale prædicto ea quæ circa ipsum fuerant inquirenda poteratis plenius indagare, illum ad vos duximus remittendum, dantes vobis per nostras litteras in præceptis ut nisi usque ad festum Pentecostes proximò tunc futurum in vestra præsentia compareret, super iis quæ sapiunt hæreticam pravitatem suam sufficienter, si posset, innocentiam ostensurus, vos sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo exerceretis in ipsum rigorem ecclesiasticæ disciplinæ; quòd si se ostenderet inculpabilem, ejus innocentiam nequaquam opprimi sineretis, cum sincera diligentia & diligenti sinceritate in negotio fidei processuri. Nuper autem idem G. proposuit coram nobis quòd præfato termino ad præsentiam vestram non fuit ausus accedere metu mortis, cum zelus fidelium in hæreticæ pravitatis labe notatos esset in partibus illis tunc temporis sic accensus ut incendio traderent non solum manifestos hæreticos, sed etiam quoslibet de hujusmodi pravitate suspectos. Vnde nobis humiliter supplicavit ut ejusdem purgationem recipi facientes, ipsum diù malitiosè vexatum non sustineremus ulterius indebitè molestari. Licet autem eundem ex eo quoque habeamus valde suspectum quòd ad vestram præsentiam termino quem ore proprio sibi præfiximus non accessit, quia tamen non congregata dispergere, sed dispersa potiùs congregare debemus, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus convocatis ad locum idoneum præfato Episcopo Lingonensi & aliis qui fuerint convocandi, circa ipsum, cui viva voce præcepimus ut infra octavas Pentecostes proximas propter hoc vestro conspectui se præsentet, secundum formam superius comprehensam appellatione postposita procedatis, eidem in eundo, redeundo, & morando facientes auctoritate nostra usque ad decisionem negotij securitatem plenariam exhiberi.

Testes

Testes autem &c. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, fratres Archiepiscopo ac Episcopo, super vobis ipsis &c. Datum Laterani 1 v. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*EPISCOPO ARGENTINENSI,
& Abbati de Rongarten & Priori de Sa-
lem Argentinensis & Constantiensis diocesis.*

Epist. 18.
De electione
Abbatissæ Ba-
chaugicensis.

Accedentibus olim ad præsentiam nostram dilectis filiis C. procuratore G. & C. nuntio L. & Canonicarum cœnobij in Bocchove dilectum filium Angelum tunc Subdiaconum & Capellanum nostrum, nunc sancti Adriani Diaconum Cardinalem concessimus auditorem. Coram quo ipsius G. proposuit procurator quod olim cœnobio prædicto Abbatissa vacante, sorores, ad quas spectabat electio Abbatissæ, ad locum ad celebrandam electionem statotum pariter convenerunt, & habito diligenti tractatu, licet in principio à diversis diversæ fuerint nominatæ, majori tamen & saniori parte ipsarum dictam G. in Abbatissam suam postmodum eligente, quatuor duntaxat dictam L. temerè nominarunt. Verùm cum ipsius electionis quæstio ad examen venerabilis fratris nostri Constantiensis Episcopi diocesani sui deducta fuisset, & idem cognitis causæ meritis electionem ipsius G. de prudentum virorum consilio confirmasset, ac induisset eandem in corporalem possessionem cœnobij antedicti, officiales nobilis viri Comitis Marcoaldi, dicta L. procurante, ipsam G. à jamdicto cœnobio ejecerunt. Vnde procurator C. ejusdem G. electionem, quæ de ipsa facta fuerat, petiit confirmari. Nuntius verò L. prædictæ proposuit ex adverso quod cum major & sanior pars personarum ad quas pertinebat electio in ipsam L. voto unanimi convenissent, ne prænominata G. quæ se sibi adversariam opposuerat, prætextu qualis qualis nominationis ipsius in præjudicium ejusdem aliquid attentaret, ad venerabilem fratrem nostrum Maguntinensem Archiepiscopum apostolicæ sedis Legatum, suspectum habens diocesanum pro eo quod erat ipsius G. consanguineus & manifestus adiutor, vocem appellationis emisit. Cùmque partes postmodum in arbitros convenissent, arbitris ipsis gratia diocesani jamdicti ad arbitrium debitum procedere non curantibus, dicta L. sedem apostolicam appellavit. Cujus appellatione contempta, dicta G. administrationi abbatissæ sulca potentia brachij secularis temerè se ingessit. Vnde

Tom. II.

ipsius L. nuntius causam personis suspicione carentibus petiit delegari. Quare venerabili fratri nostro Basiliensi Episcopo & dilectis filiis de Novocastro & de Parisius Abbatibus causam ipsam sub certa forma duximus committendam. Partibus igitur in præsentia præfati Basiliensis Episcopi & Abbatis de Parisius ac F. Præpositi de Trutinhusen, cui Abbas de Castronovo vices suas, sententia tamen sibi reservata, commiserat, constitutis, & utra illarum prius deberet proponere contendentibus, tandem interlocuti fuerunt iudices antedicti præfatam L. primò debere suam proponere quæstionem, utpote quæ actoris personam gerere videbatur. A quorum sententia dicta G. ad sedem apostolicam appellavit. Et licet præfatus Basiliensis Episcopus ejusdem appellationi duxerit deferendum, dicti tamen Abbas de Parisius & Præpositus eandem frivolam reputantes, & attendentes quod secundum formam rescripti procedere poterant sine ipso, testes ab L. sæpèdicta productos, altera parte absente per contumaciam, receperunt; quorum depositionibus dicti Abbates diligenter inspectis, pro eadem L. sententiam proferentes, tam electionem quæ de præfata G. facta extiterat, quam confirmationem diocesani superius nominati penitus irritarunt; à quorum sententia non fuit à parte altera provocatum. Nuper autem cum procuratores partium ad nostram præsentiam accessissent, procurator ipsius G. interlocutoriam à præfatis iudicibus promulgatam conatus est multipliciter impugnarè, inter cetera præcipuè allegando quod eum dictus Abbas de Castronovo vices suas alij commississet, licet potuerat ad sedem apostolicam provocari. Nos igitur iis & aliis quæ fuere proposita coram nobis plenius intellectis, & inspecto nihilominus processu iudicum prædictorum, attendentes appellationem ipsam, qua provocatum fuit ab interlocutoria tamquam iniqua, frivolam extitisse, cum absque dubio rectè interlocuti fuerint tres iudices memorati, licet unus appellationi duxerit deferendum, & quod Abbas de Castronovo, quamvis præfato Præposito commiserit vices suas, tamen non totam jurisdictionem suam commisit eidem, sicut apparet ex eo quod diffinitivam postmodum unà cum collega suo sententiam promulgavit, unde si à subdelegato appellandum fuisset, non ad nos sed ad eundem Abbatem debuerat appellari, appellatione hujusmodi non obstante, tam interlocutoriam quam

BBbbb

diffinitivam sententiam pro præfata L. rationabiliter promulgatam de fratrum nostrorum consilio duximus confirmandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod à nobis est sententialiter diffinitum faciatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Quod si non omnes &c. tu ea frater Episcopo. Vos denique, frater Episcopo & fili Abbas, super vobis ipsis &c. Datum Laterani III. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto-decimo.

P A T R I A R C H Æ
Gradenſi, & Episcopo Castellano.

*Epist. 19.
Adversus Episcopum Tervisinum.*

Vide infra epist. 160. & lib. 12. epist. 64. 65. lib. 15. epist. 295. 297.

Exhibite coram nobis dilectorum filiorum magistri Maximi Notarij & V. Thesaurarij Ecclesiæ Veronensis Subdiaconorum nostrorum & S. Gradenſis Primicerij litteræ continebant quod cum cognitionem processus venerabilis fratris nostri Cremonensis Episcopi apostolicæ sedis Legati contra venerabilem fratrem nostrum Episcopum Tervisinum eis doxerimus committendam, iidem in ipso legitime procedentes, quia ipsis per testes & instrumentum publicum constitit evidenter quod adversus supradictum Episcopum ad inimicorum ejus instantiam, loco suspecto, eodem absente, ac post appellationem ad nos legitime interpositam, fuit in inquisitione processum, & per quosdam, qui adeo in partem alteram declinarunt ut ea recufarent scribere quæ pro Episcopo facere videbantur, supradicti Legati processum in irritum revocarunt. Nos autem processum eorum, cum nihil rationabile objectum fuerit contra ipsum, in hac parte duximus approbandum. Intelleximus etiam ex litteris eorundem, in inquisitione facta per bonæ memoriæ Albanensem electum apostolicæ sedis Legatum adversus eundem Episcopum, quam coram se aperiri fecerunt, quosdam testes deposuisse juratos quod cum Tervisina civitas statisset ut de feudis venditis sexta pars pretij ad feudorum dominos volueretur, & sic feudum fieret emptoris allodium, bonæ memoriæ Conradus Tervisinus Episcopus à sede apostolica & claræ memoriæ Henrico Imperatore privilegia impetravit ut contra episcopatum non haberet statutum hujusmodi firmitatem, & successores ejusdem Conradi de sic venditis feudis Ecclesiæ sextam partem recipere noluerunt, sed Episcopus iste recepit ex illis. Adjecerunt etiam testes prædicti quod cum commune

civitatis ejusdem Ambrosio quondam Episcopo Tervisino abstulerit teloneum, Episcopus qui nunc præest, pro ipso duo millia librarum ab eodem communi recepit, quod memoratus Ambrosius facere recufavit. Ad hæc autem sic eundem Episcopum respondisse iudices retulerunt, quod dicta privilegia nec habuit neque vidit, & cum ipse super statuto hujusmodi communitati resistere non valeret, & sic nisi sextam acciperet, in Ecclesiæ suæ potius præjudicium redundaret tam partem quam totum etiam amittendo, ejusdem Ecclesiæ necessitate ac utilitate pensata, de venerabilis fratris nostri Aquilegiensis Patriarchæ licentia, cujus super hoc litteras illi exhibuit ejusdem sigilli munimine roboratas, de venditis feudis sextam recepit pretij portionem, adiciens ut cum pro recuperando teloneo à communi ejus prædecessori sublato sollicitè laborarit, nec potuerit aliquem consequi super hoc ex suo labore profectum, tandem teloneum ipsum in duobus millibus librarum obtinuit aestimari, sed ex ipsis denariis aliquid non recepit, nisi quod commune septingentas libras, quas extorquere ab ipso volebat, sibi recompensavit ex illis. Quia verò super iis dicti iudices nihil specialiter decreverunt, cum iudex de ea re de qua cognovit pronuntiare debeat secundum legitimas sanctiones, eorum negligentia in hac parte robur favoris apostolici non meretur. Licet autem eundem Episcopum tam propter hoc quam alienationem ejusdem molendini valde utilis Ecclesiæ Tervisinae ac debita quibus tam brevi tempore post promotionem suam eandem Ecclesiam plurimum oneravit, necnon beneficia ecclesiastica, sicut accepimus, personis indignis collata, de dilapidatione suspectum, quinimmo quodammodo culpabilem secundum canonica & legalia instituta suspendere ab administratione possemus, ne tamen vir nobilis Guercius, quem ab impetitione ipsius Episcopi propter causas inimiciarum alia vice repulimus, & nunc etiam nuntios ejus non duximus admitteudos, tamquam inimicus super eum hac occasione gauderet si forsan idem Episcopus reduceretur in pœnam quam ad clamores ejus incurrerat, providimus sic rigorem mansuetudine temperandum quod in illo insultationis non superabundet occasio, & circa istum non videatur omitti super administratione cautela. Hinc est quod omnis alienationis speciem sub impetitione anathematis interdicentes

eidem, ipsum ab alienandi suspendimus potestate, ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si quis forte per ipsum medio tempore fuerit attentatus. Interim autem dilectos filios Decanum & magistrum Gall. Canonicum Tervisinos circa curam & administrationem temporalium ei præcepimus adhiberi, sine quorum consilio & assensu in temporalibus non ministret, præstito ab illis corporaliter juramento quòd ei circa temporalium administrationem assistent fideliter & prudenter. Super eo autem quòd quædam ecclesiastica beneficia, non solum indignis, sed etiam indignè asseritur concessisse, veritatem nihilominus inquiratis, & eam ad nostrum referatis examen, interim ipsum à potestate conferendi ecclesiastica beneficia suspendentes. Ceterum ut plenè indemnitate provideatur Ecclesiæ Tervisina, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus super rebus alienatis, videlicet quot & quanta quantique valoris extiterint, quodvè dispendium ex hoc incurrit Ecclesiæ Tervisina, necnon & aliis circumstantiis inquisita per Canonicos Tervisinos juramento interposito sollicitè veritate, depositiones ipsorum ad nos sub sigillis vestris inclusas fideliter transmittentes, præfigatis Episcopo terminum competentem infra quem per se vel procuratorem idoneum nostrò se conspectui repræsentet, ut super hoc secundum quod expedire viderimus procedamus. Vos igitur tam prudenter in præmissis sublato contradictionis & appellationis obstaculo procedere studeatis quòd circumspèctionem vestram ex hoc possimus in Domino commendare. Nullis litteris veritati &c. Vos denique, fratres Patriarcha & Episcopo, super vobis ipsis &c. Datum Laterani v. i. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sexto-decimo.

ARCHIPRESBYTERO DE
Gravalona Novariensis diocesis.

Epist. 10.
De interdicti
sententia re-
tractanda.

EX parte communis de Gravalona Novariensis diocesis fuit propositum coram nobis quòd licet terra ipsorum fundata sit in solo habili & fecundo, adeo tamen infortunata est & infaulta ut nec in rebus multiplicari valeat nec personis, & cum fortuna sibi aliquatenus arridente, speratur quòd ab hujusmodi debeat infelicitate confurgere, casibus semper opprimitur improvisis, quod ex eo existimant provenire quia terra eadem olim, sicut fama est, propter excessus dominorum ipsius suppo-

Tom. II.

sita fuit sententiæ interdicti, quæ non creditur fuisse postmodum relaxata. Unde apostolatui nostro humiliter supplicarunt ut cum nobis in beato Petro Apostolo ab ipsa fuerit veritate promissum quòd quæcunque solveris super terram, soluta erunt pariter & in cælis, eos ab hujusmodi vinculo absolvere dignemur, præsertim cum animarum quoque periculum ex hoc sibi metuant imminere. Cum igitur majores propter minorum offensam & culpa majorum minores quandoque puniri sacræ scripturæ doceamur exemplis, piam eorum sollicitudinem & timorem commendamus in Domino, & speramus quòd fides quam de clavibus Petri gerunt ipsis utilis esse debeat ad veniam promerendam, cum paralyticum ad pedes Iesu Christi summis per tegulas fides salvaverit aliena. Verum quia David ad placandam indignationem divinam, quæ culpa ipsius in populum fuerat concitata, sacrificium Domino legitur obtulisse, nos factis ejusdem, quæ ad nostram eruditionem scripta esse testatur Apostolus, inhærentes, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus populum dicti loci, ut ad expiandam culpam hujusmodi & divinam propitiationem facilis impetrandam, aliquam Domino satisfactionem impendant monens efficaciter & inducens, præfatam interdicti sententiam auctoritate nostra denunties relaxatam, eosdem sollicitè commonendo ut sic in divino timore permanent ne quos apud homines apostolica solvit auctoritas, propria liget iniquitas apud Deum. Datum Laterani v. i. Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO SALZBURGENSI,
& Salzburgernsi & de Berthersgadme
Salzburgernsis diocesis Præposito.

Causam quæ inter dilectos filios A. Presbyterum & C. scholarem Ratifonenses super Ecclesia in Buchkirchen vertitur, ab examine dilecti filij Præpositi sancti Nicolai & suorum conjugum delegatorum nostrorum ad nos per appellationem delatam, dilecto filio Angelo sancti Adriani Diacono Cardinali commissimus audiendam. Coram quo Presbyter proposuit memoratus quòd cum olim venerabilis frater noster Pataviensis Episcopus prædictam Ecclesiam de Buchkirchen, quam ad commonitionem ejusdem Episcopi dictus C. nullo tunc ordine fungens, pro eo quòd quandam puellam desponsaverat publicè, per litteras & proprium nuntium resignarat,

Epist. 11.
Eis committitur
quandam
causa.

B B b b ij

sicut per ejusdem Episcopi litteras ostendebat, eidem canonicè concessisset vacantem quidem & nemine reclamante, ac ipsam idem Presbyter aliquandiu possedisset in pace, tandem prædictus C. ad quosdam judices apostolicas litteras super restitutione ipsius Ecclesiæ adversus memoratum Episcopum impetravit, mendaciter se clericum exprimens in eisdem, cum tempore impetrationis ipsarum clericali non esset caractere insignitus. Et licet hujusmodi abrenuntiaverit litteris, data fide quod eis nullatenus uteretur dummodò sibi dictus Episcopus de ipso Presbytero faceret justitiæ plenitudinem exhiberi, postmodum tamen idem C. coram eo traxit in causam Presbyterum antedictum, qui cum sentiret indebitè se gravari, sedem apostolicam appellavit. Eo verò prosequente appellationem emissam, dictus C. per judices ad quos litteras quibus abrenuntiaverat impetrarat, prænominatam Ecclesiam occupavit. Cumque super hoc idem Presbyter ad Decanum Pataviensem & collegas ipsius nostras litteras reportasset, & de spoliatio- ne ipsius Presbyteri constitisset eisdem, ipsi restituendam ei prænominatam Ecclesiam decreverunt, mittentes duos Decanos cum eodem Presbytero qui auctoritate nostra ipsum in possessionem Ecclesiæ mitterent corporalem. Quibus sæpèdictus C. unà cum quibusdam armatis se violenter opponens, ipsos turpiter repulerunt. Sed cum judices ipsum C. pro temeritate hujusmodi ad eorum præsentiam citavissent, & idem appellans frustratoricè, manifesta contumacia laboraret, tam in eum quam in ejus fautores excommunicationis sententiam proferentes, eundem Presbyterum cum securitate nobilis viri Ducis Baviaræ ad prænominatam Ecclesiam remiserunt. D. verò Subdiaconus & quidam alij ejusdem C. servi, & patris ejus amici, eodem C. procurante, noctis tempore ipsum aggressi Presbyterum, adhuc nudum, in lecto jacentem, ligatis à tergo manibus, equis & aliis rebus ejus ablatis, traxerunt impositis ei plagis ad sylvam, & inter unguis spinis immixtis, eum multis aliis affecere tormentis, & tanto tempore, procurantibus F. E. & W. militibus & quibusdam aliis Patavienfis diocesis, tenuere captivum donec prædicti Ducis & quorundam aliorum nobilium precibus pro quadam summa pecuniæ se redemit. Quare tam ejus dioecesanus quam judices memorati ipsius miseris miserentes, præsumptores præfatos & fautores ipsorum excommunicatio-

nis vinculo innodarunt. Vnde nobis humiliter supplicavit ut ejus adversarij malitiis occurrentes, laboribus ipsius imponere finem dignemur. Ad hæc autem per D. procuratorem partis alterius fuit ex adverso responsum quòd cum prædictus C. memoratam Ecclesiam ab ipso Patavienfi canonicè sibi collatam duobus annis pacificè possedisset, tandem eo insistente scholasticis disciplinis, eandem idem Episcopus contulit Presbytero memorato. Super quo tam contra ipsum quam contra Presbyterum ad Ratisponensem Præpositum & suos conjudices litteras impetravit, qui propter contumaciam ipsius Presbyteri eundem C. in possessionem causæ rei servandæ miserunt. Interim autem idem C. citatus à Decano Patavienfi & suis conjudicibus per quasdam nostras litteras ipsis per suum adversarium præsentatas, in quibus tamen nulla de prioribus mentio habebatur, in ipsa citatione bis fuit per eundem Presbyterum spoliatus. Propter quod ad præfatos judices Ratisponenses recurrens, eundem fecit Presbyterum excommunicationis vinculo innodari, & ad cautelam à secundis judicibus ad nos per nuntium proprium appellavit, tum propter causam præmissam, tum quia exceptiones ejus legitimas admittere recusabant. Vnde petebat ut revocato in irritum quod per Decanum Pataviensem & suos conjudices temerè fuerat attentatum, Ratisponensis Præpositi & conjudicum ejus processum robor faceremus firmitatis habere. Nosigitur per fidelem narrationem Cardinalis prædicti auditus iis & aliis quæ fuere proposita coram eo, possessionem ejusdem Ecclesiæ cum fructibus perceptis adjudicavimus Presbytero memorato, discretioni vestra per apostolica scripta mandantes quatenus in corporalem possessionem ipsius Ecclesiæ Presbyterum mittatis eundem, & auctoritate nostra defendatis inductum, super fructibus quod à nobis est sententialiter diffinitum facientes per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari. Ceterum quia de damnis & injuriis supra dictis nobis non potuit fieri plena fides, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propositis, si de iis legitime vobis constiterit, de damnis satisfieri competenter eidem Presbytero facientes, pro hujusmodi detestandis injuriis præfato C. si per eum illatæ fuerunt, super Ecclesia ipsa perpetuum silentium imponatis. Alioquin eo, sicut dictum est, primitus

restituto, super proprietate ipsius Ecclesie audiatis causam, & quod canonicum fuerit sublato appellationis obstaculo decernatis, facientes quod statueritis &c. Tu autem &c. Quod si non omnes &c. tu ea, frater Archiepiscopo &c. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Laterani vi 1. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno deci. mofexto.

NOBILI VIRO COMITI Nivernensi, spiritum consilij sanioris.

Epist. 22.
De causa monasterij Veruliacensis cum Comite Nivernensi.
V. de infra epist. 114. 159. lib. 1. cap. 14. & lib. 15. epist. 83.

Cum pro questione qua inter te ex parte una & dilectos filios Abbatem & conventum monasterij Virziliacensis diocesis Eduensis ex altera super quibusdam procuracionibus annuis, damnis, & injuriis vertebatur, tui & partis alterius procuratores ad nostram presentiam accessissent, & in ea fuisset aliquandiu coram nobis prudenter & providè disputatum, tandem ex parte tua relatione tuorum procuratorum accepimus quod tu volens per omnia complacere nostræ beneplacito voluntatis, paratus eras in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratrum nostrorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum tu & successores tui Comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesseritis memoratum, nomine procuracionis centum librarum usualis monetæ, quæ pro tempore curret, sitis summa contenti, tantundem in festo beatæ Mariæ Magdalene procuracionis nomine recepturi, si ad monasterium accesseritis supradictum, ad protectionem ejusdem monasterij, secundum quod de jure tenemini, dantes operam efficacem. Ut ergo super hoc nulla possit in posterum via patere calumniæ, tu & uxor tua per authenticum instrumentum Abbati & conventui ejusdem monasterij promittatis vos id firmiter observatores, vestros nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, & ad majorem cautelam faciatis hoc per carissimum in Christo filium nostrum [Philippum] illustrem Regem Francorum auctoritate regia confirmari; mandatum nostrum taliter impleturi quod divinam & apostolicam gratiam possitis exinde uberius promereri. Damus itaque venerabili fratri Episcopo & dilectis filiis Abbati sancti Victoris & Cancellario Parisiensi. nostris litteris in mandatis ut postquam super hoc tu & uxor tua litteras secundum formam concesseritis supradictam, te juxta formam Ecclesie à vinculo excommunicationis absolvant quo propter

idem negotium nostra es auctoritate ligatus, injungentes tibi sub debito præstiti juramenti ut ad impetrandam super hoc confirmationem regiam des operam bona fide. Abbatem verò & conventum prædictos ab omni de revimus impetitione cessare, omnemque remittere quæstionem quæ ipsis adversus te Comitem super damnis & injuriis competebar; decimis de Dornitiaco duntaxat exceptis, super quibus eis satisfieri volumus & mandamus. Datum Laterani 11. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno decimofexto.

Scriptum est super hoc Episcopo, Abbati sancti Victoris, & Cancellario Parisiensi, verbis competenter mutatis. Quod si non omnes &c. tu frater Episcopo &c. Tu denique &c.

ARCHIEPISCOPO ET Abbati sancti Pauli Narbonensis, & Priori Fontisfrigidii Narbonensis diocesis.

Carissima in Christo filia illustris Regina Aragonum de hominibus Montispessulani plenam injuriis nobis obtulit questionem, qui, sicut asserit, redditus loci ejusdem, castrorum & villarum in districtu Montispessulani existentium, ad eandem Reginam de jure spectantes, eidem à viro suo illustri Rege Aragonum titulo pignoris obligatos, contra justitiam detinent & ei reddere contradicunt, cum ipsa pignoris obligatio, utpotè de re dotali, de jure robur non habuerit firmitatis; quæ si aliquem sortita fuisset effectum, tanto tempore ipsarum rerum redditus perceperunt quod non solum extenuatum est debitum, verum etiam non modicam summam pecuniæ restituere tenentur eidem; castrum nihilominus, quod ibidem habebat, funditus* diruerunt, inde lapides, & cæmenta in majoris contemptus opprobrium asportantes, & ad jura dominij manibus suis extensis, Notarium & Consules in Montepessulano fecerunt contra voluntatem ipsius, & in damnum ejus pisces vendi faciunt in locis aliis quam consuetum fuerit ab antiquo, nomine Consulium, & non Regina, facientes banna & edicta proponi. Præterea castrum de Latis, quod multis inhabitabatur hominibus, partim ruina, partim incendio destruxerunt, pluribus ex ejusdem loci hominibus interfectis. In iis autem & aliis eadem assererat Regina se damna multorum millium marcarum & plurium solidorum per illorum injurias incurrisse: qui etiam, tamquam hæc non sufficerent ad offensam, de quodam castro ipsius Regina carissimum in Christo

Epist. 22.
Adversus homines Montispessulani.

* Rectè, ut patet ex actis editis à Garicelo pag. 279.

filium nostrum illustrem Regem Aragonum expulerunt, ut sic eum adversus eam tacite provocarent, & ut inter eos contra jura matrimonij majoris incentivum discordiæ suscitarent, Regem jurare fecerunt eundem ut Montepessulanum infra biennium non intraret. Volentes autem eidem Reginae in suo jure adesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, & auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione postposita decernatis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari; praefatos etiam homines Montepessulani per eandem censuram appellatione postposita compellentes ut super expensis quas propter haec eadem fecit Regina, ipsi satisfaciant ut tenentur. Interim autem eosdem homines ad solvendam ipsi Reginae medietatem omnium reddituum patrimonij ejus, & ut de subtractis satisfaciant competenter, per districtiorem ecclesiasticam, sicut justum fuerit, sublato appellationis obstaculo compellatis. Testes autem &c. Quod si non omnes &c. tu, frater Archiepiscopo, cum eorum altero &c. Vos denique, frater Archiepiscopo & fili Abbas, super vobis ipsis &c. Datum Laterani v. i. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*MARBACENSI ET DE SALEM
Abbatibus Basiliensis & Constantiensis
diocesis, & H. Cellerario Basiliensi.*

*Epist. 24.
Quod spoliatus restitutus est ante iudicium.*

Accedentibus ad sedem apostolicam dilectis filiis R. Praeposito Marbacensi & Henrico procuratore Marbacensis Ecclesiae dilectum filium Robertum tituli sancti Stephani in Coelio monte Presbyterum Cardinalem concessimus auditorem. Coram quo proposuit Praepositus memoratus quod cum olim de mandato venerabilis fratris nostri Basiliensis Episcopi litterarum nostrarum contra Ottonem maledictum & reprobum fidus & verus interpres coram universo clero & terrae nobilibus & aliis multis astantibus latam a nobis in reprobum supradictum excommunicationis sententiam constanti mente ac voce intrepida divulgaret, Canonici ejus ibi occasionem odij medicantes ubi eis dilectionis materia poterat abundare, in ipsum unanimiter conspirarunt, & quorundam laicorum favore suffulti, eum a Marbacensi Ecclesia jam annis elapsis duobus turpiter ejece- runt. Cumque idem Praepositus a nobis obtinuerit dari Luzelacensi Abbati & suis

conjudicibus nostris litteris in mandatis ut fratres praedictos per censuram ecclesiasticam cogerent eidem reverentiam & obedientiam debitam exhibere, necnon ad venerabilem fratrem nostrum Metensem Episcopum, tunc Spirensis, nostras litteras impetravit ut quoslibet imperiales ecclesiastica districtione compelleret ne ipsum in aliquo molestant, interim dicti Canonici adversus eum ad Abbatem * Parisiensem & suos conjudices a sede apostolica quasdam litteras impetrarunt. Idem vero iudices terminum preemptorium praemittentes, locum ei assignavere suspectum, & licet tam propter hoc quam alias causas recusationis legitime illorum potuisset iudicium declinare, tamen coram eis in modum exceptionis objecit quod prius deberet restitui quam adversario rum petitionibus respondere, cum nec nudus contendere nec inermem se deberet opponere inimicis, & ne ipsum iudices ad respondendum restitutione non praevia cogerent, ad sedem apostolicam appellavit. Ipsi vero, licet tractatum de compositione praemiserint, tamen adversariis ipsius Praepositi ab examine venerabilis fratris nostri Episcopi Basiliensis, in quem sub interpositione fidei fuerat a partibus compromissum, ad iudices eosdem reversis, in ipsum Praepositum absentem & non restitutum, lite nullatenus contestata, post appellationem ad nos legitime interpositam, depositionis sententiam promulgarunt, dantes Canonici de facto licentiam eligendi alium in pastorem. Vnde petebat idem Praepositus ut cum ipsa sententia, si sententia dici deberet, contra solitum ordinem iudiciorum fuerit promulgata, denunciare dignaremur eandem irritam & inanem, & ipso plenarie restituto, ejus adversarios perjuros, excommunicatos, participantes excommunicatis, & conspiratores, & possessiones Ecclesiae contra tenorem confirmationis nostrae minus licite distrahentes, faceremus per aliquos canonice subici ultioni. Procurator autem Canoniorum proposuit ex adverso quod cum Canonici Marbacenses dictum R. super perjurio duplici, dissolutione vitae, furtiva subtractione privilegiorum Ecclesiae, ac dilapidationis vitio, coram dicto Abbate Parisiensi & suis conjudicibus delegatis a nobis impeterent, ipse de meritis causae diffidens ad exceptiones divertit inanes, quibusdam causis suspensionis adversus unum de iudicibus allegatis, in quarum probatione defecit. Iudices autem, ne viderentur mandati apostolici

contemptores, se ad principalis quæstionis examen exigente justitia converterunt. Nec opus erat ut eum ad petitionem restitutionis admitterent, quem dilapidationis objectu pars altera repellebat, ne daretur eidem in re familiari grassandi facultas. Cùm enim de dilapidatione suspectus debeat ab administratione suspendi, memoratus R. evidens dilapidator existens ab administrationis petitione levi poterat exceptione repelli, contra quem, ut amoveretur ab ea, daretur actio ad agendum, nec super spoliatione hujusmodi poterat coram eisdem iudicibus litigare, cùm ad alios super hoc nostras litteras impetrasset. Præterea si Præpositus idem de spoliatione in modum actionis agebat, Canonicorum quæstio, quæ ordine propositionis præcesserat, præcedere terminatione debebat. Quòd si spoliatio fuit in modum exceptionis objecta, non propter hoc erat ei restitutio facienda. Vnde iudices ipsius Præpositi, frivole appellationis diffugio non obstanti, cùm esset in litteris nostris appellationis obstaculum interdictum, cognitis causæ meritis, in eum depositionis sententiam protulerunt. Quapropter dictus procurator instabat ut sententiam ipsam, pro qua præsumi debebat donec contrarium probaretur, dignaremur apostolico munimine roborare. Nos igitur auditis iis & aliis per fidelem narrationem Cardinalis prædicti quæ fuere proposita coram eo, cùm non debuerit adversus eundem Præpositum spoliatum post appellationem legitimam & lite non contestata procedi, maxime occasione litterarum quæ veritate tacita fuerant impetrata, processum iudicum eorundem & quicquid ex eo secutum est, vel ob id decrevimus irritum & inane. Ceterum quia se restitui principaliter petiit Præpositus memoratus, cùm constaret ipsum fuisse ab adversariis spoliatum, nos sententialiter restituentes eundem, discretionis vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum in corporalem possessionem Marbacensis præposituræ sublato appellationis obstaculo inducatis, & auctoritate nostra defendatis inductum, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes; proviso prudenter ut si præfatus Præpositus merito fuerit de dilapidatione suspectus, adhibeatis eidem circa curam temporalium duos viros providos & fideles, sine quorum consilio & assensu administrationem temporalium nequeat exercere, ne per usum administrationis inutilis, bona Marbacensis Ecclesiæ

dissipentur. Deinde super aliis quæ hinc inde fuere proposita, quia de ipsis nobis constare non potuit, vos paribus convocatis, & auditis quæ duxerint proponenda, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis. Et si præscripta crimina contra dictum Præpositum legitima probatione patuerint, vos ipsum à regimine Marbacensis Ecclesiæ in perpetuum amoventes, appellatione remota, faciatis Ecclesiæ supradictæ de alio viro idoneo in Præpositum per electionem canonicam provideri. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, filij Abbates, super vobis ipsis &c. Datum Laterani v. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
Vindocinensibus.

Dilectus filius W. monachus vester, quem in promovendis Ecclesiæ vestre negotiis sollicitum comperimus & prudentem, ex parte vestra proposuit coram nobis quòd in proposito & desiderio geritis Ecclesiam sanctæ Priscæ de monte Aventino ad vestrum monasterium pertinentem reformare in temporalibus & spiritualibus ordinare, instituendo monachos in eadem juxta beati Benedicti regulam Domino servituros; dummodò dignitates & jura quæ monasterio vestro comperunt ex eadem, vobis & ipsi monasterio integra conservemus. Vnde nobis humiliter supplicavit ut super hoc nostræ voluntatis beneplacitum vobis rescribere dignaremur. Nos igitur propositum vestrum commendantes in Domino, & desiderium favore benivolo prosequentes, insinuatione vobis præsentium intimamus quòd cùm super eadem Ecclesia nostrum vobis privilegium concesserimus, gratum nobis & acceptum existet si efficaciter intenderitis ad ipsius commodum & augmentum. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Laterani v. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Epist. 27.
Laudat reformationis propositum.
Vide Simon. in Notis ad Goffrid. Vindoc. lib. 1. epist. 9.

SLESWICENSI EPISCOPO.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri utrum sacerdos Ecclesiam habens in una dioecesi, & residens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibique delinquens, ab Episcopo in cujus habet dioecesi patrimonium pro delicto ibidem commisso debeat judicari, præsertim

Epist. 26.
Rescribit ad ejus consilia.
Cap. Postulasti.
De foro compet.

in causis quæ officij seu beneficij privationem exposcunt. Ad quod breviter respondemus quod per Episcopum in cujus deliquit diocesi sententia promulgari poterit in eundem, sed ab Episcopo in diocesi cujus Ecclesiam obtinet, erit quoad ipsam Ecclesiam hujusmodi executio sententia faciendâ. Quæ si vultis præterea utrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas Ecclesiis decimas subtrahentes tibi regiam implorare liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absque sanguinis effusione valeant coartari. Ad quæ tibi duximus respondendum, quod si te de hujusmodi querimoniam simpliciter deponente, Rex, cui ad bonorum laudem & malefactorum vindictam gladius est commissus, in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ imputandum. Cimiteria verò in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur per suorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt asperzione aquæ solemniter benedictæ, sicut in Ecclesiarum dedicationibus consuevit. Procuraciones autem quæ visitationis ratione debentur, sine manifesta & necessaria causa non exigas, nisi cum personaliter officium visitationis impendis. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani 11. Kal. Maij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO ET CAPITULO
Massiliensi.

Postolicæ sedis benignitas, quæ curam gerit & sollicitudinem singulorum, suam gratiam specialiter circa illos ampliare tenetur qui noscuntur diutius in ejus obsequiis laudabiliter insudasse. Dignum est enim ut ipsius domestici ab ejusdem uberibus repleantur, & sibi eam inveniunt affluentem quam etiam in benignitatis affluentia sibi sentiunt exuberantem ignoti. Cum igitur pro dilecto filio magistro R. scriptore nostro, cujus fidelitas & devotio in cancellaria nostræ servitio est probata, jam tertio vobis scripserimus ut eundem, quem dudum ad mandatum nostrum nullo sibi beneficio assignato in fratrem & Canonicum recepistis, curaretis tam in domibus quam in aliis sicut uni ex vobis providere, ac postmodum quibusdam vestrum in nostra præsentia constitutis hoc idem injunxerimus viva voce, grave gerimus & indignum quod vos more aspidis surdæ aures penitus obturantes, id hæcenus efficere non curastis. Volentes igitur

adhuc utrum in vobis aliqua obedientiæ scintilla remanserit experiri, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus & districtè præcipimus quatenus ipsi magistro saltem hac vice juxta præscriptam formam providere curetis. Alioquin noveritis nos dilecto filio magistro Thedifio nuntio nostro per nostras dedisse litteras in præceptis ut de bonis Ecclesiæ vestræ secundum formam eandem competentem sibi provisionem nostra fultus auctoritate assignet, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso & credito tibi &c. Datum Laterani.

Scriptum est super hoc dilecto filio magistro Thedifio nuntio nostro, verbis competenter matris.

UNIVERSIS CHRISTI
fidelibus per Maguntinensem provinciam
constitutis.

Quia major nunc instat necessitas quam unquam extiterit ut terræ sanctæ necessitatibus succurratur, & de succursu speratur major quam unquam provenire utilitas proventura, ecce resumpto clamore clamamus ad vos, & pro illo clamamus qui moriendo voce magna clamavit in cruce, factus obediens Deo patri usque ad mortem crucis, clamans ut nos ab æternæ mortis eriperet cruciatu, qui clamat etiam per se ipsam, & dicit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* ac si diceret manifestis: *Qui vult me subsequi ad coronam, me quoque subsequatur ad pugnam, quæ nunc ad probationem proponitur universis.* Poterat enim omnipotens Deus terram illam, si vellet, omnino defendere, ne in manus traderetur hostiles. Posset & illam, si vellet, de manibus hostium facile liberare, cum nihil possit ejus resistere voluntati. Sed cum jam superabundasset iniquitas, refrigerente caritate multorum, ut fideles suos à somno mortis ad vitæ studium excitaret, agonem illis proposuit in quo fidem eorum velut aurum in fornace probaret, occasionem salutis immo salvationis causam præstando; ut qui fideliter pro ipso certaverint, ab ipso feliciter coronentur; & qui ei noluerint in tantæ necessitatis articulo debita servitutis impendere famulatum, in novissimo districti examinis die justam mereantur damnationis sententiam sustinere. O quanta jam provenit utilitas ex hac causa; quam multi conversi ad penitentiam

Cap. Postulasti.
De homicidio.

Vide cap. Sa-
cris. De sepul-
tur. & cap.
Proposisti. De
dedicat. Eccl.

Vide cap. Pe-
curaciones. De
ecclis.

Epist. 17.
Vemendatio
apostolico af-
fignat præ-
bendam.

Epist. 1.
De negotiis
terre sanctæ.

tentiam pro liberatione terræ sanctæ mancipaverunt se obsequio crucifixi, & quasi per agonem martyrij coronam gloriæ sunt adepti, qui fortè in suis iniquitatibus periissent, carnalibus voluptatibus & mundanis illecebris irretiti: Vetus est hoc artificium Iesu Christi, quod ad suorum salutem fidelium diebus istis dignatus est innovare. Si enim Rex aliquis temporalis à suis hostibus eiceretur de regno, nisi vassalli ejus pro eo non solum res exponerent, sed personas, nonne cum regnum recuperaret amissum, eos velut infideles damneret, & excogitaret in eos inexcogitata tormenta, quibus perderet malè malos? Sic Rex Regum Dominus Iesus Christus, qui corpus & animam & cetera vobis contulit bona, de ingratitude vitio & infidelitatis crimine vos damnabit, si ei quasi ejecto de regno, quod pretio sui sanguinis comparavit, neglexeritis subvenire. Sciat ergo se culpabiliter durum & durè culpabilem quicumque in hoc necessitatis articulo suum negaverit obsequium redemptori. Nam & quomodo secundum præceptum divinum diligit proximum suum sicut se ipsum qui scit fratres suos fide ac nomine Christianos apud perfidos Sarracenos ergastulo diri carceris detineri ac jugo deprimi gravissimæ servitutis, & ad liberationem eorum efficacem operam non impendit, transgrediendo illius naturalis legis mandatum, quod Dominus in evangelio declaravit: *Quicumque voluit ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* An fortè nescitis quòd apud illos multa millia Christianorum in servitute ac carcere detinentur, qui tormentis innumeris cruciantur? Et quidem omnes penè Sarracenorum provincias usque post tempora beati Gregorij Christiani populi possederunt, sed ex tunc quidam perditionis filius Machometus pseudopropheta surrexit, qui per seculares illecebras & voluptates carnales multos à veritate seduxit; cuius perfidia etsi usque ad hæc tempora invaluerit, confidimus tamen in Domino, qui jam fecit nobiscum signum in bonum, quòd finis hujus bestie appropinquat, cujus numerus secundum apocalypsin Iohannis intra sexcenta sexaginta sex clauditur, ex quibus jam penè sexcenti sunt anni completi. Certè præter priores injurias grandes & graves redemptori nostro pro nostris offensis à perfidis Sarracenis illatas, nuper in monte Thabor, ubi discipulis suis futuræ glorificationis speciem demonstravit, iidem perfidi Sarraceni quandam munitionis arcem in

Tom. II.

confusionem Christiani nominis erexerunt, per quam civitatem Accon sibi valde vicinam de facili cogitant occupare, ac deinde sine omni contradictionis obstaculo residuum terræ hujus invadere, cum sit viribus & opibus penè penitus destituta. Eia igitur, dilectissimi filij, dissensiones & emulationes fraternas in pacis & dilectionis fœdera commutantes, accingimini ad obsequium crucifixi, non dubitantes pro illo res exponere ac personas qui pro vobis animam suam posuit & sanguinem suum fudit, certi pariter & securi quòd si verè penitentes fueritis, per hunc temporalem laborem, quasi quodam compendio, ad requiem pervenietis æternam. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestate omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint & expensis plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis duntaxat expensis juxta facultatem & qualitatem suam viros idoneos destinarint, & illis similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus & concedimus esse participes juxta quantitatem subsidij & devotionis affectum omnes qui ad subventionem terræ sanctæ de bonis suis congruè ministrabunt. Personas quoque ipsorum & bona ex quo crucem assumpserint sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, necnon & sub Archiepiscoporum & Episcoporum & omnium Prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistant, statuantes ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneant & quietæ consistant. Quòd si quisquam contra præsumserit, per Ecclesiarum Prælatos appellatione postposita censura ecclesiastica compescatur. Si qui verò proficiscentium illuc ad præstardas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum per Ecclesiarum Prælatos, ut remittatur eis præstitum juramentum, & ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus distractione compelli. Quòd si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi animadver-

Gregor. viii.
epist. ii.

CCccc

sione mandamus. Iudæos verò ad remittendas ipsis usuras per secularem compelli precipimus potestatem; & donec illas remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis quàm in aliis per excommunicationis sententiam eis omnino communicatio denegetur. Ut autem terræ sanctæ subsidium divisum in plurimos facilius impendatur, obsecramus omnes & singulos, per patrem & filium & spiritum sanctum, unum solum verum, unum æternum Deum postulantes, vice Christi, pro Christo, ab Archiepiscopis & Episcopis, Abbatibus & Prioribus, & tam cathedralium quàm aliarum conventualium Ecclesiarum Capitulis & Clericis universis, necnon civitatibus, villis, & oppidis, competentem numerum bellatorum cum expensis ad triennium necessariis secundum proprias facultates. Et si ad hoc unum quodlibet non suffecerit, plura conjungantur in unum. Quia pro certo speramus quòd personæ non deerunt, si expensæ non desint. Postulantes hoc ipsum à Regibus & Principibus, Comitibus & Baronibus, aliisque magnatibus, qui forsitan per se ipsos personaliter non accesserint ad obsequium crucifixi. A civitatibus verò maritimis navale subsidium postulamus. Et ne aliis onera gravia & importabilia imponere videamur quæ digito nostro movere nolumus, protestamur veraciter coram Deo quia quod ab aliis exigimus faciendum, hoc ipsi prompto animo faciemus. Clericis autem ad hoc negotium necessariis providimus indulgentium ut omni contradictione cessante beneficiorum suorum proventus propter hoc valeant usque ad triennium pignori obligare. Quia verò subsidium terræ sanctæ multum impediri vel retardari contingeret si ante susceptionem crucis examinari quemlibet oporteret an esset idoneus & sufficiens ad hujusmodi votum personaliter prosequendum, concedimus ut, regularibus personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint signum crucis; ita quòd cum urgens necessitas aut evidens utilitas postulaverit, votum ipsum de apostolico possit mandato commutari aut redimi vel differri. Et propter eandem causam remissiones & indulgentias hactenus à nobis concessas procedentibus in Hispaniam contra Mauros vel contra hæreticos in Provinciam revocamus; maximè cum illis concessæ fuerint ad tempus quod jam ex toto præterit, & istis ob causam quæ jam ex majori parte cessavit; utroque negotio per Dei gratiam adeo prosperato ut vehem-

Vide infra
epist. 108.

mentem instantiâ non requirat; & si forte requireret, nos ingruenti necessitati proficere curaremus. Concedimus tamen ut hujusmodi remissiones & indulgentiæ apud Provinciales remaneant & Hispanos. Ceterum quia cursarij & piratæ nimis impediunt subsidium terræ sanctæ capiendum & spoliando transeuntes ad illam & revertentes ab illa, nos eos & principales adjutores & fautores eorum excommunicationis vinculo innodamus, sub interminatione anathematis inhibentes ne quis cum eis scilicet communitur in aliquo venditionis vel emptionis contractu, & injungentes rectoribus civitatum & locorum suorum ut eos ab hac iniquitate revocent & compescant. Alioquin, quia nolle perturbare perverfos nihil est aliud quàm fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifestio facinorosi definit obviare, nos in personas & terras eorum severitatem ecclesiasticam curabimus exercere, cum tales non minus quàm Sarraceni adverserint nomini Christiano. Innovamus præterea excommunicationis sententiam in Lateranensi Concilio promulgatam adversus eos qui Sarracenis arma, ferrum, & lignamina deferunt galearum, quique in piraticis Sarracenorum navibus curam gubernationis exercent, eosque rerum suarum privatione multari & capientium servos, si capti fuerint, fore censemus; præcipientes ut per omnes urbes maritimas diebus dominicis & festivis hujusmodi sententia publicè innovetur. Verum cum longè plus de divina clementia quàm de humana potentia confidere debeamus, oportet nos in tali conflictu non tam corporalibus armis quàm spiritualibus dimicare. Ideoque statimur & mandamus ut singulis mensibus semel fiat generalis processio seorsum virorum, ac seorsum, ubi fieri poterit, mulierum, in humilitate mentis & corporis, cum devota orationum instantia postulantium ut misericors Deus auferat à nobis hoc confusionis opprobrium, liberando terram illam in qua univèrsa redemptionis nostræ sacramenta peregit de manibus paganorum, restituendo eam ad laudem & gloriam nominis sui sancti populo Christiano; proviso prudenter ut semper in ipsa processione verbum salutiferæ crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi verò jejunium & eleemosyna conjungantur; ut iis quasi alis facilius & celerius ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno. Singulis quoque diebus intra

Missarum solemniam, post pacis osculum, cum jam pro peccatis mundi offerenda vel sumenda est hostia salutaris, omnes tam viri quam mulieres humiliter prosternantur in terram, & à Clericis psalmus iste, *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, alta voce cantetur, quo cum hoc versu devotè finito, Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant à facie ejus qui ode- runt eum, sacerdos qui celebrat, orationem istam super altare decanter.*

Deus, qui admirabili providentia cuncta disponis, te suppliciter exoramus ut terram quam unigenitus filius tuus proprio sanguine consecravisti de manibus inimicorum crucis eri- piens, restituas cultui Christiano, vota fide- lium ad ejus liberationem instantium miseri- corditer dirigendo in viam salutis æternæ. Per eundem Dominum nostrum &c.

In illis autem Ecclesiis in quibus conveni- ent processio generalis, truncus concavus statuatur tribus clavibus consignatus, una penes honestum Presbyterum, alia penes devotum laicum, & tertia penes aliquem regularem fideliter conservandis, in quo Clerici & laici, viri & mulieres, elemosy- nas suas ponant in terræ sanctæ subsidium convertendas secundum dispositionem eo- rum quibus hæc fuerit sollicitudo commissa. Porro super processu & transitu mode- sto & ordinato, congruo loco & tempore faciendo, nondum oportet aliquid diffini- re, donec exercitus Domini cruce signetur, sed tunc pensatis undique circumstan- tiis, quæcunque viderimus opportuna de prudentum virorum consilio statuemus. Ad hæc igitur exequenda dilectos filios . . . de Salemi & . . . quondam de Novocastro Ab- bates & C. Decanum Spirensis & Præ- positum Augustensem, viros utique probatæ honestatis & fidei, deputamus, qui ascitis secum viris providis & honestis, auctoritate nostra statuam & disponam quæcunque ad hoc negotium promovendum viderint expedire, facientes quæ staterint in singulis diocesis per viros ido- neos ad hoc specialiter deputatos fideliter ac sollicitè procurari. Quocirca universi- tatem vestram rogando monemus & obse- cramus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes & in virtute spiritus sancti injungentes quatenus eis pro Christo legatione fungentibus tales vos exhibere curetis, necessaria ministrantes eisdem, quod per vos & in vobis fructum faciant exoptatum.

In eundem modum per Magdeburgensem & Bremensem provincias. In eundem modum Tom. II.

per Colonensem provinciam. In eundem mo- dum per Sardiniam. In eundem modum per Salzburgensem provinciam. In eundem mo- dum per Dalmatiam. In eundem modum per Treverensem provinciam. In eundem modum per Ravennatem. In eundem modum per Po- loniam. In eundem modum per Mediolanensem & Ianuensem provincias constitutis. In eun- dem modum per Suetiam. In eundem modum per Marchiam Anconitanam. In eundem mo- dum per Lundensem provinciam. In eundem modum per Vngariam. In eundem modum per Angliam. In eundem modum Pragensi Episcopo, & Abbatibus, Prioribus, & universis Christi fidelibus per Boëmiam constitutis. In eundem modum per Tusciam. In eundem modum per Iberiam. In eundem modum per Norvagiæ. In eundem modum per Cala- briam. In eundem modum per Scotiam. In eundem modum universis per regnum Franciæ constitutis.

DE SALEM ET P. quondam de Novocastro Abbatibus, & Decano Spirensi, & Præposito Augustensi, executoribus.

Plum & sanctum propositum quod de subventionem terræ sanctæ pro communi salute Deo inspirante concepimus & perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteritis advertere manifestè. Cum ergo de sinceritate ac sollicitudine vestra geramus fiduciam plenior, vosque reputemus idoneos ad fungendum pro Christo legationis officio in hac causa, devotionem vestram monemus, rogamus, & obsecramus in Domino, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes & in remissionem peccaminum injungentes quatenus accensi zelo fidei Christianæ per Maguntinensem provinciam portetis in humilitate cordis & corporis verbum crucis, & ad vindicandam injuriam crucifixi fideles ipsius, prout in generalibus litteris continetur, cura sollicita & accurata sollicitudine inducatis, exequentes diligenter & efficaciter universa quæ ad subsidium terræ sanctæ in eisdem litteris videbitis comprehensa, quæ à vobis volumus studiosè notari. Ut autem operum exhibitione monstretis vos portare in cordibus vestris stigmata Iesu Christi, districtè præcipimus quatenus excutientes ab omni munere manus vestras, nec aliquid præter victum & alia necessaria recipientes à quoquam, quin etiam moderatè fumentes hæc eadem & modestè, in ejectionibus quaternarium & in personis senarium

Epist. 29. Super eodenti.

numerum singuli vestrum nullatenus excedatis; ita modum atque modestiam in iis aliisque servantes ut in vobis nihil reprehensibile valeat inveniri per quod offendiculum credito vobis evangelio praebeatur; promoventes eo studio ac vigilantia causam Christi ut multorum & magnorum bonorum quae de ipsa credimus proventura participes existatis. Si quid autem pro terrae sanctae succursu fuerit vobis oblatum, faciatis illud apud aliquem religiosum locum studiosè reponi, significaturi nobis in fine anni processum & profectum sollicitudinis vestrae; ut cognoscere valeamus apud quos profeceritis in personis aut rebus ad hoc salutare negotium deputatis, nostrumque vobis beneplacitum rescribamus, docentes qualiter in antea procedere debeatis.

In eundem modum Episcopo quondam Halberstatiensi, & F. quondam Abbati de Sichen, per Magdeburgensem & Bremensem provincias. In eundem modum magistris Oliverio Coloniensi Scholastico, & Hermanno Decano Bunnensi, per Coloniensem provinciam. In eundem modum Episcopo Ratisponensi, & Praeposito Salzburgenfi. In eundem modum Vilarienti & de Romerdorf Abbatibus per Treverensem provinciam. In eundem modum Archiepiscopo Gneznenfi. In eundem modum Vpsallensi Archiepiscopo. Pium & sanctum &c. usque rescribamus. Sanè volumus & mandamus ut per totam Suerthiam cum consilio venerabilis fratris nostri Lundensis Archiepiscopi apostolicae sedis Legati secundum praescriptam formam hoc negotium exequaris. Nos enim eidem Archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut tibi super hoc consilium tribuat opportunum.

In eundem modum Lundensi Archiepiscopo apostolicae sedis Legato. Pium &c. usque accensus zelo fidei Christianae adjungas tibi viros idoneos, cum quibus per totum regnum Danorum portes &c. usque fideles ipsius diligenter inducas &c. usque in evectioibus, cum pro hac causa processeris, vicenarium numerum non excedas &c. usque causam Christi, ut particeps fias multorum & magnorum &c. usque rescribamus. Sanè scribimus venerabili fratri nostro Vpsallensi Archiepiscopo ut ipse per totam Suerthiam cum tuo consilio secundum praescriptam formam hoc negotium exequatur. Quare volumus & mandamus ut super hoc ei consilium tribuas opportunum.

In eundem modum Galtero Londoniensi Archidiacono, Cancellario, & magistro Phi. de Oxonia per Angliam. In eundem modum Epif-

copo Florentino, & Archiepiscopo Pistoriensi per Tusciam. In eundem modum Archiepiscopo Dubliniensi & Abbati Mellifontis per Iberniam. In eundem modum Nidrosiensi Archiepiscopo per Norvvgiam. In eundem modum Ariminensi & Anconitano Episcopis per Anconitanam Marchiam. In eundem modum sancti Andreae & Glasquensis Episcopis per Scotiam. In eundem modum Calaritano & Turritano Archiepiscopis per Sardiniam. In eundem modum Spalatino & Ragusino Episcopis per Dalmatiam. In eundem modum Parmensi Episcopo & Abbati sancti Stephani Bononiensis. In eundem modum Archiepiscopis & Episcopis Vngariae, ita quod quilibet in diocesi sua. In eundem modum Nicolao Sabdiacano nostro. In eundem modum Cusentino Archiepiscopo & Abbati Sambuciniensi. In eundem modum Roberto tituli sancti Stephani in Caesio monte Presbytero Cardinali apostolicae sedis Legato.

ARCHIEPISCOPO ET
Episcopis, Abbatibus, Prioribus per
Viennensem provinciam constitutis.

Vineam Domini Sabaoth multiformes moliantur bestiae demoliri; quarum incurfus adeo invaluit contra ipsam ut ex parte non modica pro vitibus spinæ succreverint, & quod gementes referimus, ipsæ jam vites proferant pro uva labriscam, infectæ multipliciter & corruptæ. Illius ergo testimonium invocamus qui testis est in caelo fidelis quod inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc seculo principaliter affectamus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesiae valeamus intendere cum effectu: quorum utrumque tantam requirit provisionis instantiam ut absque gravi & grandi periculo ultra dissimulari nequeat vel differri. Vnde supplicationes & lacrymas frequenter effudimus coram Deo, humiliter obsecrantes quatenus super iis suum nobis beneplacitum revelaret, inspiraret affectum, accenderet desiderium, & propositum confirmaret, facultatem & opportunitatem præstando ad ea salubriter exequenda. Quapropter habito super iis cum fratribus nostris & aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu, prout tanti sollicitudo propositi exigebat, hoc tandem ad exequendum prædicta de ipsorum consilio providimus faciendum, ut quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale Concilium juxta priscam sanctorum patrum consuetudinem convocemus propter lucra solummodo animarum opportuno

Epist. 11.
In d. 110. Cap.
c. 11. g. 11. 11.

tempore celebrandum; in quo ad extirpanda vitia & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas hæreses & roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam, inducendos Principes & populos Christianos ad succursum & subsidium terræ sanctæ tam à Clericis quàm à laicis impendendum, cum ceteris quæ longum esset per singula numerare, providè itatuantur inviolabiliter observanda circa Prelatos & subditos regulares & seculares quæcunque de ipsius approbatione Concilij visa fuerint expedire ad laudem & gloriam nominis ejus, remedium & salutem animarum nostrarum, ac profectum & utilitatem populi Christiani. Quia verò ante biennium universale non possit Concilium commodè congregari, disposuimus interim per viros prudentes in singulis provinciis plenius explorare quæ apostolicæ provisionis limam exposcant, & præmittere viros idoneos ad terræ sanctæ negotium procurandum, ut si exigente necessitate sacrum Concilium approbaverit, nos personaliter ipsum negotium assumamus efficacius promovendum. Credentes igitur hoc salutare propositum ab illo descendere à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus vos taliter præparetis quòd à præfenti dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimotertio anno usque ad duos annos & dimidium, præfixis vobis pro termino Kalendis Novembris, nostro vos conspectui præsentetis cum modestia & cautela, ita quòd in vestra provincia unus vel duo de suffraganeis valeant Episcopi remanere pro Christianitatis ministeriis exercendis; & tam illi quàm alij qui canonica fortè præpeditio detenti personaliter venire nequiverint, idoneos pro se dirigant responsales, personarum, & evectionum mediocritate servata quam Lateranense Concilium definivit, ut nullus omnino plures, quavis autem pauciores secum adducere possit; nec quisquam superfluas faciat & pomposas, sed necessarias tantùm & moderatas expensas, ostendendo se actu & habitu verum Christi cultorem; cum non secularis applausus, sed spiritualis profectus in hoc sit negotio requirendus. Injungatis autem vos, fratres Archiepiscopi & Episcopi, ex parte nostra universis Ecclesiarum Capitulis, non solum cathedralium, sed etiam aliarum, ut

Præpositos vel Decanos aut alios viros idoneos ad Concilium pro se mittant, eùm nonnulla sint in ipso tractanda quæ specialiter ad Ecclesiarum Capitula pertinebunt. Interim verò & per vos ipsos & per alios viros prudentes universa subtiliter inquiratis quæ correctionis aut reformationis studio indigere videntur, & ea fideliter conscribentes, ad sacri Concilij perferatis examen, circa subventionem necessariam terræ sanctæ, ubi Deus Rex noster ante secula salutem in medio terræ dignatus est operari, opem & operam efficaciter impensuri, assistendo fideliter & prudenter iis quos deputaverimus ad hoc negotium specialiter procurandum. Nullus itaque se fallaciter excusando ab executione tam sancti operis subtrahat, si canonicam vult effugere ultionem. Nemo dissensionum obstacula vel itinerum impedimenta causetur, quæ, Domino faciente signum in bonum, ex magna jam parte cessare ceperunt. Nam & quantò imminent majora pericula, tantò potiora remedia convenit adhiberi. Nunquam enim navigabit per æquora qui semper expectat ut mare non concitet ex se fluctus. Datum Laterani XIII. Kal. Maij, pontificatus nostri anno decimosexto.

In eundem modum scriptum est Archiepiscopo & Episcopis, Abbatibus, Prioribus constitutis per provincias Maguntinensem, Bremenensem, Gneznensem, Salzburgensem, Treverensem, Magdeburgensem, Coloniensem, Eboracensem, Tarantasiensem, Armachanensem, Ravennatensem, Ragusiensem, Mediolanensem, Arelatensem, Narbonensem, Iadrensem, Nidrosiensem, Ianuensem, Bisuntinensem, Arborensem, Aquilegensem, Cantuariensem, Spalatinensem, Gradensem, Turritanensem, Dubliniensem, Vpsallensem, Ebedunensem, Casseleensem, Heracliensem, Atheniensem, Thessalonicensem, Larissensem, Patraccensem, Cretensem, Tuamensem, Lundensem, Strigoniensem, Calaritanensem, Andrinopolitanensem, Lugdunensem, Aquensem, Antibarensem, Macrensem, Neupratensem, Messinopolitanensem, Pisanam, Tripolitunam, Veristensem, Tyrensem, Philippensem, Terraconensem, Toletanensem, Bracarensem, Compostellanam, Corinthiensem, Nazarensem, Senonensem, Rotomagensem, Turonensem, Bituricensem, Burdegalensem.

In eundem modum Archiepiscopo, Episcopis, Abbatibus, & Prioribus constitutis per Cyprum, Calabriam, Siciliam, Bulgariam & Blachiam, Scotiam.

In eundem modum Catholico & Archiepiscopo
CCccc iij

copis & Episcopis necnon Abbatibus per Armeniam.

In eundem modum Episcopo Pragensi, Episcopo Regensi, & Mayonitanensi, Sericensi, & Miditensi Archiepiscopis, & Episcopo Cosonensi, ita quod unicuique seorsim.

In eundem modum Episcopis per Tusciam & Marchiam Anconitanam & ducatum Spoletini constitutis.

In eundem modum Patriarchæ & Archiepiscopis & Episcopis & Abbatibus tam Latinis quam Græcis per Constantinopolitanam provinciam constitutis.

In eundem modum illustri Constantinopolitano Imperatori usque ex se fluctus. Cùm ergo deceat & expediat ut tua imperialis sublimitas ad synodum tam solemnem nuntios dirigat speciales, serenitatem tuam monemus & exhortamur attentius quatenus præscripto termino, vita comite, viros idoneos dirigere non postponas, per quos tuæ nobis aperias beneplacitum voluntatis; quia, quantum cum honestate poterimus, ad tuum libenter & efficaciter intendemus commodum & honorem. Datum.

In eundem modum Philippo illustri Regi Francorum. In eundem modum Regibus Aragonum, Navarræ, Castellæ, Legionensi, Portugalesi, Cypri, Norrvagiæ, Corkariæ, Lumbriensi, Conacciæ, Mindiensi, Suetiæ, ita quod unicuique seorsim.

In eundem modum Magistro & fratribus militiæ Templi. Vineam Domini Sabaoth &c. usque, donum perfectum, universis Archiepiscopis & Episcopis ac aliis Ecclesiarum Prælati per universas ferè Christianorum provincias constitutis per apostolica scripta præcipiendo mandamus ut se ipsos taliter præparent &c. verbis competenter mutatis, usque requirendus. Injungant etiam Archiepiscopi & Episcopi ex parte nostra universis Ecclesiarum Capitulis &c. usque fluctus. Cùm igitur in hoc generali Concilio sint multa tractanda quæ ad statum vestri ordinis pertinebunt, decet & expedit ut ad idem Concilium viros idoneos destinatis, qui negotia vestra debeant fideliter procurare.

In eundem modum Magistro & fratribus Hospitalis Hierosolymitani.

In eundem ferè modum Abbati & conventui Cifericensi, & Abbati & conventui Præmonstratensi, unicuique seorsim.

In eundem modum Capitulo Constantinopolitano usque cùm modestia & cautela. Qui verò canonica fortè præpeditione detenti personaliter venire nequiverint, idoneos

pro se dirigant responsales; nec quisquam superfluas &c. usque requirendus. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ei qui auctore Deo Constantinopolitanæ Ecclesiæ præsidebit, ex parte nostra quæ præmissa sunt fideliter nuntietis, ut & ipse juxta præscam formam nostro se conspectui repræsentet; nihilominus de collegio vestro viros idoneos pro vobis ad hoc sacrum Concilium transmissuri, cùm nonnulla sint in ipso tractanda quæ specialiter ad Ecclesiarum Capitula pertinebunt. Interim verò per vos ipsos & alios viros prudentes &c. usque perferatis examen. Nullus itaque se fallaciter usque ex se fluctus. Datum.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, Abbatibus, Prioribus, ceterisque Clericis per regnum Franciæ constitutis.

Pium & sanctum propositum quod de subventionem terræ sanctæ pro communi utilitate Deo inspirante concepimus & perducere satagimus ad effectum, ex generalibus litteris poteritis advertere manifestè. Ad hoc igitur salutare propositum exequendum dilectum filium nostrum Robertum tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum, virum utique probatè honestatis & fidei, destinamus, merito suæ probitatis speciali gratia nobis acceptum, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eum vice nostra, immo potius vice Christi, devotè suscipere ac honestè tractare curetis, ipsius salubribus monitis & mandatis humiliter intendentes, præsertim in iis quæ pertinent ad subsidium terræ sanctæ. Nos enim quod super iis & aliis ad suæ legationis officium pertinentibus provida deliberatione statuerit præcipimus inviolabiliter observari, concedentes eidem ut evellat & destruat, ædificet atque plantet, quæ sibi evellenda & destruenda, ædificanda occurrerint & plantanda. Datum &c.

ROBERTO TITVLI SANCTI Stephani in Cælio monte Presbytero Cardinali apostolicæ sedis Legato.

VT efficacius possis intendere ad subsidium terræ sanctæ, præsentium tibi auctoritate concedimus ut iis qui ad tuam vocationem devotè convenerint ad audiendum verbum salutiferæ crucis, de injunctis sibi pœnitentiis vice nostra certam valeas indulgentiam impertiri. De torneamentis autem hoc tibi duximus con-

Romani Pontificis Lib. XVI. 759

cedendum, ut de virorum prudentum consilio salubriter statuas quod terræ sanctæ utilitati secundum Deum videris expedire. Datum &c.

ILLVSTRI REGI Francorum.

Quam sincerum dilectionis affectum erga te ac filium tuum & regnum Franciæ habeamus novit ille qui testis est in cælo fidelis, cujus super hoc testimonium securè possumus invocare. Adeo quippe regni tui exaltationem diligimus, privilegiata semper opera commendantes quæ processerunt de ipso, quòd æquanimùs Ecclesiæ Romanæ quàm ipsi regno sustineremus magnum aliquid adversitatis accidere, cum facilis hæc quàm illud ab imminente posset periculo liberari. Vt ergo super hoc amplius securus reddaris & certus, mittimus ad tuam regalem præsentiam dilectum filium nostrum Robertum tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum, virum utique probatæ honestatis & fidei, qui ea quæ plenius accepit à nobis, expressius tibi referat viva voce; ferentatem tuam rogantes & exhortantes in Domino quatenus eum benignè recipias & honestè pertractes, ipsius acquiescendo salubribus monitis & consiliis propter Deum. Datum.

In eundem modum nobili viro Ludovico carissimi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum illustris primogenito.

In eundem modum nobili mulieri Blanca uxori nobilis viri Ludovici carissimi in Christo filij nostri illustris Regis Francorum primogeniti.

P A T R I A R C H Æ Alexandrino.

EX litteris quas aliquotiens tua nobis fraternitas destinavit & aliis quoque iudiciis cognovimus evidenter te non solum ad sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam, verum etiam ad personam nostram specialiter devotionem habere debitam & devotam. Propter quod habentes te in visceribus caritatis, tibi compatimur in tribulationibus quas pateris & pressuris: quamquam & tibi & nobis sit in eis potius gloriandum, cum id quod in præsentem est momentaneum & leve tribulationis hujusmodi, supra modum in sublimitate pondus æternæ gloriæ operetur, nec sint condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam revelandam in illis qui pro Christi

nomine patiuntur. Propter quod Apostolus sibi placebat in infirmitatibus suis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, & angustiis quas sustinebat pro Christo, & cum infirmabatur, tunc maxime potens erat, sciens quòd virtus in infirmitate perficitur, & quòd licet per eam homo corrumpatur exterior, interior tamen per eandem jugiter renovatur. Timentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum, qui suos non solum de tribulationis angustia liberat, sed etiam in ipsa tribulatione dilatat, ut quasi meridianus fulgor confurgat eis ad vesperam, & cum se consumptos putaverint, ut lucifer orientur. Benedicas igitur Deo & patri Domini nostri Jesu Christi, qui te in omni benedictione spiritali secundum gratiæ suæ divitias benedixit, & ut esses immaculatus in conspectu ipsius, dedit tibi ut non solum credas in Christum, sed pro Christo etiam patiaris. Porta ergo, carissime frater, in corpore tuo stigmata Jesu Christi, per quem mundus tibi crucifixus est & tu mundo. Stabilis esto, & adversus mundanas adversitates immobilis, abundans in opere Dei semper, sciens quòd labor tuus non est inanis in Domino, & sicut in te Christi passiones abundant, ita & per Christum abundet consolatio tua, qui te supra id quod potes non patietur tentari, sed faciet in ipsa tentatione proventum, ut valeas sustinere; cum jam ipso docente didiceris in quibus es esse sufficiens, & cum Apostolo scias fatiari, scias & esurire, & abundare, & penuriam pati, ac possis in eo qui te confortat omnia tolerare. Fideles quoque ab infidelibus in captivitate detentos sedulis exhortationibus corrobora & confirma, ne deficiant in tribulationibus suis, sed cogitantes in lucta victoriam & præmium in labore, bonum certamen certare non desinant, & cursum servando fidem feliciter consummare; ut de reliquo coronam justitiæ merito valeant expectare, quam reddet eis in illa die Dominus justus iudex; scientes quòd nos ad liberationem eorum studium diligens & operam efficacem, si desuper datum fuerit, satagimus adhibere. Denique ad tuam duximus notitiam perferendum quòd cum inter omnia desiderabilia cordis nostri duo in hoc seculo principaliter affectemus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ ac reformationem universalis Ecclesiæ valeamus intendere cum effectu, hoc ad exequendum prædicta de fratrum nostrorum consilio providimus faciendum, ut sciueret

Epist. 33.
Et commendat
Legatum apo-
stolicum.

Epist. 34.
Consolatur eum,
& invitat ad
Concilium.

quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale Concilium juxta priscam sanctorum patrum consuetudinem convocemus opportuno tempore celebrandum; in quo ad extirpanda vitia & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, eliminandas hæreses, & roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam, inducendo Principes & populos Christianos ad succursum & subsidium terræ sanctæ tam à Clericis quam laicis impendendum, cum ceteris quæ longum esset per singula numerare, providè statuatur, inviolabiliter observanda circa Prælatos & subditos regulares & seculares, ad divini nominis gloriam & honorem, remedium & salutem animarum nostrarum, ac profectum & utilitatem populi Christiani, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis per universas ferè Christianorum provincias constitutis per scripta nostra mandantes ut se taliter studeant præparare quòd à præsentis dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo tertio decimo anno usque ad duos annos & dimidium, præfixis sibi pro termino Kalendis Novembris, nostro se conspectui repræsentent cum modestia & cautela; ita quòd qui canonica fortè præpeditio detenti personaliter venire nequiverint, aut remanserint pro Christianis ministeriis exercendis, idoneos pro se dirigant responsales. Quia igitur in tanto negotio tuam desideramus habere præsentiam, fraternitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si fieri poterit, personaliter ad præsentiam nostram accedas termino superscripto. Quòd si forsàn venire nequiveris, saltem aliquem virum idoneum pro te ad Concilium mittere non postonas. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud justissimum judicem & piissimum patrem orationum impertire suffragium, quo plurimam indigemus.

DVCI ET POPVLO
Venerorum.

*Epist. 35.
De negotio
terræ sanctæ.*

A Memoria vestra non excidit quàm solemni voto vos ad terræ sanctæ subsidium astrinxistis. Licet autem propositum vestrum ad alia postmodum declinaverit, votum tamen nihilominus in sua firmitate permanfit: quia etsi cuique sit in votendo libertas, est tamen necessitas in reddendo, cum sit scriptum: *Vovete, & reddite Domi-*

no Deo vestro; quorum primum pertinet ad consilium, secundum pertinet ad præceptum. Cum igitur opportunum vobis tempus immineat reddendi Domino vota vestra, universitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus vos taliter præparetis quòd non transgressores voti, sed executores diligentes inveniamini & fideles; pro certo scientes quòd si fortè divino timore postposito negligeretis efficere quòd mandamus, grave vobis immineret salutis dispendium apud Deum & infamiam quoque opprobrium apud mundum; quemadmodum è contrario, si quòd vobis injungimus curaveritis adimplere, & laudem apud homines temporalem & mercedem apud Deum merebimini sempiternam.

ALBERTO HIEROSOLYMITANO
Patriarchæ apostolicæ sedis Legato.

Pium & sanctum propositum quòd de subventionem terræ sanctæ pro communi utilitate Deo inspirante concepimus & perducere satagimus ad effectum, & generalibus litteris ad universas penè Christianorum provincias destinatis, quorum tibi transcripta dirigimus, intelliges manifestè. Super quò tantò pleniori gaudio hilaresces quòtò profectò id ardentiori desiderio affectasti. Ne verò detestabilis conversatio quorundam inhabitantium terram ipsam hujus salutaris executionem propositi aut impediatur aut retardet, cum Deum suis nefandis operibus non ad indulgentiam provocent, sed ad iram, carissimam nobis tuæ fraternitatis prudentiam obsecramus in Domino quatenus more prudentis medici ad lethalem eorum plagam curandam diversis experimentis utaris, eoque studeas ad veram penitentiam revocare, si fortè salubribus acquiescendo consiliis, divinæ virtutis accipiant medicinam, per quam divinæ sentiant medicinæ virtutem. Licet autem dura Sarracenorum perfidia non consueverit humilibus Christianorum precibus emolliiri, ut tamen ille nostram humilitatem respiciat qui superbis resistit, humilibus verò dat gratiam, de virore prudentum consilio divinum præ oculis timorem habentium, Soldanum Damasci & Babylonæ, qui hereditatem Christi detinet occupatam, apostolicis providimus litteris humiliter præmonendum secundum formam quam in ipsis litteris videbis expressam. Nam & dispositionibus nostris auditis, quæ utinam eum possent

*Epist. 36.
De negotio
terræ sanctæ,
& ut accedat
ad Concilium
generale.*

possent omnino latere, fortassis omnipotens Deus suum in eum terrorem immittere, & benignè rogatus ostendet facere spontaneum quod durè compulsus facturum se putaret invitum. Vnde volumus & mandamus quatenus cum nuntiis nostris viros providos & fideles ad eum facias destinari, qui apud ipsum nostrum studeant promovere mandatum. Interim autem carissimum in Christo filium nostrum Iohannem Hierosolymitanum Regem illustrem & tam Hospitalis quam militiæ Templi fratres, cum peregrinis pariter & indigenis, ad defensionem & custodiam hujus terræ prudenter moneas & inducas, ne, quod avertat Dominus, ei quicquam adversi valeat evenire, divino semper auxilio invocato. Quia verò tuam nobis præsentiam ad hoc salutare propositum exequendum valde credimus necessariam, immo quam maximè fructuosam, fraternitatem tuam rogandam duximus & monendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, si videris posse fieri absque gravi dispendio terræ sanctæ, præfixum ad universale Concilium celebrandum quam citò poteris satagas terminum prævenire, ducens aliquos viros tecum in consilio providos & in commissio fideles, qui plenè noverint circumstantias causarum & rerum, temporum & locorum, quibus undique circumspicis, ad liberationem hereditatis dominicæ utilis intendere valeamus. Tu denique, venerabilis frater in Christo, tuarum nobis apud justissimum judicem & piissimum patrem orationum impertire suffragium, quo plurimum indigemus.

*NOBILI VIRO SAPHILDINO
Soldano Damasci & Babylonie, timorem
divini nominis & amorem.*

*Epist. 37.
Ejusdem serm
argumenti cū
superiore.*

DAniele Propheta testante didicimus quòd est Deus in cælo, qui revelat mysteria, mutat tempora, & transfert regna; ut universi cognoscant quòd dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit dabit illud. Hoc autem evidenter ostendit quando Hierusalem & fines ipsius in manus fratris tui tradi permisit, non tam propter ejus virtutem quam propter offensam populi Christiani Deum ipsum ad iracundiam provocantis. Nunc autem ad illum conversi speramus quòd ipse miseretur nostri, qui secundum Prophetam cum iratus est, non obliviscitur misereri. Vnde illum imitari volentes qui de se dicit in evangelio, *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*, magnitudinem tuam
Tom. II.

humiliter obsecramus quatenus ne propter violentam detentionem præfata terræ plus adhuc effundatur humani sanguinis quam hæcenus est effusum, saniori utens consilio restituas eam nobis, de cujus detentione, præter inanem gloriam, fortè plus tibi difficultatis quam utilitatis accrescit; ipsaque reddita, & dimissis utrinque captivis, quiescamus à mutuis impugnationum offensis, ita quòd apud te non sit deterior conditio gentis nostræ quam apud nos est conditio gentis tuæ. Latores ergo præsentium ad tuam præsentiam destinatos rogamus ut benignè suscipias & honestè pertractes, dignum illis responsum tribuens cum effectu.

*ABBATI DE BAZACO
Xantonensis diocesis, & Elie de Grecia
Engolismensi Canonico.*

*Epist. 38.
De collatione
præbendarum.*

EX vestris accepimus litteris quòd cum ordinationem de quibusdam præbendis in Ecclesia Xantonensi vacantibus vobis duobus & dilecto filio Abbati de Tale mundo duxerimus committendam, .. Archidiacono & A. Fulcerio Canonico Xantonensibus, instantibus vobis duobus, tertio per litteras excusato; ut mandatum apostolicum impleretis, pars Capituli facultatum insufficientiam allegavit, producens nihilominus quoddam privilegium felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri, per quod ei videbatur indultum ne plures recipere cogentur quam suppetent Ecclesiæ facultates. Vos tandem, auditis hinc inde propositis, de assensu partium ipsum negotium cum attestacionibus quas ad præsentationem Capituli recepistis de insufficientia facultatum & transcripto memorati privilegij vestris sigillis inclusis ad sedem apostolicam remisistis. Cum autem nobis fuerit pro Capitulo supplicatum ut secundum hoc dignaremur illi Ecclesiæ providere, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super præmissis plenè veritate, de omnibus vel aliquibus præbendarum illarum secundum facultates Ecclesiæ ordinetis juxta cursum in Xantonensi Ecclesia consuetum. Quòd si fortè de omnibus vel aliquibus nequiveritis ordinare, ordinationem ipsam usque ad tempus Concilij differatis; præfato Capitulo injungentes ut tunc nuntios mittant ad nostram præsentiam speciales, super hoc mandatum apostolicum recepturos. Nullis litteris veritati & justitiæ præjudicantibus &c. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Laterani 11. Non. Junij, pontificatus nostri anno xvi.

DDddd

DE NEGOTIO COMITVM TOLOSÆ;
CONVENARVM, FVXI, ET GASTONIS DE BEARNO.

Epist. 39.
De negotio Comitis Tolosani.

Vide lib. 11.
epist. 152. 153.
lib. 14. epist.
263. lib. 15.
epist. 211.

Sanctissimo Patri & benignissimo Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Hugofola Dei permissione Regensis Episcopus & Thedifus Canonicus Ianuensis, humiles servi ejus, cum longitudine dierum & vita perenni, ad oscula pedum se ipsos. Sanctitati vestre insinuatione presentium innotescat quod de facto Comitis Tolosani, quod olim insufficientia nostra providentia vestra commisit, processimus in hunc modum. Sane prius apud sanctum Egidium infra tres menses secundum tenorem apostolici rescripti Concilium habuimus Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Prælatorum Ecclesie, Baronum etiam, & aliorum quorum presentiam novimus opportunam; ante omnia per litteras nostras Comiti memorato mandantes ut hæreticos & rotarios de terra sua expelleret, alia etiam mandata impleret humiliter ad quæ tenebatur adstrictus pluribus juramentis, ne si forte mandata illa implere negligeret, purgationi sue impedimentum præstaret. Cùmque vocatus venisset ad Concilium, & per operis evidentiam manifestè nobis & toti Concilio constitisset quod mandata quæ de hæreticis & rotariis expellendis & aliis causis multis & negotiis diversis temporibus à diversis Legatis, & præcipuè à bonæ memoriæ magistro Milone, sibi facta fuerant non impleverat nec implebat, consilium fuit omnium & communis deliberatio, ipsum non debere tunc temporis ad purgationem admitti. Non enim verisimile videbatur quod in tantis criminibus, videlicet super hæresi & nece Legati, bene juraret qui totiens in minoribus causis & articulis sua fuerat juramenta transgressus. Injunctum itaque sibi fuit à Prælatibus qui convenerant ad colloquium & à nobis ut hæreticos & rotarios de suo districtu expelleret, & alia nihilominus impleret humiliter & devotè de quibus constabat ipsum juramentis plurimis obligatum fuisse; quatenus cùm in iis & aliis se dignum fecisset, requisiti ab ipso circa personam ejus apostolicum exequeremur mandatum. At ipse recedens à nobis, non solum non implevit quæ mandavimus, verum datus in reprobum sensum ex toto, & oblitus multam gratiam & misericordiam quam ultra suorum exigentiam meritorum apud apostolicam sedem invenit, cepit iniquitati iniquitatem apponere ac præteritis abominationibus & criminibus committere graviora, propter quæ à Legatis de communi consilio Prælatorum multotiens fuit anathematis mucrone percussus, & exposita terra ejus. Nec credat apostolica circumspèctio nos in exequendo mandato vestro extitisse aliquatenus desides vel remissos. Sæpissime enim dictum Comitem ex parte vestra citavimus, & ad presentiam nostram venire contempsit; nec venerabilibus patribus Carpentoractensi & Vasionensi Episcopis & Clericis eorum, quibus usque ad summam ferè mille marcharum per me Regensem & bonæ memoriæ magistrum Milonem sub pœna excommunicationis quondam fuerat condemnatus, & aliis ecclesiasticis & miserabilibus personis, quas exhe-

redaverat, voluit satisfacere coram nobis, quæ omnia per venerabilem patrem Nemaufensem Episcopum, tunc sancti Ruffi Abbatem, & litteras nostras & per me Thedifium, qui postmodum ad pedes vestros accessi, benignitati vestre curavimus diligentissimè intinare. Postquam autem à beatitudine vestra hoc antio recepimus super eodem negotio iteratum mandatum, licet à Comite ipso nunquam fuerimus requisiti, apud Avinionensem civitatem in Provincia continuo vocavimus Ecclesiarum Prælatos, quorum consilio & deliberatione mandatum vestrum tutius exequi valeremus. Verùm ego Thedifus gravissima infirmitate præventus, & multi ex Prælatibus, quia generalis corruptio aëris ibi erat, nequivimus colloquio interesse; sicque factum est ut necessitatio negotium differretur. Deinde quando tempus habuimus opportunum, venerabiles patres Narbonensis apostolicæ sedis Legatus & Burdegalenfis Archiepiscopi, multi præterea Episcopi, & alij Ecclesiarum Prælati, juxta Tolosam apud Vaurum ad citationem nostram ad Concilium convenerunt; à quibus, prout tenebamur, in tanto negotio consilium requisivimus diligenter. Ipsi verò post multam deliberationem & diligentem tractatum consilium suum nobis in scriptis dederunt, quatuor, nomine omnium, sigillatim sigillis, sicut de verbo ad verbum inferitis plenè continetur.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod Dominus Narbonensis Archiepiscopus apostolicæ sedis Legatus & alij Ecclesiarum Prælati qui fuerunt in Concilio apud Vaurum dederunt Regensi Episcopo & magistro Thedifio Canonico Ianuensi judicibus delegatis à Domino Papa super negotio Comitis Tolosani. Consuluerunt enim eis quod Comes Tolosanus propter multiplices causas & rationes non debebat ab eis ad purgationem admitti, tam super crimine hæreticæ pravitatis, quam super nece Legati. Constat enim & notorium est quod de expellendis hæreticis & rotariis de terra sua & aliis multis articulis multotiens præstitit juramenta in manibus Legatorum, quorum nullam servavit. Immo postquam ab apostolica sede rediit, apud quam multam misericordiam & gratiam invenit ultra suorum exigentiam meritorum, iniquitatem iniquitati apponens, adauxit pedagia, impugnavit Ecclesiam & pacem cum rotariis & hæreticis incessanter impugnat, recepravit hæreticos, fovit & fovet, & quanta potuit & potest virtutibus defendit. Mille insuper & ultra de cruce signatis clericis & laicis rotarij ejus & complices occiderunt. Præterea Abbatem de Montealbano ferè per annum captum detinuit, Abbatem de Moysiaco cepit, Episcopum Agennensem de propria sede cum rotariis ejecit, & civitate sua & aliis bonis omnibus spoliavit, & damnificavit eum in valentia quindecim millium solidorum. Adeo præterea infamatus fuit & est de hæresi à longis retro temporibus apud bonos & graves quod invincibile

liter præsumitur contra ipsum. Propter istas & alias plurimas enormitates & manifestos excessus ipsius, quæ omnia longum est enarrare, dixerunt Prælati & concorditer responderunt quod adeo se fecit indignum ut ei fieri copia evangeliorum non deberet à Legatis vel iudicibus delegatis, & etiam quia tali excommunicationis genere propter ea quæ dicta sunt tenetur adstrictus quod ab eis sine speciali mandato Domini Papæ non potest absolvi. Placuit enim toti Concilio ut præsens scriptum sigillis dicti Domini Narbonensis Archiepiscopi & Albiensis, Tolosani, & Convenarum Episcoporum suo & aliorum nomine signaretur.

Et quia non poteramus ad purgationem injungendam Comiti procedere, juxta consilium Prælatorum per litteras nostras bis protestati fuimus Comiti sepe dicto quod per ipsum stabat & impedimentum præstitit ne factum ipsius posset ulterius habere progressum absque summi Pontificis licentia speciali. Profectò, præter alias iniquitates & abominaciones ipsius, Abbatem de Montealbano ferè per annum tenuerat vinculis mancipatum, necnon de sede propria bonis omnibus spoliatum eiecerat Episcopum Agennensem. Ipse tamen nobis postea per quemdam Notarium suas litteras destinavit, in quibus misericordiam potius quam iudicium implorabat, postulans à nobis ut vel mitteremus Tolosam ad ipsum, aut ei assignaremus locum alium competentem. Quibus diligenter in scriptis rescripsimus quod in causa ejus propter rationes præfatas procedere nullatenus poteramus, & idcirco nolimus eum gravare vel etiam nos ipsos inutiliter laboribus & expensis. Volentes igitur fines mandati diligentissime custodire, meram & plenam veritatem, scilicet totius facti seriem & processum, beatitudini vestræ breviter intimamus, cui soli Dominus imponendi finem tantis claudibus plenissimam scientiam & potestatem concessit. Ecclesie suæ omnipotens præfidentiam vestram in longitudinem dierum conservet.

Epist. 40.
De eadem re.

Sanctissimo Patri ac benignissimo Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici Michael divina promissione Arelatensis Archiepiscopus, Vvilelmus Avinionensis, Burnus Vivariensis, Raimundus Vticensis, Arnaldus Nemausensis, Guillelmus Magalonen. Guillelmus Carpentoractensis, Guillelmus Aurascensis, Gausfridus Tricastinensis, & Bertrandus Cavellicensis Episcopi, & Raibaldus Vasionensis electus, & Pontius monasterij sancti Egidij Abbas, humiles servi sanctitatis ipsius, longitudinem dierum cum vita & salute perenni. Vanam infallibiliter & oculata fide posset vestra sanctitas sicut nos possumus intueri qualiter videlicet partes nostras & ferè totam provinciam Narbonensem, terras olim miserie tenebrarum & umbræ mortis, & in quibus nullus ordo, sed confusio inerat sempiterna, per ministerium vestrum & illorum quos ad extirpandum locum de agro dominico ante faciem vestram operarios destinastis, Rex gloriæ, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio, ad cultum fidei, ad statum quietis & pacis, & ad debitam reformationem potenter & mirabiliter revocavit. Sanè regiones & provincie quæ traditæ fuerant Sathanæ & ministris ejus hæreticis, rotariis, &

ceteris criminosis in exterminium & direptionem, præcipuè, quod detestabilis erat, in conculcationem & contemptum nominis Christiani, modò sub vigilantia vestra, per gratiam Iesu Christi, qui oriens eas visitavit ex alto, translata quasi de morte in vitam & de tenebris & confusione ad lucem, in religionis fervore, in tranquillitate temporum, & in multis aliis benedictionibus vestris exultant adeo & respirant ut quæ priùs partes & hereditas demonum poterant non immeritò appellari, nunc hereditas sancta & pacis visio rectissime appellantur. Et ut brevitate succincta plurima colligamus magnalia Dei & vestra, quibus de doloribus inferi erepti sumus & ab Aegyptiaca servitute, vix possent auribus apostolicis per alicujus scientiam vel faciundiam intimari ad plenum. Pro his & aliis beneficiis vestris & verè operibus Vicarij Iesu Christi, quæ ab oriente in occidentem illuminant totum mundum, & à mari usque ad terminos orbis terræ coruscant, firmiter credimus & speramus pro certo quod in retributione justorum reposita est vobis corona justitiæ, quam in illum diem redditurus est vestræ beatitudini iustus iudex. Verùm, Pater sanctissime, adhuc summo opere timendum est & cavendum ne venenum hydræ, hoc est, dolosissimæ civitatis Tolosæ, si non tamquam membrum putridissimum succidatur, & ipsa circumstantia loca jam plene purgata & salubria inficiat iterum & corrumpat, & quod edificatum est & reformatum à vobis multis laboribus & expensis, in antiquum chaos recidat, aut in multo deterius relabatur. Proinde benignitati vestræ cum devotione omnimoda flexis genibus & profusis lacrymis supplicamus quatenus secundum zelum Phinees, quem habetis, arripiat iudicium manus vestra, & fermentatissima civitas illa cum sceleratis omnibus spurciis & sordibus quæ se infra tumidum ventrem viperæ receperunt, cum in sua malitie non sit inferior Sodoma & Gomorra, debito exterminio radicibus explantetur. Si enim laqueus ille contritus fuerit, & nos erimus liberati. Alioquin in veritate quæ Deus est vobis loquimur & testamur quod si forè peccatis nostris exigentibus tyrannus ille vel potius hæreticus Tolosanus, aut etiam filius ejus, contritum caput & fortius conterendum erigeret, assumptis aliis septem spiritibus nequioribus se, ut singularis ferus & leo rugiens & quærens quos devoret, singula devastaret, & subverteret universa; ut longè tolerabilius esset Ecclesiam quæ est in partibus nostris esse vel habitare inter barbaras nationes quam ad pristinam confusionem redire. Provideat igitur apostolica circumspectio futuris cladibus & occurrat, ne prævaleat inimicus, nec à tam pio, tam sancto, & tam utili opere manus vestra desistat quousque draco Moyli prorsus devoraverit Pharaonis dracones, & fugato Iebuseo cum incircumcisis aliis & immundis, populus acquisitionis pacificè terra promissionis fruatur. Ad hæc, discretionem magistri Theodisij plurima paternitati vestræ referenda commisimus; cui super negotiis & necessitatibus totius provincie tamquam nobis ipsis indubitanter credatis, si placet. Ipse enim novit in omnibus plenissimè veritatem. Conservet Deus sanctitatem vestram Ecclesie sanctæ suæ per tempora multa. Datum Auracæ decimo Kalendas Martij, anno Domini M C C X I I.

DDddd ij

*Epist. 41.
Super eodem.
Vide hist. Albig.
cap. 66.*

Sanctissimo in Christo Patri ac beatissimo Domino suo Innocentio Dei gratia summo Pontifici, devoti & humiles servi ejus Archiepiscopi, Episcopi, & alij Ecclesiarum Prælati in Concilio apud Vaurum pro sanctæ fidei congregati negotio, cum omni affectione longum vite spatium & salutem. Ad agendas paternitatis vestræ sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamus nobis sufficiat, retributorem omnium bonorum exoramus ut nostrum in hac parte suppleat defectum, & abundè vobis retribuat omne bonum quod nobis & nostris aliisque partium nostrarum Ecclesiis tribuistis. Cùm enim in partibus ipsis pestis hæretica ibi antiquitus seminata, nostris temporibus usque adeo succrevisset quòd cultus divinus ibidem haberetur omnino in opprobrium & derisum, & in clerum & bona ecclesiastica hinc hæretici, inde rotarij grassarentur, & tam Princeps quam populus in reprobum sensum dati à fidei rectitudine deviant, tandem vigilantiae vestræ sollicitudine faciente ita nos ex altis oriens misericordia visitavit ut per sanctos exercitus signatorum, quos ad emundandas spurcitas pestis hujusmodi sapientissimè deputastis, & Christianissimum eorum Principem Comitem Montisfortis, intrepidum Christi athletam, & invictum dominici prælij bellatorem, Ecclesia, quæ tam miserabiliter corruerat, caput inceperit relevare, & in parte maxima jam destructis adversitatibus & extoribus univertis, terra dudum à cultoribus falsorum dogmatum conculcata, nunc divino cultui laudabiliter assuescat. Restant verò adhuc reliquæ dictæ pestis, Tolosana videlicet civitas, cum castris aliquot, ubi tamquam sordes in sentinam cadentes residuum pravitatis hæreticæ se collegit: quorum Princeps, Comes scilicet Tolosanus, qui ab antiquis temporibus, sicut multotiens jam audistis, hæreticorum & fautor extitit & defensor, pro viribus quæ sibi remanserunt impugnat Ecclesiam, & quoad potest, pro fidei hostibus, ejus cultoribus se opponit. Ex quo enim à sanctitatis vestræ rediit præsentia cum mandatis in quibus ultra omnem suorum exigentiam meritorum egeratis misericorditer cum eodem, introivit, sicut manifestè videtur, angelus Sathanæ in cor ejus, & gratiæ vestræ beneficiorum ingratus, de iis quæ coram vobis promiserat nil implevit. Immo pedagia sepius abjurata vehementer adauxit, & ac si mandatorum ipsorum beneficio renuntiasse intenderet, ad omnes quos scivit vestros & Ecclesiæ Dei adversarios se convertit. Sanè per Ottonem Dei & Ecclesiæ inimicum, opinatus contra ipsam Ecclesiam vires assumere sub ipsius confidentia, manifestè, sicut asseritur, minabatur quòd Ecclesiam de finibus suis & clerum radicitus exsiperet, hæreticos & rotarios, quos multotiens abjuraverat, ex tunc ferventibus solito fovere studuit & tenere. Cùm enim catholicorum exercitus obsideret Vaurum, ubi sedes erat Sathanæ atque erroris hæretici primatia, ipse in subsidium perverforum misit milites & clientes, & in castro suo quod Casseri appellatur fuerunt inventi & combusti à cruce signatis plusquam quinquaginta hæretici de vestitis, præter credentium eorum multitudinem copiosam. Invocavit etiam contra Dei exercitum Savaricum Regis Angliæ inimici Ecclesiæ Senescallum, cum quo Chri-

sti pugilem prædictum Comitem Montisfortis apud Castrum novum Arrij obsidere præsumpsit, sed Christi dextera faciente citò fuit ejus præsumptio in confusionem conversa, ita ut pauci catholici infinitam Arrianorum multitudinem effugarent. Prædictorum autem Ottonis & Regis confidentia defraudatus, ut qui baculo arundineo nitebatur, cogitavit iniquitatem abominabilem & catholicis auribus detestandam, & ad Regem Marrochitanum suos nuntios destinavit, subsidium ejus, non solum in terræ nostræ, sed totius Christianitatis excidium, implorando. Sed conatum ejus & damnablem intentionem superna pietas impedivit. Episcopum Agennensem à sede propria expellendo, bonis omnibus spoliavit. Abbatem de Moissaco cepit, & Abbatem Montisalbani ferè per annum tenuit captivatum. Rotarij quoque ipsius & complices peregrinos clericos & laicos innumerabiles variis affecere martyriis, & nonnullos detinent ac diutiùs tenere captivos. In omnibus iis non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta; ita ut fiat cottidie semetipso deterior, & omnia mala quæ potest per se ipsum & filium ac complices suos Fuxensem & Convenarum Comites & Gastonem de Bearno, viros sceleratissimos & perversos, contra Dei Ecclesiam operetur. Cùm autem ultione divina & censura ecclesiastica memoratus athleta fidei, Comes Christianissimus Montisfortis, terram ipsorum tamquam hostium Dei & Ecclesiæ sancto & justo prælio occupaverit ferè totam, ipsi adhuc persistentes in sua malitia, & humiliare se sub potenti manu Dei contemnentes, nuper ad Regem Aragonensem recurrerunt, per quem fortè intendunt vestram circumvenire clementiam & Ecclesiam suggillare. Adduxerunt enim ipsam Tolosam nobiscum, qui de mandato Legati & delegatorum vestrorum apud Vaurum convenimus, colloquium habiturum. Qui quæ ac qualia proposuerit, & quæ nos ei duximus respondenda, ex rescriptis quæ vobis sigillata mittuntur plenius cognoscetis. Mittitur etiam sanctitati vestræ consilium quod delegatis vestris super facto Comitis Tolosani tribuimus requisiti. Omnes igitur unanimiter & concorditer hæc præmissa sanctitati vestræ intimamus, liberantes animas nostras, ne per defectum significandi in negotio fidei de contingentibus aliquid omittatur. Deum verò pro animabus nostris ac commissarum nobis Ecclesiarum substantiis vestræ misericordiæ supplicantes exposcimus per viscera misericordiæ Dei nostri ut liberationis & pacis, immo vite nostræ negotium, quod in parte maxima jam feliciter promovistis, cùm manifesta justitia & potentia sit in promptu, feliciori sine dignemini consummare, ponentes ad radicem arboris damnosæ sceterim, & eam, ne noceat ultra, perpetuo succidentes. Pro certo namque sciatis quòd si terra quæ dictis tyrannis cum tanta justitia & multa Christianorum effusione sanguinis est ablata, ipsis aut eorum heredibus restitatur, præter scandalum fidelium qui hoc negotium promoverunt, non solum fieret novissimus error peior prioris, sed excidium exinde clero & Ecclesiæ inestimabile immineret. Ad hæc, quoniam enormitates, blasphemias, abominaciones, & alia scelerata prædictorum per singula præsentis paginæ non credidimus annotanda, ne librum texere videremur, quædam

in ore nuntiorum posuimus, quæ sanctis auribus vestris poterunt viva voce referre.

Epist. 41.
Super. codicem.

Sanctissimo in Christo Patri ac beatissimo Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici, devoti & humiles servi ejus, Vvilelmus Burdegalenſis, Vvatensis & Petragoricenſis Episcopi, cum omni affectione vitæ spatium & salutem. Ad agendas paternitatis vestræ sollicitudini dignas grates cum nec lingua nec calamus nobis sufficiat, retributores honorum omnium exoramus ut nostrum suppleat in hac parte defectum, & abundè vobis retribuatur omne bonum quod in Narbonensi & Auxitanensi provinciis & etiam in partibus nostris tam Ecclesiis quam Ecclesiarum Prælatiſ paterna misericordia tribuistis. Cùm enim in dictis partibus pestis hæreticæ pravitas jam adeo pullulasset quòd eidem morbo simili videbatur, partes affines affectura morbo simili videbatur, & queque rotariorum violentia, Principibus omnibus ejusdem terræ consentientibus & hoc idem facientibus, Ecclesias fidei que catholicam omnemque religionem Christiani nominis impugnaret, vestræ providæ discretioni placuit has incommunitates sapienti consilio refrænare, quia fidelium signatorum & Comitum Montisfortis mediante labore, mandatum vestrum in parte maxima tam hæreticos quam rotarios de se debis suis eiecit; ita quòd divinus cultus & pax ecclesiastica videntur in dictis partibus reflorescere, nec jam aliud restat nisi illud quod per sanctitatem vestram feliciter est inceptum, per eandem felicitè consummatur. Quocirca paternæ sanctitati cum omni devotionis affectu duximus supplicandum quatenus ad extirpandas reliquias pestium prædictarum dignemini salubre consilium adhibere; ita quòd flores pacis, qui jam videntur oriri, in hoc quod in isto negotio est inceptum, ad consummationem fructus faciant expectatos. Si verò, quod absit, opus tam laudabiliter inceptum cum manifesta iustitia & potentia sic in promptu imperfectum relinqueretur, non solum foret novissimus error peior priore, sed exitium exinde clero & Ecclesiæ irrecuperabile immineret. Bene & diù valeat sanctitas vestra.

Petitiones Regis Aragonensis in Concilio apud Vaurum.

Hist. Albig.
p. 66.

Quoniam sacrosancta mater Ecclesia non solum verbera sed ubera quoque docetur habere, devotus Ecclesiæ filius Petrus Dei miseratione Rex Aragonensis pro Comite Tolosano ad sinum ejusdem matris Ecclesiæ cupiente redire à sanctitate vestra petit humiliter & rogat instanter quatenus faciendo satisfactionem personalem pro excessibus quæcumque ipsi Ecclesiæ visum fuerit expedire, ac pro damnis & injuriis illatis diversis Ecclesiis & Prælatiſ satisfaciendo secundum quod clementia matris Ecclesiæ ipsi Comiti duxerit injungendum, restituatur clementer & misericorditer ad possessiones suas & alia quæ amisit. Quòd si fortè pro persona Comitum nollet Ecclesia ipsius Regis petitionem audire, petit & rogat hoc idem pro filio, ita tamen quòd pater nihilominus satisfaciatur personaliter pro excessibus suis, vel in frontaria Sarracenorum eundo in subsidium Christianorum cum militibus suis, vel in partibus transmarinis, secundum quod Ecclesia meliùs arbitra-

bitur expedire, & infans de terra sua in tam fidei cura & tam diligenti custodia ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ habeatur usquequo de bonitate sua signa compareant manifesta.

Et quoniam Comes Convenarum nec fuit unquam hæreticus nec eorum susceptor, sed potius impugnator, & ideo terram dicitur amisisse quia altitit consobriño & domino suo Comiti Tolosano, petit idem Rex & rogat pro eo sicut pro vassallo suo, ut restituatur ad terram suam, satisfaciendo quoque ad arbitrium Ecclesiæ, si apparuerit eum in aliquo deliquisse.

Item cùm Comes Fuxensis nec hæreticus fuerit nec sit, pro eo memoratus Rex petit & rogat sicut pro consanguineo suo carissimo & vassallo, cui sine verecundia in jure suo deesse non potest, quatenus pro reverentia ipsius & gratia restituatur ad sua, satisfaciendo nihilominus ad arbitrium Ecclesiæ in iis & pro iis super quibus clementiæ matris Ecclesiæ eundem apparuerit deliquisse.

Item pro Gastone de Bearno vassallo suo petit sæpèdictus Rex & rogat affectuosè quatenus restituatur ad terram suam & fidelitates vassallorum suorum, maxime cùm paratus sit juri parere & ad arbitrium sanctæ matris Ecclesiæ satisfacere coram iudicibus non suspectis, si vobis causam ipsius audire & expedire non licet.

In omnibus tamen præmissis duxit memoratus Rex misericordiam potius quam iudicium invocandum, mittens ad clementiam vestram Episcopos, Clericos, & Barones suos super præmissis, ratum habiturus quicquid à vobis cum eis fuerit ordinatum; supplicans ut talem habeat dignemini circumspectionem & diligentiam in hoc facto ut in negotio Christianitatis in partibus Hispaniæ ad honorem Dei & sanctæ Ecclesiæ dilatationem prædictorum Baronum & Comitum Montisfortis subsidium possit habere. Datum Tolosæ xviii. Kalend. Februarij.

Responsum Prælatorum in Concilio apud Vaurum.

Illustri & dilecto in Christo Petro Dei gratia Regi Aragonum, Comiti Barchinonensium, Concilium apud Vaurum, salutem & sinceram in Domino dilectionem. Petitiones & preces vidimus quas pro Tolosano & ejus filio, & Fuxensi & Convenarum Comitibus, & nobili viro Gastone de Bearno vestra regalis serenitas destinavit; in quibus etiam literis inter cetera Ecclesiæ filium dicitis vos devotum. Super quo multiplices Domino Iesu Christo ac regali vestræ celsitudini gratiarum referimus actiones, & in cunctis in quibus secundum Deum possemus, propter illam mutuam dilectionem qua vos sancta Romana Ecclesia mater, sicut intelligimus, amplectitur, & vos ipsam, necnon & ob reverentiam excellentiæ vestræ regalis admitteremus affectuosius preces vestras. Super eo quod pro Comite Tolosano & ejus filio petitis & rogatis, hoc duximus serenitati regis respondendum. Quòd tam causa Comitum quam causa filij, quæ pendet ex facto patris, auctoritate superioris extat nobis exempta; cùm idem Comes Tolosanus venerabili fratri Regni Episcopo & magistro Thedisso à Domino Papa negotium suum fecerit sub certa forma committi. Vnde, sicut credimus, memoriter retinetis quot & quantas gratias dicto Comiti post multos excessus ipsius Do-

DD d d d iij

minus Papa fecit, necnon & quam gratiam ad intercessionem vestram & preces venerabilis patris Narbonensis Archiepiscopi apostolicae sedis Legatus, tunc Abbas Cisterciensis, apud Narbonam & Montepessulanum eidem Comiti faciebat biennio. si bene meminimus, jam transacto. Volebat siquidem idem Legatus omnes dominicaturas & proprietates eidem Comiti remanere integras & illasas, & ut illa jura quae habebat in castris aliorum haereticorum, quae de feudo ejus erant, sive alberga, sive quista, sive cavalgata, eidem integra remanerent. De illis praeterea castris quae erant aliorum haereticorum, quae de feudo ejus non erant, quae idem Comes dicebat esse ad minus * quingenta, volebat praefatus Legatus ut quarta vel etiam tertia pars eorum cederet in proprietatem Comitis supra dicti. Spreta vero idem Comes illa magna gratia Domini Papae ac praedicti Legati & Ecclesiae Dei, veniens directio contra omnia juramenta quae olim praestiterat in manibus Legatorum, & addens iniquitatem iniquitati, crimina criminibus, mala malis, Ecclesiam Dei & Christianitatem, fidem & pacem cum haereticis & rotariis & aliis pestilentibus fortius impugnavit & damnificavit, adeo ut omni gratia & beneficio reddiderit se indignum. Quod autem petitis & rogatis pro Comite Convenatum, taliter super hoc duximus respondendum. Pro certo intelleximus quod cum post excessus suos multiplices & juramenti transgressionem foedus cum haereticis & eorum fautoribus contraxisset, & ipsam Ecclesiam, tamquam in aliquo laesus esset, cum eisdem pestilentibus impugnavisset, licet postmodum fuerit diligenter admonitus ut cessaret a coeptis, & rediens ad cor, reconciliaretur tandem ecclesiasticae unitati, nihilominus idem Comes in sua nequitia exitit & existit excommunicationis & anathematis vinculo innodatus; de quo etiam, ut dicitur, Comes Tolosanus asserere consuevit quod eum ipse Comes Convenatum ad guerram impulit & induxit. Unde idem Comes auctor exitit per hoc guerra & malorum quae inde Ecclesiae multipliciter provenerunt & existit. Veruntamen si taliter se exhibuerit ut absolutionis beneficium mereatur, postmodum, cum fuerit absolutus & habuerit personam standi in iudicio, si de aliquo quereletur, Ecclesiae iustitiam non negabit. Petit praeterea & rogavit pro Comite Fuxensi regia celsitudo. Ad quod taliter respondemus, quod constat de ipso quod haereticorum exitit a longo tempore receptor, & in praesentiarum etiam receptor est eorum & defensor; praesertim cum non sit dubium quin credentes haereticorum haeretici sint dicendi: qui etiam post multiplices excessus suos & gravissimos, post dirutionem & spoliationem Ecclesiarum, post praestita corporaliter juramenta & obligationes tam personatum quam rerum, post injectionem manuum in clericos & detrusionem eorum in carcerem, pro quibus causis & multis aliis excommunicationis & anathematis est mucrone percussus, post illam etiam gratiam quam idem Legatus ad intercessionem & preces vestras olim ipsi Comiti faciebat, cruentam eadem exercuit in signatos tam clericos quam laicos, qui in paupertate & simplicitate sua in Dei servitium contra Vauri haereticos ambulabant. Qualis

In hist. Alb. cap. 66. legitur quinquaginta, male. Nam in codice Colbertino legitur quingenta.

autem & quanta erat illa gratia bene recolit, sicut credimus, vestra regia celsitudo, ad cujus intercessionem & preces cum eodem Comite compositionem Legatus faciebat; sed quod non fuit facta illa compositio, per Comitem ipsum stetit. Extant etiam litterae vestrae ad Dominum Comitem Montisfortis, regali sigillo munitae, talem super illa gratia clausulam continentes. *Dicimus etiam vobis quod si Comes sepe dictus noluerit stare placito illi, & vos postea non auderitis preces nostras quas pro eo faciemus, non erimus inde ultra dispensati.* Veruntamen si dederit operam ut absolutionis beneficium consequatur, si postmodum, cum absolutionis fuerit gratiam consecutus, de aliquo quereletur, iustitiam ei Ecclesia non negabit. Postulatis insuper & rogatis pro Gastone de Bearno ut restitueretur ad terram suam & ad fidelitates vassallorum suorum. Super quo vobis taliter respondemus, ut alia multa, immo potius infinita, quae in ipsam Gastonem dicuntur ad praesens, silentio transeamus, confaeratus est cum haereticis & receptoribus seu defensoribus eorundem contra Ecclesiam & signatos. Est Ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum manifestissimus & gravissimus persecutor. Venit ad obsidionem Castrinovi in auxilium Tolosani & Fuxensis Comitum contra eos qui de mandato Domini Papae insequerantur haereticos & fautores eorum. Interfectorem sanctae memoriae fratris Petri de Castronovo apostolice sedis Legati habuit secum, rotarios diu tenuit atque tenet, in anno praeterito rotarios suos in cathedrale m Oloronis induxit; ubi amputato fure de quo pendeat pyxis continens corpus Domini nostri Iesu Christi, in terram cecidit, & quod nefas est dicere, ipsum corpus Domini est per terram expansum. Rotarius quidam in irrisionem & contumeliam ordinis clericalis se induit pontificalibus ornamentis, Pontificem cantantem Missam repraesentare intendens; qui etiam dicitur praedicasse ibidem, & oblationes rotariorum recepit. Transgressus quoque juramenta, manus in clericos violentas injecit. Pro quibus & aliis causis pluribus, quas ad praesens tacemus, idem Gasto excommunicationis est & anathematis nexibus innodatus. Veruntamen si satisfecerit Ecclesiae, prout debet, & absolutionis beneficium consequatur, postmodum, cum fuerit absolutus, & conquestus fuerit de aliquo, audietur de jure suo. Aliter siquidem pro praedictis sic excommunicatis, carissime Princeps, vestram regiam majestatem intercedere non deceret, nec nos pro talibus & in talibus auderemus aliter respondere. Ad haec, serenitatem vestram regalem monemus in Domino & hortamur quatenus ad memoriam dignemini revocare honorem quem vobis apostolica sedes fecit, & illum quem in praesentiarum illustri Regi Siciliae sortitio vestro facit, quid etiam Domino Papae in vestra promissis unctio, & quid apostolica sedes vobis dederit in mandatis. Oramus ut Deus ad honorem suum & sanctae Romanae Ecclesiae per multa tempora vos conservet. Quod si per hanc nostram responsionem vestrae regiae majestati non fuerit satisfactum, nos ob reverentiam vestram & gratiam factum Domino Papae curabimus intimare. Datum Vauri x v. Kal. Februarij.

Vide gela
Innoc. III
cap. 116. &
117.

Epist. 43.
Vt abstineat à
defensione hæ-
reticorum.

Serenissimo viro ac Christianissimo Principi Domino Petro Dei gratia illustrissimo Regi Aragonensi frater Arnaldus divina miseratione Narbonensis Archiepiscopus, apostolica sedis Legatus, salutem in caritate animi & visceribus Iesu Christi. Intelleximus non sine multa turbatione ac amaritudine animi quòd civitatem Tolosanam ac castrum Montifalbani & terras alias propter crimen hæreseos ac alia multa nefanda facinora traditas Sathanæ, ac omni communione sanctæ matris Ecclesiæ separatas, & cruce signatis auctoritate Dei, cujus nomen graviter in eis blasphemabatur, expositas, disponitis in protectione ac custodia vestra recipere ac eas contra Christi exercitum & Ecclesiæ defendere. Cùm igitur hæc, si vera sint, quod Deus avertat, non solum in salutis vestræ dependium, sed in honoris regij ac opinionis & famæ possint cedere detrimentum, nos, qui salutem vestram & gloriam & honorem zelamus totis visceribus caritatis, celsitudinem regiam rogamus, consulimus, monemus, & exhortamur in Domino & in potentia virtutis ejus, & ex parte Dei & redemptoris Domini Iesu Christi ac sanctissimi Vicarij ejus Domini nostri summi Pontificis, auctoritate legationis qua fungimur, inhibemus, & modis quibus possumus obtestamur, ne per vos vel alios terras recipiatis vel defendatis prædictas. Optamus autem quatenus tam vobis quàm vestris taliter dignemini providere ne communicando excommunicatis & maledictis hæreticis & fautoribus eorumdem, labem excommunicationis incurere vos contingat. Vnum autem volumus serenitatem regiam non latere, quòd si quos de vestris hominibus in defensionem prædictæ terræ duxeritis relinquendos, eùm omnes excommunicati sint ipso jure, nos ipsos denunciari excommunicatos, tamquam defensores hæreticorum, publicè faciemus.

Epist. 44.
Vt deleat reli-
quias hæreti-
corum.

Sanctissimo in Christo Patri ac Domino suo reverendissimo Innocentio Dei gratia summo Pontifici Bertrandus dictus Episcopus Biterrensis, servus ejus humilissimus & fidelis, cum sanctissimorum pedum osculo salutem & vitam. Cùm ineffabili Dei clementia vestraque ministerio sanctitatis terra nostra ac alia circumpositæ, in quibus diabolus peccatis populi exigentibus tantam sibi potentiam usurparat ut omnem in eis relictitudinem pervertisset, & per ministros ipsius sponsa Christi opprobriis, blasphemis, & quæcunque possint excogitari afficeretur injuriis, & omnis divinus cultus esset in opprobrium & derisum, in lucem pacis ac fidei tam feliciter ceperint respicere ut errorum & aliarum pervertitatum auctoribus jam pro parte maxima exturbatis, vexilla ibi Ecclesiæ sint erecta, & ad divini cultus augmentum pax & securitas habeatur, remansit adhuc ibi magna quedam errorum omnimodique vitiorum sentina, Tolosa videlicet civitas, & alia quedam loca, in quibus totius pravitatis hæreticæ reliquiarum spurcicia se collegit, quæ nisi fuerit per longanimitatem vestræ sanctæ sollicitudinis avulsa funditus & radicitus extirpata, genimina proculdubio viperarum & spurcia vitulamina iterum pullulabunt, & longè deteriorem priore morbum facient recidivum. Nos igitur, beatissime pater, quos tamquam propius positos magis

negotium istud tangit, sanctissimam pietatem vestram rogamus, fultisque votivis lacrymis exoramus in visceribus Iesu Christi, quatenus nostro aliorumque Prælatorum jugulis & Ecclesiarum substantiis, quibus Comes Tolosani & filij ejus, si resurgerent, gladius inexorabiliter immineret, misericorditer prospicientes in posterum, negotio pacis & fidei, quod tam prudenter ac potenter hæcenus promovistis, finem perfectum & stabilem imponatis. De infidelitate namque dicti Comitis & immanitate quam per satellitem suum exercuit in Legatum, super quo per ratihabitionem & honorem & beneficia quæ ipsi occisori exhibuit convincitur manifestè, satis potest vestræ sanctitati constare. Provideat quoque vestra paternitas ne Rex Aragonensis, qui, ut salva reverentia unctiois loquamur, factus videtur filius infidelis, & præsumptuosè se jactat quòd dicto Comiti & complicitibus ejus hæreticis, rotariis, sacrilegis, homicidis, & omnium flagitiorum generibus irretitis restitutionis terrarum suarum & gratiæ vestræ beneficium obtinebit, ad vestram præsentiam eos ducens, aliquatenus vos circumveniat. Profectò namque, si dicta civitas, quæ nidus hæreticorum existit & exitit ab antiquo; ita quòd, sicut legitur, ob causam similem fuit olim everta funditus & etiam exarata, remanserit pestilentibus memoratis, adhuc flamma egredietur de ipsa, quæ partes nostras & alias circumpositas pejus solito profigabit.

Sanctissimo Patri & Domino suo Innocentio Dei gratia summo Pontifici Bernendus sola Dei miseratione minister Aquisensis humilis, salutem, & seipsum ad pedes. Compendiosa narratione beatitudinis vestræ duximus intimandum quòd reformatio pacis & Ecclesiæ ac alia bona quæ per sollicitudinem vestram in partibus nostris dignatus est Dominus operari nulla possent ratione secundum inferiores causas durare in posterum, si fortè Tolosanus Comes aut filius ejus peccatis nostris exigentibus terram quovis ingenio recuperaret amissam. Ideoque sanctitati vestræ humiliter supplicamus quatenus super hoc taliter & tam cautè dignemini providere, si placet, quòd novissimus error non sit pejor priore. Conserveat Dominus sanctitatem vestram Ecclesiæ sanctæ suæ.

Epist. 45.
De negotio
Comitis To-
losani.

Episcoporum in oppido Vavrensi congregatorum consilium.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Amen. Hoc est consilium quod Dominus Narbonensis Archiepiscopus &c. ut supra in epistola xxxix.

Nobili viro Raimundo Comiti Tolosano Hugo Dei gratia Regensis Episcopus, & magister Thedisius Canonicus Ianuensis, spiritum consilij sanioris. Nuper litteras vestras per quendam militem, Quambonum nomine, recepinus, in quibus licet contineretur expressè quòd parati eratis mandatis nostris humiliter obedire, vos tamen neque mandatis Domini Papæ secundum tenorem rescripti quod olim obtinistis ab ipso, neque mandatis quæ vobis fecimus in Concilio apud sanctum Egidium, neque insuper mandatis & monitis Legatorum & Ecclesiæ quæ vobis apud Narbonam & Montepessulanum postmodum facta fuerunt, obedistis in aliquo vel etiam obedistis,

Epist. 46.
De absolutione
Comitis To-
losani.

sicut per evidentiam operis manifestè apparet. Sanè postquam recessistis à nobis, abjurata pedagia in vestrae famae ac animae praedictum multipliciter adauxistis, & ut in paucis multa breviter concludamus, ferè nihil ex iis quae diversis temporibus in manibus Legatorum jurastis, & praecipue tempore bonae memoriae magistri Milonis, prout satis manifestum est, curastis implere; immo, quod dolentes & inviti dicimus, rotarios & haereticos contra fidem & Ecclesiam & pacem etiam tenuistis postmodum & tenetis; à quibus & aliis complicitibus vestris mille signati & ultra clerici & laici in gravissimam creatoris injuriam & contemptum occisi fuerunt. Iniquitatem etiam iniquitati addentes, Abbatem de Montealbano longo tempore tenuistis in vinculis, venerabilem Patrem Agennensem Episcopum civitate sua & bonis aliis spoliatum cum rotariis vestris à sede propria ejecistis. Ad nos etiam aliquando auctoritate Domini Papae citati contempsistis venire; nec super negotio vestro, quod nobis à summo Pontifice postulastis committi, fuimus aliquando requisiti à vobis. Quamvis enim severiter nos per octo dies fecisse motam propter factum vestrum iis temporibus in Concilio apud Vaurum, ad nos neque litteras vestras direxistis neque nuntium speciale. Propter igitur supradicta & alia multa adeo vos fecistis indignos quod in negotio vestro ad purgationem secundum mandatum Domini Papae procedere non valeamus, prout fuit coram nobis à toto Concilio diffinitum. Ideoque vobis per praesentes litteras protestamur quod haec omnia per proprium nuntium litteris nostris Domino Papae curabimus diligentissime intimare; ut ipse circa personam vestram & factum secundum quod suae beneplacitum fuerit sanctitati procedat.

Epist. 47.
De juramento
Comitis Tolosani.

SANCTISSIMO PATRI & DOMINO INNOCENTIO DEI GRATIA SUMMO PONTIFICI RAIMUNDUS PER EANDEM TARRACONENSIS ARCHIEPISCOPUS & EPISCOPI & ABBATES QUI SECUM Praesentes fuerunt, summa cum devotione subjectionem & debitum famularum. Sanctitati vestrae notum facimus Dominum Regem Aragonensem, cum Tolosam accessit ut Comes Tolosanum & Fuxensensem & Convenarum & Galtonem de Bearno ad beneplacitum & mandatum vestrum liberè & absolute recipiendum induceret & pro viribus fideliter adimplendum, ad abundantem cautelam securitatem in scriptis redactam ab eisdem recepit in hunc modum.

Ego Raimundus Dei gratia Comes Tolosae, Dux Narbonae, Marchio Provinciae, & ego Raimundus filius ejus, gratuita voluntate, non coacti, nec vi nec dolo inducti, mittimus personaliter nos ipsos & Tolosam civitatem & suburbium & villam Montisalbani cum omnibus eorum pertinentiis, terminis sive adjacentiis, & totam aliam terram nostram quam habemus & habere debemus, cum militibus & hominibus singulis & universis nunc vel in futurum habitantibus, & ad ultimum cum omnibus iuribus & rationibus quae ad nos ubique pertinent vel pertinere debent aliquo jure sive aliqua ratione, in manu & posse vobis Domino Petro Dei gratia Regi Aragonensi & Comiti Barchinonensi & eis qui de voluntate vestra vel mandato vices vestras obtinuerint, mittimus inquam in posse vestro ac potestate praedictam terram totam,

sicut dictum est, & aliam quam Deo praestante recuperabimus. Tradentes vobis etiam & in vos eoque qui locum vestrum tenuerint transferentes corporalem possessionem horum omnium & iura omnia seu rationes cum plena jurisdictione ac potestate, tali modo quod tam in personis nostris quam in omnibus nominatis voluntati Domini Papae & mandato possitis obtemperare & satisfacere & cogere cum effectu nos, si forte promi & acclines ad mandatum ejus prosequendum, quod Deus avertat, noluerimus adesse. Promittentes vobis bona fide quod tam ea quae Dominus Papa vel vos pro eo nobis mandaveritis pro posse nostro faciemus & adimplebimus sine dolo & fraude. Haec omnia, quemadmodum superius scripta sunt, attendemus & observabimus bona fide & sine malo ingenio pro posse nostro, & contra non veniemus per nos vel per aliam quancunque personam vel venire contra faciemus, nec aliquid contra machinabimus. Quae omnia praedicta per Deum & haec sacrosancta evangelia corporaliter à nobis tacta juramus. Mandamus praeterea Capitulo & universitati Tolosae urbis & suburbij ut vobis Domino Petro Regi praedicto faciant fidelitatem & sacramentum ad omnia supradicta exequenda, adimplenda, & fideliter observanda. Hoc fuit ita appositum quinta die Ianuarij in exitu, feria prima, Philippo Francorum Rege regnante, & eodem Raimundo Tolosano Comite, & Fulcone Episcopo, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

Consulium Tolosae juramentum.

NOS Consules Tolosae urbis & suburbij, Bertrandus de sancto Lupo, Arnaldus de Caltronovo, & Bernardus Petrus Toytius, & Arnaldus Gilbertus, & Petrus de sancto Romano, & Guillelmus de Pozano, & Arnaldus de Roasio filius Arnaldi de Roasio qui fuit, & Raimundus de Roasio, & Guillelmus Arnaldus de Monte Torino, & B. Arnaldus Rainaldus, & Stephanus Vitalis de Dealbata, & B. Petrus de Cozan, & Guillelmus Ifarnus, & Raimundus Robertus de Tandro, & Vitalis de Princhaco, & P. Embrinus, & G. Pontius Astro, & Bernardus Raimundus, & R. de Schalchensibus, & Arnaldus de Roasio filius * B. de Roasio qui fuit, & Hugo Sardus, & Bernardus Gerardus, & Stephanus Signarius, de voluntate expressa & mandato Domini Raimundi Dei gratia Tolosae Comitis, Ducis Narbonae, Marchionis Provinciae, & Raimundi filij ejus, de communi consensu universitatis Tolosae promittimus vobis Domino Petro Dei gratia Regi Aragonensium & Comiti Barchinonensium quod ad omnia tenenda & habenda & plenarie exequenda & potenter possidenda quae Dominus Raimundus Comes Tolosae & Raimundus ejus filius vobis promiserunt, quemadmodum in superiori instrumento ab eis vobis facto plenius continetur, curam dabimus & operam, & diligentiam quam poterimus adhibebimus, ut tam de personis suis quam de honoribus suis, quos nunc habent vel habere debent, vel Deo praestante recuperabunt, possitis satisfacere voluntati & mandato Domini Papae, & vobis in iis quae eisdem Dominus Papa decreverit injungenda promittimus bona fide & sine dolo ac fraude auxilium, consilium, & open-
quantam

quantam poterimus & iuvamen, & ad omnia adimplenda omnimodam fidelitatem vobis & eis qui locum vestrum tenuerint. Promittimus etiam vobis nos singuli & universi prænominati Consules & tota Tolosæ universitas quod in iis omnibus quæ ex parte Domini Papæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ nobis mandaveritis vos vel illi qui vices vestras teneant, voluntati Domini Papæ stemus in omnibus & per omnia & arbitrio seu cognitioni unusquisque per se, & contra non veniemus aliqua ratione. Hæc omnia superius scripta attendemus & observabimus ac complebimus bona fide, & contra aliquid non machinabimur per nos vel per aliam quamcunque personam. Sic nos Deus adjuvet & hæc sacrosancta evangelia à nobis singulis iurejurando corporaliter tacta. Et ad hujus negotij fidem pleniorē, hanc paginam sigillorum Comitum & filij ejus & Capituli Tolosæ auctoritate roboramus. Hoc fuit ita positum quinta die Januarij in exitu, feria prima, Philippo Rege Francorum regnante, & eodem Raimundo Tolosano Comite, & Fulcone Episcopo, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo secundo.

Professio Comitum Fuxensium.

IN Dei nomine. Cunctis pateat quod nos Raimundus Rogerij Dei gratia Comes Fuxensis, & Rogerius Bernardi filius ejus, ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ & Domini Innocentij, qui sacrosanctæ Romanæ sedis obtinet præsulatum, ponimus & mittimus personas nostras & universa castra nostra & munitiones & fortias & caunas, scilicet castrum de Fuxo, de Montegalaridi, de Monteolivo, de Castropendenti, de Tarafcone, de * Aisnasco, de Ravato, de Miramonte, de Meréglos, de Cenocto, de Vgenacco, de Vico, de Monteregali, de castro Viridunensi, de Lurdar, de Vnacco, & de Haus, & universas caunas de Solobria, de Subitan, de Onolacco, de Verdun, de Agnavis, & de Heliato, & montana & valles, & omnem aliam terram quæ ad nos & nostros quocunque jure vel causa pertinet aut pertinere debet aut potest, in manu & potestate vestri Domini nostri Regis Aragonensis & Comitum Barchinonensis, ut ea omnia plenariè & potenter teneatis & possideatis. Eo tamen pacti tenore appposito & forma, ut per detentionem prædictorum honorum & nostrarum personarum possitis compellere & urgere nos ad omnia illa exequenda & observanda quæ Dominus Papa & sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris & rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis & pœna omnium prædictorum castrorum & totius terræ nostræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promittimus quod omnia quæ Dominus Papa nobis de personis aut de terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere & in perpetuum modis omnibus observare; & quod ita totum adimpleamus, & contra non veniamus, vel aliqua arte vel ingenio vel ab aliqua persona venire sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum & hæc sancta evangelia corporaliter tacta sponte juramus, cognoscentes per idem sacramentum vobis pridem nos eandem potentiam concessisse. Et ad majorem hujus facti evidentiam

Tom. II.

hanc paginam nostri sigilli præsentia communimus. Actū est hoc & ita concessum apud Tolosam vi. Kal. Februarij, anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo. Bernardus de Vgenacco prædicti Domini Comitum Fuxensium Notarius existens hanc scripsit & sigillo ejusdem corroboravit.

Professio Comitum Convenarum.

IN Dei nomine. Cunctis sit manifestum quod nos Bernardus Comes Convenarum & Bernardus filius ejus ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ & Domini Innocentij, qui sacrosanctæ Romanæ sedis obtinet præsulatum, ponimus & mittimus personas nostras in manu & potestate vestri Domini nostri Petri Dei gratia Regis Aragonensis & Comitum Barchinonensis, cognoscentes & veraciter consentientes nos quidem tradidisse terram nostram vobis & Militi vestro nomine P. de Alcano specialium nuntio à vobis ad hoc misso, ut eam plenariè teneatis & potenter possideatis; eo tenore appposito & forma, ut per detentionem personarum nostrarum & terræ nostræ possitis compellere & urgere nos ad omnia illa exequenda & observanda quæ Dominus Papa & sacrosancta Romana Ecclesia de personis nostris & rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis & pœna totius terræ nostræ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promittimus quod omnia quæ Dominus Papa nobis de personis aut terra nostra injunxerit fideliter curabimus adimplere & in perpetuum modis omnibus observare. Et quod ita totum adimpleamus, & contra non veniamus, vel aliqua arte vel ingenio ab aliqua persona venire sustineamus, de omnibus concedentes vobis potestatem plenariam, per Deum & hæc sancta evangelia corporaliter tacta sponte juramus. Et ad majorem hujus facti evidentiam hanc paginam nostri sigilli præsentia confirmamus. Hæc acta sunt apud Tolosam vi. Kal. Februarij, anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

Professio Gastonis de Bearn.

IN Christi nomine. Sit notum cunctis quod ego Gasto Dei gratia Vicecomes Bearnensis & Comes Bigoræ ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ & Domini Innocentij, qui sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis obtinet præsulatum, pono & mitto personam meam & castra de Lurda, de Olerone, de Montanerio, de Miramon, de Cadelo, & omnem aliam terram quam habeo & habere debeo, vel ad me vel meos pertinet aut pertinere debet & potest aliqua ratione, aliquo jure vel causa, & illam totam quam habere & recuperare poterō Deo dante, in manu & potestate vestri Domini Petri Dei gratia Regis Aragonensis & Comitum Barchinonensis, ut ea omnia plenariè & potenter teneatis & possideatis; eo pacti tenore appposito & forma, ut per detentionem prædictorum honorum & meæ personæ possitis compellere & urgere me ad omnia illa exequenda & observanda quæ Dominus Papa & sacrosancta Romana Ecclesia de persona mea & rebus decreverit statuenda. Sub periculo ergo commissionis & pœna omnium prædictorum castrorum & totius terræ meæ, vobis stipulantibus per solemnem stipulationem bona fide promitto quod omnia quæ Papa mihi de

E E e e e

* Apud Castel.
Lulinaco

persona aut terra mea injunxeris curabo fideliter adimplere & in perpetuum modis omnibus observare; & quod ita totum adimpleato, & contra non veniam, vel aliqua arte vel ingenio ab aliqua persona veniri sustineam, de omnibus concedens vobis potestatem plenariam, per Deum & hæc sancta evangelia corporaliter tacta sponte juro. Et ad majorem hujus facti firmitatem hanc paginam mei sigilli auctoritate confirmo. Actum est hoc apud Tolosam v. 1. Kal. Februarij, anno dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimo secundo.

Et quoniam visum est Domino Regi ejusque curiæ ipsa originalia penes se potius retinere quam incertis casibus fortunæ committere, ad pedes sanctitatis vestræ eorum mittit scripta sigillis nostris communita verbo ad verbum fideliter sumpta, nullo addito, vel diminuto, vel in aliquo immutato. Hoc autem transcriptum factum fuit apud Perpiniatum fideliter 11. Kal. Aprilis, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo tertio decimo.

ILLVSTRI REGI
Aragonensi.

*Epist. 48.
Suadetur
favere hæreticis.*

IS in cujus manu sunt omnium corda Regum inspiret tibi humiliter exoratus ut prudenter attendens quod juxta mandatum apostolicum nos oportet obsecrare, arguere, increpare, nostras increpationes, quas paternam in te affectione deponimus, devotione recipias filiali, & sic nostris obtemperes salubribus monitis & consiliis ut correctionem apostolicam devotè recipiendo, demonstres te in iis etiam affectum habuisse sincerum in quibus absque dubio per effectum nosceris deliquisse. Sanè ad totius ferè mundi notitiam jam pervenit, nec serenitatem tuam ignorare credimus aut etiam diffiteri, quod inter ceteros Principes Christianos te specialiter studuimus honorare. per quod & potentia tibi accrevit & fama. Utinamque cum iis prudentia & devotio tibi amplius accrevissent. quod licet utile nobis existeret, tibi tamen potius expediret. Verùm in hoc neque tibi providisse dinosceris, neque nobis ut decuit detulisse, quod cum cives Tolosani à corpore Ecclesiæ sint excommunicationis mucrone præcisi, & ipsorum civitas supposita interdicto pro eo quod quidam eorum sunt hæretici manifesti, plures verò credentes, fautores, & receptatores ipsorum ac etiam defensores, adeo ut alij quoque, quos Christi exercitus immo verius ipse Christus, quem contra se ipsos suis adinventionibus provocarunt, à suis fecit tabernaculis emigrare, ad Tolosanam quasi quandam erroris sentinam confugerint civitatem, observantes tempus & opportunitatem captantes quò

fidem in partibus illis quasi de novo plantatam, velut locustæ de puteo abyssi egressæ, valeant extirpare, tu divini timoris oblitus, quasi prævalere valeas contra Deum vel avertere manum ejus contra eos exigentibus suis culpis extentam, ipsos & eorum complices in defensionem, quasi sub specie pietatis impietatem exercens, in scandalum populi Christiani & propriæ famæ dispendium recepisti post inhibitionem à Legato nostro ex parte Dei & nostræ districtissimè tibi factam, non sine nota gravis infamæ ac suspitionis scrupulo gravioris. Nuper igitur auditis quæ venerabilis frater noster Segobricensis Episcopus & dilectus filius magister Columbus nuntij tui ac nuntij Legati nostræ nobilis viri Simonis Comitum Montisfortis in præsentia nostra proponere voluerunt, & literis directis hinc inde plenius intellectis, habito cum fratribus nostris tractatu atque consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, salutem quantum ad animam, & indemnitate quantum ad terram paternam sollicitudine præcavere, serenitati tuæ in virtute spiritus sancti sub obtentu divinæ ac apostolicæ gratiæ districtè providimus injungendum ut sine mora prænotatas deferas Tolosanos & complices eorundem, non obstante promissione vel obligatione quacunque præstita vel recepta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, ipsis, quandiu tales extiterint, non impensurus per te vel alios consilium, auxilium, vel favorem. Si verò iidem ad Ecclesiæ redire desiderant unitatem, prout fuit à dictis nuntiis tuis propositum coram nobis, nos venerabili fratri nostro Fulconi Tolosano Episcopo, viro integræ opinionis & vitæ, qui testimonium habet non solum ab iis qui sunt intus, sed ab iis etiam qui sunt foris, nostris damus literis in mandatis ut adjunctis sibi duobus viris prudentibus & honestis, eos qui voluerint de corde puro & conscientia bona & fide non ficta redire, sufficienti ab eisdem cautione recepta, reconciliet ecclesiasticæ unitati, illos verò quos in erroris sui tenebris persistentes idem Episcopus de labe notaverit hæreticæ pravitatis, exterminari præcipimus à civitate jam dicta, & bona eorum omnia confiscari, ita quod nullo unquam tempore recipiantur in ipsa, nisi fortè divinitus inspirati se viros fidei orthodoxæ cultores exhibitione operum demonstrarent, & sic civitas ipsa reconciliata pariter & purgata sub apostolicæ sedis protectione consistat non molestanda de cetero à Comite suprascripto vel

aliis fide catholicis, sed defendenda potius & fovenda. Miramur insuper & movemur quod tu pro terra nobilium virorum Convenarum & Fuxensis Comitum ac Gastonis de Bearno restituenda sibi apostolicum per nuntios tuos suppressa veritate mendacium exprimentes subripi fecisti mandatum; cum propter multa & magna eorum flagitia, ob hæreticorum favorem, quos manifestè defendunt, excommunicationis sint vinculo innodati. Verùm cum mandatum pro talibus sic obtentum non teneat, illud tamquam subreptum penitus revocamus. Si verò iidem ecclesiasticæ unitati reconciliari desiderant, prout dicunt, venerabili fratri nostro Narbonensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Legato nostris damus litteris in mandatis ut recipiens ab ipsis non solum juratoriam cautionem, cum jam sua sint juramenta transgressi, sed & aliam quam viderit expedire, beneficium eis absolutionis impendat. Et iis rite præmissis tamquam veræ devotionis indicis, Cardinalem de latere nostro Legatum, virum honestum, providum, & constantem, juxta petitionem tuam ad partes illas curabimus destinare; qui non declinans ad dexteram vel sinistram, sed incedens regia via semper, quæ rectè facta invenerit approbet & confirmet, errata verò corrigat & emendet, & tam nobilibus antedictis quam aliis conquerentibus exhiberi faciat justitiæ complementum. Interim ergo inter te & terram tuam & dictum Comitem Montisfortis ac suam volumus & mandamus firmas treugas fieri ac servari, hæreticis prorsus exceptis, cum quibus, cum nulla sit societas lucis ad tenebras, nec participatio Christi ad Belial, aut pars fideli cum infideli, orthodoxæ fidei professores treugas habere non convenit sive pacem. Mandantes nihilominus Comiti antedicto ut tibi pro terra quam à te tener reverenter exhibeat quod exhibere tenetur. Illud autem excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani ac nobiles sæpediti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas cruce signatos & fideles alios præcipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quoslibet alios receptatores aut defensores ipsorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Monemus igitur serenitatem tuam, rogamus, & obsecramus in Domino quatenus quæ præmissimus prompto animo, quantum ad te pertinet,

Tom. II.

exequaris, sciturus pro certo quod si aliter, quod non credimus, duceres faciendum, præter indignationem divinam, quam ex hoc facto contra te procul dubio provocares, grave ac irreparabile posses incurere detrimentum, nec nos, quantumcumque tuam diligamus personam, tibi contra fidei Christianæ negotium possemus parcere vel deferre. Quantum enim tibi periculum immineret, si Deo & Ecclesiæ, præsertim in causâ fidei, te opponeres, ut consummationem sancti operis impedires, non solum vetera sed & moderna te possunt exempla docere. Datum Laterani Kal. Junij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem ferè modum nobili viro Simoni Comiti Montisfortis. Is in cujus manu &c. usque Sabaoth. Si enim prædictus Rex aliter duceret faciendum &c. usque docere. Monemus igitur nobilitatem tuam & exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus quæ præmissimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exequaris. Datum ut supra.

In eundem ferè modum scriptum est Narbonensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Legato. Is in cujus manu &c. usque docere. Vnde nos Regem & Comitem sæpeditos per litteras nostras monuimus ut quæ præmissimus prompto animo, quantum ad eos pertinet, exequantur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatos Regem & Comitem monens ad id efficaciter & inducens, procedas circa tres nobiles antedictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater Archiepiscopo &c.

In eundem ferè modum scriptum est Tolosano Episcopo. Is in cujus manu &c. usque inducens, procedas circa cives prædictos secundum formam superius comprehensam. Tu denique, frater Episcopo &c. Datum ut supra.

DE REFLORIIS ET DE PALMI
Abbatibus, & Priori de Refloris,
Bracarenfis & Tudensis diocesum.

Oblata nobis M. mulieris petitio continebat quod cum olim S. frater suus una cum quibusdam aliis morti cuiusdam interfuisset Presbyteri chabolo suadente, tandem reversus ad cor, humiliter suum recognovit excessum, & paratus ut iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, præveniente mortis articulo exequi non potuit quod intendit; juramento tamen promiserat quod nostris stare super

Epist. 49.
De sepeliendo
excommunicato
qui penitentia
signa
dederat.

E E e ij

excessu sæpedito mandatis. Vnde nobis dicta mulier supplicavit ut eum illum non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impediens quod minus ad sedem accesserit apostolicam absolvendus, super absolutione ac sepultura ipsius dignemur misericorditer providere. Quia vero sicut in contumacia persistentibus rigidos esse nos convenit, sic humiliatis ad poenitentiam negare gratiam Ecclesie non debemus, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si prædictus S. dum adhuc viveret, satisfactionem condignam promissit vel sufficiens de satisfactione mandatum, & aliis manifesta in eo poenitentiae indicia præcesserunt, cum psalmo poenitentiali, oratione dominica, & aliis consuetis, defuncto absolutionis beneficium impendatis, tradi facientes corpus ejusdem ecclesiastica sepulture, dummodo* contra terræ consuetudinem ex hoc grave non debeat scandalum generari. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, filij Abbates &c. Datum Laterani III. Idus Maij, pontificatus nostri anno XVI.

* Vide cap. sincerum. De sepultura. in 4. collect.

ARCHIEPISCOPO MAGYNTINENSI
apostolicæ sedis Legato.

Epist. 70.
De negotio Episcopi Herbipolensis.

Licet injunctæ tibi legationis processum in pluribus commendemus, super negotio tamen Herbipolensis Ecclesie, quantumcunque tuæ fraternitati deferre velimus, non possumus salva conscientia commendare, in quo etsi forte zelum habueris, non tamen secundum scientiam habuisti, cum in destitutione unius & substitutione alterius processeris minus iuste. Nos quidem receptis olim super hoc litteris tuis per dilectum filium Decanum de Onoldesbath meminimus respondisse quod cum disponente Domino simus in sede justitiæ constituti & omnibus in justitia debitores, negare non debemus alicui quod postulat ordo juris. Vnde mandavimus ut si forte substitutus & destitutus de jure suo vellent in judicio experiri, præfigeres eis terminum competentem quo se nostro conspectui præsentarent iustum iudicium recepturi. Accedente autem ad nostram præsentiam dilecto filio Deutauto clerico procuratore venerabilis fratris nostri Ottonis Herbipolensis Episcopi super eo quod diceris nolle ratum habere processum venerabilis fratris nostri Magdeburgensis Archiepiscopi apostolicæ sedis Legati circa Episcopum memoratum ad communionem & gratiam Ecclesie de mandato nostro receptum & ad regimen Herbipolensis

Vide lib. 15.
epist. 126.

Ecclesie restitutum, fuit inter alia propositum coram nobis & in nostro regesto receptum quod cum olim apostolica sedes ad vindicandam crudelem & lacrymabilem mortem bonæ memoriæ Conradi Herbipolensis Episcopi, Petri exeruerit gladium, ut sicut notorius erat interfectorum excessus, sic memorialis esset in generationem ac generationem sceleris perpetrati vindicta, inter cetera statuit ut tam homicidæ ipsi quam heredes eorum universis feudis & beneficiis Herbipolensis Ecclesie, quam specialiter offenderant, & Ecclesiarum etiam ceterarum, cum in ea læserint Ecclesiam generalem, carerent in perpetuum, illa nullo tempore habituri nisi forsan aliquando de speciali apostolicæ sedis indulgentia secutura posteritas misericordiam mereretur. Et cum nec tutum nec honestum existeret ut iste Henricus, qui dicitur substitutus, filius Henrici de Ravensburg fratris Botonis, cujus pater & patruus fuerunt in necem memorati Episcopi machinati, consiliis Herbipolensis Ecclesie interesset, bonæ memoriæ Guidoni Penestrinensi Episcopo, tunc apostolicæ sedis Legato, dedimus in mandatis ut ei auctoritate nostra per commutationem idoneam in alia Ecclesia ab Herbipolensi remota appellatione postposita provideret, præbendam illius alij collaturus. Et quidem eam gerimus de tua circumspectione fiduciam quod si hoc in tuam deductum fuisset notitiam, sic circa prædictum Henricum, quantumcunque ipsum dilectionis brachii amplectaris, nullatenus processisses. Verum ne demus Herbipolensi Ecclesie labores pariter & dolores, & memoratum Henricum inutiliter laborare contingat, eum quem à præbenda Herbipolensis Ecclesie olim decrevimus amovendum, à regimine ipsius Ecclesie perpetuo removemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus supradictum Herbipolensem Episcopum, cum parte Othonis reprobi penitus abdicata publice ad Ecclesie devotionem reversus catholice parti patenter adhæserit & potenter, super Ecclesia sæpedita de cetero non molestes, ut qui persequeris vitium in averso, amplectaris in converso virtutem. Sic etenim decrevimus expedire, quoniam speramus quod si beneficiorum non erit ingratus, se tanto devotorem exhibere studebit quanto majorem invenit gratiam post offensam. Tu denique, frater Archiepiscope &c. Datum Laterani VI. Idus Junij, pontificatus nostri anno decimosexto.

Vide chronicon Hirsaug. ad an. 1102 & Odor. Raynal. ad an. 1101. §. 45. & 609.

NOVARIENSI CAPITULO.

Epist. 51.
De electione
Episcopi No-
variensis.

* vocabatur
Odelbertus.

Avditis olim & intellectis quæ à procuratoribus partium super duabus electionibus in vestra Ecclesia celebratis fuere proposita coram nobis, de communi fratrum nostrorum consilio electionem factam de Præposito sanctæ Mariæ cassavimus, & electionem de Præposito sancti Gaudentij celebratam duximus confirmandam, si quoddam instrumentum reprobaretur infra temporis certum spatium contra ipsum super cujusdam arbitrij forma productum, quod venerabili fratri nostro Archiepiscopo Ianuensi & dilectis filiis de Tillieto & de Ceretro Abbatibus sub bulla nostra misimus interclusum. Ipsi verò receptis probationibus exhibitis coram eis, causam sufficienter instructam ad nostram audientiam remisissent. Procuratoribus igitur partium in nostra præsentia constitutis, & auditis hinc inde propositis, quia per ea quæ contra prædictum instrumentum objecta sunt & ostensa idem adeo redditum est suspectum quòd ad fidem in judicio faciendam debeat invalidum reputari, & ita reprobatum quòd ad illud ad quod probandum erat inductum, cum priora sint jura ad absolvendum quam ad condemnandum, electionem factam de prædicto Præposito sancti Gaudentij confirmavimus; per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes quatenus ipsi obedientiam & reverentiam debitam impendatis, eidem reverenter in spiritualibus & temporalibus intendentes. Alioquin venerabili fratri nostro Vercellensi Episcopo apostolicæ sedis Legato nostris damus literis in mandatis ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Laterani xii. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Illi scriptum est super hoc, verbis competenter mutatis.

DE SPINA ET DE VRSARIA
Abbatibus Placentinensis & Auriensis
diocesum.

Epist. 52.
De absolutio-
ne Regis Por-
tugallie.
Vide lib. 15.
Epist. 117.

Accepimus ex litteris vestris quòd cum causam quæ inter illustrem Regem Portugallie ex parte una & nobiles mulieres Tarasiam & S. sorores ipsius ex altera super castris Montismajoris & Alancker, damnis & rebus aliis vertitur, sub certa forma vobis duxerimus committendam, vos ad locum debitum accedentes, cum velletis ad Regis & regni absolutionem

procedere, dictæ Regis sorores proposuere per litteras scriptum apostolicum vobis exhibitum falsitate suggesta & veritate tacita impetratum, & ad hoc probandum locum securum & competentem terminum postularunt. Vobis autem de prudentum virorum consilio diem & locum congruum eis & Regi volentibus assignare, Rex ex hoc asserens se gravari, cum crederet se ac regnum suum præstito juramento quòd nostris pareret mandatis ab excommunicationis & interdicti sententiis sine dilatione absolvi debere, petiit & impetravit à vobis ut totum negotium ad nostram audientiam referretur. Constitutis itaque procuratoribus partium coram nobis, & auditis hinc inde propositis, utrique parti volentes in sua justitia providere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus accedentes ad locum & recepto ab ipso Rege corporaliter juramento quòd super iis pro quibus excommunicatus existit & terra ejus supposita interdicto nostris mandatis absolute parebit, excommunicationis & interdicti sententias relaxetis, inter ipsum & prædictas sorores ipsius treugarnm fœdera statuentes, quæ juramenti & aliis idoneis cautionibus faciatis utrinque firmari, & ad illa firmiter observanda eos per distractionem ecclesiasticam sublato contradictionis & appellationis obstaculo compellatis, ut nec per se nec per alios sibi invicem nocere presumant, ac deinde facientes utrique parti de manifestis damnis & injuriis satisfieri competenter, super dubiis audiatis quæcunque duxerint proponenda, & nisi per vos inter eos amicabilem poterit concordia reformari, causam sufficienter instructam ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent mandatum apostolicum recepturæ. Vos denique filij Abbates &c. Datum Laterani xii. Kalen. Iunij, pontificatus nostri anno decimo-sexto.

ABBATI DE CARRARIA
Paduana diocesis, & Archiepiscopo
Paduano.

Martini clerici, qui se olim pro Archiepiscopo plebis de Sacco gerabat, pluribus nota malitia transire non debet inulta: quoniam latum pandit delinquentibus sinum qui non condemnat errata, & nutrit in perveris impunitas audaciam delinquendi. Suffecisse quidem ei poterat ad infamie suæ notam quòd aucto-

Epist. 53.
Adversus im-
petrantem res-
criptum per
obreptionem.

E E e e iij

ritate sedis apostolicæ per venerabilem fratrem nostrum Episcopum Cenetensem & suos conjudices ob falsitatis vitium quod commiserat officio beneficioque suspensus, ipsius exigente contumacia vinculo fuit excommunicationis adstrictus. Sed sibi accumulans iram in die iræ, procuratorem venerabilis fratris nostri Episcopi Paduani apud sedem apostolicam constitutum adeo circumvenit quòd eum ad eligendos iudices in quibusdam litteris, quas sub forma communi contra processum supradicti Cenetensis Episcopi & suorum conjudicum de causa suspensionis & excommunicationis tacita veritate ad venerabilem fratrem nostrum Episcopum Civitatis novæ ac collegas ipsius impetrarat, fraudulentè induxit. Qui, ut aliqua ipsi ad impetrationem litterarum illarum via pateret, interposuit personam extraneam, quæ nomen representans ipsius, Martini videlicet, super Ecclesia sancti Martini de plebe, hoc additamento, scilicet de Sacco, suppresso, ne per agnomen loci, ejus impediretur propositum, litteras impetravit, intendens nihilominus & non prudenter occasione istius clausulæ, *rebus aliis*, quæ nostris litteris inseri consuevit, sub quodam involucrio super falsitatis vitio quæstionem suscitare sopitam. Ac licet ei graviter increpato mandaverimus viva voce et nullatenus ab apostolica sede recederet absque nostra licentia speciali, ipse tamen clanculò talibus litteris obtentis, immo potiùs obrepitis, aufugit. Ut autem nobis longas intelligat esse manus, qui absentes per contumaciam pœna comprimimus, præsentis, quos humiliatos aspiciamus, relevantes, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus dictum Martinum ab omni officio & beneficio ecclesiastico sublato appellationis obstaculo perpetuò deponatis, non obstante clausula illa, videlicet *nullis litteris obstantibus præter assensum patrium à sede apostolica impetratis*, quæ, sicut accepimus, litteris fuit inserta supradictis; nec obstantibus in posterum quibuslibet litteris, harum expressa mentione non habita, si quæ quovis ingenio apparuerint impetratæ. Tu denique, fili Abbas &c. Datum Laterani xii. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ELECTO ET CAPITULO
Laudunensibus.

Epist. 14.
Ut fructus præbende conferatur consanguineo Papæ.

Cum dilectus filius Leonardus nepos dilecti filij nostri Iohannis sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Cardinalis S. R.

E. Cancellarij consanguineus noster præbendam in vestra noscatur Ecclesia obtinere, decussisset quidem & forsitan expedisset ut proventus illius, præfati Cancellarij & nostræ considerationis obtentu, non expectatis nostris super hoc precibus aut mandato, curassetis eidem offerre liberaliter & conferre. Monemus igitur universitatem vestram attentius & rogamus, per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes quatenus nullius prætextu consuetudinis obsistente, proventus eosdem tam perceptos hactenus quam percipiendos in posterum sibi vel ejus nuntio sine difficultate vel diminutione qualibet assignetis, preces apostolicas & mandatum taliter impleretur quòd idem Cancellarij, qui, sicut vestra discretio non ignorat, vobis & Ecclesiæ vestræ potest esse plurimum fructuosus, ad ejusdem obsequia fortius animetur, & nos devotionem vestram teneamur meritò commendare. Tu denique fili electe &c. Datum Laterani xi. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno sextodecimo.

NOBILI VIRO RAIMUNDO
Pelet.

Accedens ad præsentiam nostram nobis humiliter supplicasti ut comitatum Melgorij, quem ex successione aviatuæ jure ad te asseris hereditario pertinere, tibi faceremus integrè assignari, sub annuo censu in feudum ab Ecclesia Romana tenendum. Verùm quia super iis fidem nobis facere nequivisti, nobilitati tuæ duximus respondendum quòd cum Legatum de latere nostro proponamus ad partes illas in proximo destinare, tu ad præsentiam ejus accedens tuas coram eo rationes ostendas, & ipse tibi faciat exhiberi justitiæ complementum. Datum Laterani x. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO REMENSI.

EX parte nobilis viri Ducis Brabantie fuit nobis humiliter supplicatum ut cum venerabilis frater noster Maguntinensis Archiepiscopus apostolicæ sedis Legatus ipsum contra Ecclesiam Ottoni reprobò adhaerentem excommunicationis vinculo innodavit & terram ejus supposuerit interdicto, tam prædictas sententias quam eas quas pro damnis venerabili fratri nostro Leodienis Episcopo irrogatis, relaxari misericorditer faceremus, cum paratus existat super primo articulo nostris obedire mandatis & super secundo satisfactionem congruam prædicto Episcopo exhibere. Ad

vide infra epist. 60.

Epist. 37.
De comitatu Melgorij.

Epist. 36.
De relaxanda sententia excommunicationis
Vide ibidem.
Hirsang. ad an. 1171. & 1174.

hæc, ex parte ipsius fuit propositum coram nobis quòd eum causam quæ inter G. Clericum & quosdam laicos Leodiensis diocesis super quadam terra noscitur agitari, Decano sancti Iohannis in Burgo & conjudicibus suis sine commissis debito terminandam, orta discordia inter quosdam servientes ipsius Ducis & Clericum memoratum, unus eorum eundem Clericum ausu temerario usque ad sanguinis effusionem & gravem læsionem oculi verberavit. Propter quod præfati iudices in dictum Ducem, licet absentem & in seium huius facti, excommunicationis & in terram eius interdicti sententias protulerunt, pro quibus relaxandis fuit nobis nihilominus supplicatum. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratum Ducem moneas attentius & inducas ut sequela præfati Ottonis penitus abjurata, se catholice parti potenter & patenter adiungens, super damnis quæ irrogavit Episcopo antedicto ei satisfaciat competenter, vel componat amicaliter cum eodem: quæ cum fuerint adimpleta, præfato Duci juxta formam Ecclesiæ auctoritate nostra beneficium absolutionis impendas, & relaxes sententiam interdicti. Illum verò qui verberavit clericum jamdictum tandiu appellatione remota &c. Tu denique frater Archiepiscopo &c. Datum Laterani v 1111. Kal. Iunij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIDIACONO, PRÆPOSITO,
& H. de Novavilla Canonico
Ambianensibus.

Epist. 17.
De absolutione
Majoris & Iu-
ratorum Lau-
denensium.

Dilecto filio nostro Petro sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Cardinale dilecto filio Guidoni Canonico Laudunensi procuratori Capituli & Anselmo nuntio Majoris & Iuratorum Laudunensium auditore concessio, pro parte Capituli fuit propositum coram eo quòd cum Major & Iurati prædicti quendam hominem Ecclesiæ minus iuste cepissent, & eum monente Capitulo nec reddere nec saltem recedere secundum approbatam consuetudinem Laudunensis Ecclesiæ voluissent, licet offerretur eisdem in omnibus iustitiæ complementum, Capitulum auctoritate ipsis ab apostolica sede concessa, per quam in molestatores eorum ecclesiasticam possunt exercere censuram, in ipsos excommunicationis sententiam promulgarunt, quam dilectus filius Laudunensis electus exigente iustitia confirmavit. Vnde petebat procurator jamdictus ut sententiam

faceremus eandem usque ad satisfactionem condignam firmiter observari. Nuntius autem adversæ partis proposuit quòd cum olim Major & Iurati, Scabini & universitas communiæ Laudunensis transmissa nobis intimaverint questione quòd per excommunicationem & interdictum sine causa rationabili ab electo & clero Laudunensis sæpius gravarentur, illis duximus inhibendum ne in ipsos seu terras & familias eorundem sine rationabili causa excommunicationis & interdicti sententias promulgarent, decernentes huiusmodi sententias, si quæ post appellationem ad nos legitime interpositam proferrentur, penitus non tenere, super hoc venerabili fratri nostro Atrebatensi Episcopo usque ad triennium eis conservatore concessio. Vnde ad ipsum post prædictam sententiam habuere recursum. Sed licet fuisset coram ipso à partibus diutius disputatum, parte Capituli ad sedem apostolicam appellante, per eum, cum appellationi detulerint Major & Iurati, nequiverunt iustitiam obtinere. Vnde petebat nuntius supradictus per nos denuntiari sententiam esse nullam. Intellectis igitur iis & aliis coram Cardinale propositis memorato, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus à Major & Iuratis prædictis super iis pro quibus est in eos lata sententia sufficienti cautione recepta, sententiam ipsam secundum formam Ecclesiæ protinus relaxetis, & nisi sufficienter ostenderit infra tres menses eandem sententiam irrationabiliter fuisse prolatam, vos eos ad satisfaciendum Capitulo, sublato appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellatis; audituri postmodum si quid fuerit quaestio- nis, & illud appellatione remota sine canonico decisuri, facientes quod decreveritis districtione simili firmiter observari. Quòd si non omnes iis &c. duo vestrum &c. Datum Laterani 1111. Idus Iunij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

CAPITULO ALEXANDRINO.

Gratia quam apostolica sedes terræ vestræ ab ipsa sui fundatione noscitur impendisse adeo est vobis & aliis manifesta ut nos eam, quam abundè opera protestantur, verbis nequaquam oporteat recensere. Verùm habitatores eiusdem, quos si etiam prædecessorum nostrorum erga eos beneficia universa cessarent, ea sola quæ nos ipsis contulimus ad perpetuam apostolicæ sedis devotionem & nostram sufficienter poterant obligasse, omnino præterito-

Epist. 18.
Confirmat sen-
tentiam Legato-
rum.
Vide lib. 15.
Epist. 158. 159.

rum ingrati, & improvidi futurorum, non solum debitum nobis censum, quem non nisi semel recepimus, subtraxerunt, verum etiam in nostram injuriam & contemptum Ottoni reprobo adherentes, W. de Pustula exigentibus culpis suis vinculo excommunicationis astrictum & nihilominus super hæreseos crimine infamatum in Rectorem suum post inhibitionem auctoritate apostolica sibi factam præsumperunt recipere ac tenere, iis & aliis modis reddentes nobis offensam pro gratia & injuriam pro honore. Non solum igitur providum & rationale factum Legatorum nostrorum debitam volumus firmitatem habere, verum etiam super terram ipsam aliàs, si diutius in suæ præsumptionis errore perstiterint, aggravabimus promptius manus nostras quod sicut nos senserunt promptos ad gratiam, ita pronos sentient ad vindictam; Apostolum utique imitantes, qui ad ulciscendam omnem inobedientiam promptus erat. Datum Laterani 11. Nonas Iunij, pontificatus nostri anno decimosexto.

ENGOLISMENSI EPISCOPO.

Epist. 59.
Ut pauperi
Diacono benefi-
cium assignet.

PAUPERIBUS Clericis apostolica provisionis subsidium denegare nec possumus nec debemus, qui secundum Apostolum facti sumus sapientibus & insipientibus debitores. Hinc est quod pro dilecto filio magistro G. de sancto Sigismundo Diacono, cui & vitæ meritum & talentum scientiæ suffragari dicuntur, fraternitatem tuam rogamus attentius & monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram auctoritate nostra eidem, qui à te fuit, prout asserit, in Diaconum ordinatus, vel in Ecclesia Engolismensi provideas, vel in alio ecclesiastico beneficio competenti, preces & mandatum nostrum taliter auditurus quod idem assecutum se gaudeat quod intendit, & nos devotionem tuam possimus non immerito commendare. Tu denique frater Episcopo &c. Datum Laterani Idibus Iunij, pontificatus nostri anno decimosexto.

Scriptum est super hoc Priori Sulbisenfi Xantonensis diocesis, & Pœnitentiario & magistro F. Canonico Xantonensibus, ut dictum Episcopum ad id moneant & inducant. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum ut supra.

DECANO ET CAPITULO
Eboracensibus.

FELICIS recordationis Iohanne in Colmidin Diacono Cardinale S. R. E. Cancellario de medio Domino vocante sublato, præbendam quam idem in Eboracensi obtinebat Ecclesia dilecto filio Leonardo ipsius ac nostro nepoti duximus concedendam, ac de ipsa eundem manu propria curavimus investire, credentes quod per ipsum & suos multa vobis & Ecclesiæ vestræ poterunt commoda provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum Leonardum de cetero vestrum canonicum habeatis, & tu, fili Decane, de ipsa præbenda ejus procurator existas. Quod autem super hoc dilectus filius Pandolphus Subdiaconus noster duxerit disponendum recipiatis humiliter & inviolabiliter observetis. Datum Laterani xv. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno decimosexto.

Ille scriptum est super hoc, ut super hoc ordinare procuraret quod utilitati ejusdem Leonardi viderit expedire.

In eundem modum scriptum est Episcopo apostolicæ sedis Legato & Capitulo Vercellensibus. Felicis recordationis &c. usque sublato, præbendam quam idem habebat in Ecclesia Vercellensi dilecto filio Gregorio nato nobilis viri L. de Montelongo consobrini nostri duximus concedendam, credentes &c. usque provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus dictum G. de cetero vestrum canonicum habeatis, & tu frater Episcopo, fructus ejusdem præbendæ ad opus ipsius colligi facias & servari. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani xv. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno decimosexto.

ABBATI ET CONVENTUI
Nonantulanis.

EXHIBITA nobis ex parte vestra quædam felicitis memoriæ Adriani, Iohannis, atque Marini prædecessorum nostrorum authentica scripta diligenter inspeximus, & per dilectum filium Henricum sanctæ Romanæ Ecclesiæ scriniarium iussimus fideliter exemplari; qui ea quæ de ipsis scriptis papyriis ex quadam parte præ nimia vetustate consumptis colligere potuit, in publicam formam redigere procuravit: quibus nos apostolici favoris præsidium impendentes,

Epist. 60.
Ejusdem argu-
menti cum e-
pistola 54.

Epist. 61.
De confirma-
tione privile-
giorum.

pendentes, in hac pagina fecimus sub bul-
la nostra conscribi, suppleudo quædam
quæ secundum litteræ circumstantias in in-
tegris præsumebantur originalibus fuisse
descripta, quæ causa discretionis manda-
vimus in hac carta tonsis litteris exarari.
IN NOMINE Domini nostri Iesu Chri-
sti. Amen. Anno dominicæ incarnationis
millesimo ducentesimo decimotertio, pon-
tificatus verò Domini Innocentij III. Pa-
pæ anno ejus sextodecimo, Indictione pri-
ma, mensè Ianuarij exeunte, die quarta
decima. Privilegium Domini Adriani Pa-
pæ domibus atque familiis, servis origina-
libus, simulque rebus atque possessionibus,
necnon aquimolis, olivetis, vel quicquid
IN QUIBUSCUNQUE locis habere vel tene-
re videtur, vel si quid in potestate lega-
liter donatum vel largitum fuit, aut quoli-
bet modo justè evenerit, tenere & possi-
dere sine qualibet controversia perpetuis
temporibus valeat, & nulli unquam liceat
Regum, Episcoporum, Ducum, vel Acto-
rum parvæ vel magnæ personæ in præ-
dicto venerabili monasterio vel in eis quæ
eidem venerabili monasterio pertinere.....
stabilitate permaneant. Interdicentes om-
nino EPISCOPO in cujus parrochia esse
videtur supradictum monasterium CONS-
TITUTUM..... contra tenorem præ-
sentis decreti pia postulatione indulti quic-
quam attentet, neque ullo modo ejus bap-
tismales Ecclesias sibi vendicet, neque ip-
se sui que successores præsumant prohibita
contingere, sed neque Missarum solemnia
ibidem persolvere præsumat, nisi ab
Abbate suprascripti monasterij fuerit invi-
tatus; neque ordinationem sacerdotum
quilibet Episcoporum in præfato monas-
terio vel ejus in re..... celebrare audeat,
nisi, ut prædictum est, ab Abbate fuerit in-
vitus. Chrisma igitur vel quicquid ad sa-
cra ministeria pertinet, si à patre monas-
terij fuerit postulatus, à quocunque prævi-
derit concedimus tribuenda. Sed neque
decimas usquam dare concedimus nisi Ec-
clesiis supradicti venerabilis monasterij ad
nostram diocesim pertinentis. Sed & hoc
statuimus & inviolabili sanctione auctori-
tate apostolica firmamus, ut nullus ali-
quando in prædicto monasterio de aliis mo-
nachis seu quibuscunque Ecclesiis.....
Abbas..... divina vocatione Abbas præ-
fati monasterij pertransierit, & resolutionis
TEMPVS advenerit, de propria semper
congregatione eligatur Abbas, qui ab om-
ni.....
Iohannes Episcopus servus servorum

Dei Benedicto religioso Abbati monasterij
sancti SILVESTRI DE NONANTULA & in eo-
dem venerabili monasterio in perpetuum...
Salvatoris nostri Iesu Christi pertinere nos-
cuntur, & ad stabilitatem venerabilium lo-
corum respiciunt cum magno sollicitudi-
nis studio nos convenit apostolica & ratio-
nali censura PROCURARE; quatenus ex hoc
judges eidem propitiatori nostro Domino
Deo efficacius persolvi possint carminum
laudes, & nobis, qui, licet immeriti, di-
vina tamen gratia præveniente, pastoralis
regiminis curam gerimus, opima in fide-
reis arcibus remunerationis præmia adscri-
bantur. Igitur quia constat tuam nobis re-
ligiositatem detulisse præceptum præde-
cessoris nostri Domini Adriani & Iohannis
sive Stephani reverendæ memoriæ Pontifi-
cum de præfato monasterio & omnibus ei-
pertinentibus locis ac possessionibus, quæ
petiistis ut per nostri privilegij paginam
confirmaremus. Vnde nos precibus vestris
inclinati, & à præfenti quartadecima In-
dictione in perpetuum prædictum monas-
terium successorum tuorum Abbatum di-
ctione & potestate cum omnibus sibi perti-
nentibus confirmantes irrefragabili jure
decernimus permanenda, id est, monaste-
rium sancti Silvestri de Nonantula territo-
rio MUTINENSI. Quapropter auctoritate
beati Petri Apostoli, cui à Domino Deo
nostro cælorum regni claves traditæ sunt,
& potestas ligandi atque solvendi cælo
terraque tradita est, promulgantes decer-
nimus & firma stabilitate & censura statui-
mus ut ipsum venerabile monasterium cum
omnibus locis.....fundis, casis, casalibus,
domibus, atque familiis, servis originali-
bus, simulque rebus & possessionibus, nec-
non aquimolis, olivetis, vel quicquid in
quibuscunque locis..... habere vel tene-
re videtur, vel si quid in potestate legaliter
donatum vel largitum fuerit, aut quolibet
modo justè evenerit, tenere & possidere
sine qualibet controversia perpetuis tem-
poribus valeat. Et nulli unquam liceat Re-
gum, Episcoporum, Ducum, vel Actorum
parvæ vel magnæ personæ in prædicto mo-
nasterio vel in eis quæ eidem monasterio
PERTINERE noscuntur quocunque modo
incumbere..... invasionem facere, aut
quispiam sacerdotum ibidem præsumat ac-
cedere vel Missarum solemnia celebrare.
Et neque Episcopus, neque Abbas, vel
Comes, aut quælibet magna parvaque
persona in præfato monasterio vel in ejus
cellis aut Ecclesiis mansiones facere aut
expensas expetere aut aliquod per potesta-

tem servitium præter peregrini & legitimi
 hospites. Sed neque colloquium quaecun-
 que aut placitum in ipso monasterio aut in
 ejus prænominatis locis esse quis audeat,
 nisi ab Abbate fuerit invitatus. Quatenus
 hoc quod ad laudem Dei & stabilitatem
 prædicti monasterij statuimus firma stabi-
 litate permaneat. Interdicentes omnino
 Episcopo in cujus parrochia esse videtur
 supradictum monasterium constitutum ut
 nihil contra tenorem præsentis decreti pia
 postulatione indulti quicquam attentet,
 neque ullo modo baptismales Ecclesias si-
 bi vindicet, neque ipse sui que successores
 præsumant prohibita contingere. Sed neque
 Missarum solemniam ibidem persolvere præ-
 sumat, nisi ab Abbate suprascripti mona-
 sterij fuerit invitatus; neque ordinationem
 sacerdotum quilibet Episcoporum in præ-
 fato monasterio vel ejus jure aut de suo
 clero celebrare audeat, nisi, ut prælatum
 est, ab Abbate fuerit evocatus. Chriftina
 igitur vel quicquid ad sacra ministeria per-
 tinet, si à patre monasterij fuerit postula-
 tus, quibuscunque præviderit concedimus
 nisi Ecclesiis supradicti ve-
 nerabilis monasterij ad nostram diocesim
 pertinentis. Sed & hoc statuimus & invio-
 labili sanctione apostolica auctoritate fir-
 mamus, ut nullus aliquando in prædicto
 monasterio de aliis monachis seu quibus-
 cunque Ecclesiis esse præsumat,
 neque à quacunque potestate in postero
 ducantur. Sed cum divina vocatione Ab-
 bas præfati monasterij pertraxerit, & reso-
 lutionis tempus advenerit, de propria sem-
 per congregatione eligatur Abbas, qui ab
 omnium monachorum
 eorum pro Dei amore arantium monachi-
 co ordine militantium. Nihilominus om-
 nibus huic nostri pontificij interdictione
 inhibemus aliquam scripturam vel confir-
 mationem de prædicti monasterij rebus vel
 de prænominata abbacia quo ingenio con-
 tra hoc præceptum petere. Si qua scriptu-
 ra vel petitio impetrata fuerit, aut in reli-
 quo apparuerit, hars irritas esse vacuasque
 omni robore jubemus. Si quis præterea,
 quod non credimus, præsumpserit hoc no-
 strum privilegij constitutum in aliquo trans-
 gredi aut contemnere, sciat se auctoritate
 beatorum Petri & Pauli Apostolorum prin-
 cipum anathematis vinculo esse innodatum
 & à regno Dei penitus segregatum. Porrò
 qui observator & custos extiterit, benedi-
 ctionis gratiam à misericordissimo Deo no-
 stro & vitam perpetuam feliciter conse-
 quatur. Scriptum per manum Sergij sanctæ

Romanæ Ecclesiæ Scriuarij in mense Ja-
 nuarij, Indictione suprascripta. Bene va-
 lete. Ego Sergius Idus Ianuarias per ma-
 num Anastasij Primicerij defensoris sanctæ
 sedis apostolicæ, anno Deo propitio pon-
 tificatus Domini Iohannis summi Pontificis
 & universalis noni Papæ in sacratissima se-
 de beati Petri Apostoli secundo, Indictio-
 ne secunda.

Marinus Episcopus servus servorum Dei
 Theodorico religioso Abbati venerabilis
 monasterij sancti Silvestri terri-
 torio Mutinensi necnon omnibus subjacen-
 tibus & in perpetuo
 quæque ad laudem redemptoris Dei &
 Domini salvatoris nostri Iesu Christi perti-
 nere noscuntur, & ad stabilitatem vene-
 rabilium locorum respiciunt, cum magno
 sollicitudinis studio nos convenit apostoli-
 ca & rationali censura procurare; quate-
 nus ex hoc juges eidem propitiatori nostro
 Domino Deo efficacius persolvi possint
 carminum laudes, & nobis, qui, licet
 immeriti, divina tamen gratia prævenien-
 te, pastorem regiminis curam gerimus,
 opima in sidereis arcibus remunerationis
 præmia adscribantur. Igitur quia constat
 religiositatem tuam nobis detulisse præ-
 ceptum prædecessoris nostri Domini A-
 driani & Iohannis reverendæ memoriæ
 Pontificum de prædicto monasterio & om-
 nibus ei pertinentibus locis ac possessioni-
 bus, quæ petitis ut per nostri apostolici
 privilegij paginam confirmaremus. Vnde
 nos precibus vestris inclinati, & à præfenti
 prima Indictione in perpetuum, sapedic-
 tum monasterium successorum tuorum
 Abbatum ditione & potestate cum omni-
 bus sibi pertinentibus confirmantes irrefra-
 gabili jure decernimus permanenda, id est,
 monasterium sancti Silvestri qu a No-
 nantula territorio Mutinensi. Quapropter
 auctoritate beati Petri Apostoli, cui à Do-
 mino Deo nostro cælorum regni claves
 traditæ sunt, & potestas ligandi atque sol-
 vendi cælo terraque concessa est, promul-
 gantes decernimus & firma stabilitatis cen-
 sura statuimus ut ipsum venerabile mona-
 sterium cum omnibus locis, mansis, fun-
 dis, casis, casalibus, domibus, atque fa-
 miliis, servis originalibus, simulque rebus
 & possessionibus, necnon aquis molis,
 olivæ, vel quicquid in quibuscunque
 videtur vel potestate legaliter
 donatum vel largitum fuerit, aut quolibet
 modo justè evenerit, tenere & possidere si-
 ne qualibet controversia perpetuis tempo-
 ribus valeatis. Et nulli unquam liceat Re-

gum Episcoporum
 vel Actorum parvæ vel magnæ personæ in
 prædicto venerabili monasterio vel in eis
 quæ eidem venerabili monasterio pertine-
 re videntur quocumque modo incumbere
 aut invasionem facere acce-
 dere vel Missarum solemniam celebrare, nisi
 ab Abbate fuerit invitatus; quatenus hoc
 quod ad laudem & stabilitatem supradicti
 sancti monasterij statuimus firma stabilita-
 te permaneat. Interdicentes omnino Epif-
 copo in cujus parrochia esse videtur supra-
 dictum monasterium constitutum ut nihil
 contra tenorem præsentis decreti pia pos-
 tulatione indulti quicquam attentet, sed
 neque ullo modo baptismales Ecclesias sibi
 vindicet.] Et ego Henricus sacrosanctæ
 Romanæ Ecclesiæ Scriptorius unâ cum
 Bartholomæo Clerico sancti Petri ad vin-
 cula horum supradictorum exemplorum
 authentica privilegia, Dominorum videli-
 cet Adriani, Iohannis, atque Marini Pa-
 præ, videns & perlegens, ut in eis contine-
 batur, sic in suprascriptis continetur exem-
 plis, & ea fideliter exemplavi, & signum
 feci.] Nulli ergo &c. conscriptionis &c.
 usque incursum. Datum Laterani Idi-
 bus Iunij, pontificatus nostri anno sexto-
 decimo.

WARADIENSI ET NITRIENSI
Episcopis, & Abbati de Egris Cenadiensis
diocesis.

EX vestris accepimus litteris quòd cum
 causam quæ inter venerabilem fra-
 trem nostrum Vesprimiensem Episcopum
 ex parte una & dilectos filios Strigoniense
 Capitulum ex altera super quarundam de-
 cimis vinearum positarum juxta Strigo-
 nium vertitur experientie vestræ sub certa
 forma duxerimus committendam, vos in
 ipso negotio propter quasdam exceptiones
 adversus eundem Episcopum ex parte Ca-
 pituli propositas coram vobis, quas sub
 vestris sigillis ad nostrum transmisistis exa-
 men, & nos sub bulla nostra vobis remitti-
 mus interclusas, procedere distulistis. Vo-
 lentes igitur ut finis litibus imponatur, vo-
 bis per apostolica scripta præcipiendo man-
 damus quatenus non obstantibus exceptio-
 nibus supradictis in causa ipsa juxta prioris
 mandati nostri tenorem ratione prævia
 procedatis, recipientes testes & alias pro-
 bationes Episcopi, quibus uti voluerit;
 cum per narrationem ejusdem Episcopi &
 responsonem Capituli asserentis bonæ
 memoriæ K. prædecessorem Episcopi sæ-
 pedicti à quaestione quam super eisdem de-

cimis coram bonæ memoriæ I. Strigoni-
 si Archiepiscopo adversus idem Capitulum
 moverat, cum decimas illas sui juris non
 esse recognosceret, humiliter destitisse, his
 intelligi debeat contestata. Si quid autem
 prætextu decimarum ipsarum venerabilis
 frater noster Strigoniensis Archiepiscopus
 contra ipsum Episcopum proponere fortè
 voluerit audiat, & auditis hinc inde pro-
 positis, causam, si de partium processerit
 voluntate, sine canonico terminetis. Alio-
 quin eam sufficienter instructam ad no-
 stram audientiam remittatis, præfidentes
 partibus terminum competentem quo per
 se vel procuratores idoneos nostro se conf-
 pectui repræsentent justam dante Domino
 sententiam recepturam. Vos denique, fra-
 tres Episcopi & filii Abbas, super vobis ipsis
 &c. Datum Laterani v. 11. Kalendas Iunij,
 pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO LINGONENSI,
& Abbati Morimundensi Lingonensis
diocesis.

Auditis & intellectis quæ super in-
 quisione facta contra venerabilem fra-
 trem nostrum Archiepiscopum Bisuntinum
 fuere proposita coram nobis, quia per de-
 positiones testium constat evidenter ip-
 sum clericos, cum eos promovebat ad or-
 dines, fecisse promittere data fide quòd
 eum per sedem apostolicam vel per alium
 super obtinendo beneficio non vexarent,
 ut puniatur in quo deliquit, eundem à col-
 latione ordinum duximus suspendendum,
 & quandiu nobis placuerit volumus man-
 re suspensum. Interim autem per aliquem
 de suffraganeis Ecclesiæ Bisuntinæ, cum
 necessitas postulaverit, clericis Bisuntinæ
 diocesis ordines conferri mandamus. Ce-
 terum quoniam idem Archiepiscopus super
 vitio simoniæ ac lapsu carnis necnon ven-
 ditione justitiæ dinoscitur infamatus, super
 iis ei purgationem cum tertia manu Episco-
 porum suæ provinciæ vel etiam vicinarum
 & trium Abbatum Bisuntinæ diocesis bonæ
 opinionis & vitæ, qui conversationem ejus
 cognoverint, indicentes, discretioni vest-
 ræ per apostolica scripta mandamus qua-
 tenus ab eo infra tres menses præfixos à no-
 bis hujusmodi purgatione recepta, ipsum
 super illis articulis boni testimonij publicè
 nuntietis. Quòd si fortè in purgatione de-
 fecerit, ipsum à pastoralis regimine amo-
 ventes, faciatis Ecclesiæ Bisuntinæ de per-
 sona idonea provideri. Vos denique, fra-
 ter Episcopo & filii Abbas, super vobis
 &c. Datum Laterani iv. Kalend. Iunij,
 F f f f ij

*Epist. 63:
 Canonica pur-
 gatio indicitur
 Archiepiscopo
 Bisuntino.
 Vide infra epist.
 158. & lib. 1.
 epist. 277. &
 lib. 14. epist.
 125.*

*Epist. 62.
 Ut dicitur
 controversiam
 super decimis*

pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ABBATI SANCTI FLORENTII
Salmuriensis.**Epist. 64.
De primatia
Bituricensi.
Vide epist. 1077.*

Constitutus in præsentia nostra venerabilis frater noster Burdegalensis Archiepiscopus nobis humiliter supplicavit quatinus cum venerabilis frater noster Bituricensis Archiepiscopus in provincia sua jus primatiæ ad se asserat pertinere, super hoc causam inter eos committere dignaremur. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus duobus viris providis & honestis, quorum unus à parte una, reliquus verò ab altera tibi præsentetur, assumptis, causam super hoc audias cum eisdem, & usque ad diffinitivæ sententiæ calculum procedens in ipsa, eandem ad nos remittas sufficienter instructam, præfixo partibus termino competenti quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent justam auctore Domino sententiam recepturæ. Tu denique fili Abbas &c. Datum Laterani VI. Idus Iunij, pontificatus nostri anno decimosexto.

*EPISCOPIS PER
Burdegalensem provinciam constitutis.**Epist. 65.
De eadem re.
Vide lib. 15
epist. 47. 130.*

Um olim venerabilis frater noster Bituricensis Archiepiscopus auctoritate primatiæ quam in provincia vestra sibi asserit pertinere venerabilem fratrem nostrum Burdegalensem Archiepiscopum à metropolitica dignitate officio suspendisset pro eo quòd ad suum vocatus Concilium accedere non curavit nec pro se aliquem responsalem idoneum destinare, ac super hujusmodi suspensionis sententia fuisset inter eundem Bituricensem & dilectum filium magistrum Amaneum procuratorem ipsius Burdegalensis Archiepiscopi coram nobis diutius disputatum, tandem de fratrum nostrorum consilio sententiam ipsam ratam habuimus & usque ad satisfactionem idoneam præcepimus observari; hoc ad cautelam expresso, quòd lis coram nobis, non de primatia, sed de sententia, extitit ventilata. Postmodum verò credentes ad satisfactionem sufficere competentem, pro prædicta sententia relaxanda, ut memoratus Burdegalensis Archiepiscopus per se ipsum aut alium virum idoneum ad præsentiam dicti Bituricensis accederet, relaxationem ejusdem sententiæ humiliter petiturus, & promissurus firmiter sub suarum, si necesse foret, testimonio litterarum quòd ad ejus Concilium vocatus accede-

ret, facturus quod foret faciendum de jure, per litteras nostras ipsi Bituricensi dedisse meminimus in præceptis ut cum à Burdegalensi prædicto foret taliter requisitus, prædictam non differret sententiam relaxare; nullam pœnam inflicturus eidem, si fortè dictam sententiam non servarat, antequam per nos declaratum fuisset an esset eadem observanda; venerabili fratri nostro Turonensi Archiepiscopo & judicibus suis per scripta nostra mandantes ut Bituricensi jamdicto in mandati nostri executione cessante, ipsi sæpèdictam sententiam relaxarent absque præjudicio juris sui. Nuper autem idem Burdegalensis Archiepiscopus ad nostram præsentiam accedens proposuit coram nobis quòd de hujusmodi confirmatione sententiæ nihil unquam per litteras ipsius Bituricensis aut nuntium sibi fuerat intimatum. Propter quod ipsam petit à nobis humiliter relaxari. Nos igitur volentes utrique paternæ sollicitudine providere, sententiam relaxamus memoratam, firmam promissionem recipientes à Burdegalensi prædicto quòd vocatus accederet ad ipsius Bituricensis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum. Vos denique, fratres Episcopi, super vobis ipsis &c. Datum Laterani VI. Idus Iunij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ABBATI DE MELLIO
Patarensis diocesis & Præposito sanctæ
crucis Augustensis.*

Blata nobis ex parte venerabilis fratris nostri Salzeburgensis Archiepiscopi petitio continebat quòd infra fines parrochiæ suæ in insula quæ Chiemense vocatur duo sunt monasteria constituta quorum unum moniales inhabitant, aliud verò Canonici regulares. Verùm moniales abjecto penè penitus jugo modestiæ regularis, sine fræno pudoris & verecundiæ obice evagantur per campos licentiæ dissolutæ, ac sic se motibus exposuere carnalibus quòd locus in quo habitant dici potest lupanar potius quàm oratorium ab effectu. Dicitur autem Archiepiscopus ad expurgandam tantam labem volens extendere manus suas, ut eædem moniales divise per alia religiosa cœnobìa fortè proficiant, quæ in suo collegio merito deficiunt & exemplo, mutuo contagio corruptelæ, proposuit quòd ipsis per alia loca, in quibus religio floreat, collocatis, cathedram ibi pontificalem instituat, & bonis ipsius monasterij cum possessionibus quas ipse pro-

*Epist. 66.
De institutione
episcopatus
in insula Chiemense.
Vide tom. 2. M.
prop. Saliz/107.
pag. 231. 232.*

ponit sufficienter adicere ad mensam futuri Episcopi deputatis, illic Canonicos alterius monasterij transferat, cum ibi fuerit Ecclesia cathedralis, facultatibus quas nunc possident ad eorum sustentationem integre conservatis. Causas autem hujus sui propositi allegabat, zelum religionis, quam in altero predictorum monasteriorum assererat penitus dissolutam, & utilitatis evidentiam, quae in partibus illis hiemali maxime tempore impeditur. Cum enim ejus provincia sit longe lateque diffusa, frequenter iis quae limam correctionis exposcunt visitationis & reformationis officium nequit impendere competenter, cum propter hiemalis asperitatis obstaculum & propter annonae defectum locum ipsum multotiens adire non possit & ibidem prout utilitas exigit immorari. Ne igitur locus praedictus visitationis officio & sacramentis ecclesiasticis per Episcopum conferendis plus debito defraudetur, idem Archiepiscopus supplicavit ut ejus propositi dignemur favoris apostolici praesidium impertiri. Quia vero in talibus sine deliberatione provida procedere non debemus, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis sollicitate veritatem de lapsu monasterij supradicti, & utrum ordo monialium ibi valeat reformari, & si moniales aliquas defensionis ostendunt, quantumque ad opus episcopalis mensae bonis ejusdem monasterij de suis facultatibus velit adicere Archiepiscopus memoratus, & si Canonici supradicti negotio isti suum impertiantur assensum, & si non, quam causam contradictionis allegent, qualem & quantam partem de dioecesi sua conferre disponat ad episcopalem dioecesim faciendam, si expressus consensus Capituli Salzeburgensis cum voluntate Archiepiscopi conveniat in hoc facto, & si etiam in electione futuri Episcopi sibi velit Archiepiscopus jus aliquod vindicare, privilegia quoque utriusque monasterij transcribi fideliter faciatis, super iis & aliis circumstantiis quod inveneritis nobis prudenter & veraciter rescribentes, ut super hoc prout expedire viderimus procedamus. Tu denique fili Abbas &c. Datum Laterani xii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Vide lib. 15 PRÆPOSITO ET FRATRIBVS
epist. 105. * Montis Iovis.

Epist. 67. Confirmatur
eis domus Val-
dis Suisionis.

Ortam dudum inter vos ex parte una & Abbatem & conventum sancti Secani Lingonenensis dioecesis super domo Val-

dis Suisionis ex altera questionem venerabili fratri nostro Senonensi Archiepiscopo duximus committendam. Cum igitur idem causam remisisset ad nos sufficienter instructam, te, fili Praeposite, ac procuratore partis alterius propter hoc in nostra praesentia constitutis, eandem examinavimus diligenter, & tam actis coram dicto Archiepiscopo quam iis quae coram nobis fuerit proposita plenius intellectis, de fratrum nostrorum consilio domum vobis sententialem adjudicavimus supradictam. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. usque incursum. Datum Laterani xii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

PRÆPOSITO ET CAPITULO
Gurcensibus.

Cum à nobis petitur &c. usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filij &c. usque assensu, concambium inter vos ex parte una & bonae memoriae Romanum Gurcensem Episcopum & nobilem virum Poponem de Waldethe ex altera super quodam castro & rebus alijs celebratum, prout continetur in authentico scripto ejusdem Episcopi figilli munimine roborato, cujus tenorem de verbo ad verbum praesentibus iussimus litteris annotari, auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communitus. Tenor autem scripti praedicti talis existit. IN NOMINE sanctae & individuae trinitatis. Amen. Ego Romanus sanctae Gurcensis Ecclesiae humilis Episcopus, humana pia facta conditionis, dum incertis casibus rapiantur, ne cum obeuntibus pereant, scriptis dignè annotantur. Vnde omni aeo notum esse cupimus qualiter fratres nostri praefatae Ecclesiae Canonici super Popone de Waldethe ministeriali Ecclesiae ob damnosam violentiam quam ipsis in bonis eorum praefato castro adjacentibus, sicut & nobis in nostris intulit, flebilem querimoniam multotiens nobis deferentes, aliquod pacis suffragium sibi disponi rogaverunt. Nos vero tamquam pastorem ovium & qualiscunque dispensator, ab incursu tali obsecrando, increpando, arguendo, ipsum Poponem mitigavimus, donec tandem conscientia delicti sui compunctus, ipsum castrum cum bonis adjacentibus in aliquod placabile concambium se daturum eis asseruit. Hoc audito, fratres praefati tali consilio cum illo coram nobis sunt coadunati, ut quodecunque de commutatione utrorumlibet disponeremus, utraque pars consentiret. Hoc utrinque confirma-

Epist. 68.
Confirmatur
quandam per-
mutationem.

FFFFF iij

to, prædictus Popo castrum cum decem
 novalibus necnon & incultis quibusdam
 infra hos terminos, via qua itur in Hyla-
 mibus, & ultra castrum usque in cacumen
 montis, ubi adjacet prædium Rodolphi
 de Albecke, deinde in vertice montis con-
 tra Vlatniz, & ex altera parte montis Zo-
 bodin, qui infra terminos est usque in val-
 lem, quoniam iis infeudatus erat ab Ec-
 clesia, ut res gesta seriatim procederet,
 nobis primùm resignavit, hac conditione,
 ut ea fratribus nostris contraderemus, &
 executionem promissi eorum illi similiter
 exigeremus. Quod & factum est. Dede-
 runt enim ei duos mansos apud Mererekke,
 duos in Grivinaralbe, duos in Vrezenvelt,
 & septem marchas, quadraginta modios
 frumenti, centum urnas brazzij, undecim
 porcos, ducentos caseos. Præterea fratres
 prædicti conscientiam nostram de institu-
 tione pontificalis sedis commponentes, ro-
 gaverunt ut justitiam quam à prima institu-
 tione in nemore Wispriach per hos termi-
 nos, à nemore Moderic usque in locum
 quo dividitur ipsum nemus à nemoribus
 Moteniz & Fuziris pertinentibus, obti-
 nuerant, scilicet hanc, nullum custodem si-
 ne consensu eorum ibi fore instituendum,
 vel si consentirent, custodem quoque suum
 cum custode Episcopi simul injungendum,
 & jus foresti æquè illis dividendum, sue-
 cessoribus nostris in hac præsentis pagina
 notificarem, & tam ea quàm prædicta
 impressione sigilli nostri certificarem.
 Hujus rei testes sunt Sanson, Doringus,
 fratres, Rodolphus de Duvensperch, Er-
 nestus de Pilstam, Hermannus de Wol-
 chenburch, Engelbertus, & filij ejus Pur-
 cardus, primò Henricus, Engelseus, Nu-
 dungus, Eglolfus, Walterus, Walfridus
 & filius ejus, Engelbertus, Purcardus,
 Franco, & filij ejus, Marchvardus, Wal-
 chinus Firtel, & frater ejus, Rainhalin,
 Pertholdus, Sevus, Siboto de Sininge, &
 alij quamplures.] Nulli ergo &c. confir-
 mationis &c. usque incursum. Datum La-
 terani xv. Kal. Iulij, pontificatus nostri
 anno sextodecimo.

CONRADO EPISCOPO
 quondam Halverstadensi, & Abbati de
 Sichein, & Præposito de Hildeburgeroden
 Halverstadensis diocesis.

Epist. 69.
 De concessione
 præbendæ.

A Ccedens olim ad præsentiam no-
 stram dilectus filius Brun Fridesle-
 riensis Canonicus nobis humiliter intima-
 vit quòd cum in Ecclesia Fridesleriensi
 præbendam quam auctoritate apostolicæ

sedis fuerat affecturus per octo annos & am-
 pliùs pacificè possedisset, venerabilis fra-
 ter noster Maguntinensis Archiepiscopus
 apostolicæ sedis Legatus ad instantiam R.
 Presbyteri causam quæ super dicta præ-
 benda inter eos fuerat auctoritate apostoli-
 ca judiciali calculo terminata G. Præpo-
 sito & A. Scholastico Fridesleriensibus de-
 legavit, à quibus, tum quia ipsos habebat
 certa ratione suspectos, tum quia causa,
 ut dictum est, auctoritate apostolicæ sedis
 fuerat terminata, nostram duxit audien-
 tiam appellandum. Sed iidem iudices, ip-
 sius exceptionibus & appellatione con-
 temptis, dictum R. in præbendam ipsam
 intrudere præsumperunt. Vnde nos ad
 supplicationem Canonici memorati præfa-
 to Archiepiscopo dedimus in mandatis ut
 prædicta corrigeret per se ipsum, nihilomi-
 nus Abbati de Valle sancti Georgij & suis
 conjudicibus per scripta nostra mandantes
 ut ipso in mandati nostri executione cessan-
 te, ipsi, amoto à dicta præbenda quolibet
 illicito detentore, præfatum Brun facerent
 ejusdem pacifica possessione gaudere. Ve-
 rùm, sicut idem in nostra proposuit præ-
 sentia constitutus, dictus Archiepiscopus
 non solum prædicta juxta mandatum nos-
 trum corrigere non curavit, quin immo
 cum dictus R. carnis debitum exsolvisset,
 idem Archiepiscopus Ecclesiæ præfatæ Ca-
 pitulo suis dedit litteras in mandatis ut
 Henricum clericum suum ad præbendam
 reciperent sæpeditam. Propter quod jam-
 dictus Canonicus coactus est rursus ad nos-
 tram præsentiam laboris, nos igitur la-
 boribus compatientes ejusdem, irritum
 prorsus decernimus & inane si quid de
 præbenda ipsa in præjudicium suum extitit
 post mandatum hujusmodi attentatum,
 per apostolica vobis scripta præcipiendo
 mandantes quatenus eundem B. faciatis
 auctoritate nostra præbendam ipsam paci-
 ficè possidere, fructus quoque medio tem-
 pore perceptos ex ipsa ei, sicut justum fue-
 rit, per censuram ecclesiasticam restitui
 faciatis, contradictores, si qui fuerint, per
 censuram eandem sublato appellationis ob-
 staculo compecentes. Quòd si non omnes
 iis exequendis potueritis interesse, duo ve-
 strum ea nihilominus exequantur. Datum
 Laterani i. Idus Iunij, pontificatus nostri
 anno sextodecimo.

ABBATI DE PIGVAVIA
Meriburgensis diocesis, & Præposito
Magdeburgensi.

Epist. 70.
Adversus Episcopum
Hildesheimensem.

SI utile ac sincerum membrum Ecclesie . . . dictus Hildesheimensis Episcopus extitisset, & voluisset prudenter advertere quod præcisus ab arbore ramus beneficium radice amittit, non solum in devium excommunicari & reprobis non declinasset Ottonis, sed adhuc in unitate ac devotione fidei Ecclesie Romanæ persisteret, quæ disponente Domino mater est omnium fidelium & magistra. Verum cum adversus eandem calcaneum præsumptuosus exerit, non intelligens quod bestia, si montem tetigerit, lapidabitur, & durum est contra stimulum calcitrare, nec se magistrum per opera exhibet, nec discipulum recognoscit. Et quidem si vitium ingratitude in eo beneficiorum nostrorum non abolevisset memoriam, licet timorem amiserit, fortè reverentiam conservasset. Sed utrumque, sicut pendimus, amisisse dinoscitur, cum nec timoris indicia nec alicujus devotionis scintilla remansisse videatur in ipso. Pro sua enim rebellionem ac inobedientiam, sicut accepimus, primò suspensus, ac deinde vinculo excommunicationis astrictus, contra nobiles viros Lantcravium Turingiæ & Albertum Comitem de Hevelten devotos & fideles Ecclesie per suos cum exercitu, ac si hoc deceret Episcopum, insurrexit, & non sine ridiculo, qui de pastoribus habebatur, lupum inducebat in oves quas Petri concludebat ovile, dum eo impugnante cum excommunicato prædicto, terras nobilium præfatorum, multi fuerint interempti pro Ecclesie libertate, quam ancillare assistendo * tyranno talis Episcopus nitebatur. Et quasi hæc non suffecissent ad injuriam & offensam, non sine contemptu sedis apostolicæ ad curiam Ottonis accessit, in iudiciis & aliis Episcopus excommunicato communicans quem laicorum pars potior evitabat. Vt autem Romanam Ecclesiam factus hostis agnoscat, quam sprexit qui videbatur amicus, & culpam in penis intelligat, qui beneficia non agnovit, cum etiam tanto tempore non sine gratia expectatus, pro tantis excessibus nec unum curaverit nuntium ad sedem apostolicam destinare, distretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius veritate, si vobis constiterit de præmissis aut aliis quæ ad ejus amotionem sufficiant, auctoritate nostra ipsum à regimine

* Vide lib. 14.
epist. 126.

Hildesheimensis Ecclesie perpetuò amoven-
tes, faciatis eidem Ecclesie de persona
idonea & Ecclesie Romanæ plenè devota
sublato cujuslibet contradictionis & appel-
lationis obstaculo per electionem canoni-
cam provideri; contradictores per censu-
ram ecclesiasticam appellatione postposi-
ta compefcetes. Tu denique, fili Abbas,
super te ipso &c. Datum Laterani v. i. Idus
Iunij, pontificatus nostri anno sextode-
cimo.

E I S D E M.

SI utile ac sincerum membrum Eccle-
siae . . . dictus Halberitatenis Episcopus
extitisset &c. ut supra in eandem modum us-
que scintilla remansisse videatur in ipso.
Pro sua enim inobedientia & rebellionem,
sicut accepimus, primò suspensus, ac dein-
de vinculo excommunicationis astrictus,
publicè divina præsumpsit officia celebra-
re, oleum sacrum & chrisma conficiens,
aliaque sacramenta Ecclesie temerarius ad-
ministrans. Et quasi hæc non suffecissent
ad injuriam & offensam, non sine con-
temptu sedis apostolicæ ad curiam Ottonis
accessit, in iudiciis & aliis Episcopus ex-
communicato communicans quem laicorum
pars potior evitabat. Cum eodem
etiam Ottone contra nobilem virum Lan-
cravium Turingiæ, devotum & fidelem
Ecclesie, intrepidus cum exercitu, ac si
hoc deceret Episcopum, insurrexit, & non
sine ridiculo, qui de pastoribus habebatur,
lupum inducebat in oves quas Petri con-
cludebat ovile, dum eo impugnante cum
excommunicato prædicto castrum quod
Wreen vocatur & terram nobilis memora-
ti, multi fuerint interempti pro Ecclesie
libertate, quam ancillare assistendo tyran-
no talis Episcopus nitebatur. Vt autem
Romanam Ecclesiam factus hostis agnos-
cat &c. ut supra usque in finem. Datum
Laterani v. i. Idus Iunij, pontificatus
nostri anno sextodecimo.

Epist. 71.
Adversus Episcopum
Halberitatensem.

PRÆPOSITO ET CAPITULO
Briyatenfis.

CVm olim causam quæ inter vos ex
parte una & venerabilem fratrem
nostrum Claromontensem Episcopum ex
altera super Ecclesiis villæ Briyatenfis &
sancti Ferreoli & sancti Germani & de
Baiaffa & de Brassac & de Paulac & de
Bellomonte, quas idem ad se diocæsana
lege spectare dicebat, & vos eas legiti-
mè præscripsisse, Casæ Dei, Bellaraque,
ac Novemfontium Abbatibus sub certa

Epist. 72.
Decidit litem
quam ipsi ha-
bebant cum E-
piscopo Claro-
montensi.
Vide lib. 11.
epist. 225. 228.

forma duxerimus committendam, iudices ipsi, receptis testibus & attestacionibus publicatis, causam ipsam sufficienter instructam ad nostram audientiam remiserunt. Nos igitur auditis & intellectis quæ à vestris & partis alterius procuratoribus fuere proposita coram nobis, quia super Ecclesiis villæ Brivatensis & sancti Ferreoli & de præscriptione legitima docuistis, vos quoad illas ab impetitione ipsius duximus sententialiter absolvendos, eidem Episcopo super illis perpetuum silentium imponentes. In Ecclesiis autem sancti Germani, de Bassa, de Brassac, & de Paulac, & de Bellomonte, quia in probatione præscriptionis canonicæ defecistis, cum intentio partis alterius sit eo ipso de communi jure fundata quod eadem Ecclesiæ infra limites Claromontensis diocesis concluduntur, super illis jus episcopale adjudicavimus Episcopo memorato, vobis in eis, quoad jus episcopale, perpetuum silentium imponentes. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. *usque* incursum. Datum Laterani xi. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno sexto decimo.

PRÆPOSITO ET CAPITULO

Ecclesiæ sancti Iuliani Brivatensis tam præsentibus quam futuris in perpetuum.

*Epist. 73.
De confirmatione privilegiorum.*

Etsi debito pastoralis officij pro universarum Ecclesiarum statu satagere compellamur, illis tamen quæ apostolicæ sedi specialius adherere noscuntur studiosius nos convenit providere. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus benignè duximus annuendum, & præfatam Ecclesiam sancti Iuliani, quæ ad apostolicam sedem nullo mediante noscitur pertinere, ad exemplar felicitis recordationis Calisti Papæ prædecessoris nostri sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones &c. *usque* duximus exprimenda vocabulis. Ecclesias villæ Brivatensis & sancti Ferreoli cum parrochiis suis, super quibus vos ab omni impetitione diocesani Episcopi sententialiter iudicavimus absolutos, Abbatiam sancti Germani de Hebron, abbatiam sancti Marcellini de Cantogila, abbatiam sanctæ Mariæ de Pebrac, abbatiam sancti Iuliani Turonensis, Ecclesiam de Brassac, Ecclesiam de Valle cum decima, Ecclesiam de Solmiac cum decima, Ecclesiam de Spelenco cum decima, villam Tarazas, Ecclesiam de Faveroles cum decima, Ecclesiam de Soletto cum de-

Vide epist. 72.

cima, Ecclesiam de Cultus cum decima, Ecclesiam de Bellomonte cum decima, Ecclesiam de Fontibus. Porro Ecclesiæ ac prædia quæ per Præpositorum aut aliarum ecclesiasticarum personarum temeritatem vel per laicorum violentiam sunt distracta, ad jus & proprietatem ipsius Ecclesiæ revocentur, & sine contradictione alicujus personæ illibata in posterum conserventur. Statuimus etiam ut nullus infra terminos parrochiarum vestrarum domum religiosam vel Capellam aut oratorium sine assensu vestro ædificare præsumat, salvis privilegiis Pontificum Romanorum. Sanè ut eadem Ecclesiæ libera semper & quæta permaneat, omnem prorsus Episcopum aliquam in ea ditionem habere, præter Romanum Pontificem, prohibemus. Christa quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium vel Ecclesiarum, ordinationes Clericorum qui ad sacros fuerint ordines promovendi, à quocunque malueritis catholico suscipietis Episcopo; siquidem gratiam & communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea gratis & sine pravitate voluerit exhibere. Obeunte verò te nunc ejusdem loci Præposito &c. *usque* secundum Deum duxerint eligendum. Ad indicium autem juris & proprietatis Romanæ Ecclesiæ & libertatis vestræ aureum unum nobis & successoribus nostris annis singulis persolveris. Decernimus ergo &c. *usque* usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur &c. *usque* districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem &c. *usque* pacis inveniant. Amen. Amen. Datum Laterani per manum Rainaldi Acolythi & Capellani Domini Innocentij III. Papæ Kal. Iulij, Indictione prima, incarnationis dominicæ anno M C CXIII. pontificatus verò ejusdem Domini Innocentij anno sextodecimo.

ST. MAGISTRO SCHOLARVM
Brivatensi.

Divina providentia sacrosandam Romanam Ecclesiam omnium fidelium caput constituens & magistram, potestatis plenitudinem penes eam voluit residere; ut quæ pro puniendis seu cohibendis excessibus humana solertia statuenda providit, ejus auctoritas, nunc pensatis rerum circumstantiis & meritis personarum, severè faceret observari, nunc severitati detrahens, dispensando rigorem mansuetudine temperaret. Cùm igitur ad sacros ordines desideres promoveri, ac in iniquitatibus cum Propheta conceptus nobis humiliter

*Epist. 74.
Dispensat super defectu natalium.*

militer duxeris exponendum quomodo in peccatis te peperit mater tua, contra impedimentum casualis originis apostolica benignitatis remedium implorando, nos attendentes quod per litteraturam tuam & vitam ac conversationem honestam, super quibus laudabile tibi testimonium perhibetur, redimis hunc defectum, de misericordia, quæ superexaltat iudicio, auctoritate tibi presentium indulgemus ut, dummodo impedimentum aliud canonicum non obstat, quod natus de legitimo matrimonio non fuisti tibi non officiat quod minus ad sacros ordines valeas promoveri & ecclesiastica beneficia canonicè obtinere ac etiam ad ecclesiasticas dignitates assumi; ita tamen quod si te ad honorem vocari contigerit præfulatus, illum nequam recipias absque sedis apostolicæ licentia speciali. Nulli ergo &c. concessio- nis &c. usque incursum. Datum Laterani Kal. Iulij, pontificatus nostri anno sexto- decimo.

ARCHIEPISCOPO ET
Capitulo Compostellani.

Epist. 71.
De collatione
præbendæ.

Felicis recordationis Iohanne sanctæ Mariæ in Cosmidin Diacono Cardi- nale S. R. E. Cancellario de medio Domi- no vocante sublato, præbendâ quam idem habebat in Ecclesia Compostellana dilecto filio Normano nato nobilis viri G. de Gua- lera consanguinei nostri duximus concedendam, credentes quod per ipsum & suos multa vobis & Ecclesiæ vestræ poterunt commoda provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atq; præcipimus quatenus dictum Norma- num de cetero vestrum concanonicum ha- beatis, & tu, frater Archiepiscopo, fructus ejusdem præbendæ ad opus ipsius colli- gi facias & servari. Datum ut supra.

In eundem modum Priori & conventui san- cti Pancratij de Leges pro Tholomeo consan- guineo nostro super vicaria quam idem Can- cellarius in eorum Ecclesia de Coning- burc ad præsentationem nostram fuerat assecutus, sicut in literis bonæ memoriæ * Eboracensis Archiepiscopi continetur, usque provenire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus at- que præcipimus quatenus quod à nobis fa- ctum est in hac parte ratum habeatis & fir- mum, & tu, fili Prior, fructus ejusdem vicariæ ad opus ipsius colligi facias & ser- vari. Datum Laterani xviii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno decimo sexto.

Tom. II.

LITTERÆ REGIS ANGLIÆ.

Iohannes Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Normaniæ & Aquitaniæ, Comes Andegavenfis, omnibus præsentis litteras in- specturis salutem. Per has patentes litteras sigillo nostro munitas volumus esse notum quod nobis præsentibus & mandantibus ij quatuor nostri Barones, scilicet Vvalterus Comes Sarisberie fra- ter noster, Reginaldus Comes Bononiensis, Vvil- lelmus Comes Vvarennæ, Vvillelmus Comes de Ferraria, juraverunt in animam nostram quod nos subscriptam pacis formam bona fide curabi- mus per omnia observare. In primis itaque so- lemniter & absolute jurabimus stare mandatis Domini Papæ coram ejus Legato vel delegato super omnibus pro quibus excommunicati sumus ab ipso, & veram pacem ac plenam securita- tem præstabimus venerabilibus viris Stephano Cantuariensi Archiepiscopo, Vvillelmo Londo- niensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, Iocelino Bathoniensi, & Huberto Lincolniensi E- piscopis, Priori quoque ac monachis Cantuarien- sibus, & Roberto filio Vvalteri, ac Eustachio de Vesli, necnon & ceteris clericis ac laicis hoc ne- gotium contingentibus, præstando simul coram eodem Legato vel delegato publicè juramentum quod ipsos cum suis nec lædemus nec lædi facie- mus vel permittemus in personis vel rebus, eisque dimitemus omnem indignationem, & in gratiam nostram recipiemus eosdem actenebimus bona fi- de, quodque præfatos Archiepiscopum & Episco- pos non impediemus nec faciemus aut permitte- mus aliquatenus impediri quò minus ipsi liberè suum exequantur officium & plena suæ jurisdic- tionis auctoritate, prout debent, utantur; & super iis tam Domino Papæ quam ipsi Archiepiscopo & singulis Episcopis nostras patentes litteras exhi- bebimus, facientes ab Episcopis & Comitibus ac Baronibus nostris, quot & quos præfati Archie- piscopus & Episcopi postulaverint, juramenta & eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut hæc pax & securitas firmiter ob- servetur. Et si fortè, quod Deus avertat, per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nosque perpetuò vacan- tium Ecclesiarum custodiam amittamus. Quod si fortè nequiverimus eos ad hanc ultimam juramen- ti partem inducere, videlicet quod si per nos ipsos vel alios contravenerimus, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis mandatis apostolicis inhærebunt, nos propter hoc Domino Papæ ac Ecclesiæ Romanæ per nostras patentes litteras ob- ligavimus omne jus patronatus quod habemus in Ecclesiis Anglicanis. Et omnes litteras quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ præfatis Archiepiscopo & Episcopis ante suum ingressum in Angliam transmittemus. Si verò nobis placue- rit, læpofati Archiepiscopus & Episcopi præsta- bunt, salvo honore Dei & Ecclesiæ, juratoriam & litteratoriam cautionem quod ipsi nec per se nec per alios contra personam vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis securi- tatem & pacem servantibus illibatam. De ablatis autem plenam restitutionem & de damnis recom- pensationem sufficientem omnibus impendemus,

Epist. 76.
Approbat con-
ditiones abso-
lutionis.
Vide lib. 15.
Epist. 134.
Math. Paris.
ad an. 1113.

G G g g g

* Apud Paris.
consecrationis

tam clericis omnibus quam etiam laicis univ-
ersis ad hoc negotium pertinentibus, non solum rerum,
sed etiam libertatum, & restitutas conservabimus
libertates, Archiepiscopo quidem & Episcopo Lin-
colniensi à tempore suae * confirmationis, aliis au-
tem à tempore discordiae inchoatae. Nec obstabit
aliqua pactio vel promissio seu concessio quò mi-
nus & damna recompenfentur & restituantur ab-
lata tam vivorum quam etiam defunctorum. Nec
de iis aliquid retinebimus praetextu servitij quod
debuert nobis impendi, sed postea debita nobis
pro servitio recompensatio tribuetur. Statimque
omnes quos detinemus clericos faciemus absolute
dimitti ac restitui propriae libertati, & etiam lai-
cos qui occasione hujus negotij detinentur. Incon-
tinenti quoque post adventum illius qui nos debe-
bit absolvere faciemus de parte restitutionis abla-
torum octo millia librarum legalium sterlingorum
pro persolvendis debitis & faciendis expensis nunti-
is praedictorum Archiepiscopi & Episcoporum
ac monachorum Cantuariensium assignari, sine
impedimento quolibet per potestatem nostram ad
eos liberè deferenda, ut expediti revertantur in
Angliam honorificè revocati, videlicet Stephano
Cantuariensi Archiepiscopo duo millia & quingenta-
tas libras, Vvillielmo Londoniensi septingentas &
quingenta libras, Eustachio Eliensi mille &
quingentas libras, Aegidio Herefordensi septin-
gentas & quingenta libras, Jocelino Bathonien-
si septingentas & quingenta libras, Huberto
Lincolniensi septingentas & quingenta libras,
Priori & monachis Cantuariensibus mille libras.
Sed protinus absque mora postquam pacem istam
duxerimus acceptandam resignari faciemus Ar-
chiepiscopo & Episcopis & clericis ac Ecclesiis
universis in manibus nuntiorum vel procuratorum
ipsorum omnia immobilia cum administratione li-
bera eorundem & in pace dimitti. Interdictum
verò vulgariter ut lagatio nuncupatum, quod pro-
poni fecimus contra personas ecclesiasticas, publi-
cè revocabimus, protestando per nostras patentes
litteras Archiepiscopo tribuendas id ad nos de per-
sonis ecclesiasticis nullatenus pertinere, quòdque
illud de cetero contra personas ecclesiasticas nul-
latenus faciemus proponi. Revocantes praeterea
utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinen-
tium, & remittentes hominia quae post interdic-
tum recepimus ab Ecclesiarum hominibus praeter
regni consuetudinem & ecclesiasticam libertatem.
Si verò super damnis vel ablatis aut eorum quan-
titate vel aestimatione quaestio fuerit de facto sub-
ortu, per Legatum vel delegatum Domini Papae
receptis probationibus publicè terminetur. Et his
omnibus rite peractis, relaxabitur sententia inter-
dicti. Super ceteris autem capitulis si quae fuerint
dubitationes subortu, de quibus merito valeat
dubitari, nisi per Legatum vel delegatum Domini
Papae de partium fuerint voluntate sopita, ad
ipsius referantur arbitrium, ut super iis quod ipse
decreverit observetur. Teste me ipso apud Dove-
ram xlii. die Maij, anno regni nostri quartode-
cimo.

LITTERA REGIS ANGLIAE.

Epist. 77.
Si per eodem.
Vide infra epist.
131. 132. &

Iohannes Dei gratia Rex Angliae, Dominus
Hiberniae, Dux Normaniae & Aquitaniae, Comes
Andegaviae, omnibus Christi fidelibus pra-

sentem chartam inspecturis salutem. Universitati Mans. Paris.
ad an. 1131.
vestrae per hanc chartam nostram sigillo nostro
munitam volumus esse notum quia cum Deum &
matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus
in multis, & proinde divina misericordia pluri-
mum indigere noscatur, nec quid dignè offerre
possimus pro satisfactione Deo & Ecclesiae debita
facienda nisi nos ipsos habeamus & regna nostra,
volentes nos ipsos humiliare pro illo qui se pro
nobis humiliavit usque ad mortem, gratia sancti
spiritus inspirante, non vi inducti, nec timore
coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate,
ac communi consilio Baronum nostrorum, offri-
mus & liberè concedimus Deo & sanctis Aposto-
lis eius Petro & Paulo & sanctae Romanae Eccle-
siae matri nostrae ac Domino nostro Papae Inno-
centio ejusque catholicis successoribus totum reg-
num Angliae & totum regnum Hiberniae cum om-
ni jure & pertinentiis suis pro remissione peccato-
rum nostrorum & totius generis nostri, tam pro
vivi quam defunctis. Et amodo illa à Deo &
Ecclesia Romana tanquam feodataris recipien-
tes & tenentes, in praesentia prudentis vici Pan-
dulphi Domini Papae Subdiaconi & familiaris fi-
delitatem exinde praedicto Domino nostro Papae
Innocentio ejusque catholicis successoribus & Ec-
clesiae Romanae secundum subscriptam formam
facimus & juramus, & homagium ligium in praesentia
Domini Papae, si coram eo esse poterimus, ei-
dem faciemus, & successores & heredes nostros de
uxore nostra in perpetuum obligantes ut simili mo-
do summo Pontifici, qui pro tempore fuerit, &
Ecclesiae Romanae sine contradictione debeant fi-
delitatem praestare & homagium recognoscere.
Ad indicium autem hujus nostrae perpetuae obla-
tionis & concessionis volumus & stabilimus ut de
propriis & specialibus redditibus praedictorum reg-
norum nostrorum pro omni servitio & consuetu-
dine quod pro ipsis facere deberemus, salvo per
omnia denario beati Petri, Ecclesiae Romanae mille
marcas sterlingorum percipiat annuatim, scilicet
in festo sancti Michaelis quingentas marcas, & in
Pascha quingentas marcas, septingentas scilicet
pro regno Angliae, & trecentas pro regno Hiber-
niae, salvo nobis & heredibus nostris iustitiis, li-
bertatibus, & regalibus nostris. Quae omnia, sicut
supra dicta sunt, rata esse volentes perpetuo at-
que firma, obligamus nos & successores nostros
contra non venire. Et si nos vel aliquis successo-
rum nostrorum hoc attentare praesumpserit, qui-
cunque fuerit ille, nisi rite commonitus respuerit,
cadat à jure regni, & haec charta oblationis &
concessionis nostrae semper firma permaneat.

Ego Iohannes Dei gratia Rex Angliae & Domi-
nus Hiberniae ab hac hora inantea fidelis ero Deo
& beato Petro & Ecclesiae Romanae ac Domino
meo Papae Innocentio ejusque successoribus catho-
licè intransibus. Non ero in facto, dicto, consen-
su, vel consilio ut vitam perdant vel membra, vel
mala captione capiantur. Eorum damnium, si sci-
vero, impediam, & remanere faciam, si potero.
Alioquin eis quam citius potero intimabo, vel
tali personae dicam quam eis credam pro certo di-
cturam. Consilium quod mihi crediderint per se
vel per nuntios seu litteras suas secretum tene-
bo, & ad eorum damnium nulli pandam me sciente.
Patrimonium beati Petri, & specialiter reg-

nam Angliæ & regnum Hiberniæ, adjutor ero ad tenendum & defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic Deus me adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. Teste me ipso apud domum militiæ templi juxta Doveram coram Domino Henrico Archiepiscopo Dublinensi, Domino Iohanne Episcopo Norwicensi, Galfrido filio Petri Comitris Essex. Iustitiano nostro, Vvillmo Comite Sarsberienfi fratre nostro, Vv. Marefcallo Comite Pembroc. R. Comite Benon. Vv. Comite Vvarenæ, G. Comite Vvintoniensi, Vv. Comite Arundell. Vv. Comite de Ferrariis, Vv. Broubert, Petro filio Herberti, Vvarino filio Getoldi, xv. die Maij, anno regni nostri xiv.

LITTERA REGIS ANGLIÆ AD
Dominum Papam.

Epist. 78.
Super eodem.
Vide infra epist.
150.

Sanctissimo Patri & Domino suo Innocentio Dei gratia summo Pontifici suus devotus & fidelis Iohannes eadem gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Normaniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, salutem & tam debitum quam devotum obsequium. Sanctæ paternitati vestræ significamus quod cum magister Pandolphus nuntius & familiaris vester formam pacis nobis transmissam ostendisset, nos ob reverentiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ illam admisimus sine aliqua diminutione pro voluntate vestra observandam. Ceterum inspirante gratia sancti spiritus ad perpetuam Ecclesiæ pacem & exaltationem regna nostra, scilicet Angliæ & Hiberniæ, de vobis & successoribus vestris & sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenenda suscepimus, annuimus vobis & successoribus vestris mille marcas reddendo, sicut ex transcripto chartæ nostræ, quam inde fecimus, pendere poteritis. Rogamus ergo sanctam paternitatem vestram quatenus de cetero nos in gratiam vestram recipere dignemini & misericorditer nobiscum agere velit de onere nobis imposito, quod gratanter suscepimus. Teste me ipso apud templum de Vvell. xv. die Maij.

ILLVSTRI REGI ANGLIÆ.

Epist. 79.
Responder epi-
stolæ superio-
ri.
Vide infra epist.
151.

EI qui de malis novit eligere bona gratiarum referimus actiones quod tibi misericorditer inspiravit ut idoneè satisfaceres de damnis & injuriis Ecclesiæ irrogatis; cum non solum formam satisfactionis receperis multimoda deliberatione provisi- sam, verum etiam personam & terram tuam apostolicæ subdidideris ditioni, conferendo in perpetuum jure dominij sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ regna tua per ipsam & ab ipsa tenenda sub annuo censu septingentarum marcarum de Angliæ & de Hibernia trecentarum, sicut in instrumento tuo legitime inde confecto plenius & expressius continetur. Quis enim te docuit, quis induxit, nisi spiritus ille divinus, qui ubi vult spirat, & nescis unde veniat aut quò vadat, dividens dona singulis, prout vult, ut tam discretè, tam piè simul in unum & tibi consuleres & Ecclesiæ provideres? Ecce sublimius & solidius nunc ob-
Tom. II.

tines ipsa regna quam hæcenus obtinueris, cum jam sacerdotale sit regnum & sacerdotium sit regale, sicut in epistola Petrus & Moyses in lege testantur. Eiaigitur, magnifice Princeps, comple promissa, & concessa confirma, ut omnipotens Deus tuum semper & rectum compleat desiderium & propositum confirmet honestum, sicque te faciat per temporalia bona transire ut non amittas sed acquiras æterna. Nos ergo juxta tuæ petitionis instantiam

Vide infra
epist. 89.

Legatum ad te de nostro latere destinamus, quasi angelum salutis & pacis, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum Episcopum, virum Deo gratum, & acceptum hominibus, quem inter fratres nostros merito suæ religionis & honestatis specialiter diligimus caritate, ut in missi persona mittentis cognoscas affectum. Ipsum igitur, quem ad tuum commodum & honorem, quantum cum Deo potuit, promptum cognovimus & attentum, benignè recipias & honestè pertractes, ejus monitis & consiliis acquiescens, quæ si fuerint reverenter admissa, proculdubio tibi proficient & temporaliter ad quietem & æternaliter ad salutem. Speramus autem in eo qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, quod sicut misericorditer ac mirabiliter cepit in virum alterum te mutare, sic tibi pium inspirabit devotionis affectum; ut quò vehementius contra eum sanctam Ecclesiam offendisti, eò reverentius propter ipsum sanctam Ecclesiam honorabis, cum jam in tantum processeris ut bonum principium finem optimum repromittat. Prædictus verò Legatus, qui conscientiam nostram plenè cognoscit, de nostro te beneplacito reddet certum pariter & securum; cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, & ædificet & plantet quæ secundum Deum evellenda & destruenda necnon ædificanda cognoverit & plantanda; concessa sibi plenaria potestate ut absque contradictione cujuslibet universa quæ pertinent ad legationis officium efficaciter exequatur. Nos enim sententias quas rite protulerit in rebelles ratas haberi præcipimus & inviolabiliter observari. Datum Laterani 11. Non. Julij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO ET
Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & aliis
Ecclesiarum Prelatis per Angliam constitutis.

GAudere debetis nobiscum in Domino & in virtutis ejus potentia gloriari
GGggg ij

Epist. 80.
De eadem re,
& de legatio-

ne Episcopi
Tusculani.

quòd post noctis tenebras & adversitatum angustias dies serenus illuxit, & optata cœpit prosperitas arridere. Verè quidem nunc scimus quòd etsi quatiatur interdum Petri navicula, nunquam tamen submergitur: quoniam invalescentibus fluctibus procellarum, & jam penè naufragio imminente, justorum meritis Christus ad auxilium excitatur, qui paulò antè propter quorundam dormiebat offensas. Inter alia siquidem in quibus de plenitudine gratiæ ac misericordiæ ubertate fecit nobiscum signum in bonum, is qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat illustri Regi Angliæ inspiravit ut sufficienter Ecclesiæ satisfaciat de damnis & injuriis irrogatis. Formam enim paci à nobis cum multa deliberatione provisam cum magna devotione recepit, & ad eam executioni mandandam Legatum à latere nostro petiit destinari. Vnde nos venerabilem fratrem nostrum Episcopum Tusculanum apostolicæ sedis Legatum, quasi paci & salutis angelum, destinamus, virum utique gratum Deo, & acceptum hominibus, quem inter alios fratres nostros merito suæ religionis & honestatis speciali diligimus caritate, pro certo credentes sic eum via regia incessurum quòd non declinabit ad dexteram vel sinistram; eique, de quo plenam fiduciam obtinemus, commisimus vias nostras, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, ædificet & plantet quæ secundum Deum evellenda & destruenda, necnon ædificanda viderit & plantanda; plenaria sibi potestate concessa ut absque contradictione cujuslibet ea quæ pertinent ad legationis officium exequatur. Laudem igitur dicite Domino Deo nostro, qui bona de malis eliciens, fecit cum tentatione proventum, & cum humilitate suscipite prospera, qui cum fortitudine sustinistis adversa, prædictumque Legatum recipiatis benignè ac honestè tractetis, quia cum nos recipiamur in ipso, in ipso notabimus devotionis affectum quem geritis ad mittentem. Ipsi ergo monitis & mandatis humiliter intendentes, tales vos erga eum exhibere curetis quòd non solum eidem, sed etiam nobis esse possit acceptum; scientes quòd cum ei plenæ legationis officium commiserimus, sententias quas rite protulerit in rebelles, ratas haberi præcipimus & inviolabiliter observari. Datum Laterani III. Non. Julij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

CANTVARIENSI ARCHIEPISCOPO
S. R. E. Cardinali & coepiscopis suis.

EI qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, devotas gratiarum referimus actiones quòd ipse Iohanni Regi Angliæ misericorditer inspiravit ut formam paci à nobis cum multa deliberatione dispositam devotè reciperet, sicut per suas nobis litteras intimavit, humiliter postulans ad eam executioni mandandam idoneum à latere nostro destinari Legatum. Ut autem in missi persona mittentis cognoscatis affectum, ecce nos memores verbi vestri, mittimus quasi angelum salutis & paci, virum Deo gratum, & acceptum hominibus, videlicet venerabilem fratrem nostrum Tusculanum Episcopum apostolicæ sedis Legatum, quem inter fratres nostros merito suæ religionis & honestatis speciali diligimus caritate, pro certo credentes quòd ipse via regia sic incedet quòd non declinabit ad dexteram vel sinistram. Cum igitur bonum paci tam regno quàm sacerdotio sit maximè necessarium, fraternitatem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ad illud efficaciter promovendum exhibeatis vos promptos per omnia & paratos, nihil ingerentes difficultatis aut moræ propter quod hujusmodi bonum impediri valeat vel differri. Nos enim ad justitiam & libertatem ecclesiasticam conservandam prompto semper & pio animo intendemus, ut qui pugnam exercere legitimam, palmam consequantur optatam. Vos ergo prædicti Legati monitis & mandatis humiliter intendentes, tales vos erga eum exhibere curetis quòd ipse ad vestram commodum & honorem meritò debeat aspirare; scientes quòd cum ei plenæ legationis officium commiserimus, sententias quas rite protulerit in rebelles, ratas haberi præcipimus & inviolabiliter observari. Vos denique fratres Archiepiscopo & Episcopi &c. Datum Laterani II. Non. Julij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

COMITIBVS, BARONIBVS,
aliisque magnatibus per Angliam constitutis.

Quanto specialius regnum Angliæ ad Romanam Ecclesiam dinoscitur pertinere, tanto ferventiùs aspiramus ut per nostræ sollicitudinis studium grata prosperitate lætetur. Cum igitur ad reconciliatorem Regis ac regni venerabilem fratrem nostrum Tusculanum Episcopum apostoli-

Epist. 81.
De callem 22.

Epist. 81.
Ejusdem argumentis cum la-
terioribus.

cæ sedis Legatum quasi pacis & salutis angelum destinemus, virum utique gratum Deo, & acceptum hominibus, quem inter alios fratres nostros merito suæ religionis & honestatis speciali diligimus caritate, universitatem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eum recipiatis benignè ac honestè tractetis, ipsius monitis & mandatis humiliter intendentes, ut bonum pacis tam regno quàm sacerdotio maxime necessarium feliciter consummetur, scientes quòd cum per eum illustris Rex vester juxta mandatum nostrum fuerit absolutus, omnimodam ei gratiam & plenum intendimus exhibere favorem. Vnde volumus & mandamus ut vos ei fidelitatem devotam & fidelem devotionem exhibere curetis, ad defensionem & exaltationem ipsius regni prudenter & patenter assistentes eidem. Datum Laterani 11. Non. Julij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ILLVSTRI REGI
Francorum.

Epist. 83.
De cadm re.

Cum pro reconciliatione Regis ac regni venerabilem fratrem nostrum Episcopum Tusculanum, virum Deo gratum, & acceptum hominibus, quem inter alios fratres nostros merito suæ religionis & honestatis speciali diligimus caritate, in Angliam destinemus, & expedire credamus quòd inter te ac Regem Angliæ pacis fœdera reformentur, serenitatem tuam rogandam duximus & monendam quatenus super hoc intendas humiliter monitis & consiliis ejusdem Legati, ut preces & monitiones apostolicas, sicut hæcenus fecisse dinosceris, nunc etiam admittere comproberis, ita quòd devotio tua semper ad sedem apostolicam devotior approbetur. Datum Laterani 11. Non. Julij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Epist. 84.
De iudæo ad fidem Christi converso.

Operante illo qui semper suam fecundat Ecclesiam nova prole, dilectum filium N. latorem præsentium, qui ad nos de partibus tuis Iudæus accesserat, ad te remittimus Christianum, cujus conversationis modum & ordinem, quia delectat Dei magnalia enarrare, præsentem paginam secundum quod accepimus ab eodem duximus inserendum. Nuper igitur in domo patris ejusdem habitabat quædam mulier Christiana, quæ à catholica fide adeo facta fuit Iudæis seducentibus aliena ut constanter assereret, erroris Iudaici tenebris

obvoluta, quòd Christus sibi nec prodesse poterat nec obesse, ac tantum valere panem de eujuslibet mensa sumptum quantum Christianorum hostia quæ sumitur in altari. Hæc pœnam incurere metuens si fidem Christi publicè abnegaret, in festo resurrectionis dominicæ tunc instantis ad Ecclesiam cum Christianis accessit, & acceptam eucharistiam, ac reservatam in ore, in manu patris prædicti N. qui tunc Isaac vocabatur projiciens, in hæc verba prorupit: *Ecce salvator meus, ut asserunt Christiani.* Qui cum in quadam pyxide vacua, quam habebat in arca, reponere vellet illam, idem, quodam ad ostium suum interim vocante, formidans ne inveniretur casu fortuito apud ipsum, in alia pyxide, in qua erant septem libræ Parisienses, ipsa nescienter præ festinatione reposita, pulsanti ostium referavit. Cum expeditus ab eo rediisset ad arcam, & in pyxide vacua, in qua se dictam hostiam posuisse credebatur, non inveniret eandem, inspecta reliqua, in qua pecuniam posuerat antedictam, eam non utique denariis, sed hostiis, vidit plenam. Amicos igitur stupefactos & trepidos convocavit, & eis revelans per ordinem supradicta, cepit in eorum præsentia hostias vertere cum festuca, ut illam quam viderat aliquantulum humefactam, cum tradita sibi fuit, ab aliis segregaret, sperans denarios ad naturam redire propriam, hac amota. Quo eam discernere ab aliis non valente, circumstantes magnitudinem divini miraculi advertentes, deliberaverunt ad fidem accedere Christianam. Sed aliis cum Abrahamæ pueris expectantibus, idem N. nobili viro regio Marefcallo uxorem suam filiosque commendans, & rogans eundem ut eos omnes faceret baptizari, ad nostram duxit præsentiam accedendum; quem post multas collationes super lege ac Prophetis habitis cum eodem venerabilis frater noster Tusculanus Episcopus diligenter instructum in fide catholica baptizavit. Cum igitur hujusmodi nova plantatio non solum rore doctrinæ riganda sit, sed etiam temporalibus beneficiis nutrienda, ut ei Dominus tribuat incrementum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ei ac familie suæ ad fidem Christianam conversæ taliter facias in vitæ necessariis provideri quòd pro defectu temporalium retro aspiceret non cogantur vel propter hoc ad sedem apostolicam denuo laborare; inquisiturus super præmissis miraculo plenius veritatem, & eam nobis fideliter rescriptu.

G G g g g ij

rus. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Laterani vi. Idus Iulij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*MONACHIS CISTERCIENSIS
ordinis & Hospitalaris Quinquecelesensis
diocesis.*

*Epist. 85.
De immunitate
decimarum.*

Venerabilis frater noster Quinquecelesensis Episcopus nobis intimare curavit quod vos extendentes ad lucra turpia manus vestras, multitudinem emitis vinearum, de quibus sibi vel Ecclesiis suae dioecesis decimae solvi debent; quarum vinum licet nequaquam in usus proprios expendatis, sed vendendum ad alias faciatis provincias deportari, decimas tamen sibi vel ipsis Ecclesiis subtrahitis ex eisdem. Cum igitur ex hoc ordini vestro plurimum detrahatur, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ab iis de cetero taliter desistatis quod materia scandalii auferatur, & super hoc de vobis clamor ad nos ulterius non ascendat; scientes vobis esse meritò formidandum ne propter clamores huiusmodi sacrum Concilium auctore Domino in proximo celebrandum privilegia vestra coarctanda provideat vel etiam revocanda, cum privilegium mereatur amittere qui concessa sibi abutitur libertate. Datum Laterani xii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno decimo sexto.

*PRÆPOSITO ET CANONICIS
sanctae Mariae in Vineis, Iannensibus.*

*Epist. 86.
Confirmat illis
parrochia.
Vide infra epist.
169.*

Iltis petentium &c. usque concurrentes assensu, parrochiam quam Ecclesia vestra noscitur obtinere, sicut eam iuste ac pacifice possidetis, & in litteris confirmationis bonae memoriae H. Iannensis Archiepiscopi plenius continetur, vobis & per vos Ecclesiae vestrae auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem evidentiam litteras Archiepiscopi memorati huic paginae nostrae de verbo ad verbum duximus inferendas. **I**N N O M I N E sanctae & individuae trinitatis patris & filij & spiritus sancti. Amen. Hugo divina dignatione Iannensis Archiepiscopus dilecto in Christo fratri Ottoni Praeposito Ecclesiae sanctae Mariae de Vineis & eiusdem Ecclesiae Canonicis [dilectis] filiis benedictionem in perpetuum. Libenter modis omnibus praebemus assensum quotiens est vox iusta poscentium. Proinde considerata devotione quam erga nos & Ecclesiam Iannensem geris, necnon & honorificabilitudine Ecclesiae tuae, parrochiam quam Ecclesia jamdicta in praesentiarum noscitur obtinere, & a quadraginta annis possedit, tibi & successoribus tuis confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Decernimus itaque praescriptam parrochiam a Balneo Balduini Guercij inferius, a domo Alpanum cum carubio corrigialium ex utraque parte usque ad littus maris, omnes stationes Malocelli, atque domum quondam Petri Capellani, deinde littus maris continuè usque ad carubium Sardenarum, & ipsum carubium totum, & inde usque ad domum quondam Embrois, insuper a domo piperum cum domo Benedicti Larabiae inferius, populus verò de super via a domo piperum usque ad domum Donati pictoris de Castelleto, & inde usque ad domum Guillelmi de Litorio inferius cum tota domo Ribaldi de Pinasca & eorum qui habitant in insula filiorum de infantibus, cum toto locali & parte Mortedi, & cum vertigine campi Liberi usque ad domum filiorum Donati quondam patris Oliverij septem linguae, cum eadem. Iterum domum Iohannis Loripedis, & ipsum carubium inferius ex utraque parte a domo Guillelmi Sagonen. undique inferius. Praeterea a domo quondam Rainaldi Auriae totum inferius cum eadem domo. Tandem carubium totum de Reflatis a domo Nebularij inferius, & omnes qui habitant infra praedictos fines, parrochianos sanctae Mariae de Vineis de cetero firmiter decernimus. Nulli ergo omnino liceat hanc parrochiam invadere ac temere perturbare, seu oratorium aliquod infra praescriptam parrochiam aedificare. Ut autem cunctis haec confirmatio liqueat, eam scribi fecimus & nostro sigillo muniti mandavimus, anno millesimo centesimo octogesimo vii. Indictione quinta, viii. Kalend. Decembris. Ego Hugo Iannensis Archiepiscopus subscripsi. Nulli ergo &c. usque incursum. Datum Laterani xiii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

PETRO ILLUSTRIS REGI
Aragonensium.

In privilegio felicitis recordationis Urbani Papae II. praedecessoris nostri de verbo ad verbum perspeximus contineri. **V**RBANVS Episcopus servus servorum Dei carissimo filio Petro Pampilonensium & Aragonensium Regi ejusque successoribus in eadem beati Petri fidelitate per-

** f. honorificabilitudine*

*Epist. 81.
Confirmat privilegium ab Urbano I. concessum.*

mansuris in perpetuum. Cum universis
sanctæ Ecclesiæ filiis ex apostolicæ sedis
auctoritate ac benevolentia debitores exi-
stamus, illis tamen personis quæ familia-
rius ac devotius Romanæ adherent Eccle-
siæ propensiori nos convenit caritatis stu-
dio imminere. Quia igitur bonæ memoriæ
patris tui Sancij, cujus regno temporaliter
successisti, fidem quoque ac devotionem
erga Romanam Ecclesiam efficaciter se-
queris, nos eadem benignitate qua patris
tui postulationem implevimus, tuæ quo-
que petitioni adesse curamus. Te enim tam-
quam Regem beato Petro devotissimum &
omne tuum regnum in tutelam sedis apo-
stolicæ speciali dilectione suscipimus. Con-
stituimus ergo auctoritate apostolica sanc-
tientes ut omnes tui successores regnum il-
lud de manu nostra nostrorumque successo-
rum accipiant, eundem censum, quingen-
torum scilicet mancorum, rependant, &
se beati Petri ministros ac famulos recog-
noscant. Quapropter nullus deinceps vi-
ventium & fidem Christianam tenentium
regnum illud temerè perturbare, invade-
re, aut diminuire qualibet occasione præ-
sumat, nec molestiam ullam tibi tuisve suc-
cessoribus, qui in eadem sedis apostolicæ
fidelitate permanserint, inferre audeat, ne
Dei & Apostolorum ejus indignationem
incurrat. Tuam verò personam in beati
Petri & nostræ manus tutelam ita omnino
suscipimus ut nulli Episcoporum, nulli Ar-
chiepiscoporum, nulli sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ Legato liceat sine certo præcepto
nostro adversum te vel tuam conjugem ex-
communicationis aut interdictionis pro-
ferre sententiam. Tu igitur, fili in Christo
carissime, in ea qua cœpisti devotione
persistens, ita regnum seculare sub cœle-
stis justitiæ lege coërce, ita semper tuæ
& catholicorum omnium matris Romanæ
Ecclesiæ gratiam excole ut & in præsentem
annuente Domino majora merearis, & in
futuro sanctorum Apostolorum interces-
sionibus æterni regni gloriam consequaris.
Sanè ad indicium hujus perceptæ à Roma-
na Ecclesia libertatis quingentos laccensis
monetæ mancos aureos per annos singu-
los Lateranensi palatio, ut superius dictum
est, persolvatis. Hoc igitur nostræ privi-
legium sanctionis si quis in crastinum ag-
noscens Archiepiscopus aut Episcopus,
Imperator aut Rex, Princeps, Dux, vel
Marchio, Comes aut Vicecomes, Iudex,
aut persona qualibet secularis vel ecclesia-
stica, contra eam temerè venire tentave-
rit, & regni tui bona, quæ in præsentem ex

paterna successione retines, seu quæ in
futurum largiente Domino justè acquirere
poteris, invadere, molestare, vel suis usi-
bus applicare præsumperit, secundò ter-
tiòve commonitus si non satisfactione con-
grua emendaverit, à Christi eum & Ecce-
siæ corpore auctoritatis apostolicæ potes-
tate segregamus & honoris sui periculo sub-
jacere decernimus. Cunctis autem conser-
vantibus hæc pax à Deo & misericordia
præsentibus ac futuris seculis conservetur.
Amen. Datum Placentiæ per manum
Iohannis S. R. E. Diaconi Cardinalis xvii.
Kal. Aprilis Indictione 111. anno domini-
cæ incarnationis millesimo nonagesimo
quinto, pontificatus autem Domini Vr-
bani secundi Papæ octavo.] Cum autem
adeo personam tuam dilexerimus & diliga-
mus in Domino caritate sincera quòd no-
stris manibus coronavimus te in Regem,
tuis petitionibus, quantum cum Deo pos-
sumus, favorabilem impertientes assen-
sum, prædictum privilegium ratum habe-
mus & præcipimus inviolabiliter observari.
Tu ergo, ne inde nascantur injuriæ unde
jura nascantur, talem te circa usum præ-
scripti privilegij studeas exhibere, præser-
tim circa id quòd de interdicti & excom-
municationis sententiis est prædictum, ne
propter abusum, quòd absit, privari ejus-
dem privilegij beneficio merearis, quia
juxta canonicas sanctiones privilegium me-
retur amittere qui permittit sibi abutitur
potestate. Nulli ergo &c. præceptionis
&c. usque incursum. Datum Laterani
1 v. Nonas Julij, pontificatus nostri anno
sextodecimo.

EPISCOPO CAMERACENSI

Cum Nicolaum Diaconum latorem
præsentium per Abbatem & conven-
tum Lexiensem ad Ecclesiam sanctæ Ma-
riæ de Brafe & Bavegnies præsentatum
tuus nollet officialis admittere pro eo quòd
filius fuerat sacerdotis, idem Diaconus ad
misericordiam sedis apostolicæ convolans,
supplicationibus & lacrymis institit ut ei
multa inopia laboranti, ne ipsum ad secu-
laria divertere negotia instigante pauper-
tate contingat, ad obtinendum benefi-
cium aditum dignaremur per dispensatio-
nis gratiam aperire. Licet autem ad tales
peccata parentum promotionis impedi-
menta transmittant, eò quòd propagatio
criminis in tali prole timetur, dum vitiat
ramusculi de vitiosa radice procedunt,
quia tamen aliquando ex sic genitis aliqui
virtute propria redimunt quòd de natalibus

Epist. 88.
Dispensat tu-
per defectu na-
turalium.

parentum vitio perdidit, quandoque in eis apostolica sedes de plenitudine potestatis notam originis abolet quam intulere parentes. Cum igitur præfato Diacono, sicut per litteras dicti officialis accepimus, non desint suffragia bonæ vitæ, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem Diacono, si non est paternæ incontinentiæ imitator, & bona sibi merita suffragantur, dummodo aliud canonicum non obstat, auctoritate nostra Ecclesiam supradictam dispensativè concedas. Tu denique frater Episcopo &c. Datum Signiæ v. Idus Iulij, pontificatus nostri anno decimosexto.

*STEPHANO CANTVARIENSI
Archiepiscopo S. R. E. Cardinali.*

*Epist. 89.
De legatione
Episcopi Tusculani
Vide supra epist.
79. & 81.*

Quartodecimo die Iulij litteras tuas recepimus eorum quæ gesta sunt feriem usque ad missionem earum plenariè continentes. Illud autem pro certo novaris esse verum quod dilectus filius Pandolphus Subdiaconus & familiaris noster super absolutione regia tibi suggestit, in tantum etiam quod antequam nobis de transitu ejus in Angliam constitisset, tibi & ipsi litteras nostras per proprium nuntium destinavimus, quas ad vos jam credimus pervenisse, mandantes ut ambo vel alter vestrum de assensu reliqui, propter instantem necessitatem quæ tunc videbatur urgere, ad absolutionem procederetis personæ regis, si videretis negotio expedire. Ceterum antequam ad nos tuæ litteræ pervenissent, receptis nuntiis & litteris regis, nos memores verbi tui & cœpiscoporum ruorum, venerabilem fratrem nostrum Tusculanum Episcopum Legatum in Angliam duximus destinandum, qui jam à præsentia nostra recesserat, accepta licentia procedendi. Tu ergo de reliquo, sicut vir providus & fidelis, agere studeas quæ ad salutem & pacem Regis & regni videris pertinere, cum honore ac utilitate apostolicæ sedis & Ecclesiæ Anglicanæ, significaturus nobis de singulis quam citò poteris plenariè veritatem, ut ea cognita, si quid viderimus addendum, addamus. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Signiæ Idibus Iulij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*PATRIARCHÆ IEROSOLYMITANO
apostolicæ sedis Legato.*

*Epist. 90.
Ne quid exigatur pro religionis ingreſſu.*

Vitium pravitatis in Giezi lepræ morbo & in Simone mago perditione damnatum in regularibus transire non de-

bet inultum: quoniam eò damnabilius ab illis committitur quò periculosius tales cadunt sibi per meritum & aliis per exemplum. Licet autem contra pestem istam mortiferam diversis temporibus à prædecessoribus nostris diversâ prodierint instituta, nondum tamen usque adeo mortificari potuit quin etiam in terra quæ funiculus est hereditatis dominicæ multos infecerit & effecerit sic habitus religiosi participes quòd sanctæ religionis expertes. Ipsam quoque domum militiæ templi, ad quam oculi respiciunt plurimorum, quosdam intelleximus simoniacè introisse, simplicitate tamen potiùs quàm malitia, prout ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, simplicitate occasionem præstante delicto. Ad excludendum igitur talis simplicitatis periculum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus magistro & fratribus militiæ templi ex parte nostra districtè prohibeas & ab eis facias per omnes domos sui ordinis firmiter inhiberi ne pro alicujus receptione aliquid exigatur, nec etiam sub prætextu subventionis ad exactorem procedatur hujusmodi, cum superficies nominis reatum criminis non immutet. Si quis autem de cetero quemquam taliter admiserit ad ordinem supradictum, utque tam admittens videlicet quam admissus puniatur in quo deliquit, ab eo sine spe restitutionis perpetuò expellatur, ad alium districtioris regulæ ordinem transferendus, in quo tam execrabilis culpæ reatum poenitentia condigna deploret. Cum his autem qui hæcenus simplicitate peccarunt, si urgens necessitas aut evidens utilitas postularit, mitiùs agere poteris, prout tuæ discretionis prudentia viderit expedire. De illis autem fratribus qui deputati usui militari secreta confessione fatentur se in subdiaconatus ordine constitutos, consultationi tuæ sic duximus respondendum, quòd nisi de hoc legitima probatione constiterit, propter confessionem hujusmodi non est illis injungendum in publico ut ab usu militiæ debeant abstinere: quòd si legitimis id probaverint documentis, nisi effusione sanguinis impedimentum irregularitatis incurrerint, aut aliud obviet de canonicis institutis, juxta ordines suos in habitu clericali, quòd si forsan irregulares extiterint, nihilominus juxta quod possunt servitiis domus insistant, ne si ob hoc pateret talibus exitus, aliis egrediendi occasio præstaretur. Datum Signiæ v. III. Kal. Augusti, pontificatus nostri anno sextodecimo.

NOBILI

*Vide cap. Di-
litem. De 6-
mon.*

NOBILI VIRO PETRO
Ziani Duci Venetorum.

Epist. 91.
respondet ad
varia eius pos-
tulata.

Venientem ad apostolicam sedem dilectum filium M. Iacobi nuntium tuum, virum utique providum & fidelem, ac de circumspectione sollicita & sollicitudine circumspecta merito commendandum, benignitate recepimus consueta, eique audientiam tribuimus facilem & benignam. Inter cetera verò quæ idem M. in nostra & fratrum nostrorum presentia ex parte tua proposuit fideliter & prudenter, asseruit quòd tu litteras apostolicas nuper tibi & populo Venetorum pro exhortatione subsidij terræ sanctæ directas recepisti prompta & hilari voluntate, sperans & concepta fiducia de divina misericordia promittens terram eandem à te populoque prædicto tantum in personis & rebus auxilium habituram ut ex maritimis civitatibus universis nulla prorsus majorem in hoc negotio sit exhibitura Domino famulatum, quippe cum tu ipse propofueris tollere crucem tuam ac tuum sequi, ut ejus comproberis esse discipulus, redemptorem. Quod quidem tantò ampliori gaudio nos replevit quòd inter omnia desiderabilia cordis nostri specialius affectamus ut terra eadem ab impiorum manibus, si desuper datum fuerit, liberetur; ut restituarur populo Christiano ad divini nominis gloriam & honorem. Tuæ igitur devotionis fervorem dignis in Domino laudibus commendantes, nobilitatem tuam monemus attentius & hortamur quatenus in hoc sancto proposito perseverans, ad crucifixi obsequium te accingas viriliter & potenter, navigium & alia necessaria ea cura & studio faciens preparari ut cum tempus advenit opportunum, affectum quem tibi Dominus inspiravit valeas ipso prosequente perducere in effectum. Super eo autem nequivimus non mirari quòd cum per Dei gratiam & sapientiam vigees, & circa te copiam habeas sapientium, electionem de dilecto filio L. sancti Pauli Plebano in Constantinopolitana Ecclesia celebratam confirmari simpliciter postulasti, cum scias causam super hoc anno præterito fuisse in auditorio nostro presentibus procuratoribus partium diutius ventilatam, nosque ad ejus decisionem procedere non valentes, pro eo quòd super propositis coram nobis de studiis elegantium & meritis electorum non potuit fieri plena fides, eam sub certa forma de consensu partium commississe, non par-
Tom. II.

Vide lib. 17.
cap. 136.

vam, si bene consideres, in hoc tibi gratiam facientes quòd illum cui causam eandem commisimus, per Venetias ad tuam & partis quam foves instantiam curavimus destinare. Quantam autem idem sine culpa sua traxerit ibi moram, magnitudinis tuæ discretio non ignorat; quem si per partes alias, prout petebat pars altera, misissemus, jam forte ad consummationem negotium pervenisset, quod non absque grandi & gravi dispendio est dilatum. Quoniam igitur preces tuas in hac parte nec decuit nec licuit exaudiri, per Legatum, aut etiam per delegatum, si fortè Legati transitum nimis differri contingeret, juxta formam in litteris nostræ commissionis expressam in proximo, Deo dante, idem expediri negotium faciemus. Super renovatione verò privilegij Gradensis Ecclesiæ, confirmatione Abbatis in monasterio sancti Hilarij per delegatos à nobis judices instituta, & electi Iadertinensis negotio precibus tuis benignis annuentes, ecce dilectis filiis fratri Iordano de Padua & fratri Hugolino quondam Priori sancti Iohannis in Monte nostris dedimus litteras in mandatis ut à te tuisque civibus juratoriam recipiant cautionem quòd super excessibus contra Iadertinam civitatem commissis mandatis nostris curabis obedire. quod cum fuerit humiliter adimpletum, nos ipsi electo pallium transmittemus, quod propter dictos excessus hactenus sibi distulimus destinare; habentes in firmo proposito petitiones tuas in iis & aliis, quantum cum Deo & honestate poterimus, exaudire, illa præcipuè ratione quòd intelleximus te virum esse catholicum & zelatorem fidei Christianæ ac honestatis ecclesiasticæ amatorem. Tu ergo te talem studeas exhibere, semper de bono in melius & de virtute proficiens in virtutem, quòd de die in diem magis ac magis divinam & apostolicam gratiam assequi merearis. Datum Signiæ 1 v. Non. Augusti, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Vide infra
epist. 112.

Vide gesta
Innoc. III.
cap. 86. &
seqq.

PATRACENSI ARCHIEPISCOPO.

Exhibita nobis ex parte venerabilis fratris nostri Kefalonensis Episcopi petitio continebat quòd cum Kefalonensis Ecclesia ad apostolicam sedem immediate spectaverit ab antiquo, & distet per septem dietas, duobus archiepiscopatibus mediis, à Corintho, venerabilis frater noster Corinthiensis Archiepiscopus per quasdam litteras ad te contra Kefalonensem Ecclesiam super impendenda obedientia

Epist. 91.
Scribit pro E-
piscopo Cefalo-
nensi.

HHhh

impetratas ipsum indebita molestatione fatigat. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita & cognita veritate, non permittas eundem super hoc indebitè molestari. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Signiæ Nonis Augusti, pontificatus nostri anno sextodecimo.

GEBENNENSI ELECTO.

Epist. 93.
De voto red-
dendo.

Per tuas nobis litteras intimaſti quòd cum in Gratianopolitana Ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solemniter emisisses, & postmodum promisisses in manibus Episcopi ejusdem Ecclesie te infra duos menses postquam ab apostolica sede rediisses, ad quam eo tempore accedebas, votum quod emiseras impleturum, ac termino ipso transacto non curasses quod voveras adimplere, tandem existens in voti transgressione hujusmodi, vocatus fuisti ad regimen Ecclesie Gebennensis. Super quo à nobis tuæ salutis postulas provideri. Nos igitur discretioni tuæ breviter respondendo consulimus quatenus si tuam omnino sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesie memoratæ, ac reddas altissimo vota tua; in hoc tibi gratiam facientes, quòd si Capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesie te postmodum canonicè duxerit eligendum, concedimus ut electionem recipias taliter de te factam. Datum Signiæ v. i. Idus Augusti, pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO NARNIENSI.

Epist. 94.
Non valere
sententias latis
à iudicibus ex-
communicatis.
Vide infra epist.
115.

Cum excommunicatis communicari non debeat, & personam in iudicio standi non habeant ij qui vinculo sunt excommunicationis astricti, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus constitutiones & sententias Narniensium iudicum, quos sententia excommunicationis involuit, auctoritate nostra decernas irritas & inanes. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Signiæ Non. Augusti, pontificatus nostri anno sextodecimo.

POTESTATI ET POPULO
Viterbiensibus.

Epist. 95.
Confirmat eis
quandam im-
munitatem.

Memores devotionis & fidei quam erga personam nostram & Ecclesiam Romanam habetis, mandatum quod dilectus filius Stephanus basilicæ duodecim Apostolorum Presbyter Cardinalis Camerarius noster super immunitate vendendi & emendi apud Cornetum pro vobis edidit,

quatenus res hujusmodi ad nos spectat, ratum habemus & gratum; ita quòd cum ad nos totaliter pertinere claruerit, immunitate ipsa totaliter gaudeatis. Quòd si fortè in aliqua parte ad Cornetanos pertineat, quia iidem omnimodis contradicunt, justitiam offerentes, ne alienum injustè concedere videamur, exhiberi vobis exinde faciemus quòd ordo dictaverit rationis. Tales igitur vos exhibere curetis quòd divinam & apostolicam gratiam ulterius mereamini, dilecto filio nobili viro Iacobo consobriño & Marscalco nostro, Rectori patrimonij beati Petri in Tuscia, efficaciter intendendo in iis quæ ad honorem & profectum Ecclesie Romanæ pertinere noscuntur; scientes pro certo quòd multa per gratiam, per violentiam verò nihil apud nos poteritis obtinere. Datum Signiæ x. i. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIPRESBYTERO ET
Clericis Ecclesie sancte Cecilie
Transyberine.

Coram dilecto filio nostro Petro sancte Mariæ in Aquiro Diacono Cardinale, quem Romano Barunci & P. yconomo Ecclesie vestre concessimus auditorem, idem Romanus ab ipso yconomo petiit triginta tres libras ex nonaginta quinque libris quæ sibi dudum ad certum terminum solvere promisistis; quæ videlicet nonaginta quinque libræ à vobis debentur eidem pro locatione quarundam possessionum ab ipso Ecclesie vestre facta. Yconomus verò proposuit ex aduerso quòd cum dictus Romanus quoddam tenimentum terrarum pro trecentis triginta libris Proveniensium Ecclesie vestre in perpetuum locavisset, centum quadraginta quinque libras ipsi Romano & triginta octo Petro Monaldi, cui quandam pedicam terræ de ipso tenimento prædictus R. obligaverat, persolvistis; quibus etiam idem R. in instrumento locationis mandavit ut Iohanni Oddonis decem & septem & Iohanni Leonis triginta quinque libras Proveniensium solveretis, quibus tenimentum reliquum obligaverat. Præterea nonaginta quinque libras prædicto R. usque ad duos annos & duos menses solvere promisistis per publicum instrumentum, ab ipso eodem tempore obligatione recepta quòd totum tenimentum quòd vobis & Ecclesie vestre locaverat, usque ad duos annos recolligeret & scaloniaret, ac deliberaret à Iohanne Leonis & Iohanne

Epist. 96.
Eos absolvit
petitione qua-
dam pecunia-
ria.

Oddonis atque ab omni persona sine vestro & Ecclesie vestre gravamine vel expensis; adjecto quod si terram illam quae à Iohanne Oddonis fuerat obligata, eodem anno liberam & absolutam sine aliquo gravamine vestro nequaquam vobis deberet percipere vobis daret; alioquin ipsos redditus & expensas de pecunia ipsius R. quae penes vos eidem solvenda remanserat, vobis de suo mandato liceret auctoritate propria retinere. Porro cum praefato termino idem R. quod vobis promiserat non impleisset requisitus à vobis, sicut dictus yconomus assererebar, recursum habuistis ad B. tunc temporis Senatorem, qui dicto R. & Iohanne Leonis ac praefato yconomus ad suam praesentiam convocatis, à Petro Malpilij & Nicolao Tullij Iudicibus palatinis, quibus specialiter cognitionem ejusdem causae commisit, & coram quibus à saepedicto R. confessiones factae fuerunt, ante alia consilium tale recepit, ut videlicet vobis liberam & absolutam concederet potestatem luendi & recolligendi terras Iohanni Leonis & Iohanni Oddonis seu personis aliis à praedicto R. pignori obligatas, de illis denariis qui de mercede locationis factae ab eodem R. Ecclesiae memoratae remanserant apud illam, & ut liceret vobis de denariis ipsis retinere atque deducere damna omnia & expensas factas & faciendas earundem occasione terrarum, necnon aestimationem quindecim rublorum frumenti, quae à tempore factae locationis de pignore Iohannis Oddonis percipere debuistis, & ut idem Senator cogeret Iohannem Leonis & alios creditores ut receptis pecunia & omnibus quae pro ipsis pignoribus à dicto R. debebantur eisdem, pignora ipsa vobis liberè ac quietè dimitterent, & vobis nihilominus restituerent praedictorum pignorum instrumenta. Demum primò P. Malpilij, Oddone de Insula, N. Tullij, N. Iohannis Bonifacij, ac Iohanne Betti, & secundo eodem O. Andrea de Bulgaminis, & dictis N. Iohannis Bonifacij & Iohanne Betti, ac tertio P. Stephano Ciceronis & praedictis O. & N. Iohannis Bonifacij & Iohanne Betti dictum consilium postmodum confirmantibus, quidam ex ipsis illud fuerunt plenius prosequuti, adicientes videlicet ut Senator Iohannem Leonis juxta consuetudinem senatus cogere reddere ac restituere vobis totum illud tenimentum terrarum positum in Turricli, in loco qui dicitur Vallis Longari, quod per Iohannem

Tom. II.

de Cerraccla quondam socerum suum & heredes ipsius titulo pignoris detinebat, cui Iohanni de Cerraccla tenimentum ipsum ab eodem Romano fuerat obligatum, & clericos ipsos compelleret eidem Iohanni solvere triginta quinque libras Proveniensium veterum vel denarios senatus summam aequivalentes eandem, & usuras duorum denariorum omni mense pro libra à secundo anno pontificatus felicitis memoriae Lucij Papae III. praedecessoris nostri usque ad diem solutionis implenda, pro duabus videlicet partibus quinque partium totius pecuniae mutuatae. Quia cum tenimentum ad viginti modia terrae à Romano fuerit obligatum, facta consideratione à praedictis O. de Insula, P. Malpilij, N. Tullij, N. Iohannis Bonifacij, & Iohanne Betti, tanta modiatio reperta non fuit propter quod usura pro praedictis duabus partibus debebatur, & etiam quod tam ipse quam successores ipsius prohiberent dictum Romanum & ejus heredes ac omnes alias personas submissas vel submitendas ab ipsis nihil repetere contra ipsam Ecclesiam de omnibus denariis qui pro recolligendis terris praedictis soluti fuerant ab eadem, & de retentis ab ea pro expensis & aestimationibus fructuum quos de pignore Iohannis Oddonis à tempore locationis factae percipere debuistis. Unde cum vos tam ratione mandati ab R. saepedicto recepti & quia ad repignorandum & liberandum possessiones praedictas ab eodem R. vobis cessae fuerant actiones, prout in instrumento locationis plenius reperitur, quam etiam per consilia sapientum sapientius confirmata, à quorum ultimo idem R. se non asseruit appellasse, de centum octoginta quinque libris quae penes vos de supra dicta locationis mercede remanserant, centum quinquaginta duas libras creditoribus solveritis supra dictis, sicut in instrumentis publicis continetur, & decem & octo libras vobis retinueritis, tam pro quibusdam expensis factis de conscientia iudicum praedictorum, prout scriptum eorum indicat evidenter, quam pro damnis & expensis aliis quas ex partium confessione constitit vos subiisse, ac quantitatem residuam post computationem ab ipso Cardinale exactissime factam eidem Cardinali ad opus saepedicti R. curaveritis assignare, idem yconomus ab impetitione praefati R. Ecclesiam vestram postulavit absolvi. Cum igitur super praemissis coram Cardinale jam dicto lite contestata legitime, ac praestito calumniae juramento, fuisset à partibus

H H h h ij

diutius litigatum, & idem auditis earum confessionibus, & inspectis publicis instrumentis, ac consiliis hinc inde exhibitis, necnon rationibus & allegationibus plenius intellectis, nobis quæ super iis inveniatur fideliter retulisset, nos habito cum fratribus nostris consilio diligenti, Ecclesiam vestram ab impetitione prædicti Romani sententialiter absolvimus, iustitia exigente, injuncto vobis ut vel pro usuris quas Iohanni Leonis præfati R. creditori solvistis, eidem R. satisfactionem congruam impendatis, vel ad repetendas easdem dicto R. contra ipsum Iohannem Leonis, quas habetis, curetis cedere actiones. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. usque incursum. Datum Signiæ x. Kal. Septemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO,
& Cantori Davalienfibus.

Epist. 97.
De electione
Episcopi Na-
zarcocensis.
Vide lib. 15.
epist. 54.

Dilecti filij Decanus & Cantor Nazarcocensis Ecclesie suis nobis litteris intimarunt quod cum olim curam ejusdem Ecclesie Sidoniensi Episcopo duxerimus committendam, idem Ecclesiam ipsam frumento, animalibus, possessionibus, & rebus aliis spoliare præsumens, & muris obstrui faciens portas ejus, eam in usum cellarij, reverentia divini cultus posthabita, redigere non expavit, præfatis Decano, Cantore, aliisque fratribus ejectis penitus ab eadem. Cumque propter hæc & alia nonnulla gravamina nostram audientiam appellassent, ipse appellationi nequaquam deferens eorundem, quinimmo in apostolicæ sedis injuriam & contemptum eos durius aggravans & affligens, tantæ persecutionis sævitiam exercuit in eosdem quod in præfata Ecclesia nisi unus ex præfatis Canonicis non remansit. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, præfatum Episcopum, ut ea quæ abstulit Ecclesie memoratæ restituat univèrsam, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, Ecclesie sæpèdictæ Capitulo eligendi sibi personam idoneam canonicè in pastorem tribuatis auctoritate nostra liberam facultatem. Testes autem qui fuerint &c. usque perhibere. Quod si non omnes &c. tu frater Episcopo &c. Datum Signiæ 1 x. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno decimosexto.

EPISCOPO AMYCLENSI,
electo Kernicensi, & Priori Patracensi.

Venerabilis frater noster Archiepiscopus Patracensis pro se ac venerabilibus fratribus nostris Philippensi, Sarenensi, Theffalonicensi, Neupatrensi, Thebano, Atheniensi, & Corinthiensi Archiepiscopis, ac suffraganeis eorundem in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum præfato Theffalonicensi Archiepiscopo & Sidoniensi & Cardicensi Episcopis nostris dedissemus litteris in mandatis ut nobilem virum Gaufridum de Villa Arduini Achaia Principem aliosque abbatium, Ecclesiarum, papatum, decimarum, & possessionum ad eorum Ecclesias pertinentium illicitos detentores per censuram ecclesiasticam ad restitutionem compellerent eorundem, dicti Principes & alij citati legitime ab eisdem in eorum noluerunt præsentia comparere. propter quod iudices ipsi excommunicationis in eos & in terram eorum interdicti sententias protulerunt, quas idem Archiepiscopus apostolico petiit munimine roborari, adiciens nihilominus conquerendo quod per dictum Principem & homines suos sede propria & castro & dimorfario Patracensi, possessionibus & fructibus earum, & rebus aliis contra iustitiam fuerat spoliatus, & quod tam idem Princeps quam nobilis vir Oddo de Roca Dominus Athenarum jura Ecclesiarum suarum graviter perturbantes, ea quæ donantur, venduntur, vel legantur eisdem, ab ipsis possideri pacifice non permittunt. Ex adverso autem dilecti filij W. Decanus Mothonensis, magister I. de Borbonio, & W. de Bitis Miles procuratores Principis & nobilium prædictorum ac omnium Latinorum sub illorum dominio consistentium respondentes confessi fuerunt iudices quidem antedictas sententias protulisse, sed asseruerunt quod ante tempus infra quod earum fuit suspensus effectus, cum fuerint sub conditione prolata, ab eis ex legitimis causis extitit appellatum, videlicet quia iudices ipsi dicto Principi & parti suæ suspecti merito videbantur, cum eandem haberent penitus questionem, & quia nostrarum copiam litterarum nequiverint ullatenus obtinere, licet eas cum instantia postularent, nec in eorum transcripro, quod solum fuit eis exhibitum, de compositione quæ super præmissis inter ipsos & præfatum Archiepiscopum intercesserat aliqua mentio habebatur. Vnde procuratores ipsi humiliter po-

Epist. 98.
De retractanda
sententia
interdicti.
Vide lib. 15.
epist. 75.

* Vide appendix
hujus
libri.

stularunt ut cum propter causas predictas merito fuerit appellatum, sententias ipsas decerneremus irritas & inanes. Ad ea vero quae praefatus Archiepiscopus super propria spoliatione proposuit responderunt quod ipsum nequaquam spoliatum credebant, sed si de ipsius spoliatione constaret, quod ei debita heret restitutio promiserunt. Cumque ipse Archiepiscopus faceretur contra iamdictas fuisse sententias provocatum, sed provocationem ipsam negaret ex causis propositis factam esse, ac procuratores predicti per duos ex ipsis & Archidiaconus Argolicensis, qui procurator non erat, se id in praesentia nostra dicerent probaturos, & propter hoc etiam parati essent obligare omnia bona sua, nos licet per hoc ad decisionem negotij legitime procedere non possemus, cum iidem in una eademque causa de jure non possent esse procuratores & testes, ad cautelam tamen ipsorum juramentis receptis, de fratrum nostrorum consilio sic duximus providendam; ut videlicet dicti nobiles corporaliter exhibeant juramentum quod parebunt praecise mandatis quae ipsis per litteras aut Legatum vel delegatum nostrum super hoc duximus facienda, & tunc relaxata denuntientur sententiae supradictae; cognitione negotij principalis & aliorum quae idem Archiepiscopus proposuit coram nobis, Legato quem ad partes illas de latere nostro destinare proponimus reservata. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus recepto a praefatis nobilibus secundum formam expressam superius juramento sententias ipsas denuntietis auctoritate apostolica relaxatas, & si praescriptae appellationis causa coram ipso fuerint probata Legato, nihil eis occasione dictarum sententiarum injungatur, sub debito praestiti juramenti. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique, frater Episcopo, & fili electe, super vobis ipsis &c. Datum Signiae VII. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
de Valle sancti Petri Cisterciensis ordinis.

I Vltis petentium desideris &c. usque assensu, diffinitivam sententiam quam pro vobis major Decanus Colonienfis & conjudices ejus contra nobilem virum Arnoldum de Hukensvuage super allodio in Casselle rationabiliter promulgarunt, sicut est justa nec legitima provocatione suspensa, auctoritate apostolica confirmamus &

praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Signiae IX. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
de Alba Cisterciensis ordinis.

S Olet annuere sedes apostolica &c. usque assensu, possessiones de Ottefvuilre, de Rastede, de Winkil, de Hart, de Malse, de Lindehart, de Schivenhart, de Breheim, de Terdingen, de Bernardesvuir, de Diethenhufen, de Delenbrunnen, & de Molebrunne, ac alia bona vestra, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Signiae IX. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

PREPOSITO FERRARIENSI.

C Vm tibi curam & administrationem massae de Ficarolo duxerimus committendam, mandantes ut proventus ejus recipiens, ad opus nostrum reserves eodem, miramur quod nihil nobis super hoc rescribere curavisti. Quocirca per apostolica tibi scripta praecipiendo mandamus quatenus quicquid super hoc feceris nobis quantocius scribere non omittas, & loci praedicti curam & administrationem habeas diligentem; contradictores aut detentores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens. Datum Signiae VII. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

NOBILI VIRO MARCHIONI
Estensi.

I Nter alias rationes ea consideratione potissimum clarae memoriae patri tuo Anconitanam Marchiam in feudum duximus concedendam, quia promiserat nobis quod eam valida manu ingrediens, ipsam ad Ecclesiae Romanae dominium revocaret. Sperantes autem te in eodem negotio processurum, sicut tuis nobis litteris intimasti, super hoc litteras tibi transmisimus quales vidimus expedire. Verum cum in hoc nondum processeris, & de levi, maxime temporibus istis, Marchiam ipsam ad dominium nostrum revocare possimus, nobilitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus in negotio ipso procedas. Alioquin, ne diutius Ecclesia spoliata re-

H H h h h iij

Epist. 100. Confirmantur eis quaedam possessiones.

Epist. 101. Eum admodum nec sui officij, vide infra epist. 143.

Epist. 102. De Marchia Anconitana revocanda.

Epist. 99. Committitur ei executio cujusdam sententiae. Cod. Colbert. Hubbelvvaage

maneat, nos procedemus in ipso sicut videbimus expedire. Datum Signiæ v. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ARCHIEPISCOPO, IUDICIBVS
& Consulibus Beneventanis.*

*Epist. 103.
De negotio
Thomasi de
Aquina.*

Licet nobiles vir Thomasius de Aquino cum sociis suis de mandato nostro captus non fuerit, volentes tamen indemnitati vestrae paterna sollicitudine praecavere, saepe vobis super hoc scripta nostra direximus, qualia pro tempore novimus expedire. Ipse vero, etsi quoddam modicum castrum germani nostri, quod dicitur Broccus, injuste detineat contra regiam iussionem, unde gratum nobis existeret si per vos ad illud reddendum posset induci, ut non vestrum solummodo commodum, sed etiam nostrum procuraretis honorem, liberationem tamen ipsius, qui propter hanc causam captus non fuit, nolumus impedire, sed vobis utique credimus profuturum si nobis curaveritis in hac parte deferre, ut nos propensius ad vestrum inducatum profectum, etiam si conditionem ipsius oporteret vos propter hoc in aliquo facere meliorem, cum per divinae miserationis auxilium potentes simus vobis in majoribus respondere. Vos ergo intellecto beneplacito nostro, tamquam viri providi & fideles, agatis quod utile fuerit & honestum, necessariam adhibentes cautelam ne circumveniri possitis; quia quantum vobis valeat compositio inter vos & illum tractata sine nostro favore prodesse, vestra, sicut credimus, discretio non ignorat. Datum Signiæ 111. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ILLVSTRI CONSTANTINOPOLITANO
Imperatori.*

*Epist. 104.
Et commendat
Legatum.*

Ipse summus angularis lapis Iesus Christus, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, Ecclesiae fundamentum & fundator existens, inter cetera quibus salutaria providit remedia populo Christiano ad consolidandam fidei unitatem, ut & unus pastor esset & unum ovile, sedem apostolicam totius Christianitatis caput instituit & magistrum; a qua sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, & ad oram etiam vestimenti, panis intellectus & vitae ad alias procedat Ecclesias, cum doctrina fidei & aqua sapientiae salutaris. Sanè pastor ipsius & rector, cum ab eo plus Dominus exigat cui plura committit,

ut in talento sibi credito negotietur utiliter, portat onera gravia cum plenitudine potestatis, sic in uno loco personaliter residens quod propter eventus plures & varios in spiritu per plura diffunditur & trahitur ad remota; quantoque magis potestas extenditur, tanto majori sollicitudine occupatur. Verum ne inter curas continuas & praegraves pro defectu imperfectionis humanae deficeret, si solus consumendus inani labore ad suam sollicitudinem omnia revocaret, attendens quod messi multae operarius unus non sufficit, multos sibi operarios & coadjutores adiungit, ac per eos exequitur quod per se non potest personaliter adimplere. Porro expedit ut cum fratribus onera partiatur, sic vices suas aliis committendo ut intelligatur ipsemet facere quod per alios fieri decernit, illius instructus exemplo qui discipulos suos in universum mundum ad praedicandum direxit. Cum igitur non solum necessitas Ecclesiae, sed etiam utilitas Constantinopolitani imperij postularit illuc a latere nostro destinari Legatum, nos ad exaltationem & commodum Ecclesiae pariter & imperij, necnon personae tuae specialiter intendentes, ut in missi persona mittentis notetur affectus, illum ad partes ipsas duximus destinandum quem inter fratres nostros specialiter diligimus caritate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium Episcopum Albanensem, virum literatum, providum, & honestum, nobis & fratribus nostris carum admodum & acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesiae Dei membrum, immo personam nostram in ipso, benigne recipias & honeste pertractes: cui nos vices nostras commisimus, ut iuxta verbum propheticum evellat & destruat, aedificet & plantet quae secundum Deum evellenda & destruenda, necnon aedificanda cognoverit & plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis & consiliis reverenter intendas, de cuius circumspectione provida & providentia circumspecta plenam fiduciam obtinemus quoniam dirigente Domino gressus ejus sic via regia curabit incedere quod non declinabit ad dexteram vel sinistram. Datum Signiæ 111. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem ferè modum nobiles viris Comitibus, Baronibus, & universis Christi fidelibus sub Constantinopolitano imperio constitutis, verbis competenter mutatis.

*UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS,
& Episcopis, Abbatibus, Prioribus, &
aliis Ecclesiarum Prælati per Constantino-
politianum imperium constituti.*

*Epist. 125.
Super eodem.*

Inconfutis Domini tunica uni cessit in sortem, ut in ipsius Ecclesia servaretur unitas illibata. Ad conservandum autem in ea mysterium unitatis, unum eidem, beatum Petrum videlicet, Dominus caput instituit & magistrum, cui oves Christi, dicente Domino *Pasce oves meas*, sunt sine distinctione commissa, alienis ab ovili dominico reputatis qui Petrum in suis successoribus non agnoscunt esse pastorem. Ab hac unitate Græcorum Ecclesia quondam divertens, & Petri magisterio se subducens, exivit ovile dominicum, post gregem fodalium evagando, & sic quæ primò sanis affluebat doctrinis, & penè magistra vocari poterat propter tempus, errorum postmodum circumfusa caligine, cepit plurimum indigere, rursus divini eloquij rudimenta mendicans. Sanè patre luminum, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, ipsam misericorditer illustrante, ad Petri magisterium, unitatem & devotionem videlicet Romane Ecclesie, salubriter est reducta, & cum in novam quodammodo infantiam sit renata, plenis eam lactare volentes uberibus, ad reformationem ipsius opem & operam impendere nitimur efficacem. Et licet instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, tantò tamen ad illam specialius aciem nostræ provisionis extendere volumus quantò plus reformationis officio indigere dinoscitur post errorem. Vnde quod in absentia possumus per nos ipsos, & quod præsentialiter non valemus, alterius præsentia exequentes, venerabilem fratrem nostrum Pelagium Albanensem Episcopum, virum litteratum, providum, & honestum, quem inter fratres nostros speciali diligimus caritate, à latere nostro Legatum in Constantinopolitanum imperium destinamus, pro certo credentes sic eum via regia incessurum quòd non declinabit ad dexteram vel sinistram, eique, de quo plenam fiduciam obtinemus, commisimus vices nostras, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, ædificet & plantet quæ secundum Deum evellenda & destruenda, necnon ædificanda viderit & plantanda, plenaria sibi potestate concessa ut absque contradictione cujuslibet ea quæ pertinent ad legationis officium exequatur. Ipsum ergo Le-

gatum recipiatis benignè ac honestè tractetis: quia cum nos recipiamur in ipso, in missò notabimus devotionis affectum quem geritis ad mittentem; & ipsius monitis ac mandatis humiliter intendentes, quæ inter vos duxerit statuenda, tamquam devotionis filij studeatis reverenter admittere firmiterque servare; ac tales vos erga eum exhibere curetis quòd non solum eidem, sed etiam nobis esse possit acceptum; scientes quòd cum ei plenæ legationis officium commiserimus, sententias quas rite protulerit in rebelles, ratas haberi præcipimus & inviolabiliter observari. Datum Signiæ 11. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

GAVERIDO PRINCIPI

Achaie.

Licet olim Ecclesia Græca elongaverit se ab uberibus matris suæ, à capite membrum & pars à suo toto divertens, quia tamen per illius misericordiam qui venit drachmam quærere perditam, & errantem ovem in deserto mundi hujus propriis humeris reportavit ad caulam, ad devotionem sanctæ Romane Ecclesie, quæ instituta Domino mater est omnium & magistra, salubriter est reducta, sedes apostolica maternus affectus non exuens, ad reformationem ipsius tantò plus impendere nititur opem & operam efficacem quantò plus reformationis officio indiget post errorem. Sanè cum utilitas, non solum spiritualis, sed etiam temporalis exigeret Legatum à latere nostro in Græciam destinandum quem inter fratres nostros speciali diligimus caritate, videlicet venerabilem fratrem nostrum Pelagium Episcopum Albanensem, virum litteratum, providum, & honestum, nobis & fratribus nostris carum admodum & acceptum. Ipsum igitur magnum Ecclesie Dei membrum, immo personam nostram in ipso benignè recipias & honestè pertractes; cui nos vices nostras commisimus, ut juxta verbum propheticum evellat & destruat, ædificet & plantet quæ secundum Deum evellenda & destruenda, necnon ædificanda cognoverit & plantanda. Ipsius itaque salubribus monitis & mandatis reverenter intendas; de cujus circumspicione provida & providentia circumspicte plenam fiduciam obtinemus quoniam dirigente Domino gressus ejus, sic via regia curabit incedere quòd non declinabit ad dexteram vel sinistram. Datum Signiæ 11. Kalend.

*Epist. 126.
Super eodem.*

Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem modum scriptum est Principibus, Comitibus, Baronibus.

H. LANGRAVIO THORINGIÆ.

*Epist. 107.
Ei iustitiam
promittit.*

Illa te obtentu tuæ devotionis & fidei, quas in arduis sumus rebus experti, caritatis sinceritate diligimus ut non solum pro tuis, verum etiam pro aliorum negotiis preces tuas parati simus, quantum cum Deo & honestate possumus, exaudire, cum diligenter ad tuum aspiremus comodum & honorem. Sanè quod à Bambergensi Episcopo pro Ecclesiæ devotione pertulisse diceris gravamina & jacturas eò nobis amplius est molestum quò fervendo Ecclesiæ à viro ecclesiastico non gravamen sed præmium nosceris meruisse. Cùm ergo à venerabili fratre nostro Maguntinensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Legato, qui super absolutione ipsius Episcopi receperat scripta nostra, duxeris appellandum, & eodem appellationi tuæ humiliter deferente, negotium ad nostrum sit delatum examen, iustitiam tuam tibi auctore Deo diligenter curabimus conservare. Tu ergo termino tibi & Episcopo ipsi à præfato Archiepiscopo præfigendo talem ad nostram præsentiam dirigas responsalem qui causam tuam agat fideliter & prudenter. De cetero nobilitatem tuam monemus atque hortamur quatenus in nostra & apostolicæ sedis devotione firmus & stabilis perseveres; ut negotio quod magnanimiter inchoatum est, & maxima jam ex parte promotum, feliciter consummato, de toleratis laboribus manipulos reportare valeas expectatos. Datum Signiæ 11. Non. Septembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

C. DECANO SPIRENSI.

*Epist. 108.
Respondet ad
ejus consulta.*

Quòd juxta verbum Apostoli non videris altum sapere, sed timere, ac tuum cum Propheta cognoscere imperfectum, & tamen confisus de illo qui dans affluenter omnibus, & non impropersans, balbutientium linguas facit esse disertas, injunctum tibi exhortationis officium & suscepisti humiliter & sollicitè niteris adimplere, tuam nobis commendat prudentiam, & quòd sis laudabiliter in ipso negotio processurus, fiduciam tribuit pleniorum. Tuis ergo consultationibus benignius intellectis, de iis qui suscepto crucis signaculo proposuerunt contra hæreticos in Provinciam proficisci, necdum suam fuerunt

executi propositum, respondemus ut tales ad assumendum itineris Hierosolymitani laborem sedulo inducantur, cum illum majoris meriti esse constet; ad quod si forsitan induci nequiverint, votum prosequi compellantur emissum. De illis verò qui uxoribus reclamantibus volunt suscipere signum crucis, de quibus dubitas an propter hoc eorum debeat propositum impediri, sic duximus respondendum, quòd cum Rex cœlestis major sit Rege terreno, & constet quòd vocatos ad terreni Regis exercitum uxorum non impedit contradictio, liquet quòd ad summi Regis exercitum invitatos & ad illum proficisci volentes prædicta non debet occasio impedire; cum per hoc matrimoniale vinculum non solvatur, sed subtrahatur ad tempus cohabitatio conjugalis, quod in multis aliis casibus fieri frequenter oportet. Quid autem agendum sit de mulieribus & personis aliis quæ crucis signaculum susceperunt, & ad prosequendum votum non sunt idoneæ vel potentes, ex generalibus litteris conicitur manifestè, in quibus continetur expressum ut, regularibus personis exceptis, suscipiant quicumque voluerint signum crucis, ita quòd cum urgens necessitas aut utilitas evidens postularit, votum ipsum de mandato possit apostolico commutari aut redimi vel differri. Quia verò collegam tuum ab hac luce Dominus evocavit, Abbatem de Sconovua eidem juxta petitionem tuam duximus subrogandum, & ut fructuosior valeat existere labor vester, tam tibi quàm Abbati prædicto concedimus ut incendiariis & iis qui manus temerarias in Clericos aut alias personas ecclesiasticas injecerunt, volentibus suscipere signum crucis, satisfactione passis injuriam exhibita competenti, auctoritate nostra liberè absolutionis beneficium impendatis, nisi forsitan aliquorum excessus adeo graves existerent & enormes quòd meritò essent ad sedem apostolicam transmittendi. Datum Signiæ v. Idus Septembr. pontificatus nostri anno sextodecimo.

*DECANO ET CAPITULO
Spirensibus.*

Illis petrii desiderijs &c. usque complere. Accepimus sanè quòd Spirensis Ecclesia duo possidebat monasteria in Thuringia, quorum Abbatibus Spirensis Episcopus regalia porrigebat, & imperium abbatiam de Wizkenburch ad se in temporalibus pertinentem in Spirensi diocesi obtinebat, de quibus inter ipsum imperium &

*Epist. 109.
Approbat quòd
dam commutationem.*

& præfatam Spirensē Ecclesiam commutatio facta proponitur de communi & libera voluntate, quam carissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ Rex illustris in Romanum Imperatorem electus obnixè petit auctoritate apostolica confirmari. Ejus igitur precibus inclinati, commutationem ipsam, sicut sine pravitate providè facta est & ab utraque parte sponte recepta, & in ipsarum abbatiarum dispendium non redundat, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Signiæ VII. Idus Septembris, anno XV. I.

GREGORIO SANCTI THEODORI
Diacono Cardinali apostolicæ sedis Legato.

GRave gerimus & indignum quòd cum jam multòtiens mandaverimus per te Pandimitanæ Ecclesiæ in pastorem de persona idonea provideri, sicut accepimus, mandatum nostrum nondum extitit effectui mancipatum. Nolentes igitur ejusdem Ecclesiæ provisionem ulterius prorogari, si fortè nondum est illi de pastore provisum, venerabilem fratrem nostrum [Berardum] Barensem Archiepiscopum, visum, sicut experimento cognovimus, providum & honestum, ac nobis & carissimo in Christo filio nostro Frederico illustri Regi Siciliæ in Romanū Imperatorem electo devotum pariter & fidelem, eidē Ecclesiæ concedimus in pastorem, Capitulo ejusdem Ecclesiæ nostris dātes litteras in præceptis ut eidem tamquam pastori suo intendant humiliter & devotè. Ideoq; discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandāmus quatenus præceptum nostrum sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo facias effectui mancipari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compefcendo. Datum Signiæ IV. Idus Septemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

Scriptum est super hoc Capitulo Panormitano.

EPISCOPO RATISPONENSI.

GAudemus in Domino & in virtutis ejus potentia gloriamur quòd in commisso tibi negotio crucis Christi te laudabiliter diceris exercere ac bene divina cooperante gratia proficere in eodem, caritatem tuam monentes attentius & hortantes quatenus supernæ retributionis intuitu illud, calcatis pro Christi nomine cunctis difficultatibus, taliter exequaris ut cum il-

Tom. II.

lis qui euntes ibant & stebant mittentes semina sua exultationis manipulos valeas reportare. Quia verò propter diei malitiam evectionum numero, quem tibi taxavimus, contentus esse non potes, utpote qui cum eo longè à civitate tua per duo miliaria, sicut tuis nobis insinuasti litteris, procedere non auderes, nos remedium quod contra impedimentum hujusmodi tua providit discretio approbantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ubi personaliter negotium exequi nequiveris memoratum, auctoritate nostra, prout ipse cogitasti, committas viris honestis & providis vices tuas. Et quoniam de tuæ circumspectionis modesta fiduciam gerimus pleniorē, taxandi tam tibi quàm illis evectionum numerum quem secundum locorum & temporum qualitatem videris expedire liberam tibi concedimus facultatem, moderamine quod ipse providisti circa eos qui ministrabunt procuraciones, cum res ita videbitur postulare, servato, ut videlicet duarum vel trium aut etiam plurium parrochiarum populis in unum ad audiendum verbum Domini convocatis, eorum Prælati simul, ubi singuli non suffecerint, expensas bajulis verbi Dei exhibeant moderatas. Concedimus etiam ut incendiariis & iis qui manus temerarias in Clericos aut alias personas ecclesiasticas injecerunt, volentibus suscipere signum crucis, satisfactione injuriarum exhibita competenti, auctoritate nostra munus absolutionis impendas, nisi forsan aliquorum excessus adeo graves existerent & enormes quòd merito essent ad sedem apostolicam transmittendi. Ad hæc, omnes qui, te circa hujusmodi negotium occupato, possessiones aut alia Ecclesiæ tuæ bona temerè præsumperint invadere vel turbare, in quacunque fuerint diocesi constituti, tibi liceat appellatione remota per distractionem ecclesiasticam coercere. Taliter ergo in omnibus exhibere te studeas prudentem, sollicitum, & modestum quòd per hoc crescas & nomine apud homines & merito apud Deum, nosque fraternitatem tuam magis ac magis apostolica prosequamur gratia & favore. Datum Signiæ IV. Idus Septemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

ALBANENSI EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

CVM causam super postulatione de venerabili fratre nostro Heracliensi Archiepiscopo & electione de dilecto filio

IIiii

Epist. 112.
De electione
Patriarche
Constantinop.

Epist. 110.
Transfert Archiepiscopum Barensem ad Ecclesiam Panormitanam.

Epist. 111.
De numero evectionum.

*Vide supra epist.
91.*

Plebano sancti Pauli de Venetiis in Constantinopolitana Ecclesia celebratis dilecto filio magistro Maximo Notario nostro duxerimus committendam, & idem proficiscens usque Venetias in negotio pro parte processerit, quia tamen per Venetias Constantinopolim transitum habere non potuit, causam ipsam tuæ fraternitati, de qua plenè confidimus, duximus committendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus in eadem secundum formam comprehensam in litteris directis ad eundem magistrum appellatione remota procedas. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Signiæ x i v. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sexto-decimo.

*PRIORI ET CONVENTUI
Camaldulensibus.*

*Epist. 113.
De reforma-
tione monaste-
rij de Vanda-
gicia.
Vide supra epist.
16. & lib. 2.
hist. Camaldul.
pag. 182. & seq.*

CVM dudum ad correctionem & reformationem monasterij de Vangadicia laborantes proficere non possemus, nec hujusmodi Babylon, quam studio multo curavimus, ad sanitatem ullatenus perveniret, quin immo ejus computruissent adeo cicatrices ut earum factor etiam laicos ad naufragium provocaret, demum attendentes ferro debere vulnera refecari que fomentum non sentiant medicinam, venerabili fratri nostro Nicolao Reginensi Episcopo, tunc electo, & dilectis filiis Priori sancti Georgij & Ventura Subdiacono nostro Canonico Veronensi dedimus in mandatis ut tam E. quondam ejusdem loci Abbatem, qui à regimine ipsius nostra fuerat auctoritate amotus, quam etiam monachos universos per alia monasteria collocantes, virum aliquem religiosum, bonæ opinionis & vitæ, sollicitum in spiritualibus, & in temporalibus circumspexit, monasterio præficerent antedicto, qui secum viris prudentibus & religiosis assumptis monasterium ipsum spiritualiter & temporaliter reformaret. Qui mandatum apostolicum fideliter exequentes, dilectum filium S. domus vestræ de Verona Priorem, virum utique providum & honestum, ipsi monasterio præfecerunt, injungentes eidem ut ad minus duodecim viris idoneis de ordine vestro assumptis, ad ejusdem reformationem intenderet sollicitè ac prudenter; nobis nihilominus per suas litteras quod fecerant intimantes, ut eorum processus per approbationem nostram stabilitatem debitam fortiretur. Volentes igitur sic ejusdem monasterij reformationi ac statui providere quòd ex hoc juri apostolicæ

sedis, ad quam nullo medio pertinet, minime derogeretur, de fratribus nostrorum consilio ipsum Priorem concedentes dicto monasterio in Abbatem, liberam ejusdem monasterij correctionem & plenam tibi, fili Prior, & successoribus tuis duximus committendam; ita tamen quòd qui pro tempore fuerit electus ibidem, Romano Pontifici præsentetur, ab eo confirmationis & benedictionis gratiam recepturus; ad cujus amotionem, si quando propter excessus suos fuerit amovendus, inconsulto Romano Pontifice nullatenus procedatur. Datum Signiæ v i i. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem serè modum scriptum est Reginensi Episcopo, Priori sancti Georgij, & V. Subdiacono nostro Canonico Veronensi, verbis competenter mutatis, usque nullatenus procedatur. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus monachos qui adhuc in præfato monasterio commorantur in aliis monasteriis recipi facientes, in corporalem possessionem ipsius prædictum inducatis Abbatem, & ad reformationem ejusdem opportunum impendentes sibi consilium & favorem, faciatis ei de ipsius monasterij justitiis ab ejus fidelibus & subditis plenariè responderi; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quòd si non omnes &c. tu frater Episcopo &c. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum ut supra.

NOBILI VIRO COMITI

** Guidoni, spiritum consilij senioris. * Casertanensi*

CVM tuum in multis offenderis redemptorem, & traditam tibi potestatem ab ipso multotiens contra eum præsumperis exercere, deberes saltem in vitæ vespera constitutus tuæ delicta corrigere juventutis, & Domini faciem in confessione oris & satisfactione operis taliter prævenire ut in tremendi necessitate judicij ab ipso, qui reddet singulis secundum opera sua, posses indulgentiæ gratiam expectare. Tu verò, quod dolentes referimus, necdum à via mala cohibes pedes tuos, sed quasi propriæ salutis curam ac divini nominis timorem abjeceris & amorem, contempta Dei patientia, qua, quantum in ipsa est, ad poenitentiam te adducit, confusionem tibi thesaurizas & iram, religiosos viros, quorum patrocini-um tibi deberes beneficiis & obsequiis comparare, ut apud Dominum allegarent

*Epist. 114.
Vt à Camaldulensium injuriis abstinere.
Vide lib. 2. hist. Camaldul. pag. 182.*

precibus causam tuam, in tuae famae ac salutis dispendium affligendo. Ecce enim, sicut multorum relatione didicimus, fratres Camaldulenses, qui seculi vanitatibus abdicatis, mortificaverunt cum vitis & concupiscentiis membra sua, crucifigentes sibi mundum cum Apostolo & se mundo, multipliciter opprimens & affligens, nuper fecisti juxta ipsorum eremum quandam viam, per quam non solum armatos, sed etiam histriones cum mulierculis ire facis, cum accessus terminorum suorum mulieribus ab antiquo fuerit interdictus. Nuper quoque quosdam boves ipsorum eidem fecisti violenter auferri, nec eos, donec a quibusdam conversis eorum quandam quantitatem bladi recepisti pro illis, redere voluisti, his & aliis modis eorum quietem per te ac tuos adeo inquietans ut, nisi aliter provideatur eidem, sui ordinis instituta nequeant observare. Volentes igitur & eorum tranquillitati & tuae saluti pariter providere, nobilitatem tuam monemus, rogamus, & exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus brevitatem considerans vitae tuae, quae cum jam senilem perveneris ad aetatem, omne autem quod antiquatur & senescit prope interitum esse constet, proculdubio longa esse non potest, recogites in amaritudine annos tuos, & attendens quod ex universis quae habere videris sola tua opera te sequentur, quae si bona fuerint, ad aeterna gaudia te perducent, si vero mala, perpetuam te pertrahent ad gehennam, tui tandem incipias misereri, & satisfacere studens Domino de commissis, ab ecclesiasticorum virorum & specialiter dictorum Camaldulensium molestatione de cetero conquiescas; ne forte praecipuus subito die mortis, poenitentiae spatium queras, nec valeas invenire. Alioquin, cum pater filium quem diligit corrigat & castiget, nos specialiter ob salutem tuam, quam sollicitudine paterna zelamur, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Pisano & Episcopo Florentino & dilecto filio electo Aretino nostris damus litteras in mandatis ut tam super praedicta via quam alii te ab eorundem Camaldulensium vexatione cessare per censuram ecclesiasticam appellatione remota praevia ratione compellant. Datum Signae xii. Kal. Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Illis scriptum est super hoc, verbis compenter mutatis.

Tom. II.

EPISCOPO ET CAPITULO
Cardicenses.

Cum a nobis petitur quod justum est usque perducatur effectum. Sane obviata nobis ex parte vestra petitio continebat quod cum causam quae inter vos ex parte una & fratres domus Hierosolymitani hospitalis de Phitalea ex altera super castro Cardicensi, casualibus & rebus aliis vertebatur, venerabilibus fratribus nostris Thessalonicensi & Philippeni Archiepiscopi & Episcopo Sidoniensi duxerimus committendam, tandem mediante praefato Archiepiscopo Philippeni, cui vicem suam supradicti conjudices sui, qui negotio interesse non poterant, commiserunt, inter vos & praedictos Hospitalarios utriusque praestito juramento amicabile compositione intervenit, quam vos & pars altera per proprias litteras postulastis apostolico munimine roborari. Eapropter vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem ipsam, sicut sine pravitate providè facta est, & ab utraque parte sponte recepta, & juramento firmata, ut in litteris inde confectis supradicti Archiepiscopi Philippeni sigillo munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum praesentibus justissimis litteris annotari, plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & praesentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem litterarum ipsarum talis existit. GUILLELMVS Dei gratia Philippeni Archiepiscopus universis Christi fidelibus ad quos praesens scriptum advenerit salutem in vero salutari. Cum causam inter venerabilem fratrem nostrum Bartholomaeum Cardicensem Episcopum & fratres Hospitalis sancti Iohannis Hierosolymitani vertentem nobis & venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Thessalonicensi & Sidoniensi Episcopo Papa commississet, & cum ipsi tum valetudine corporis, tum negotiorum frequentia impediti, ad haec exequenda personaliter venire non possent, nobis mandarunt ut dictam causam effectui mandaremus. Quod cum facturi Armiro venissemus, de communi assensu & voluntate utraque pars nostro sicut iudicis delegati se dedit mandato, ut quicquid super controversia inter ipsos habita statueremus, ratum haberent & firmum. Recepta igitur ab utraque parte juratoria cautione nostro stare mandato, auditaque simul & diligentius veritate discussa, tam per idoneos & legitimos testes in pra-

Epist. 115. Confirmat quandam compositionem.

Vide lib. 11. epist. 151 lib. 11. epist. 101. 113. 110 & lib. 15. epist. 69. 71. 80.

IIiii ij

„ sentia nostra juratos quam etiam per pri-
 „ vilegium Constantini quondam cognati
 „ Alexij Imperatoris concessum Ecclesie
 „ Cardicensi perpendimus casalia de quibus
 „ questio erat ad eandem Ecclesiam perti-
 „ nere. Pro quo mandamus ut Ecclesia Car-
 „ dicensis teneat, habeat, & proprietatio
 „ jure possideat casalia septem cum suis per-
 „ tinentiis, scilicet Toliassiki, Iajadinami,
 „ Toalopocori, Olongos, Icanapiza, Icon-
 „ zobi, Stenes, duoque molendina integra,
 „ & tria inaedificata in loco qui dicitur Sup-
 „ pettusu, cum fructibus exinde duobus annis
 „ perceptis. Super ducentis marchis argen-
 „ ti olim in compromisso statuti & nomine
 „ pœnæ solvendis, necnon & expensis factis
 „ cum dictus Episcopus Romam accessit,
 „ quas Dominus Papa mandaverat nobis ut
 „ dicto Episcopo solvi faceremus, taliter du-
 „ ximus statuendum. Episcopus enim ante-
 „ fatus & Ecclesia Cardicensis percipiant,
 „ teneant, & habeant proventus fori Armi-
 „ ronensis per sex annos; ita tamen quod si
 „ dicti fratres Episcopo & Ecclesie per
 „ quemlibet annum solverint quatuor libras
 „ hyperperorum, dum idem Episcopus de-
 „ bet tenere proventus, sic quod simul &
 „ una vice solvant, pro residuis annis per-
 „ cipiant fructus fori præfati. Frumentum
 „ verò, vinum, hyperperi, & quicquid de
 „ bonis Ecclesie dictæ præsentis & præterito
 „ anno sæpediti fratres perceperunt, jube-
 „ mus præfato Episcopo reddi, sic tamen
 „ ut in præfentiarum restituant quinque ve-
 „ getes vini, quartam partem trigintra septem
 „ modiorum frumenti & dimidij, centum
 „ quinquaginta tres modiorum hordei, cice-
 „ rum quatuordecim, nucum quatuor, hinc
 „ ad Martium, tres alias residuas partes per
 „ totum mensem Augusti ad magnum mo-
 „ dium mensuratas exsolvant. Quia verò con-
 „ stitit nobis quod Hospitalarij habebant
 „ septem homines Ecclesie Cardicensis, sci-
 „ licet Papam Leonem, Iohannem Fot, La-
 „ viotissam & filium ejus, Parasque, Pifa-
 „ num, Erinium, Nileiforum, jubemus il-
 „ los à dictis fratribus Episcopo restitui. Præ-
 „ terea omnes abbatias & papates in reni-
 „ mento Hospitalis constitutas & existentes,
 „ dum tamen sint infra fines episcopatus
 „ Cardicensis, præcipimus reddi. Præsertim
 „ enim quandam abbatiam in Armiro quæ
 „ Valestinum dicitur, quam Dominus Papa
 „ eidem Episcopo duxit concedendam, man-
 „ damus Episcopum præfatum habere, &
 „ quicquid Dominus Papa ipsi adjudicavit
 „ Episcopo vel concessit, eidem duximus
 „ auctoritate qua fungimur confirmandum.

Litteras Domini Papæ nobis & conjudici-
 bus nostris transmissas, necnon & litteras
 imperiales domino Galterio Camerario de-
 legatas præcipimus sæpeditis fratribus red-
 di; ita ut ipsi fratres Dominum Papam & Im-
 peratorem precentur quod hanc pacem &
 compositionem custodiât, suarumque robo-
 re maniant litterarum. Idem etiam fratres
 omnes Barones regionis precabuntur quod
 hanc custodiant pacem, ut si qua partium
 hoc non observavit, contra eam existerent
 observanti parti faventes. Ut autem quod
 mandavimus majoris firmitatis robur assu-
 mat, magister Nicolaus tam pro Episcopo
 quam pro se, magister Gregorius Signi-
 nus & Iohannes Clericus Canonici Cardi-
 censes juraverunt tactis sacrosanctis evan-
 gelis hanc pacem, compositionem, con-
 ventionem, seu mandatum observare, &
 contra nullo tempore venire; & promisit
 Episcopus ab omnibus Canonicis Cardi-
 censibus hoc juramentum præstari. Quod
 similiter frater Stephanus Præceptor, fra-
 tres Petrus & Oddo juraverunt observare;
 & promisit idem Stephanus sacramentum
 istud à cunctis fratribus exhiberi. Nos ve-
 rò ad majorem hujus rei firmitatem haben-
 dam jubemus tam sigillo nostro quam si-
 gillo venerabilis fratris nostri Theſſaloni-
 censis Archiepiscopi, & hoc utriusque par-
 tis voluntate, præfens scriptum communi-
 ri. Omnia quidem prædicta jubemus esse
 rata, salva utrique parti agendi potestate,
 si qua sunt inter ipsos agenda, exceptis jis
 quæ pagina præfenti notantur. Nos Bar-
 tholomæus Cardicensis Episcopus unâ cum
 Capitulo ejusdem Ecclesie huic paci vel
 conventioni assentimus, ratamque & fir-
 mam semper habere promittimus; & præ-
 terea tam apostolicæ clementiæ quam im-
 peratoriæ supplicamus majestati ut hanc
 pacem custodire suarumque munimine lit-
 terarum roborare dignentur. Barones in-
 super eodem modo præcamur, scilicet Do-
 minos Conum Seneschallum, Gaufridum
 de Villa Arduini Mareſchalcum, Milonem
 de Brabant, & omnes alios Barones, quod
 hanc custodiant pacem, suoque roborent
 sigillo, & parti observanti hanc pacem fa-
 ventes contra non observantem existant.
 Nos frater Stephanus Præceptor domus
 de Phitalea & aliarum domorum Hospita-
 lis sancti Iohannis Hierosolymitani in Ro-
 mania, unâ cum fratribus nostris huic paci
 vel conventioni assentimus, ratamque &
 firmam semper habere promittimus; & præ-
 terea tam apostolicæ clementiæ quam im-
 peratoriæ supplicamus majestati quod

» hanc pacem custodire & suarum munimine
 » litterarum roborare dignentur. Barones in-
 » super eodem modo precamur, scilicet Do-
 » minos Conum Seneschalcum, Gaufridum
 » de Villa-Harduini Mareschalcum, Milo-
 » nem de Brabant, & omnes alios Barones,
 » quod hanc custodiant pacem, suoque ro-
 » borent sigillo, & parti observanti hanc
 » pacem faventes contra non observan-
 » tem existant. Datum & recitatum apud
 » Armiro in praesentia Domini Gualterij Ca-
 » merarij, Nicolai Rugulufu, Theobaldi,
 » Yvonis, Thomae, & multorum aliorum,
 » anno Domini millesimo ducentesimo xii.
 » anno xv. pontificatus Domini Innocentij
 » Papae I II. mense Decembri, die undeci-
 » ma.] Nulli ergo omnino hominum liceat
 hanc paginam nostrae confirmationis in-
 fringere vel ei ausu temerario contraire. Si
 quis autem &c. usque incursum. Datum
 Signia v. Kal. Octobr. pontificatus nostri
 anno sextodecimo.

EPISCOPO NARNIENSI.

Epist. 116.
Ejusdem serē
argumenti cū
epistola 94.

Cum excommunicatorum commu-
 sit aliis interdicta, ipsi officia publi-
 ca exercere non debent. Quocirca fraterni-
 tati tuae per apostolica scripta mandamus
 quatenus constitutiones & sententias Nar-
 niensium iudicum, quos sententia excom-
 municationis involvit, tam promulgatas
 quam promulgandas in posterum auctori-
 tate nostra decernas irritas & inanes. Pro-
 hibemus etiam ne quis extraneus in elusio-
 nem mandati nostri apud Narniam offi-
 cium iudicis exercere praesumat. Porro
 quia fraus & dolus cuiquam patrocinari
 non debet, constitutiones & sententias ta-
 lium inanes & irritas decerni mandamus.
 Tu denique, frater Episcopo, super te ipso
 &c. Datum Signia vi. Non. Octobris,
 pontificatus nostri anno decimosexto.

PATRIARCHAE GRADENSI.

Epist. 117.
Commendat
Marchionem
Estensem.
Vide Sigonium
lib. 16. de regna
Ital. ad an. 113.

Redebamus hactenus quod Paduani
 cives nobis & apostolicae sedi desiderarent
 reverentiam majorē impendere quam
 exhibere probentur, cum, sicut accepimus,
 dilectum filium nobilem virum Marchionem
 Estensem nobis & Ecclesiae Romanae devotum
 contra iustitiam vehementer impugnent,
 cuius pater & ipse pro Ecclesiae defensione
 se laboribus & periculis multis exponere
 minimē dubitarunt. Porro si Paduani
 praedicti aliquid contra praefatum
 Marchionem habebant, poterant saltem
 in hoc apostolicae sedi deferre quod illud
 in nostram notitiam deduxissent, ut

nos eis satisfieri faceremus, antequam con-
 tra eum, quem pro certo sciebant nos,
 quasi specialiter nostrum, carum & accep-
 tum habere, cum Ecilino & aliis excom-
 municatis procederent nobis penitus in-
 consultis & quasi omnino contemptis. Quo-
 circa fraternitati vestrae per apostolica
 scripta mandamus quatenus Paduanos eos-
 dem ut a memorati Marchionis impugna-
 tione desistant diligenter moneas & indu-
 cas, eis ex parte nostra firmiter repromit-
 tens quod nos ipsis faciemus satisfactio-
 nem impendi, cum nobis ostenderit se
 contra eum aliquam justam causam habe-
 re. Alioquin, ne Marchionem ipsum pro
 derelicto videamur habere, qui post Deum
 non habet alium ad quem pro iustitia con-
 sequenda in hac tempestate recurrat, tu
 cognita veritate Paduanos praedictos ab in-
 iusta ipsius impugnatione per censuram ec-
 clesiasticam appellatione remota compes-
 cas. Datum Signia vi. Non. Octob. pon-
 tificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO LYNDENSI
 apostolicae sedis Legato.

Quia circa minima & maxima fre-
 quenter humanus deficit intellectus,
 prudentis est querere ubi scrupulus dubi-
 tationis occurrit. Sane postulasti per se-
 dem apostolicam edoceri si Presbyteri suc-
 cessive * duas concubinas habentes, biga-
 mi censeantur, ut cum eis, tamquam cum
 irregularibus, quoad executionem sui offi-
 cij nequeas dispensare, & si Presbytero-
 rum filij sint indifferenter ad sacros ordines
 promovendi, & utrum sacerdotes Suethiae
 in publicis debeas tolerare conjugis, qui
 super hoc se asserunt cuiusdam summi Pon-
 tificis privilegio communitos. Ad qua sic
 duximus respondendum, quod cum sacer-
 dotes praedicti, sive uno sive diversis tem-
 poribus, plures habuerint concubinas, ir-
 regularitatem non incurerint bigamiae,
 cum eis, tamquam simplici fornicatione
 notatis, quoad executionem sacerdotalis
 officij poteris dispensare, si vivere curave-
 rint continenter. De Presbyterorum vero
 filiis tam ex decreto Urbani Papae secun-
 di quam ex Concilio colligitur Pictaven-
 si quod ad sacros non sunt ordines promo-
 vendi, nisi aut in coenobiis aut in canonica
 regulari religiose fuerint conversati. De
 Presbyteris autem Suethiae non possumus
 dare responsum, nisi viderimus privile-
 gium quod praetendunt. Quaevisisti prae-
 terea utrum in canonem incidant laici sen-
 tentiae promulgatae qui sacerdotes aut alios

Epist. 118.
Respondet ad
ejus consulta.
Cap. Quia cir-
ca. De bigamis.

* In quor. coll.
plures

Cap. Presbyte-
ror. Dist. 16.
Cap. Vt filij.
De filij Prude.

Cap. Quaevisi-
ti. De sent. ex-
com. in 4. coll. 11

clericos in manifesto furto comprehensos contrectaverint violententer, si citra violentiam nequeant comprehendi, & si clericus, quem vehementer praelumis esse falsarium, ad tuam praesentiam citatus legitime venire contemnens, citra excommunicationis sententiam ad iudicium per violentiam trahi possit. Ad haec taliter respondemus, quod in neutro casuum praedictorum sententia excommunicationis incurritur, dummodo mandatum interveniat Praelatorum quorum tales clerici sunt jurisdictioni subiecti; cum hoc non ipsi laici, sed illi potius quorum auctoritate id faciunt facere videantur, nec amplius laicorum violentia extendatur quam defensio seu rebellio exegerit clericorum. Sub-

Cap. Quia circa De praele.

sequenter etiam quaesivisti utrum monachi omnium sanctorum privilegium bonae memoriae E. praedecessoris tui super episcopalibus decimis retinendis indultum extendere valeant ad possessiones postmodum acquisitas & in possessiones postmodum acquisitas & in possessiones postmodum acquisitas & in possessiones postmodum acquisitas. Super quo tale damus tuae fraternitati responsum, quod si decimarum illarum remissio facta extitit secundum canonicas sanctiones, praedecessor tuus indefinitè decimas episcopales monasterio remittendo, cum nihil exceperit, & poterat exceperisse, ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia diverso jure censi, intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri. Sanè quia contingit interdum quod nullo accusatore publicè comparente qui matrimonium impetat jam contractum, ad te privata quorundam assertio defert consanguinitatis vel affinitatis impedimentum, an sub silentio praetere, an ad denominationem jumentalium, ut tuis verbis utamur, procedere debeas, quaesivisti. Ad hoc sic breviter respondemus, quod si personae graves, quibus fides sit merito adhibenda, tuae fraternitati denuntient quod ij qui matrimonio sunt juncti se propinquitate contingant, etiam si nullus manifestus appareat accusator, ex tuo procedere potes officio, ut veritate sollicitè inquisita, quod postulerit juris ordo decernas, maxime si ex tali copula scandalum sit subortum.

Cap. Quia circa De consanguin. & affina.

Porrò de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea quae ipsum quinto gradu consanguinitatis contingit, à sede apostolica obtinenda, falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet, cum tamen ante dispensationem obtentam unica filia, quam

habebat, viam fuerit unversae carnis ingressa, prout tua consultatio continebat, dissimulare poteris ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso. Datum Signae v. Non. Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI, PRIORI, ET
Custodi sancti Nicolai Rigensis dioecesis.

Cvm olim dilecti filij Magister & fratres militiae Christi de Livonia transmissa nobis conquisitione monstrassent quod venerabilis frater noster Episcopus & Praepositus Rigenses in insula quae Holmedicitur Ecclesiam construi non permitterent populo suae partis, nec ad eam praesentare plebanum, ac dictus Episcopus in civitate Rigensi Ecclesias, decimas, advocatiam, monetam, piscationes, & ipsius civitatis tertiam partem eos non sineret, prout ad ipsos pertinet, possidere, contra compositionem inter Episcopum & fratres praedictos nobis mediantibus initam veniendo, eidem Episcopo & Praeposito per apostolica scripta mandavimus ut suprascripta, juxta quod in authentico de praefata compositione confecto plenius continetur, possidere permitterent fratres ipsos liberè ac quietè, nullam eis de cetero super illis inferentes molestiam indebitam & gravamen, ac idem Episcopus in procurationibus quas ab ipsis & eorum Ecclesiis debet recipere annuatim sic se modè haberet quod non gravaret eosdem, cum adhuc illorum & Ecclesiarum ipsarum sint tenues facultates. Vobisque nihilominus dedimus in mandatis ut si memorati Episcopus & Praepositus mandatum apostolicum negligerent adimplere, vos eos à praedictorum fratrum super iis molestatione indebita per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescere curaretis. Sed miramur quod, sicut accepimus, cum Episcopus & Praepositus sepe dicti ab eorundem fratrum injuriis non revocaverint manus suas, eoque fortiùs persequantur eosdem quod difficiliùs possunt habere recursum ad sedem apostolicam tam remoti, vos mandatum nostrum exequi non curastis, ex absentia unius vestrum occasione dilationis assumpta, satis siquidem frivola & inani, cum in litteris pro eisdem fratribus ad vos missis contineretur expressè quod si non omnes iis exequendis interesse possentis, duo vestrum ea exequi procurarent, & sic fratres praedicti ob morae dispendium ad

Epist. 219. Ut causa filii commissa diligenter intendant. Vide lib. 21. epist. 141.

sedem apostolicam appellarunt. Nolentes igitur eorundem fratrum differri iustitiam, per iterata vobis scripta districtè præcipiendo mandamus quatenus in prædicto negotio secundum tenorem præcedentium litterarum omni occasione & appellatione cessantibus procedatis, memoratum Episcopum ad prædictæ compositionis observantiam per suspensionem pontificalis officij & etiam, si opus fuerit, excommunicationis sententiam compellentes. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Signiæ v. Idus Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ARCHIEPISCOPO, DECANO,
& Præposito Lundensibus.*

Cum eo faciente qui venit salvum facere quod perierat & Ecclesiam suam nova semper prole fecundat, Sackela & Hugenhusen de novo receperint verbum Dei, & per illius misericordiam qui veste nostræ humilitatis indutus, dignatus est peregrinari pro subditis, ut eos supernæ patriæ cives & æternæ beatitudinis faceret coheredes, Dei evangelium quasi semen cadens in terram bonam per partes illas sit longè latèque diffusum, ne huic novellæ plantationi diligentis agricolæ cura desit, nostro fuit apostolarum supplicatum ut & locis per episcopalis dignitatis insignia & populis per circumspecti Prælati sollicitudinem faceremus sine moræ dispendio provideri. Ne igitur gregi dominico desit cura pastoris, cum adhuc lupus rapax circummeat quærens quem devoret, paratus eò fortius ad rapinam quò recentius perdidit quod diù tenuerat occupatum, discretionij vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita & cognita veritate, si qualitas locorum poposcerit, ac facultates sufficient, & expedire videritis, episcopatum auctoritate nostra constituatis ibidem, & vocatis qui fuerint evocandi, per electionem canonicam faciatis loco & populo provideri de persona idonea in pastorem, & jura quæ debent ad Episcopum & Ecclesiam pertinere assignari eis integrè ac quietè. Quòd si non omnes &c. tu frater Archiepiscopo &c. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Signiæ v. Idus Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ABBATI, PRIORI, ET
Cellerario de Monte sancti Nicolai
Rigenfis diocesis.*

Cum pastores Ecclesiæ oves per devium infidelitatis errantes ad ovile dominicum, non solum prædicationis officio, sed etiam beneficiorum gratia, debeant invitare, grave gerimus & indignum quòd, sicut accepimus, venerabilis frater noster Rigenfis Episcopus quosdam neophytos, vix adhuc plenè in sanctæ fidei eruditione plantatos, in injuriam fratrum militia Christi exhereditat in Riga, & aliàs indebita molestatione fatigat. Vnde contingit quòd respicientes retro qui ad aratrum jam manum posuerant, Christi jugum abiciunt, relabentes in pristina gentilitatis errorem, cum in jam Christianos ea præsumat memoratus Episcopus quæ in gentiles nullatenus attentaret. Volentes igitur prædictos neophytos debita quiete gaudere, discretionij vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictum Episcopum ab ipsorum injuriis distinctione qua convenit sublato appellationis obstaculo compefcatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Signiæ v. Idus Octobris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*ABBATI DE GOTHLANDA,
& de Northlanda & de Sutherlanda
Præpositis Lundensibus diocesis.*

Quoniam nimis dispendiosum est & grave dilectis filiis fratribus militia Christi de Livonia, cum sint in remotis partibus constituti, pro singulis querelis apostolicam sedem adire, cum frequenter à multis tam clericis quàm laicis gravibus sint injuriis laceffiti, ad supplicationem eorum super hoc eis duximus providendum. Quocirca discretionij vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum à dictis fratribus fueritis requisiti, malefactores eorum in Bremensi provincia constitutos, ut eis ablata restituant, & de damnis & injuriis irrogatis satisfaciant competenter, vel in aliquos compromittant qui appellatione remota iustitia mediante procedant, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis diffugio compellatis. Quia verò venerabilis frater noster Rigenfis Episcopus eos, sicut accepimus, in multis opprimere consuevit, volumus ut cum vobis confiterit memoratum Episcopum malitiosè vexare fratres

*Epist. 122.
Vt protegant
neophytos.*

*Vide epist.
seq.*

*Epist. 122.
Dantur confer-
vatores fratri-
bus militia
Christi.*

*Vide supra
epist. 121.*

*Epist. 120.
De institutio-
ne novi episco-
patus in Livonia.
V. de infra epist.
124. 127. &
lib. 14. epist.
349.*

eosdem, eum ipsis in expensis legitimis condemnentis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Tu denique, fili Abbas, super te ipso &c. Datum Signiæ v. Idus Octob. pontificatus nostri anno xvi.

MAGISTRO ET FRATRIBVS militiæ Christi in Livonia constitutis.

Epist. 123. Confirmas eis possessiones.

Cum à nobis petitur &c. usque assensu, Saccala ac Hugenhulen Gutlandiæ adjacentes & omnia bona quæ obtinentis in Gutlandia, sicut ea omnia justè ac pacificè possidetis, salvo jure quod debet ad Episcopum & Ecclesiam pertinere, vobis & per vos ordini vestro auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Signiæ v. Idus Octob. pontificatus nostri anno decimosexto.

VNIVERSIS CHRISTI fidelibus per Saxoniam constitutis.

Epist. 124. Quòd subveniunt Episcopo Estiensi prædicanti fidem. Vide supra epist. 120. & infra epist. 125.

Quoniam juxta sententiam sapientis ab adolescentia prona est vita hominis ad peccandum & diversis inquinamentis obnoxia vitiorum, multa ei caritatis opera proponuntur, ut ibi multiplicentur remedia ubi morborum diversitas invalescit. Sanè ad vestram dudum credimus notitiam pervenisse quòd Dominus noster, qui neminem vult perire, sed omnes ad agnitionem pertingere veritatis, calciamentum suum in Livoniam miseratus extendit, ad partes illas novos Apostolos dirigendo, per quos populus, qui usque nunc ambulabat in tenebris, cerneret lucem magnam ortam ambulantis in medio umbræ mortis. Inter ceteros autem per quos in gentibus illis revelavit Dominus brachium sanctum suum, ut viderent salutem Domini Dei sui, venerabilis frater noster Estiensis Episcopus plurimum laborasse dinoscitur & divina cooperante gratia profecisse: qui quamquam sibi liceat eorum carnalia metere quibus spiritualia seminat, cum os bovis alligari non debeat triturantis, & Dominus iis qui annuntiant evangelium de evangelio vivere ordinavit, quia tamen, cum sit neophytorum Episcopus, hac uti metuit potestate, ne quòd offendiculum det evangelio Christi, eundem sine baculo atque pera portantem coram Regibus & gentibus nomen Dei universitati vestræ duximus propensius commendandum, caritatem vestram monentes & obsecrantes in Domino, atque in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ipsum

tamquam Iesu Christi Legatum recipiatis benignè ac sincera tractetis in Domino caritate, suam & coadjutorum ejus in evangelio ex abundantia vestra in hoc præsentis tempore suppletes inopiam, ut & illorum abundantia vestræ sit supplementum inopie in futuro. Datum Laterani 111. Kal. Novembr. pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO MONASTERIENSI.

Aut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, tibi esse audivimus & credimus inspiratum ut venerabili fratri nostro Estiensi Episcopo, qui, sicut servus fidelis & prudens, in Domini vinea fideliter operatur, cooperatore accedens, cum eo portare proposueris coram gentibus & Regibus nomen Dei & dare salutis scientiam plebi suæ. Nos igitur tuum pium propositum dignis in Domino laudibus commendantes, fraternitatem tuam monemus attentius & hortamur quatenus accensus zelo fidei Christianæ, ac sperans quòd qui affectum tibi dedit, adiciet & effectum, evangelistæ aggrediaris opus & officium confidenter, ut cum illis qui euntes ibant & flebant mittentes semina sua, exultationis manipulos valeas reportare. Ut autem prædicationis officium valeas liberius exercere, statuimus ut, te hujusmodi pietatis operi mancipato, Ecclesia & persona tua cum omnibus bonis suis sub apostolicæ sedis protectione consistant. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani 111. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem modum scriptum est Episcopo Verdensi. In eundem modum scriptum est Episcopo Paderburnensi.

ABBATIBVS, ARCHIDIACONIS, Decanis, Prioribus, & aliis Ecclesiarum Prelatis per Saxoniam constitutis.

Ad vestram jamdudum notitiam credimus pervenisse quòd Dominus noster, qui neminem vult perire, sed ut omnes ad agnitionem perveniant veritatis, ad partes Livoniæ calciamentum suum miseratus extendit, & nonnullos gentilitatis tenebris obvolutos, ab eis ostensa sibi luce magna, quæ ipse est, misericorditer liberavit. Cum autem venerabilis frater noster Estiensis Episcopus, qui prædicando in jamdictis partibus verbum Dei multum laboravit in evangelio & divina gratia cooperante profecit, animo indefesso desideret

Epist. 125. Recipitur sub protectione sedis apostolicæ. Vide supra epist. 124.

Epist. 126. Eis commendat Episcopum Estiensem. Vide supra epist. 124.

deret portare coram gentibus & Regibus verbum Dei, & ad messem, quæ multa est, sufficere operarij pauci non possint, universitatem vestram monemus in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus cum idem Episcopus aliquos de fratribus vestris ad hujusmodi ministerium utiles & idoneos à vobis duxerit exigendos, sibi duos aut saltem unum de vestris collegiis singuli concedatis, ut cooperantibus ipsis, currat velociter sermo ejus qui emittit eloquium suum terræ. Vos denique, filij Abbates, super vobis ipsis. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO ESTIENSI.

Commissi nobis officij sollicitudo deponscit ut iis quæ ad divini cultus ampliationem pertinere noscuntur favorem studeamus benivolam impartiri. Cum ergo venerabiles fratres nostri Padeburnensis, Verdenfis, Raskeburgensis, & Rigensis Episcopi te in Episcopum Estiensis provincie duxerint ordinandum, sicut ex literis accepimus eorundem, nos quod super hoc ab ipsis providè atque canonicè factum est ratum habentes & gratum, presentium tibi auctoritate concedimus ut in ea liberè officium exerceas pastorale. Datum Laterani 11. Kal. Novembr. pontificatus nostri anno sextodecimo.

DILECTIS FILIIS MILITIBVS Christi in Livonia.

Et si cunctis fidelibus cor unum in Domino & anima debeat esse una, specialiter tamen ij qui secularibus desideriis abnegatis in medio nationis habitant infidelis, putantes necessarium in carne manere solummodo propter fratres, servare debent spiritus unitatem, ut se tamquam Dei ministros irreprehensibiles omnibus exhibentes, ac lucentes sicut luminaria inter eos, ipsos ad æmulationem fidei valeant provocare. Noveritis autem ad nostram audientiam pervenisse quòd cum venerabiles fratres nostri Padeburnensis, Verdenfis, & Raskeburgensis Episcopi T. quondam montis sancti Nicolai Abbatem, qui calciatus pedes in præparationem evangelij pacis, infidelium multitudinem ad fidem Domino cooperante convertit, in Episcopum Estiensis provincie, quæ per Dei gratiam jam pro magna parte conversa est, auctoritate nostra duxerint ordinandum, vos eidem in evangelio laboranti non solum vestrum denegatis auxi-

lium, sed etiam impedimenta paratis, nisi vobis certam concedat in eadem provincia portionem, non tam solliciti propagare nomen fidei Christianæ quàm conjungere domum ad domum & agrum agro usque ad loci terminum copulare, quasi soli habitare in terræ medio debeatis. Præterea cum quosdam receperitis obsides ipsi Episcopo præsentandos, ipsos sibi præsentare postmodum renuistis, temporale lucrum ex eorum retentione captantes, qui lucra hujusmodi detrimenta deberetis credere propter Christum. Denique Christi evangelio præbere offendiculum non timetis, dummodo vestras possitis possessiones & redditus ampliare. Ne igitur qui Christi milites appellamini, militare probemini contra Christum, universitatem vestram monemus attentius & hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus attendentes quòd non est regnum Dei possessiones & villæ, sed pax atque justitia & gaudium in spiritu sancto, extincto prorsus cupiditatis ardore, præfato Episcopo & aliis bajulis verbi Dei pro viribus impendatis consilium & auxilium opportunum, ab eorum impedimento sic penitus abstinentes quòd de vobis ad aures nostras clamores hujusmodi de cetero non ascendant; ne, si secus duxeritis faciendum, concessis vobis à sede apostolica privilegiis, ex quibus assumere dicimini audaciam excedendi, vos reddatis indignos, & à gratia quam hæcenus vobis exhibere curavimus excidatis. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO ESTIENSI.

Cum in memoria hominum non existat quòd Estiensis provincia cuiquam fuerit metropolitico jure subiecta, presentium tibi auctoritate mandamus ne cuiquam tamquam Metropolitano respondeas absque mandato sedis apostolicæ specialis. Tu denique, frater Episcope, super te ipso &c. Datum Laterani 1 v. Non. Novemb. pontificatus nostri anno xvi.

IOHANNI ILLVSTRI Anglorum Regi.

Sicut in arca fœderis Domini cum tabulis testamenti virga continebatur & manna, sic in pectore summi Pontificis cum scientia legis divinæ rigor districtio- nis & favor dulcedinis continetur. Vnde semper hanc consuevit moderantiam observare ut verbera patris & ubera matris

KKKKK

Epist. 127.
Confirmat
ejus ordinatio-
nem.
Vide supra epist.
120.

Epist. 128
Eis commendat
eundem Episcopum.
Vide supra epist.
120. & seqq.

Epist. 129.
Eximitur à ju-
ridictione
Metropolitica-
ni.
Vide infra epist.
182.

Epist. 130.
Ejusdem argu-
menti cum
epistola 78.

habens, sic in rebelles & induratos severitatem exerceat quod benignitatem exhibeat erga humiles & correctos, ejus exemplo qui vinum superinfudit & oleum vulneribus sauciati. Gaudemus autem in Domino & in potentia virtutis ipsius quod adeo tibi nostra medicamina profecerunt ut tua per illa sanasse vulnera videamur, & qui medico fuisti molestus cum asperitatem medicaminis sentiebas, jam gratus existis ex quo percepisti gratiam sanitatis. Plane gratus, quia ut perfecte satisfaceres de commissis, te ipsum & tua Deo & Ecclesie obtulisti. Et ecce, qui te jam quasi dejecerat, subito te erexit, humiliando sublimem, & humilem sublimando: quin etiam adeo te firmavit, super illam petram stabilis pedes tuos de qua ipsa veritas inquit ad Petrum, *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam*, quod si non retraxeris pedes ab illa, nullum oportebit te casum aliquatenus formidare. Venientes igitur ad apostolicam sedem venerabilem fratrem nostrum Iohannem Norwicensem Episcopum, & dilectos filios H. Abbatem Belli loci & fratrem A. Martel, & nobiles viros H. de Bova & P. de Maulay nuntios tuos paterna benignitate suscepimus, & petitiones tuas per ipsos nobis prudenter expositas, quantum cum honestate potuimus, curavimus exaudire, firmum gerentes in vito propositum ea semper efficere quae ad tuum commodum & honorem debeant pervenire, cum pro certo speremus quod & tu in devotione ac obedientia sacrosanctae Romanae Ecclesiae matris tuae non solum persistere sed & proficere pura intentione studebis, quod utique tibi & spiritualiter & temporaliter ad magnum proficiet incrementum. Serenitatem itaque regiam rogamus attentius & monemus quatenus sanctam Ecclesiam sponsam Christi semper in regno tuo studeas honorare, faciens eam debita libertate gaudere, ut verè specialis Ecclesiae filius comproberis, quia tunc tibi regalis dignitas integra conservabitur cum ecclesiasticam libertatem integram conservabis, diligenter attendens quod Principes illi penè penitus defecerunt qui ecclesiasticam praesumpserunt infringere libertatem, ij verò semper de bono profecerunt in melius qui jura studuerunt ecclesiastica conservare. Illud autem tuae regali prudentiae consulimus ad cautelam, ut cum Archiepiscopis & Episcopis regni tui contentiosè non agas, maxime super negotiis spiritua-

libus & ecclesiastico jure, cum ad nos possis habere recursum, per quos multa poteris honestè perficere quae honestè non posses efficere per te ipsum; pro certo confidens quod nos petitiones & preces tuas, quantum honestas permiserit, intendimus efficaciter exaudire. Quid denique praedictis nuntiis responderimus super tua non excommunicanda persona neque tua interdicenda Capella nisi de mandato sedis apostolicae speciali, aliisque nonnullis de quibus cum eis studiosè contulimus, ipsi, tamquam viri providi & fideles, tuae poterunt excellentiae voce referre, quos merito suae probitatis & fidei tibi reddimus commendatos. Datum Laterani 11. Non. Novembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*IOHANNI ILLUSTRIS
Anglorum Regi, ejusque de sua uxore
liberis heredibus in perpetuum.*

REX Regum & Dominus dominantium Iesus Christus, Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, ita regnum & sacerdotium in Ecclesia stabilivit ut sacerdotale sit regnum & sacerdotium sit regale, sicut in epistola Petrus & Moyses in lege testantur, unum praeficiens universis, quem suum in terris vicarium ordinavit; ut sicut ei stetit omne genu caelestium, terrestrium, & etiam infernorum, ita illi omnes obediant & intendant, ut sit unum ovile & unus pastor. Hunc itaque Reges seculi propter Deum adeo venerantur ut non reputent se rite regnare nisi studeant ei devotè servire. Quod tu, fili carissime, prudenter attendens, illo misericorditer inspirante in cuius manus sunt corda Regum, & quò voluerit vertit illa, te ipsum & regna tua etiam temporaliter ei subicere decrevistis cui noveras spiritualiter esse subiecta; ut in unam vicarij Christi personam, quasi corpus & anima, regnum & sacerdotium uniantur ad magnum utriusque commodum & augmentum. Ille utique hoc dignatus est operari qui cum sit alpha & omega, finem retulit ad principium, & principium protraxit ad finem; ut illa provincia quae olim sacrosanctam Romanam Ecclesiam propriam in spiritualibus habuere magistram, nunc etiam in temporalibus dominam habeant specialem. Tu quippe, quem Deus ad hoc idoneum ministrum elegit, tamte quam etiam regna tua, Angliae videlicet & Hiberniae, cum omni jure ac pertinentiis suis devota & sponta-

*Epist. 131.
Ejusdem argu-
menti cum epi-
stola 79.*

nea voluntate ac communi consilio Baronum tuorum Deo & sanctis Apostolis eius Petro & Paulo sanctæque Romanæ Ecclesiæ nobisque ac successoribus nostris in jus & proprietatem sub annuo mille marcharum censu offerens concessisti, sicut in tuo continetur authentico scripto*, cujus de verbo ad verbum talis tenor existit.

IOHANNES Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Normaniæ & Aquitaniæ, Comes Andegaviæ, omnibus Christi fidei libus presentem chartam inspecturis salutem. Universitati vestre per hanc chartam nostram sigillo nostro munitam volumus esse notum quia cum Deum & matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus in multis &c. ut supra epist. 77. Nos autem oblationem & concessionem huiusmodi piæ ac providè factas gratas & ratas habentes, personam tuam & personas heredum tuorum cum prædictis regnis & pertinentiis eorundem & omnibus bonis aliis rationabiliter nunc possessis & in posterum possidendis sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, tibi & ipsis secundum præscriptam formam de communi consilio fratrum nostrorum supradicta regna concedentes in feudum & presentium privilegio confirmantes, ita quod quilibet heredum tuorum, cum regni coronam acceperit, feudum huiusmodi summo Pontifici & Romanæ Ecclesiæ publicè recognoscat, & eis fidelitatis exhibeat juramentum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis & confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c. usque incursum. Datum Laterani per manum Rainaldi Accolythi & Capellani Domini Innocentij III. Papæ .11. Non. Novembris, Indictione secunda, incarnationis dominicæ anno millesimo ducentesimo decimotertio, pontificatus verò eiusdem Domini Innocentij anno sextodecimo.

DUBLINENSIS ARCHIEPISCOPO, & Norwiciensi & Wintoniensi Episcopis, & nobilibus viris Guillelmo Saresberienfi, G. filio Petri Essexiæ, R. Boloniæ, R. Cestriæ, W. Vuaranniæ, W. Marescallo Pambrociæ, R. li Bigot Norfolkciæ, W. Arundelli, Guillelmo de Ferr. & Sacro Wintoniæ Comitibus, & R. filio Rogeri, W. Brigerte, R. de Ros, G. filio Raufredi, R. de Mortnomari, P. filio Heberti, & W. de Albiniaco.

IN forma concordie qua cum multa deliberatione providimus pro reformatione. Tom. II.

da pace inter carissimum in Christo filium nostrum Iohannem Anglorum Regem illustrem & Ecclesiam Anglicanam hoc inter cetera continetur expressum, quod idem Rex veram pacem & plenam securitatem præstabit venerabilibus viris Stephano Cantuariensi Archiepiscopo, Vvillielmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Egidio Herefordensi, Iocelino Bathoniensi, & Huberto Lincolnensi Episcopis, Priori quoque ac monachis Cantuariensibus, & Roberto filio Vvalteri, ac Eustachio de Vvesci, necnon ceteris clericis ac laicis hoc negotium contingentibus, præstando simul coram Legato vel delegato nostro publicè juramentum quod ipsos cum suis nec lædet nec lædi faciet vel permittet in personis vel rebus, eisque omnem indignationem dimittet, & in gratiam suam eosdem recipiet ac bona fide tenebit, quodque præfatos Archiepiscopum & Episcopos non impediet nec faciet aut permittet aliquatenus impediri quò minus ipsi liberè suum exequantur officium & plena suæ jurisdictionis auctoritate, prout debent, utantur, & super iis tam nobis quam ipsi Archiepiscopo & singulis Episcopis suas patentes litteras exhibebit, faciens ab Episcopis & Comitibus ac Baronibus suis, quot & quos præfati Archiepiscopus & Episcopi postulaverint, juramenta & eorum patentes litteras exhiberi quod ipsi bona fide studebunt ut hæc pax & securitas firmiter observetur, & si fortè, quod Deus avertat, idem Rex per se ipsum vel alios contravenerit, ipsi pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis mandatis apostolicis inhærebant, ac dictus Rex perpetuò custodiam vacantium Ecclesiarum amittat. Sanè intelleximus vos pro præscripta securitate ac pace jurasse vestrasque patentes litteras tradidisse. Vnde per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ad consummandam & conservandam formam ejusdem securitatis & pacis diligens studium impendatis & operam efficacem. Ne quis autem ex hujus vinculo cautionis occasione assumat contra præfatum Regem aliquam turbationis materiam suscitandi, cum per eam sic illis ad necessariam securitatem & pacem velimus esse provisum quod isti ad gravamen indebitum vel incommodum non redundet, presentium vobis auctoritate præcipimus quatenus si quid forsitan emerit quod contra præscriptam securitatem & pacem facere proponatur, non antè eujusquam instinctu adversus eundem Regem aliquatenus moveamini quàm con-

K K k k k ij

* To. v. Spicilegij Doctoriani 125. 57. a. addit. 105. aurea bulla munita

* In Spicilegio, aurea bulla munita

sulto Romano Pontifice ipsius recipiatis cum responso mandatum qui omnia consuevit æquo libramine moderari, cum hoc ipsum in prædicta forma contineatur expressum, quod vos pro Ecclesia contra violatores securitatis & pacis debetis mandatis apostolicis inhærere. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

NICOLAO TVSCVLANO
Episcopo apostolicæ sedis Legato.

*Epist. 313.
De absolutio-
ne Regis Angl.*

Cvm de carissimo in Christo filio nostro Iohanne illustri Anglorum Rege ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam ex ejus dono jure pertinet specialiter, oporteat nos curam & sollicitudinem gerere diligentem, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, postquam relaxatum fuerit interdictum, venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi Archiepiscopo S. R. E. Cardinali & coepiscopis ejus ex parte nostra districte præcipias quatenus omnes litteras, tam priores quam posteriores, impetratas à nobis contra eundem Regem si formam pacis non duceret admittendam, illasque præsertim quæ sic incipiunt, *Expectantes hactenus expectavimus*, per regnum Franciæ, Angliam, Scotiam, & Hiberniam ad Archiepiscopos & Episcopos, necnon Leodiensem & Trajectensem Pontifices destinandas, tibi sine diminutione aliqua repræsentent, easque protinus facias minutatim incidi vel igne comburi, ne contra eum ipsarum occasione quicquam sinistra valeat attentari; ipsos ad hoc, si necesse fuerit, districtione qua convenit compellendo. Datum Laterani 11. Kalen. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

E I D E M.

*Epist. 314.
De eadem re.*

Fraternitati tuæ præsentium auctoritate mandamus quatenus postquam interdictum Angliæ fuerit relaxatum, omnes conjurationes & factiones, si quæ occasione discordiæ inter regnum & sacerdotium factæ sunt, denunties auctoritate nostra irritas & inanes, cum causa cessante cessare debeat & effectus. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO ET
Episcopis & nobilibus viris Baronibus, Militibus, necnon & universis populis per Angliam & Walliam constitutis.

Cvm per ipsius gratiam qui discordantes parietes in se angulari lapide copulavit, vera pax & plena concordia sit inter regnum & sacerdotium in Anglia reformata, nos, qui tenemur curam & sollicitudinem gerere specialem de carissimo in Christo nostro Iohanne illustri Anglorum ac ejus regno, quod ad Romanam Ecclesiam per donum ipsius speciali jure noscitur pertinere, sibi & heredibus suis providere volentes, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus in fidelitate ipsius Regis ac heredum suorum prompto animo & corde sincero perseverare curetis, tales vos circa devotionem ipsius per omnia exhibentes quod tam à nobis quam ipso debeatis merito commendari, scientes pro certo quod nos ad ipsius commodum & honorem efficaciter aspiramus. Datum Laterani v. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem modum scriptum est Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, & ceteris Ecclesiarum Prelatis & nobilibus viris Principibus, Comitibus, Baronibus, & universis Militibus, & populis per Hiberniam constitutis.

In eundem modum Willelmo illustri Regi Scotiæ, & nobili viro Alexandro filio ejus.

ROBERTO TITVLI SANCTI
*Stephani in Cælio monte Presbytero
Cardinali apostolicæ sedis Legato.*

Cvm per ipsius gratiam &c. ut supra usque mandamus quatenus nobis in contultis in cismarinam terram ipsius non proferas aliquo modo sententiam interdicti. Datum Laterani v. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

NICOLAO TVSCVLANO
Episcopo apostolicæ sedis Legato.

Olim venerabilibus fratribus nostris Stephano Cantuariensi Archiepiscopo S. R. E. Cardinali, Willelmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, Ægidio Herefordensi, & Huberto Lincolnensi Episcopis apostolicis dedimus litteris in mandatis quatenus concessionem, pactionem, sive promissionem quas Clerici seu religiosi viri cujuscunque professionis vel ordinis Iohanni Regi Angliæ super ablati vel extortis post interdictum fecerunt quod minus ipsa restituantur ad plenum denuntiarent irritas &

*Epist. 315.
Super eodem.*

*Epist. 316.
Super eodem.*

*Epist. 317.
Super eodem.*

inanes, auctores etiam & procuratores illarum, nisi moniti satisfecerint, excommunicationis vinculo innodarent, si qui verò prædictorum noluerint ablata vel extorta repetere, detentores eorum nihilominus ipsa restituere compellerent in terrâ sanctâ subsidium juxta mandatum apostolicum reservanda. Cùm igitur ad subsidium terræ sanctæ totis affectibus aspiremus, volentes id per tuæ sollicitudinis studium effectui mancipari, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus ea quæ taliter fuerint reservanda facias apud domos Hospitalis & Templi accuratè deponi & fideliter custodiri, recipiens super ipsis depositis testimoniales litteras Magistrorum, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellens. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

E I D E M.

Cùm non possit Ecclesiis meliùs provideri quàm si eis præficiantur pastores idonei, qui non tam præesse cupiant quàm prodesse, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus quatenus episcopatus & abbatias Angliæ nunc vacantes facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari, quæ non solum vita & scientia sint præclaræ, verùm etiam Regi fideles & regno utiles, necnon ad consilium & auxilium efficaces, assensu regio requisito. Cùm ergo vacantium Ecclesiarum Capitulis nostris demus litteris in præceptis ut tuo consilio acquiescant, tu Deum habens præ oculis, consulas super hoc viros providos & honestos, qui plenè norint merita personarum, ne te cujusquam astutia circumveniri contingat. Si qui verò contradictores fuerint vel rebelles, tu eos per censuram ecclesiasticam appellatione remota compefcas. Datum Laterani 11. Kal. Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

Scriptum est super hoc vacantium Ecclesiarum Capitulis.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

Constitutis in nostra præsentia venerabili fratre nostro Alferio Archiepiscopo & dilecto filio Matthæo Canonico Surrentinis, dum idem M. accusationis concepto libello eundem Archiepiscopum deferret de crimine simoniæ, asserens nihi-

lominus eum crimini læsæ majestatis obnoxium, eò quòd, ut dicebat, eodem Archiepiscopo machinante Surrentina civitas à regia fidelitate recessit & reprobo juravit Othoni, ac ipsum Archiepiscopum excommunicatum celebrasse divina, cùm post talem machinationem, per quam machinatores hujusmodi latam à sede apostolica excommunicationis sententiam incurrerunt, divina præsumperit celebrare, Archiepiscopus, antequam describendi libellum fieri sibi copiam postulareret, in personam accusatoris quòd esset inimicus & conspirator excepit, allegans interdicendum ei aditum accusandi, cùm secundum instituta canonica inimici & conspiratores in nullus debeant accusationem admitti. Ad quod pars adversa respondit quòd cùm tanta sit læbes simoniacæ pravitatis ut servi adversus dominos & criminosi quilibet admittantur, & in prodendo crimine læsæ majestatis socius etiam in ita factionis non solum auditur, quin immo præmio & honore donatur, super præmissis exceptiones hujusmodi accusationem elidere non valebant, præsertim cùm publicæ utilitatis inter sit ne crimina remaneant impunita. Fuit autem ad hæc ex adverso responsum quòd cùm in decreto Anacleti Papæ caveatur expressè accusatores esse non posse qui ante hesternum diem aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant vel læsi ulcisci, & inoffensus accusatorum quaratur affectus, & non suspectus, ac constitutio Callisti Papæ generaliter interdicat conspirationem in alicujus accusationem admitti, nec in aliquo canone sit expressum quòd inimicus ac conspirator in exceptis criminibus audiatur, ne quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosis adventionibus attentetur, circa præmissa prohibitioni standum est generali, præsertim secundum æquitatem canonicam, quæ viam non debet malignitibus aperire. Inter hæc autem de causis inimicitiarum & conspirationis Archiepiscopus interrogatus respondit quòd memoratus M. ipsi Archiepiscopo & cùm in Archidiaconum & cùm in Archiepiscopum fuit assumptus se opposuit adversarium manifestum. Præterea cùm quidam Neapolitanus fuisset in mortem fratris Archiepiscopi machinatus, & per amicos ipsius eiceretur de propria civitate, quidam magnates quos dictus Neapolitanus consanguinitatis linea contingebat ejectionem illius ad injuriam reputantes, eundem inducere Matthæum ut cum quibusdam aliis

Cap. Tanta. & ca. Licet Heli. De simonia.

39. c. Accusatoris.

Callistus I. epist. 2. cap. 1.

Epist. 118. Super eodem. Videtur at. Paris. ad an. 1213 ubi hæc epistola refertur.

Epist. 119. De accusatione adversus Archiepiscopum Surrentinum. Cap. Constitutio. De testib.

in damnationem ipsius Archiepiscopi conjuraret. Porro priorem causam non duximus admittendam, maximè cum reconciliatio fuerit subsequuta, prout ex narratione ipsius Archiepiscopi notabatur. Super alia verò quam inficiabatur M. fuit pro ipsius parte propositum quòd non est interdicta subiectis omnis conjuratio in prælato: quia cum secundum decretum Gelasij Papæ quisquam clericorum considerare non debeat offensæ apostolicæ se immunem, si in iis quæ sequenda salubriter apostolica de promptis auctoritas Episcopum viderit excedentem, & non protinus ad aures Romani Pontificis deferre curaverit, in pestilentem prælato non immeritò possunt conjurare subiecti, exemplo quadraginta Episcoporum Illyrici ac Græciæ, qui per professionem in scriptis factam convenientes in unum, à Timotheo, qui per meritum Imperatoris Anastasij fuerat in Constantinopolitanum assumptus Episcopum, discesserunt. Verùm asserente Archiepiscopo ex fomite malignitatis in eum conjurasse Matthæum & hoc se legitime probaturum, ad ultimum consentientibus partibus sic duximus providendum, ut Archiepiscopus porrectum libellum accipiens, super objectis criminibus responderet, reservata sibi facultate probandi quòd idem M. ex malignitate conjuravit in ipsum. Libelli verò conceptio talis erat. **IN NOMINE Domini. Amen.** Anno Domini millesimo cccxiii. pontificatus Domini Innocentij III. summi Pontificis anno sextodecimo, mense Octobris, septimo Idus ejusdem. Apud vos, Domine Innocenti Dei gratia summe Pontifex, ego Matthæus Canonicus Surrentinus defero Dominum Alferium Surrentinum Archiepiscopum lege canonica reum de simonia, quia dico ipsum promississe archidiaconatum Surrentinum Iohanni Ciroleon olim Canonico Surrentino ut consentiret electioni suæ in civitate Surrenti, in camera, juxta triclinium episcopij, tempore Domini Celestini tertij summi Pontificis, mense Januarij. Item defero eum reum de crimine læsæ majestatis, quia civitas Surrentina recedendo à fidelitate regia, juravit Othoni, ipso hoc procurante, tempore Domini Innocentij tertij summi Pontificis in civitate Surrenti, in palatio suo, mense Maij. Et defero eum postmodum multotiens celebrasse divina in Ecclesia Surrentina, cum per sententiam vestram credam eum ob hoc excommunicationis vinculum incurrisse. Ego dictus M. profiteor me hunc li-

bellum inscriptionis dedisse. Oblato tandem libello, pars Archiepiscopi allegavit quòd erat minus legitime in quadam sui parte conceptus, eò quòd non continebatur in ipso quo anno fuerint crimina objecta commissa. Cum enim libelli conceptio continere debeat mensum & Consules sub quibus crimen dicitur fuisse commissum, & antiquitas Consules constituerentur annales, videtur quòd admissi criminis annus exprimi debeat in libello. Frustra etiam mensis juberetur apponi, si anni ejus est mensis non haberetur aliqua certitudo. Ad quòd pars accusatoris respondit quòd cum in forma concipiendi libellum de anno non invenitur expressum, sicut nec dies, ita nec annus admissi criminis debet apponi, ne subornationi testimonium occasio præbeatur. Nec propter hoc quòd in foro civili debent exprimi Consules, licet Consules essent antiquitas annui, sequitur quòd certus annus sit exprimendus, cum idem Consul diversis vicibus & pluribus annis gerere potuisset officium consulatus, unde per expressionem nominis ejus de certo anno constare non posset. Et cum in denominatione mensis non constet ejus anni mensis existat, non ita per expressionem mensis, sicut & anni, ad subornandum testes occasio posset assumi. His autem & aliis hinc inde proferitis, cum ad ultimum accusator expresserit Archiepiscopum eo anno commississe simoniæ crimen objectum quo fuit archiepiscopatum adeptus, promittendo archidiaconatum Ecclesiæ Surrentinæ I. Ciroleon quondam Canonico Surrentino si consentiret in ipsum, ac de tempore quo prædicta civitas juravit Othoni satis manifestè constaret, ad contestationem litis, inficiante Archiepiscopo crimina sibi opposita, est processum. Confessus est tamen quòd postquam civitas juravit Othoni, multotiens celebravit. Productis autem ex parte Archiepiscopi quibusdam testibus ad probandam exceptionem objectam cum hujusmodi protestatione M. scilicet quòd post publicationem depositionum illorum, si vellent, posset obicere in personas, quia illis Archiepiscopus contentus esse volebat, depositiones ipsorum minimè publicantes, receptionem testimonium tam super principali quam super exceptione prædicta de consensu partium fraternitati tuæ duximus committendam, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus testes quos utraque pars duxerit producendos diligenter examines, & eorum dicta conscripta fideliter

2. q. 7. cap.
Dyapropier.

26. q. 7. c. Sane
Thesaloni-
cens.

ad nos sub tuo conclusa sigillo transmittas, præfigens partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent. Ceterum quoniam à principio protestatus est præfatus M. nobilem virum Simonem de Surrento Germanum Archiepiscopi memorati & quosdam alios ipsius Archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam præstitisse quò minùs probationis copiam in nostra præsentia secum habuerit, eùm quosdam induxerint ad jurandum ne adversùs Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis ac terroribus à perhibendo testimonio nitantur arcerere, nòs ex officio nostro super hoc providere volentes, mandamus ut generalem feras excommunicationis sententiam in omnes qui aliquod impedimentum ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis. Illos autem quos, sicut dictum est, jurasse constiterit quòd contra Archiepiscopum nihil dicerent denunties juramentò hujusmodi non teneri quò minùs valeant in hac causa perhibere testimonium veritati. Si quis autem de consanguineis Archiepiscopi aliquos de testibus præsumpserit impedire, quia verisimile non videtur ut eo invito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo societatis occultæ, eò quòd, si voluerit, poterit prohibere, eùm secundùm legitimas sanctiones ostendat se iniquam litem fovere, ac experiri debeat iudicis auctoritatem elusam qui defensionis copiam subtrahit adversario, eundem Archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, & facias sublato appellationis obstaculo manere suspensum donec illum fecerit à tali præsumptione cessare. Tu denique frater Archiepiscopo &c. Datum Laterani v 11. Idus Novembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

EPISCOPO TAVRINENSI.

Venerabilis frater noster Aquensis Episcopus nobis per litteras suas humiliter supplicavit ut eundem senectute confectum à sollicitudine pontificalis officij absolvere dignaremur. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus cessionem ipsius recipias vice nostra, ipsum, si à cedendi proposito fortè destiterit, ad id per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellendo. Ejus autem cessione recepta, relaxes suspensionis sententiam quam dilecti filij Abbas sancti Stephani Bononiensis & magister Gra. in eum auctoritate nostra protulisse noscuntur, ac sibi de proventibus

Aquensis Ecclesiæ juxta facultates ipsius & necessitatem personæ provisionem congruam facias assignari, injungens Capitulo ejusdem Ecclesiæ ut personam idoneam sibi per canonicam electionem præficiant in pastorem, non obstante privilegio Alexandrinis ab apostolica sede concessio, eùm eodem reddiderint se indignos. Tu denique frater Episcopo &c. Datum Laterani 11. Idus Noembris, anno decimo sexto.

CAPITULO MEDIOLANENSI.

Receptis litteris nostris, quibus vobis dedimus in mandatis ut causam electionum & postulationis in vestra celebratarum Ecclesia, quam dudum ad petitionem vestram duximus committendam, eorum iudicibus quibus illam commisimus usque ad festum sanctæ crucis proximò præteritum finaliter prosequi studeretis, alioquin ex tunc procuratores idoneos ad nostram curaretis præsentiam destinare, pastorem quem Domino inspirante vobis & eidem providerimus Ecclesiæ recepturos, nuper dilectos filios Alkerium Subdiaconum nostrum, Stephanum Balbum, & Vvillumum concanonicos vestros ad sedem apostolicam cum vestris litteris destinastis, cum multimoda gratiarum actione, mandatum nostrum humiliter admitturos, suppliciter postulantes ut quem mallems de gremio Ecclesiæ vestræ vobis dignaremur concedere in pastorem. Nos autem super hoc deliberatione habita diligenti, suspicionis & dissensionis materiam vitare volentes, dilectum filium Henricum Cimiarcham Ecclesiæ vestræ, virum providum & honestum, in pastorem vobis duximus concedendum, per apostolica scripta mandantes quatenus ei tamquam pastori vestro reverentiam & obedientiam impendatis debitam ac devotam. Datum Laterani v 11. Idus Novembris, anno xvi.

PRIORI ET CONVENTUI Farfensibus.

Quàm graviter & enormiter propter intrinsecam & extrinsecam pestem in spiritualibus & temporalibus à longo jam tempore Farfense monasterium sit collapsum manifesta demonstrant indicia & certa comprobant argumenta. Nos autem, quibus divinitus omnium Ecclesiarum est sollicitudo commissa, frequenter ad ejus curationem intendimus, sed propter lethalem plagam cordis & capitis, quæ quasi à planta pedis usque ad verticem corpus infecit, nondum illam potuimus ex

Vide lib. 15. epist. 189.

Epist. 147. Datus Archiepiscopo. Vide lib. 15. epist. 112.

Epist. 142. De electione Abbatis.

Epist. 140. Ut recipias cessionem Episcopi Aquensis

toto curare, ut dicere valeamus: *Curavi-
mus Babylonem, & non est sanata.* Nunc ve-
rò tempus advenit ut si ei caput præficia-
tur idoneum, totum corpus valeat à lan-
gore curari. Verùm mirari cogimur &
moveri quòd nobis irrequisitis penitùs &
contemptis, qui Deo teste ad reformatio-
nem ipsius monasterij pura semper inten-
tione processimus, vos ad electionem Ab-
batis de Præposito faciendam præprope-
rè processistis, qui, ut de ceteris tacea-
mus, in tantæ præsumptionis & ambitio-
nis arrogantiam est elatus ut antè quàm
confirmatio postularetur à nobis, quin
etiam priùs quàm quicquam nobis de ip-
sius fuisset electione relatum, præsump-
serit monachorum obedientias & laicorum
fidelitates recipere, in choro, in Capitulo,
in refectorio, & in camera locum Abba-
tis usurpans, recipiendo munitiones & ca-
stra, seque Farfensem electum non solum
gerere sed & scribere non expavit, sicut
per juramenta constitit monachorum, quo-
rum nonnulli super pravitate simoniaca re-
quisiti, tam de auditu quàm etiam de cre-
dulitate testimonium perhibuere jurati.
Nos igitur ecclesiasticæ puritatis zelo suc-
censi, quod tam improbè factum est irri-
tantes, universos ab obedientia & fidelita-
te illi præstita decernimus auctoritate apo-
stolica penitùs absolutos, districtè præci-
pientes eidem ut, si periculum vult ordinis
evitare, de ipsa electione se nullatenus in-
tromittat, sed incontinenti universa resig-
net quæ tali occasione recepit, ac deinde
vocatis omnibus ad quos spectat electio,
Deum habentes præ oculis, talem perso-
nam, sive de ipso monasterio sive de alio
vobis eligatis regulariter in Abbatem cui
nihil obsistat de canonicis institutis. Nos
enim ex parte Dei omnipotentis patris &
filij & spiritus sancti, auctoritate quoque
beatorum Apostolorum Petri & Pauli ac
nostra, excommunicamus & anatematiza-
mus omnes & singulos qui contra cons-
cientiam suam quemquam nominare vel
eligere præsumperint in Abbatem, maxi-
mè pro quo sciant aut credant donatio-
nem sive promissionem factam esse aut
etiam faciendam; & si aliquo tempore de
tali fuerint reatu detecti, sciant se ab ipso
monasterio perpetuò removendos. Has
denique litteras districtè præcipimus co-
ram clero & populo publicè legi & dili-
genter exponi, ne valeant exulari si qui
fortè præsumperint mandatis apostolicis
obviare. Datum Laterani xv. Kal. De-
cemb. pontificatus nostri anno xvi.

G. FERRARIENSI PRÆPOSITO.

DE tua confisi prudentia & potentia,
post obitum bonæ memoriæ Ferra-
riensis Episcopi curam & administratio-
nem massæ Ficaroli tibi duximus commit-
tendam, mandantes ut redditus tam ipsius
massæ quàm civitatis Ferrariensis, quos
Romana Ecclesia percipere consuevit, no-
mine nostro colligeres & fideliter confer-
vares. Verùm, sicut ex tuis accepimus lit-
teris, ad te non pervenit illud mandatum.
Vnde credimus ipsum non sine malitia fuis-
se suppressum. De illis autem redditibus ad
Ecclesiam Romanam spectantibus quos
quidam Ferrarienses, sicut intelleximus, ex
concessione claræ memoriæ Marchionis
Estensis percipiunt, scire te volumus con-
cessiones hujusmodi non esse factas de no-
stræ arbitrio voluntatis. Vnde nos ipsas
decernimus, & tu de mandato nostro de-
nunties irritas & inanes. Tu igitur reddi-
tus ipsos & alios ad Romanam Ecclesiam
pertinentes tam in Ferraria quàm in massa
prædicta nomine nostro recolligas & stu-
deas conservare. Quæ verò malè alienata
vel concessa repereris, auctoritate sedis
apostolicæ revoces; contradictores, si qui
fuerint, vel rebelles per censuram eccle-
siasticam appellatione postposita compes-
cendo. Quicquid autem super his feceris,
nobis rescribere non postonas. Datum
Laterani xi. Kal. Decemb. pontificatus
nostri anno sextodecimo.

ABBATI SANCTI PETRI
Altisiodorensis, Decano Trecenti, &
Sacristæ Altisiodorensi.

Significavit nobis venerabilis frater no-
ster Archiepiscopus Senonensis quòd
cùm dilectus filius Abbas sancti Petri Vivi
olim bona quondam Menardi defuncti,
hominis Ecclesiæ suæ, tamquam res pro-
prias & sibi debitas accepisset, & ipsas ad
mandatum Majoris & parium Senonen-
sium reddere vel recedere non curasset,
ipsi homines Ecclesiæ jamdictæ auctorita-
te propria capere præsumperunt, & licèt
postmodum ad mandatum dilecti filij P.
officialis præfati Archiepiscopi restituerint
viros illos, quia tamen post hæc dicti cives
admoniti sæpius recusarunt Abbati prædi-
cto injuriam de captione suorum hominum
emendare, prout idem officialis per sen-
tentiam diffinivit, excommunicavit officia-
lis eosdem. Propter quod ipsi plusquam
duodecim homines Ecclesiæ sancti Petri
capere iterum præsumperunt, ipsos Seno-
nis

Epist. 144.
Constituitur
rector massæ
Ficaroli.
Vide supra epist.
101.

Epist. 144.
Vt cives Seno-
nensis satisfaci-
ant Ecclesiæ.

nis in carcerem detrudentes; quos quia pluries requisiti reddere vel recedere noluerunt, denuo dictus officialis eos excommunicationis pœnæ subiecit, & civitatem Senonensem, in qua tenebantur in carcere religati homines Ecclesiæ memoratæ, supposuit interdicto. Consequenter verò dicti cives propter suam contumaciam manifestam, quia respondere in Senonensi curia contempserunt, occasionem frivolam prærendendo, & quia noluerunt securos reddere homines Ecclesiæ sancti Petri, sicut per officialis præfati sententiam fuerat definitum, necnon & quia reddere noluerunt res cujusdam femine ipsius Ecclesiæ quas ceperant, iteratò per dictum officialem insuper triplici excommunicationis laqueo sunt astricti, sicque tam gravi pœnæ quinque subici meruerunt. Postmodum autem ad partes illas accedens dilectus filius Robertus tituli sancti Stephani in Cœlio monte Presbyter Cardinalis apostolicæ sedis Legatus, & coram se utramque partem faciens præfati, præscriptis Majori & paribus, recepto prius ab ipsis corporaliter juramento quòd mandatis ejus in omnibus & per omnia obedirèt, beneficium absolutionis impendit, præcipiens eis firmiter in virtute præfati juramenti quòd Ecclesiæ prædictæ captos homines liberarent & emendas tribuerent, ac insuper de solvendis excommunicationum emendis necnon & de restituendis integrè universis quæ restituenda forent, fidejussores idoneos exhiberent, sicut præfata nobis ipsius Legati litteræ continebant. Ipsi verò, licèt homines liberarint, spreta tamen postmodum in suarum periculum animarum religione præfati juramenti, mandatum ipsius Cardinalis implere de faciendis emendis & fidejussionibus exhibendis penitus contempserunt, sicut per litteras executorum præfati Legati nobis constitit manifestè. Cùm igitur Cardinalis prædictus in negotio crucis dominicæ promovendo multipliciter occupatus, decisioni hujus causæ non valeat absque dispendio interesse, nec velimus tantam contumaciam totque injurias, quæ asseruntur Christi Ecclesiæ irrogatæ, sordis auribus pertransire, volentes etiam dictorum Majoris & civium spirituali periculo præcavere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus nisi dicti Major & pares emendas fecerint, & de solvendis emendis & restituendis integrè universis quæ propter hæc restituere tenebuntur, fidejussores idoneos dederint Archiepisco-

Tom. II.

po memorato, prout eis dictus Cardinalis præcepit sub debito præfati juramenti, vos ipsos auctoritate nostra in priores excommunicationum sententias appellatione postposita reducatis, facientes easdem cum interdicti sententia usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari. Si verò præscripti Major & pares prædicta fecerint universa, sicut superius est expressum, audiatis quæ partes hinc inde contra superscriptas sententias vel pro ipsis duxerint proponenda. Et si forsan infra certum tempus quod eis duxeritis præfigendum legitimè vobis constiterit injustè fuisse latas sententias antedictas, ipsos cives ac fidejussores eorum ab emendis penitus absolvatis, & faciatis ei congruè satisfieri de injuriis irrogatis. Alioquin tam ipsos quam fidejussores eorum ad satisfaciendum plenariè de injuriis & emendis & restituendum omnia quæ propter hoc restituere tenebuntur per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Tu denique, fili Abbas &c. Datum Laterani Idibus Novemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

DE CLAROMARISCO ET de Longovillari Abbatibus, & Decano Christianitatis de Moserolo, Mortenensis & Ambianensis diocesisum.

Dilectus filius Abbas sancti Iudoci proposuit coram nobis quòd cùm olim propter alleviationem oneris debitorum quibus ejus monasterium premebatur, & deprimendam quorundam contumaciam monachorum, apostolicæ sedis auxilium implorasset, ad petitionem ipsius vobis dedimus in mandatis ut ad dictum monasterium personaliter accedentes, ei vice nostra vilitationis impenderetis officium, corrigendo & reformando in ipso quæ inveniretis correctionis & reformationis officio indigere. Vos autem hujus auctoritate mandati quædam pro parte in ipso monasterio correxistis, jurisdictione vobis in aliis reservata, ut certo tempore rediretis ad statum ipsius monasterij plenariè reformandum. Interim autem per nuntium venerabilis fratris nostri Ambianensis Episcopi ad Abbatem & Priorem de Gardo diocesana sibi lege subjectos & Atrebatensem Præpositum quondam suum concanonicum & speciali sibi familiaritate conjunctum à sede apostolica quibusdam generalibus litteris impetratis super inquisitione facienda in monasteriis per Ambianensem diocesim

Epist. 145. De reformatione monasteriorum S. Iudoci. Vide lib. 13. Epist. 173.

LLIII

constitutis, iidem occasione litterarū ipsarum in memorato monasterio sancti Iudoci volebant correctionis officium exercere. Verū cū Abbas & conventus ad eorum citati præsentiā rescripti apostolici copiā sibi fieri, ut ex ipsius tenore constaret si tales inquisitores haberent aliquid jurisdictionis in ipsis, & dari sibi ad deliberandum inducias postularent, nec obtinere valerent, ad sedem apostolicam appellarunt; sed illi, appellatione contempta, in eundem Abbatem suspensionis, sicut audivit, sententiam promulgarunt, aliās in ipsius & quorundam aliorum de monasterio præjudicium perperam procedentes. Vnde petebat à nobis Abbas prædictus eorundem processum irritum nuntiari. Auditis igitur iis & aliis propositis coram nobis tam per Abbatem eundem quā per magistrum P. nuntium Episcopi memorati, qui tamen nuntius de iis quæ proposuit non potuit facere nobis fidem, quia generale mandatum non derogat speciali, præsertim cū in eo de speciali mentio non habetur, prædicti Abbatis de Gardo & collegarum ejus processum decrevimus irritum & inanem. Verū ne sæpeditum monasterium tali prætextu plenariæ correctionis officio defraudetur, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus cū interfuit Episcopi ne in sua diocesi monasteria remaneant incorrecta, prædicto Ambianensi vocato, ut per se vel per nuntium, si velit, interfuit, non ut impediatur, sed ut in præsentia vestra proponat si quid viderit corrigendum, ad ipsum monasterium personaliter accedatis, eidem secundū tenorem præcedentium litterarum plenæ visitationis officium impensuri. Vos denique, filij Abbates, super vobis ipsis &c. Datum Laterani xviii. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*WILLELMO ABBATI
Gemblacensis monasterij, ejusque fratribus
tam presentibus quā futuris religiosam
vitam professis in perpetuum.*

*Epist. 146.
De confirmatione privilegiorum.*

Religiosis desideriis dignum est fidem præbere consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Ea propter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Innocentij, Eugenij, & Celestini Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes, præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus &

præsenti scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quacunque bona &c. usque & illibata permaneat, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Ipsum videlicet monasterium in beatorum Petri & Exuperij honore fundatum, quod utique ipsius burgi principalis Ecclesia esse dicitur, cum Capella sua, quæ vocatur sancti Salvatoris, juxta providentiam tuam & successorum tuorum, fili Abbas, tam in temporalibus quā in spiritualibus liberè & absolute contradicione aliqua disponenda, salvo nimirum jure debito Leodiensis Episcopi. Similiter etiam villas & Capellas de Corcis, de Esnagia, & de Salvenis, & de Lireil, & de Arentin, ad prædictum locum tam parrochiali quā seculari jure pertinentes. Præterea fundum ipsius burgi, & terras adjacentes, cum banno & justitia, percussura monetæ, mercato, & teloneo, foraggio vini, cambatico, & materia, positione villici sive scabinorum atque ceterorum officialium ad eundem locum pertinentium. Piscarias & vivaria, cum molendinis, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, & sylvis, ac partem alodij Gemblacensis quæ fuit Egidij & Iohannis fratrum de Corcis & participium suorum. Ecclesiam quoque de Castris, Pictam villam, villam quæ dicitur Eineis, vicum qui dicitur Boferolus, vicum qui dicitur Maisnil, censum de Roseris, villam quæ dicitur Soe cum Ecclesia, banno, justitia, terris, sylvis, pratis, pascuis, & piscaria. Censum villæ quæ dicitur Templiacus, cum tribus placitis annualibus, villam quæ dicitur Ferolt, villam de Molenrivo cum Ecclesia, villam sancti Gaurerici cum Ecclesia, villam de Niele cum Ecclesia, allodium de Vvalchem, villam de Bellorivo, montem qui dicitur sancti Vviberti cum Ecclesia & appendiciis suis, decimas quorundam sartorum de Sumbresia, villam de Diona cum Ecclesia, terris, pratis, & silvis, allodium de Iandrenolio, apud Puccium viginti duos solidos Leodiensis monetæ, Ecclesiam de Bostuth, Ecclesiam de Baverchircum cum terris ad eam pertinentibus, villam de Scirs. Apud Leodium duos mansos, unum in insula juxta sanctum Paulum, altera sanctum Lambertum, & vineam unam apud Viniacum. Apud Namucum aliam vineam, Villam de Soffri cum Ecclesia, heremum sanctæ Mariæ apud Brenam cum Ecclesia. In episcopatu Cameracensi villam de Turp cum Ecclesia. Adicientes vicepsimam par-

tem totius alodij de Bevenchin, quam tenetis de Ecclesia sancti Lamberti sub anno censu viginti quinque solidorum Leodiensis monetæ. Ecclesias quoque de Bofuth & de Bavenchien, cum omni jure quod habetis in eis tam ex patronatu quam ex donatione piæ recordationis Alberti Leodiensis Episcopi, quam vobis specialiter sedes apostolica confirmavit. Decimam sartorum totius sylvæ Episcopi Leodiensis apud Bavenichen. Decimam quoque in villa Smirei, quadraginta bunuariorum terræ & amplius, cum decimis quas habetis in monte sancti Vviberti à parochianis mansionariis vestris. Medietatem Ecclesiæ de Vuares cum dominio dotis & terræ & census & Gallianorum. Præterea libertatem, donationes, & possessiones ab illustri quondam viro Imperatore Ottone & Vvilibodone Leodiensi Episcopo rationabiliter eidem venerabili loco collatas, & prædecessoris nostri bonæ memoriæ Benedicti Papæ privilegio roboratas, & usque ad hanc diem quietè à vestro monasterio habitas, nos quoque vobis concedimus & firmamus, sicut in eorum scriptis & privilegiis authentice continetur. Sanè novahum vestrorum &c. usque exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos &c. usque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper &c. usque nullus audeat retinere. Cùm autem generale interdictum &c. usque divina officia celebrare. Christma verò, oleum sanctum &c. usque voluerit exhibere. Aliquin liceat vobis &c. usque quod postulat impendat. Adicimus etiam ut si quando in aliquo negotio vos gravari senseritis, sedem apostolicam vobis liberè liceat appellare. Quotiens etiam sanctam Romanam Ecclesiam pro gravaminibus vestris aut certa utilitate adire volueritis, id ipsum faciendi facultatem liberam habeatis. Sancimus etiam ut bonæ atque canonicæ consuetudines quæ in vestro monasterio hæcenus viguerunt, eidem venerabili loco in perpetuum illibata serventur. Obeunte verò te nunc ejusdem loci Abbate &c. usque providerint eligendum. Decernimus ergo &c. usque omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate & diocesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum &c. usque districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco &c. usque pacis inveniant. Datum Laterani per manum Rainaldi Acolythi, & Capellani Domini Innocentij Papæ III. xvii. Kal. Decembris, Indictione II. incarnationis Tom. II.

dominicæ anno millesimo ducentesimo xlii. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno sextodecimo.

EPISCOPO ET ARCHIPRESBYTERO
& R. Canonico Florentinis.

CVm olim cives Pisani ad apostolicæ sedis jura manus avidas extendere cupientes, dilectum filium nobilem virum Iudicem Calaritanum, qui ab Ecclesia Romana terram quam habet in Sardinia in feudum tenere dinoscitur, super quibusdam ejusdem terræ partibus coram Potestate Pisana per suum syndicum convenissent, ac pro suæ voluntatis arbitrio quasdam promulgari fecissent sententias contra eum in juris apostolici læsionem, nos attendentes quòd idem Iudex super iis quæ à Romana tenet Ecclesia non nisi sub Romano Pontifice debuit conveniri, sententias ipsas, tamquam à non suo iudice latas, denuntiare fecimus irritas & inanes, ac inhiberi nihilominus civibus antedictis ne ipsarum occasione præfatum Iudicem de cetero molestant. Nuper autem ad audientiam nostram eodem significante pervenit quòd dicti cives uti volentes sententiis antedictis, nuntios suos in Sardiniam postmodum transmisserunt, ut per ipsos eorum possessionem apprehenderent quæ ipsis per sententias adjudicata fuerant sæpèdictas. Præterea B. Caietanus Pisanus civis super fructibus cujusdam partis quam in Caleri se habere proponit, coram Recctoribus Pisanis in causam traxit nobilem memoratum, eumque sibi obtinuit condemnari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nobilem sæpèdictam sententiarum occasione dictarum non sinatis ab aliquo molestari, molestatores, quotiens ab eo fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Quòd si non omnes &c. tu ea frater Episcopo &c. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani v. i. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI SANCTI MAURICII
Agaunensis Sedunensis diocesis.

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius P. Ecclesiæ tuæ Canonicus nobis humiliter intimavit quòd cùm bonæ memoriæ Sedunensis Episcopus olim in eadem Ecclesia in solemnitate beati Mauricij celebraret, idem ad præsentationem bonæ memoriæ Vvilelmi prædecessoris tui eum in Subdiaconum ordinavit, à quo ad ejus

Epist. 147.
Scribitur pro
Iudice Calaritano.

Epist. 148.
De Diacono
promoto extra
tempora.

dem præsentationem Abbatis in festo Annuntiationis beatæ Mariæ in Diaconum fuit postmodum ordinatus; nec recolit utrum dies qua ordinem subdiaconatus accepit esset sabbatum quatuor temporum, utrumve dies quo fuit in Diaconum ordinatus esset sabbatum quo canitur *Sistentes*. Vnde licet statuto tempore in sacerdotem promotus divina diu officia celebraret, postmodum tamen, ut à conscientia sua dubitationis scrupulum amoveret, à divinorum celebratione duxit humiliter abstinendum, quousque super hoc nostræ recepisset beneplacitum voluntatis. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si super iis veritas ignoratur, eundem in susceptis permittas ordinibus hberè ministrare: quia ubi contrarium non apparet, Episcopus rite præsumitur processisse; præsertim cum & solemnitas beati Mauricij quatuor jejuniarum temporibus, & festum Annuntiationis sabbatho quo *sistentes* canitur, frequenter occurrant. Verùm ex anno quo extitit ordinatus per diligentem computationem posset veritas indagari; & si constaret quòd extra statuta fuisset sabbatha ordinatus, quamquam sustineri posset quod fuit de ordine subdiaconali præsumptum, diaconalis tamen ordinis ei deberet executio interdicti. Tu denique fili Abbas &c. Datum Laterani xvi. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri anno decimosexto.

*EPISCOPO SVESIONENSI,
Abbati Longipontis Cisterciensis ordinis
Suessionensis diocesis, & G. Decano Suessionensi.*

*Epist. 149.
De negotio comitatus Campaniæ & Briæ.
Vide infra epist. 151.*

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blanka Comitissa Campaniæ ac Theobaldus natus ejus nostris auribus intimarunt quòd inlicitæ recordationis Henricus Comes Campaniæ atque Briæ profecturus in terram sanctam, Baronibus & Militibus suis iussit ut si eum de transmarinis partibus contingeret non redire, claræ memoriæ Theobaldo fratri suo intenderent, utpote terræ domino, faciens eos super hoc præstare corporaliter iuramentum, qui post mortem ejusdem Comitis præfato Theobaldo tamquam Campaniæ ac Briæ Comiti, terris suis receptis ab ipso, fidelitatem & homagium præstiterunt. Verùm quia præfatus Henricus in partibus transmarinis duas filias ex claræ memoriæ [Isabella] Regina Hierosolymitana sibi, ut dicitur, minùs legitimè copulata suscepit, Comitissa præfata & filius ejus timen-

Vide gesta Innoc. III. cap. 38.

tes sibi ab illis vel à viris earum, cum fuerint matrimonio copulata, moveri super eisdem comitatibus quæstionem, ne pro defectu testium jus eorum valeat deperire, nobis humiliter supplicarunt ut valitudinarios testes & senes recipi faceremus. Nos igitur eorum volentes indemnitate præcavere, ne veritas valeat occultari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus testes senes & valitudinarios, quos super iis iudem producendos duxerint, admittatis, & diligenter examinantes eosdem, ac depositiones ipsorum fideliter redigentes in scriptis, ipsas sigillorum vestrorum munimine roboratas faciatis cautius custodiri. Quòd si non omnes &c. tu frater Episcopo &c. Vos denique, frater Episcopo, ac fili Abbas, super vobis ipsis & creditis vobis gregibus taliter &c. Datum Laterani i. Idus Decemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem modum Vindocinensi & de Eleemosyna Abbatibus Carnotensis diocesis, & Subdecano sancti Martini Turenensis usque in finem. Datum Laterani ut supra.

*P A T R I A R C H Æ
Ierosolymitano apostolice sedis Legato,
& Tyrenensi Archiepiscopo.*

EX parte dilectæ in Christo filia nobilis mulieris Blanchæ Comitissæ Campaniæ ac Theobaldi nati ejus nostro est apostolatus referatum quòd nobilis vir Erardus de Brena nuper ad partes vestras accessit ut unam de filiabus claræ memoriæ Henrici Comitis Campaniæ accipiat in uxorem, quæ ipsum dicitur in eo gradu consanguinitatis attingere quòd secundum sanctorum patrum statuta legitimè nequeunt copulari, cum inlicitæ recordationis Lodovicus Rex Grossus, proavus videlicet Comitis supradicti, frater extiterit Florij, cujus propepos est Erardus. quod, ut asserunt, satis est in Galliarum partibus manifestum, & constare de facili poterit evidenter. Cum igitur ipsi, si necesse fuerit, id probare in eisdem partibus sint parati, & satius sit in hujusmodi ante tempus occurrere quàm post tempus remedium mendicare, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus sub pœna excommunicationis appellatione remota inhibere curetis hujusmodi contrahi copulam inter eos, ne scandalum oriatur ex eo ex quo debet utilitas provenire. Quòd si non ambo &c. alter vestrum &c. Vos denique, fratres Patriarcha & Archiepiscopo, super vobis ipsis &c.

*Epist. 150.
De matrimonio Erardi de Brena.
Vide appendicem hujus libri.*

Datum Laterani xvii. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

In eundem modum Suelstonensi & Cathalaunensi Episcopis, & Decano Suelstonensi usque ad partes ultramarinas accessit &c. usque probare in vestris partibus &c. usque quatinus si forte idem Erardus in Galliam venerit cum puella, sub poena excommunicationis &c. usque provenire. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Vos denique fratres Episcopi &c. Datum Laterani &c. ut supra.

NOBILI MULIERI BLANCHÆ
Comitisse Campaniæ, ac Theobaldo nato ejus.

*Epist. 151.
Ejusdem argumenti cum epistola 149.
Vide appendicem hujus libri.*

EX parte vestra fuit propositum coram nobis quod dilectus filius noster Robertus rituli sancti Stephani in Cœlio monte Presbyter Cardinalis apostolicæ sedis Legatus, adjunctis sibi quibusdam Episcopis & aliis bonis viris, super hoc quod inclytæ recordationis Comes Henricus ad partes ultramarinas iterum terram suam Theobaldo fratri suo fecit jurari si de illis partibus non rediret, & quod prædictus Comes cum claræ memoriæ [Isabella] Regina Hierosolymitana post mortem [Conradi] Marchionis Montisferrati, qui eam Vnfredo de Toron legitimo viro ejus violenter abstulerat, ipso Vnfredo vivente contraxit, quosdam testes recepit, pro eo quod de morte quorundam illorum, cum essent senes, poterat merito dubitari, & de longa timeri absentia aliorum, necnon & periculis aliis quæ propter guerras poterant imminere. Nos igitur vestris precibus annuentes, quod super iis providè ac legitime factum est per Cardinalem prædictum, robur habere præcipimus firmitatis. Datum Laterani iiii. Idus Decembris, pontificatus nostri anno sextodecimo.

MAGISTRO RADVLPHO
Clerico.

*Epist. 152.
Confirmatur sententia lata pro eo.*

EX multarum tenore perpendimus litterarum quod cum olim causam quæ inter te ex parte una & G. Militem de Curi & Majorem, Scabinos, Oisellum & magistrum domus Dei de Bancingnis diocesis Laudunensis ex altera super terris, pratis, frumento, pomerio, foragiis, minuta decima, & rebus aliis vertebatur, dilecto filio Abbati sancti Eligij Noviomensis & conjugibus suis duxerimus committendam, ipsi rationibus utriusque partis auditis, & causæ meritis intellectis, pro te super prædictis omnibus diffinitivam senten-

tiam promulgarunt, condemnantes partem alteram in expensis. Cumque postmodum super hoc à nobis plures litteræ ad diversos judices emanassent, demum dilecto filio Cantori Noviomensis & suis conjugibus nostris litteris dedimus in mandatis ut dictam sententiam, sicut esset justa, executioni mandantes, ipsam facerent firmiter observari, contradictores appellatione remota per censuram ecclesiasticam compescendo. Coram quibus proposuit pars adversa quod ab eadem sententia fuerat ad nostram audientiam appellatum. Sed quamvis ad hoc probandum testes plurimos produxisset, penitus tamen in probatione defecit. Propter quod iidem judices invenientes eandem sententiam justè latam, ipsam auctoritate apostolica confirmarunt, prædictos Militem, Majorem, & alios, eò quod parere diffinitivæ sententiæ contempserunt diutius & contemnunt, excommunicationis laqueo innodantes. Ne igitur de cetero causa ista semper repullulet, adversariorum malitia procurante, in tuum præjudicium & gravamen, tuis laboribus finem imponere volumus atque liti. Vnde quod ab ipsis rationabiliter factum esse dinoscitur approbantes, diffinitivam sententiam justina exigente prolatam auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. usque incursum. Datum Laterani iv. Idus Decemb. pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO TOLETANO.

Cum quædam diocesis olim Ecclesiæ Toletanæ subjectæ, quas Christianorum exigentibus culpis inimici nominis Christiani tenuerunt diutius occupatas nuper dextera Domini faciente virtutem, per studium & prudentiam carissimi in Christo filij nostri Adolphonsi illustris Regis Castellæ sint extortæ de manibus impiorum, ne cura pastoris desit fidelibus positus in eisdem, eas sollicitudini tuæ duximus committendas; ut donec apostolica sedes de illis aliter duxerit disponendum, curam eis exhibeas pastorem. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eas habeas taliter commendatas quod divini nominis cultus in eis per tuam sollicitudinem ampliatur, ad restaurandum tamen in eis Episcopos impendas studium & operam efficacem. Tu denique, frater Archiepiscopo &c. Datum Laterani xiiii. Kal. Ianuarij, pontificatus nostri anno decimo-sexto.

*Epist. 153.
De diocibus recuperatis à Christianis.
Vide lib. 15.
epist. 182. 183.*

NOBILI VIRO HERVEO
Comiti, & Mathildi uxori ejus
Comitisse Nivernensi.

Epist. 154.
Dispensat su-
per cognatio-
ne.
Vide lib. 15.
epist. 83.

Ascitis aliis in partem sollicitudinis, summus pontifex assumptus est in plenitudinem potestatis: qui cum moderator sit canonum, juri non facit injuriam si dispensat, præsertim cum dispensatio sic juris vincula laxet in aliquo quod in aliis non dissolvit, & sic beneficium gratiæ specialis inducat quod vigorem constitutionis non perimit generalis. Sanè supplicatis nobis ut cum per tredecim annos in conspectu Ecclesiæ cohabitaveritis vobis adinvicem, de cohabitatione hujusmodi sobole procreata, impedimentum ex eo quod vos quarto gradu parentela vel remotiori contingitis amovere per dispensationis gratiam dignemur, maximè ob reverentiam crucifixi, ad cujus vos obsequium devovistis, signo crucis assumpto in subsidium terræ sanctæ. Quia verò dignum est ut in ejus vicario cujus causam in isto negotio specialiter assumpsisse videmini favorem inveniatis gratiæ specialis, considerato etiam quod super facto Virziliacensis Ecclesiæ circa procuraciones mandatum apostolicum implevistis, vobiscum in gradu prædicto & remotiori, si eo vos fortè contingitis, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio dispensamus. Nulli ergo &c. dispensationis &c. usque incursum. Datum Laterani xiiii. Kal. Januarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Vide supra
epist. 21. &
infra epist.
159.

DECANO ET CAPITULO
Eboracensibus.

Epist. 155.
De electione
Episcopi.

Cum Ecclesiam vestram speciali diligamus in Domino caritate, utpote maximum Ecclesiæ Dei membrum, ipsius commodum & honorem sollicitè volumus procurare, cupientes ut eidem præficiatur annuente Domino talis pastor qui sibi non sit oneri sed honori, & qui magis prodesse desideret quam præesse, plebem sibi subiectam ædificans verbo pariter & exemplo. Cum igitur in cujuslibet electione pastoris cum multa sit discretione ac prudentia procedendum, & omni carnalitate, timore, ac amore mundano exclusis, timor Domini sanctus præ oculis sit habendus, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus & sub divini judicij obtestatione præcipimus quatenus convenientibus vobis in unum in Capitulo ad tractandum de vestri electione pastoris, & spiritus sancti gratia invocata, electionem canoni-

cam de persona idonea celebretis cum consilio venerabilis fratris nostri Episcopi Tusculani apostolicæ sedis Legati, districtius inhibentes ne per violentiam aliquam sive fraudem mandatum nostrum deludere quis præsumat. Datum Laterani x. Kalend. Januarij, pontificatus nostri anno sexto decimo.

IOHANNI CANONICO
sancti Petri Leodiensis.

Diligenter examinatis & perspicaciter intellectis meritis causæ quæ inter te ac G. Subdiaconum Leodiensis diocesis super præbenda ejusdem Ecclesiæ vertebatur, tibi exigente justitia præbendam adjudicantes eandem, super ea perpetuum silentium memorato Subdiacono duximus imponendum. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. usque incursum. Datum Laterani ix. Kalend. Januarij, pontificatus nostri anno decimesexto.

Epist. 156.
Et adjudicatur
præbendam.

MAGISTRO ET FRATRIBVS
Hospitalis Theutoniconum.

Cum à nobis petitur &c. usque concurrentes assensu, hospitale apud Frisfacum & decimas omnium victualium quæ solent adduci in castrum Frisfaci, quæ venerabilis frater noster Eberhardus Salzeburgensis Archiepiscopus, Præpositi & Capituli Salzeburgensis Ecclesiæ assensu legitimo accedente, ordini vestro intuitu obtulit pietatis, sicut ea omnia justè ac pacificè possidetis, & in authentico scripto prædictorum Archiepiscopi & Capituli continetur, vobis & per vos ordini supra dicto auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. Si quis autem &c. Datum Laterani v. Kal. Januarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Epist. 157.
Decimas illis
donatas confir-
mat.

LINGONENSI EPISCOPO,
& Abbati Morimundensi Cisterciensis
ordinis Lingonensis diocesis.

Recepimus litteras vestras, quibus nobis intimare curastis quod apostolico suscepto mandato super indicenda purgatione venerabili fratri nostro Archiepiscopo Bisuntinensi, ad diem sibi præfixum comparuit coram vobis, juramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quod immunis erat ab illis criminibus super quibus se purgare debebat. Cumque vos diceretis hanc non esse formam canonicam, & super hoc fuisset aliquandiu dif-

Epist. 158.
De purgatione
canonica Ar-
chiepiscopi Bi-
suntini.
Cap. Accipi-
mus. De pur-
gatione canonica.
Vide supra
epist. 61.

putatum, ipse tandem ad nos vocem appellationis emisit, cui de prudentum virorum consilio detulisti. Ipse vero ad presentiam nostram accedens humiliter supplicavit ut saltem super purgatione incontinentia dignaremur temperare rigorem, quia non audebat asserere quod à nativitate sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo non credatur exactum fuisse huiusmodi iuramentum, potius forte præsumitur quod alia de causa volebat sub præscripta forma jurare, videlicet quod immunis esset ab illis criminibus de quibus fuerat infamatus, tamquam dimissis per penitentiam jam esset immunis ab illis. Sed hoc jurare non parvæ temeritatis existeret, cum beatus Iob dicat: *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignoravit anima mea.* Et Salomon: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, & purus sum à peccato.* Vnde psalmista dicebat: *Delicta quis intelligit, ab occultis munda me Domine.* Apostolo attestante: *Nihil mihi conficius sum, non tamen in hoc iustificatus sum.* Ideoque præscriptam purgationis formam, secundum quam idem Archiepiscopus coram vobis obtulit se purgare, penitus reprobamus, utpote indifferetam & temerariam necnon incongruam & ineptam; injungentes eidem ut si potuerit & voluerit, sub hac forma se purget secundum sanum intellectum quem ei duximus exprimendum, videlicet quod illa crimina graviora, id est, simoniam, venditionem iustitiæ, atque incontinentiam, de quibus infamatus existit, juret se minime commississe postquam ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic jurent, quod credunt eum verum jurasse. Quo facto, vos illum dimittatis in pace. Alioquin eum sublato cujuscumque contradictionis & appellationis obstaculo remove curetis à regimine pastoralis, processuri secundum formam in prioribus litteris nostris expressam. Quod si forte non ambo iis exequendis potueritis interesse, tu, frater Episcope, cum dilecto filio Priore Morimundensi ea nihilominus exequaris. Vos denique, frater Episcope, & filii Abbas &c. Datum Laterani 14. Nonas Ianuarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ABBATI ET CONVENTUI
Virziliacensi.

Episc. 119. **C**um litigantium utilitatis intersit ne sopite iudicio vel concordia quaestiones iterum suscitentur, si ea quæ provida sunt deliberatione firmata, auctoritatis

nostræ robur exposcant, eis grato concurrentes assensu, favoris apostolici præsidium impertimur. Sanè postulatistis à nobis ut concordiam quæ inter vos ex parte una & Comitum ac Comitissam Nivernenses ex altera super procurationibus, damnis, & injuriis intervenit, sicut per litteras vestras accepimus, quas de verbo ad verbum iussimus presentibus annotari, dignaremur apostolico munimine roborare. Tenor autem litterarum talis existit. **SANCTISSIMO** Patri & Domino reverendo Innocentio Dei gratia summo Pontifici, devoti & humiles filij frater Galterius dictus Abbas & conventus Virziliacensis, devota pedum oscula. Noverit sanctitas vestra quod Dominus Herveus Comes & Mathildis Comitissa Nivernenses fecerunt nobis authenticum instrumentum, cujus tenor est talis. **UNIVERSIS** Christi fidelibus ad quos præsens scriptum pervenerit, Herveus Comes & Mathildis Comitissa Nivernenses salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum inter nos ex una parte & Abbatem & conventum monasterij Virziliacensis ex altera super quibusdam procurationibus annuis, damnis, & injuriis quaestio verteretur, tandem mandavimus Domino Pape quod per omnia volebamus in hac causa ipsius obtemperare mandatis. Ipse vero communicato fratrum suorum consilio scripsit in hunc modum. **INNOCENTIUS** Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Episcopo & dilectis filiis Abbati sancti Victoris & Cancellario Parisiensis salutem & apostolicam benedictionem. Cum pro quaestione quæ inter nobilem virum Herveum Comitem Nivernensem ex parte una & dilectos filios Abbatem & conventum monasterij Virziliacensis diocesis Eduensis ex altera super quibusdam procurationibus annuis, damnis, & injuriis vertebatur, ipsius nobilis & partis alterius procuratores ad nostram presentiam accessissent, & in ea fuisset aliquandiu coram nobis prudenter & provide disputatum, tandem ex parte nobilis antedicti relatione suorum procuratorum accepimus quod ipse volens per omnia complacere nostræ beneplacito voluntatis, paratus erat in hac causa nostris obtemperare mandatis. Nos autem communicato fratrum nostrorum consilio hoc duximus injungendum, ut cum ipse & successores sui Comites Nivernenses in festo paschali ad monasterium accesserint memoratum, nomine procurationis centum librarum usualis monetae, quæ pro tempore

vide supra episc.

122

curret, sint summa contenti, tantundem
 in festo beate Mariæ Magdalene procuracionis nomine recepturi si ad monasterium
 accesserint supradictum, ad protectionem
 ejusdem monasterij, secundum quod de jure tenentur, dantes operam efficacem. Ut
 ergo super hoc nulla possit in posterum vi
 patere calumnie, mandavimus ut predictus
 nobilis & uxor ipsius per authenticum instrumentum Abbati & conventui monasterij
 ejusdem promittant se id firmiter servaturos, suos nihilominus successores ad hujus rei observantiam obligantes, & ad majorem cautelam faciant hoc per carissimum in Christo filium nostrum illustrem
 Regem Francorum auctoritate regia confirmari. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus postquam nobilis memoratus & uxor sua litteras secundum formam concesserint supradictam, eundem nobilem juxta formam
 Ecclesie ab excommunicationis vinculo absolvatis quo propter idem negotium nostra est auctoritate ligatus, injungentes eidem sub debito prestiti juramenti ut ad impetrandam super hoc confirmationem
 regiam det operam bona fide. Abbatem vero & conventum predictos ab omni deinceps impetitione cessare, omnemque
 remittere quaestionem que ipsis adversus nobilem supradictum super damnis & injuriis competeat; decimis de Dornitiaco
 duntaxat exceptis, super quibus eis satisfieri volumus & mandamus. Quod si non omnes &c. Datum Laterani 11. Idus Aprilis, pontificatus nostri anno sextodecimo.]
 Nos autem, ut promisimus, volentes, sicut decuit, mandatum apostolicum adimplere, mediante venerabili Patre Roberto tituli sancti Stephani in Caelio monte Presbytero Cardinale apostolice sedis Legato, solemniter coram eo prestito corporaliter sacramento concessimus quod pacem
 prescriptam cum maxima deliberatione a Domino Papa & Cardinalibus ordinatam observabimus bona fide, & litteris presentibus ad predictam pacis observantiam successores & heredes nostros in perpetuum obligamus, volentes modis omnibus & liberaliter concedentes ut supradicta pacis forma a nobis & successoribus & heredibus nostris in aeternum firmiter & inviolabiliter penitus observetur. Ut igitur que predicta sunt majori gaudeant firmitate, ista omnia, filia nostra laudavit, & nos ea presenti scripto & sigillorum nostrorum appositione roboravimus. Actum apud Leigniacum castrum anno gra-

tiae millesimo cxxiii. mense Octobri.]
 Inde est quod sanctitatem vestram quod humiliter possumus exoramus quatenus pacem istam per vos & a vobis factam ita dignemini confirmare quod firma & stabilis permaneat in aeternum. Nos igitur precibus vestris favorem benivolum impendentes, id auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. Si quis autem &c. Datum Laterani 14. Non. Januarij, pontificatus nostri anno decimo-sexto.

CAPITULO TERVISINO.

Licet dilectus filius magister Maximus Notarius noster & collega ipsius, per quos inquisitionem quam venerabilis frater noster Cremonensis Episcopus, tunc apostolice sedis Legatus, fecerat contra venerabilem fratrem nostrum Episcopum Teruifinum, ac etiam illam que primo contra eundem facta extiterat auctoritate bonae memoriae Albanensis electi apostolice sedis Legati, examinari mandavimus, ejusdem Cremonensis processum exigente justitia irritarint, & nos postmodum quod super hoc factum extitit ab eisdem duxerimus approbandum, quia tamen eundem Episcopum propter alienationes quasdam & debita quibus suam dicebatur Ecclesiam onerasse habuimus de dilapidatione suspectum, super hoc venerabilibus fratribus nostris Patriarchae Gradeni & Episcopo Castellano direximus scripta nostra. Qui juxta formam sibi traditam procedentes, veritatem super iis & aliis per Teruifinos Canonicos juramento prestito sollicitè inquisitionem sub suis nobis destinaverunt sigillis, certo termino ipsi Episcopo assignato quo personaliter vel per procuratorem idoneum nostro se conspectui presentaret. Ipso igitur in nostra presentia constituto, & inquisitione facta per Patriarcham & Episcopum antedictos plenius intellecta, nobis manifestè innouit per eandem vetus debitum quo tenetur Ecclesia Teruifina tredecim millium librarum summam attingere, computatis usuris, ac praefatum Episcopum debito ipso in quinque librarum millibus ampliato, molendinum quoddam Ecclesiae ipsi perutile octingentarum librarum pretio vendidisse, ac sustinuisse vassallos suos circa duorum millium librarum valentiam alienare de feudis quae ab Ecclesia tenebant eadem, data ipsi Episcopo juxta Teruifinae civitatis statutum pretij sexta parte; quamquam & a subditis suis quaedam

Epist. 166.
 De negotio Episcopi Teruifini.
 Vide supra q. 19.

quadam receperit pro collecta, & episcopij redditus circa duo millia librarum valeant annuatim. Civibus etiam Teruisinis teloneum ipsi Ecclesie auferentibus se nequaquam opposuit, ut debebat, & quin immo illud duobus millibus librarum aestimari obtinuit ab eisdem: quamquam de ipsa pecunia nihil receperit, nisi quod commune septingentas libras, quas extorquere nitebatur ab ipso, sibi recompensavit ex illis. Ad hac, post confirmationem suam nobili viro Guercio duo millia librarum, Ecclesie suae onere non considerato, donavit, quietem propriam ipsius Ecclesie dispendio satagens procurare. Etsi ergo eundem Episcopum ab administratione possemus merito removisse, utpote qui de dilapidatione non suspectus solummodo, verum etiam proculdubio culpabilis est inventus; quia tamen vexationes quas à dicto Guercio pertulisse dinoscitur aliquatenus extenuant culpam ejus, & quia etiam à vobis testimonium sibi laudabile perhibetur, eum, rigore juris mansuetudine temperato, adhuc in administratione ipsa duximus tolerandum, volentes cum evangelico illo agricola experiri utrum arbor hujusmodi fructum missis circa eam stercoribus sit factura; ut dimittamus eandem, siquidem fructum fecerit expectatum, alioquin ipsam, ne terram inutiliter occupet, succidamus. Ne autem Ecclesia sapedieta sub voragine pereat usurarum, ipsius necessitate ac utilitate pensatis, licentiam dedimus Episcopo memorato ut cum consilio dilectorum filiorum Iordani Prioris sancti Benedicti & Jacobi Archidiaconi Paduani & assensu vestro, tantum de possessionibus ejusdem Ecclesie remotioribus ac minus utilibus alienet quod decem millia librarum veteris debiti de pretio solvi valeant earundem, omnem aliam alienationis speciem penitus interdicens eidem; ita ut ipso jure contractus alienationis sit irritus, si quem forte alium à predicto de bonis Ecclesie sapedietae præsumpserit attentare. Ipse vero sic suas moderetur expensas quod mille libras proprii debiti de proventibus solvat episcopalibus annuatim quousque totum fuerit persolutum, ac usuras trium millium librarum, quæ remanent de antiquo, interim excrescere non permittat; proviso sollicitè ut dictarum possessionum pretium in solutione debiti prænotati sine diminutione qualibet convertatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi, quem ad vos cum favore gratiæ

Tom. II.

nostræ remittimus, in his & aliis quæ ad ejus spectant officium fideliter assistatis, impendentes ei consilium & auxilium opportunum. Datum Laterani v. Idus Ianuarij, pontificatus nostri anno decimosexto.

In eundem modum scriptum est Iordano Priori sancti Benedicti & Jacobo Archidiacono Paduano usque & quia etiam à Capitulo suo testimonium sibi laudabile &c. usque ut cum consilio vestro & assensu Capituli sui tantum de possessionibus &c. usque convertatur. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus prædicta faciatis ab ipso Episcopo firmiter observari, alioquin eundem ab administratione curetis sublato appellationis obstaculo removere. Datum ut supra.

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSI
& universis Episcopis in Vngaria constitutis.

IN illis non modicum superabundat iniquitas qui præsumunt Christos Domini tangere, in Prælati Ecclesie malignantes. Sanè intelleximus quosdam Vngaros in tantum prorupisse furorem quod inter alia quæ commiserunt enormia, in venerabilem fratrem nostrum Colocensem Archiepiscopum manus præsumperunt inicere temerè violentas, & audacter delævientes in gregem, qui non timuerant in pastorem, ipsius Archiepiscopi clericos necnon & monachos verberibus, damnis, & aliis injuriis afflixerunt. Volentes igitur eosdem sacrilegos in præsentem confundi, si fortè respiscant, ne pereant in futuro, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, ipsos singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per vestras dioeceses excommunicatos denuntiari publicè faciatis & tandiu ab omnibus arctius evitari &c. usque absolvendi. Vos denique, fratres Archiepiscopo ac Episcopi &c. Datum Laterani vii. Idus Ianuarij, pontificatus nostri anno decimosexto.

In eundem modum scriptum est nobilibus viris universis Ducibus Polonie usque & aliis injuriis afflixerunt. Quia vero dignum est ut suffragiis & solatio careant devotorum qui se adversus Dei ministros in tanta indevotionis malitiam erexerunt, nobilitatem vestram rogandam duximus & monendam, per apostolica scripta mandantes quatenus si quos de memoratis sacrilegis ad vos confugere fortè contigerit, eos in vestre salutis dispendium nullatenus admittatis, ne illicito favore, quod absit, eorum videamini communicare peccatis. Datum ut supra.

MMmm

*Epist. 161.
Adversus eos
qui manus ini-
ciant in Cle-
ricos.*

ALBANENSI EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

Epist. 161.
Scribitur pro
monasterio de
Chorrato.
Vide lib. 15.
epist. 70.
* In Cod. Coll.
Cocharto

EX relatione dilectorum filiorum Ab-
batis & monachorum monasterij san-
ctæ Mariæ de * Chorrato Theſſalonicenſis
diocesis nos noveritis accepisse quod cum
ipſorum monasterium, sicut & alia multa,
juxta morem patriæ à jurisdictione quo-
rumlibet ecclesiasticorum Prælatorum e-
xemptum fuerit ab antiquo & ſoli Con-
ſtantinopolitano Imperatori ſubjectum,
tanta quondam bonorum omnium affluen-
tia redundabat quod idem magna tempo-
ralium ubertate refertum, & jucunda ſpi-
ritualium venustate præclarum, ducento-
rum monachorum collegium ſuſtentabar.
Sed olim claræ memoriæ [Willemo] Mar-
chione Montisferrati partium illarum, ſi-
cut Domino placuit, dominium obtinen-
te, ipſiſque à facie hominum fugientibus
in ſolitudinem præ timore, P. Abbas Lu-
cetij Cisterciensis ordinis ab eodem Mar-
chione dari ſibi dictum monasterium inte-
rim impetravit, & ipſius Ecclesiæ præſu-
mens infringere libertates, G. monachum
ſuum inſtituit in eodem: qui tamquam lu-
pus rapax & prædo crudelis, ablatis the-
ſauro & omnibus aliis Ecclesiæ ipſius orna-
mentis, venditiſque victualibus & ceteris
bonis quibus ipſa Ecclesia copioſiſſimè af-
fluebat, exinde furtivè receſſit; nec, qua-
ſitus à Marchione, ut pœnas ſolveret de
commiſſis, potuit inveniri. Verùm quia
peccatis exigentibus in iis omnibus averſus
furor Domini nondum erat, ſed ad percu-
tiendum extenta fortiùs manus ejus, peſſi-
mus ſucceſſit iniquo. Nam R. monachus
de Lucetiis tunc temporis ſuperveniens, &
nequiter ſe humilians, cum interiora ejus
exiſtenter plena dolo, ac ſe in lucis ange-
lum tranſfigurans, ab eodem Marchione
obtinuit monasterij cuſtodiam antedicti;
cujus iniquitas poſtmodum tanta fuit ut
prioris prædonis non videretur frater vel
discipulus, ſed magiſter. Nempe cellis di-
rutis, & domibus deſolatis, ac eradicato
quodam funditus oliveto, quod repræſen-
tabat quodammodo terreſtris delicias pa-
radifi, tamquam mercator improbus ligna
vendebat clibanis impudenter. Nec ſic ta-
men potuit ejus inexpléta cupiditas ſatiari
quin omnibus animalibus venditis & in-
què diſtractis ita conſumpſerit omnia bo-
na domus quod noviffimi exactoris crude-
litas priore peior extitit in univerſum: quia
lupi rapacitas præcedentis, ſubſequentis
reſpectu ſomnium potuit reputari. Cùm.

que ad aures Marchionis hæc omnia per-
veniffent, idem conſiderans ſe fore à dictis
monachis circumventum, & dolens per ſe
factam ruinam miſerabilem tantæ domus,
exinde dictam monachum expelli præce-
pit, & ſupradicto Abbate ac monachis
convocatis, præſatum ipſis monasterium
diſpoſuit reſignare perpetuò poſſidendum.
Sed eodem morte prævento, cariffimus in
Chriſto filius noſter Henricus Imperator
Conſtantinopolitanus illuſtris, cui præmiſ-
ſa conſtabant, ipſos reſtituit in eodem,
confirmans poſtmodum factum ſuum pri-
vilegio aurea bulla munito. Porrò cum
ipſi nihil inveniffent ibidem unde poſſent
unius diei eſuriam ſaturare, ac propter hoc
ad eleemoſynarum ſuffragia conſolantes,
multa ibidem denuo congregaſſent, peſtis
alia ſupervenit, quorundam videlicet mo-
nachorum de Lucetiis, qui ſe ſpoliatos di-
cto monaſterio aſſerentes, auctoritate li-
terarum noſtrarum ſe in ipſo reſtitui & ex-
inde monachos Græcos expelli fecerunt;
quibus ob reverentiam apoſtolicæ mandati
non fuit auſus contradicere Imperator.
Cùm igitur tantæ calamitatis immenſitas
non ſolum ad compatiendum corda move-
re, ſed auribus horrorem incurrere debeat
ex auditu, nobis humiliter ſupplicarunt ut
tantis ipſorum miſeriis atque malis ſinem
imponere dignaremur, ſub noſtra prote-
ctione ſuſcipientes eoſdem, & à dicto mo-
naſterio ejeſtis malignis inſavoribus memo-
ratis, ipſos in eodem reſtitui faceremus &
pacifica poſſeſſione gaudere. Quia verò no-
bis non conſtitit de præmiſſis, fraternitati
tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus qua-
tenus inſcripta plenius & cognita veritate,
auctoritate noſtra ſuper iis ſtatuas & diſpo-
nas quæ ſecundum Deum videris expedire;
contradictores, ſi qui fuerint, vel rebelles
per cenſuram eccleſiaſticam appellatione
poſtpoſita compescendo. Tu denique, fra-
ter Epifcope, ſuper te ipſo &c. Datum
Laterani 11. Idus Januarij, pontificatus
noſtri anno ſextodecimo.

EPISCOPO ET CAPITULO
Maſſilienſibus.

Q Vantum ſit inobedienciæ culpa gra-
vis & obedienciæ virtus magna pro-
topiaſti tranſgreſſoris pœna demonſtrat,
quam adhuc ſolvit tota ſua poſteritas & de-
plorat, & ſecundi Adæ obediencia humi-
lis & devota, quam uſque ad mortem patri
exhibuit, proteſtatur: propter quam Deus
pater ſuper omnes ipſum exaltans, non ſo-
lum dedit ei nomen quod eſt ſuper omne

Epist. 161.
Vt præbendam
aſſigcent Rai-
mundo ſcrip-
tori.

succurrendum, perpetuus vicarius, nisi de vicaria fecerit mentionem, commodum reportare non debet de huiusmodi litteris, utpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio ecclesiastico dici debet cui competenter de perpetua vicaria proventibus est provisum; & pro habente beneficij sufficientis subsidium ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de levi non scribimus, quin faciamus de primo in nostris litteris mentionem. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani vi. Idus Ianuarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

E I D E M.

Epist. 166.
Sectio præbendarum quomodo intelligatur vetita.
Cap. Vacante.
De præbendis.

Vacante quadam in Ecclesia tua præbenda, duas ex ea constituens, ad illas de assensu Capituli tui duos Canonicos assumpisti; quorum altero apud sedem apostolicam viam universæ carnis ingresso, præbendam quam defunctus habuerat, quidam clericus Hippolytus nomine fuit auctoritate sedis apostolicæ assensus. Verum cum idem Hippolytus te super integratione præbendæ per quasdam nostras litteras inquietet, & alius idem jus adversus te se habere proponat, quid facere debeas postulasti per sedem apostolicam edoceri. Super quo fraternitati tuæ sic duximus respondendum, quod cum Turonensis statuta Concilij sectionem inhibeat præbendarum, teneris utique de his quæ vacare contigerit integrare præbendam; nisi fortè rationabili causa de vacante præbenda prædictæ duæ fuerint constitutæ, ac tot sint utriusque proventus quod per utramque sit utrique provisum in beneficio competenti. Tu denique frater Episcopo super te &c. Datum ut supra.

EBREDVNENSI, ARELATENSI, Aquensi, & Narbonensi Archiepiscopis, & eorum suffraganeis, & Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælati in Ebredunensi, Arelatensi, Aquensi, & Narbonensi provinciis constitutis.

Epist. 167.
Eis commendat Legatum.

Equo rufo, de quo loquitur in Apocalypsi Iohannes, iam dudum in Provincia & convicinis partibus exeunte, qui super eum sedebat discordiæ seminator pacem sumpsit de terra, prout sibi datum fuerat exigentibus meritis habitantium in eadem, ut se ad invicem interficerent, & terra penitus vastaretur, & non solum privata bona essent in direptionem & prædam, verum etiam ad sacra extenderent

manus suas, ac Ecclesiæ, quæ domus orationis esse debebant & refugium miserorum, incastellarentur in castra, & fierent Sathanae satellitibus munimentum. Huic autem pesti se niger equus adjunxit, videlicet hæreticorum perversitas; qui quamvis multi sint numero, sunt tamen diabolo unus equus: quoniam etsi Samsonis vulpculæ significantes eosdem facies gerant diversas, caudas tamen habent ad invicem, quoniam in idipsum perversitatis conveniunt, colligatas; ut qui super eum sedebat hostis antiquus, bilibre tritici laderet, eos scilicet qui alios verbo & exemplo reficiunt, ac tres bilibres hordei minores fidem sanctæ Trinitatis habentes, & etiam vinum & oleum, mansuetos pariter & austeros, quos omnes Christus uno denario, proprio videlicet sanguine, comparat. Verum cum se nullus pro domo Domini opposuisset eidem, facta est fames in terra, & parvuli petierunt panem; sed qui eis frangeret, nullus erat, pastoribus in mercenarios commutatis. Luxit & defluxit & infirmata est terra pariter & infecta, depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum; confusum est vinum, clanguit oleum, & agricolæ sunt confusi. Invaserunt enim gregem Domini lupi rapaces in vestimentis ovium venientes; & pastores, pascentes se ipsos, illos nec canum latratu nec baculo ab ovili dominico effugarunt; sed tamquam mercenarij, lupis dispergentibus oves, sunt in fugam conversi, qui debuerant accingi gladio super femur in ultionem illorum qui vitulum conflagrant adorandum. Nos igitur, quibus omnium sollicitudo imminet generalis, attendentes eos quos apostolica sedes in partem sollicitudinis evocavit, super gregem suum noctis vigiliis non servare, sed dormire potius ac dormire, utrique pesti volentes occurrere, ad partes illas pacis & fidei angelos curavimus destinare; ut alteros per exhortationis studium reducerent ad concordiam, & alteros per sanam doctrinam revocarent ad fidem, ac lædi triticum, hordeum, vinum, & oleum prohiberent. Sed quoniam in verbo Domini pugnando cum bestiis proficere non valebant, super montem caliginosum signum fecimus elevari, contra eos sanctificatis Domini & fortibus evocatis: qui fines ejus ingressi conculcaverunt superbiam Chaldaeorum, hæreticis ex maxima parte destructis, & ab illis partibus effugatis, virisque catholicis in locum succedentibus eorundem. Pacis quoque fœdera inter eos qui

ad invicem diffidebant, pacis evangelistæ prædicti, eo qui est pax nostra præstante auxilium, reformarunt; ut non æmularetur Ephraïm Iudam, & Iudas Ephraïm minimè impugnaret. Verùm quia ille qui paci hominum invidet & salutem, novas illic dissensionis materias seminavit, ne superexcrecente zizania triticum suffocetur cum labore tanto & studio seminatam, dilectum filium nostrum Petrum tituli sanctæ Mariæ in Aquiro Diaconum Cardinalem, apostolicæ sedis Legatum, virum utique literatum, providum, & honestum, quem inter ceteros fratres nostros specialis caritatis brachiis amplectamur, ad partes illas à latere nostro destinamus, qui auctoritate ac vice nostra pacis fœdera jam pridem inita corroboraret & confirmet, & ut vir potens in opere & sermone, novellam plantationem irrigans in fide foveat & consolidet orthodoxa, & generaliter destruat & evellat, ædificet atque plantet quæ destruenda & evellenda, necnon ædificanda viderit & plantanda, corrigendo & reformando quod correctionis & reformationis officio cognoverit indigere. Quocirca universitatem vestram monemus & exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes quatenus Legatum ipsum sicut personam nostram, immo nos in ipso, recipientes benignè, ac honorificè pertractantes, ea quæ statuenda duxerit vel etiam corrigenda recipiatis humiliter & inviolabiliter observetis. Alio qui sententiam quam rationabiliter tulerit in rebelles ratam habebimus & faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Datum Laterani xvi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*S ANCTI ATHANASII
ceterisque Abbatibus & monachis
montis sancti.*

*Epist. 168.
Recipiantur
sub protectione
sedis apostolicæ.*

Relatione illustrium & magnorum virorum nostro est apostolatu declaratum quod ille qui est mons domus Domini præparatus in vertice montium, ut ad eum confluant omnes gentes, sanctus videlicet sanctorum, qui Ecclesiæ fundamenta in sanctis montibus collocavit, montem vestrum super mare situm ad inhabitandum suis fidelibus prælegit; qui effectum sui nominis & numinis in se habens, licet aridus sit & asper ac temporalis fertilitatis gratia destitutus, est tamen inter alios mundi montes maxima spiritualium ubertate mirabiliter fecundatus. Nam cum trecentis monasteriis & gloriosa religiosorum viro-

rum multitudine arctam & pauperem vitam ducentium decoretur, tanta usque modò restoruit excellentia honestatis, tanta religionis eximia claritate refulsit, ut de ipso cum Iacob rectè possit quis dicere admirando: *Verè sanctus est iste locus*; quia hic est domus Dei, & quædam quodammodo porta cæli, ubi multitudo cælestis exercitus, tamquam castrorum acies ordinata, & parata suscitare Leviatan, victoriosè pugnat jugiter cum dracone, psallens Domino sapienter. Propter quod cum jam dudum fama vestri nominis, quæ fuerat effusa sicut oleum circumquaque, multos populos ad se traxerit in odorem unguentorum vestrorum, ipsos currere faciens à remotis, Ecclesiarum Prælati & Imperatores Constantinopolitani pluresque Principes seculares per privilegia sua multa olim tantæ libertatis præminencia vos dotarunt ut post Deum, cui vos volebant liberè famulari, nullius unquam essetis jurisdictioni subiecti. Ceterum peccatis exigentibus nunc ex parte has infregit mundana potentia libertates per quendam Dei & Ecclesiæ inimicum, qui latrunculis congregatis in quodam castro quod idem in monte vestro construxerat per auxilium brachij secularis, non solum Ecclesias vestras tamquam prædo sacrilegus & crudelis, auro, argento, & ornamentis omnibus spoliavit, verum etiam ut pecuniam exhauriret, quam vos credebat ille perditionis filius congregasse, tamquam infans carnifex atque tortor peremit crudeliter quosdam vestrum multiplici genere tormentorum, sed tandem sua prava intentione frustratus, quam in camino cupiditatis ignis avaritiæ succendebat, exinde iustitia exigente per Imperatoris potentiam est dejectus. Unde ne cuiusquam præsumptoris audacia volentis jurisdictionem aliquam super vos sibi temerè usurpare vestra pax & tranquillitas de cætero perturbetur, nobis humiliter supplicastis ut vestris vobis libertatibus confirmatis, sub beati Petri ac nostræ protectione vos suscipere dignemur. Volentes igitur paci & quieti vestræ paternæ sollicitudine providere, vestris iustis postulationibus inclinati, personas & locum in quo divino estis obsequio mancipati, possessiones etiam & omnia bona vestra quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, vel in futurum iustis modis dante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri & nostræ protectione suscipimus. Libertates autem & immunitates rationabiles & antiquas ac etiam approbatas,

M M m m ij

prout in vestris privilegiis dicitur contineri, vobis & per vos monasteriis vestris auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. nostrae protectionis & confirmationis &c. Si quis autem &c. Datum Laterani xvi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*PRÆPOSITO ET CAPITULO
sanctæ Mariæ in Vinis, Ianuensibus.*

*Epist. 169.
Eis conservat
jura parrochia-
lia.
Vide supr. à epist.
86.*

Olim ad instantiam S. de Camilla civis Ianuensis afferentis quòd ad Ecclesiam vestram, cujus parrochianus existit, sine periculo vitæ accedere non valebat, venerabili fratri nostro Ianuensi Archiepiscopo dedimus in mandatis ut si dictus civis tantum annui redditus juxta bonorum virorum æstimationem assignare vellet Ecclesiæ memoratæ quantum à domo sua Ecclesia ipsa percipere consueverat annuatim, daret eidem licentiam oratorium in fundo proprio construendi sine juris præjudicio alieni. Cùm igitur inter eundem S. ac vos proponentes quòd hujusmodi litteræ per veri suppressionem & expressionem mendacij fuerant impetratæ coram dicto Archiepiscopo fuisset diutius disputatum, ac idem rei seriem per suas nobis litteras intimasset, nos iis quæ Vv. concanonici vester & Vv. Presbyter procuratores partium in nostra proposuere presentia plenius intellectis, præfatam Ecclesiam vestram ab ipsius civis impetitione super hoc duximus absolvendam. Nulli ergo &c. nostræ diffinitionis &c. Si quis autem &c. Datum Laterani xv. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*PETRO SANCTÆ MARIÆ
in Aquiro Diacono Cardinali apostolicæ
sedis Legato.*

*Epist. 170.
De vicecomi-
tatu Nemaus-
sens.*

Cum dilectus filius nobilis vir Simon Comes Montisfortis vicecomitatum Nemausensem, qui nomine nostro tenetur, ad vicecomitatum Biterrensem asserat pertinere, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiras super hoc plenius veritatem, & quod inveneris, cures nobis fideliter intimare. Datum Laterani xiiii. Kalend. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

E I D E M.

*Epist. 171.
De absolutione
quorundam no-
bilium.
Vide hist. Albic.
cap. 77.*

Et si nobilium virorum Comitis Convenarium & Gastonis excessus graves sint plurimum & enormes, quia tamen humiliter pulsantibus non est Ecclesiæ aditus

præcludendus, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticæ unitati, & disponas de illis secundum Deum prout de prudentum virorum consilio videris disponendum. Datum Laterani xi. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

*In eundem modum scriptum est nobili viro
Simoni Comiti Montisfortis ut supra* uno folio.
Equo rufo &c. usque orthodoxa, & natum
inclytæ recordationis Petri Regis Arago-
num, quem tu detines, restitui faciat reg-
no suo, ut de ipsius custodia provideat &
disponat. Quocirca nobilitatem tuam ro-
gando monemus & exhortamur attentius
per apostolica scripta mandantes quatenus
Legatum ipsum sicut personam nostram,
immo nos in ipso, honorificè ac benignè
recipias & pertractes, & ejus monitis ac
præceptis intendas humiliter & devotè.
Et quoniam amodò indecens esset ut quan-
cunque occasione natum retineres Regis
prædicti, eundem in manibus Legati me-
morati resignes, ut de ipso provideat sicut
viderit expedire. Alioquin super hoc idem
Legatus procedet prout in mandatis à no-
bis viva voce recepit. Datum Laterani x.
Kal. Februarij, pontificatus nostri anno
sextodecimo.*

*PETRO SANCTÆ MARIÆ
in Aquiro Diacono Cardinali apostolicæ
sedis Legato.*

Et si Tolosanorum excessus gravis sit & enormis, quia tamen sepe & nuper per dilectos filios P. Guitardum & B. Gilberti nuntios suos pulsarunt ad januam, & humiliter pulsantibus non est Ecclesiæ aditus præcludendus, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus sufficienti ab eis, juxta quod videris expedire, cautione recepta, ipsos reconcilies ecclesiasticæ unitati, & sic civitas ipsa reconciliata sub apostolicæ sedis protectione consistat, non molestanda de cetero à Comite Montisfortis vel aliis fide catholicis, dum in fide catholica & ecclesiastica pace duxerint persistendum. Quòd si fortè satisfacere noluerint, & in errore suo duxerint persistendum, nos per indulgentias innovatas cruce signatos & fideles alios præcipimus excitari ut ad extirpandam pestem hujusmodi divino freti auxilio insurgentes, tam contra ipsos quam quoslibet alios receptatores aut defensores eorum, qui plus ipsis hæreticis sunt nocivi, proce-

*Ve libertati re-
stituat filium
Regis Aragon.
* ad epist., supra
epist. 167.*

*Epist. 171.
De absolutione
Tolosanorum.
Vide Guillelm.
de Podio Lant.
cap. 24.*

dant in nomine Domini Sabaoth. Datum Laterani v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

NICOLAO TVSCVLANO
Episcopo apostolicæ sedis Legato, & P.
Subdiacono & familiari nostro.

Epist. 173.
De denario B.
Petri in Anglia.

Cum, sicut vestra discretio plenè novit, singulæ domus totius Angliæ singulos denarios pro censu beati Petri annuatim nobis solvere teneantur, Prælati Angliæ, qui cum nostro nomine collegèrunt, rem invito domino contrectantes, majorem sibi exinde partem non sunt veriti retinere, cum nonnisi trecentas marcas nobis persolverint, & sibi mille vel amplius usurparint. Ut igitur jus Ecclesiæ Romanæ servetur illæ, discretioni vestræ præsentium auctoritate districtè præcipiendo mandamus quatenus prius recipientes ab eis denarium ipsum, prout hæcenus exsolverunt, & eos ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, firmiter postmodum ex parte nostra injungatis eisdem ut residuum cum integritate persolvant. Non enim videmus quo jure valeant se tueri, cum nec concessionem possint ostendere à sede apostolica sibi factam, nec centenariam contra Romanam Ecclesiam præscriptionem probare, maximè si tempora se hincinatam subducantur. Si tamen de jure voluerint experiri, præfigatis eis terminum competentem quo per responsales idoneos nostro se conspectui representent, quicquid juris super iis habuerint ostensuri, protestatione præmissa, quòd si judicio duxerint contendendum, nos quicquid hæcenus est subtractum, in ipso judicio repetemus. Datum Laterani v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

vide lib. 12.
epist. 92.

TVSCVLANO EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato, & Norwicensi
& Wintoniensi Episcopo.

Epist. 174.
Scribitur pro
Richardo de
Marisco.
Fuit is postea
Episcopus Dunelmensis ann.
1129, ut docet
Matthæus Paris.

Cum quidam Pontifices & Ecclesiarum Prælati de Anglia, qui à dilecto filio Richardo de Marisco jamdudum regis obsequiis insudante in multis existimant se offensos, in quibus fortè culpabilis non existit, moliantur eidem, sicut accepimus, gravamina irrogare, nos ipsi volentes super hoc paterna sollicitudine providere, fraternitati vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus quoslibet molestatores ipsius ab ejus indebita molestatione per censuram ecclesiasticam ap-

pellatione postposita compefcatis. Quòd si non omnes iis &c. Vos denique fratres Episcopi &c. Datum Laterani v. Kalend. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

TVSCVLANO EPISCOPO
apostolicæ sedis Legato.

Licet olim duxerimus providendum ut Clerici Angliæ, qui pro discordia inter sacerdotium & regnum exorta excommunicationis fuerunt vinculo innodati, cum litteris venerabilis fratris nostri Stephani Cantuariensis Archiepiscopi S. R. E. Cardinalis rei veritatem plenariè continentibus ad apostolicam sedem accederent absolutionis beneficium petituri, & dilectus filius Richardus de Marisco Clericus Regis sine hujusmodi litteris ad nostram venisse præsentiam dinoscatur, quia tamen non creditur id ex contemptu fecisse, sed ejusdem Regis potius urgente mandato, qui ad nos cum festinantia destinabat eundem, nolamus ut ea occasione ab aliquo molestetur, maximè cum rationis & aliis regis negotiis impeditus, facile non valeat super hoc denuo ad sedem apostolicam laborare, propter quod nos sibi de speciali gratia super præmissis fecimus beneficium absolutionis impendi. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si eundem propter hoc ab aliquibus contigerit molestari, tu eos ab ipsius molestatione, mentione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compefcas. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Laterani ut supra.

Epist. 175.
Super eodem.

RICHARDO DE MARISCO
Archidiacono Norumbriæ.

Sacrofancta Romana Ecclesia &c. usque concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis præstante Domino poteris adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti patrocinio communimus, ut donec te dignum reddideris, apostolica valeas protectione gaudere. Nulli ergo &c. nostræ protectionis &c. Si quis &c. Datum Laterani 11 Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Epist. 176.
Recipitur sub
protectione B.
Petri.

176

Patriarchæ et Capitulo
Antiochenis.

Epist. 177.
De præbenda
quadam An-
tiochena.

Constitutus in nostra præsentia dilectus filius I. Diaconus nobis humiliter supplicavit quòd cum in Antiochena Ecclesia per novem annos & amplius in regimine scholarum & divinis officiis fideliter servierit & devotè, diaconatus ordinem suscipiens in eadem, ipsum in Canonicum ejusdem Ecclesiæ recipi faceremus. Quia verò ei non solum venerabiles fratres nostri Patriarcha Hierosolymitanus & Tripolitanus & Antaradensis Episcopi per litteras suas, verum etiam tu, frater Patriarcha, per tuas laudabile testimonium perhibes, & asserens quòd nisi propositum assumpsisset redeundi ad propria, cum tibi, frater Patriarcha, & vobis, filij Capitulum, servitium ejus gratum esset non modicum & acceptum, posset apud vos de facili beneficium adipisci, cum dignum sit ut ubi laborasse dinoscitur, ibi pro labore stipendium consequatur, devotionem vestram rogandam diximus & monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis & nostram, necnon ejusdem prudentiam, ipsum recipiatis in Canonicum & in fratrem, ei stallum in choro & locum in Capitulo assignantes. Alioquin venerabili fratri nostro Sidoniensi Episcopo & dilectis filiis Priori sancti Michaëlis & Cantori Tripolitano damus nostris litteris in mandatis ut vos ad id, nisi aliquid canonicum obviet, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Tu denique, frater Patriarcha, super te ipso &c. Datum Laterani 1v. Kal. Februarij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

illis scriptum est super hoc.

GRIMALDO ET SOCIIS
suis cruce signatis.

Epist. 178.
Ut votum suum
exequantur.

Cum in cruce Domini nostri Iesu Christi gloriari oporteat Christianos, eis non deerit doloris materia dum lignum salutiferæ crucis, in quo salus mundi pependit & æternæ mortis chirographum vita moriendo delevit, sub manu tenetur hostili, sepulchro dominici corporis glorioso utrunque facto inglorio & ab impiis prophanato. Venerunt siquidem gentes in hereditatem dominicam, & loca sancta proles polluit Chananæa. Sed cum in Christo simus heredes, satis in publico nostrum, si volumus, videmus opprobrium, eò quòd hereditas nostra versa est ad alie-

nos, & domus nostræ ad extraneos devenerunt, & sic nobis injuriarum actiones abundant, cum & dominicas persequi teneamur & nostras omittere minimè debeamus, ne in illo minùs devoti & in nobis desides reputemur, si super hoc non exsolverimus Domino debitum, & interesse neglexerimus nostræ fidei speciale, præsertim cum est utriusque merita se contingant, utraque tamen felices & suos habet effectus, eò quòd in hujusmodi casu causa Dei temporalis honoris commodum non excludit, & nostra æternæ gloriæ præmio non privatur. Vnde ferventer & providè currendum est in hujusmodi stadio, ut tale possit brævium comprehendi, feliciter & constanter est in hoc agone pugnandum, ut tanti præmij corona sequatur. Quapropter gaudere potestis in Domino vobis esse divinitus, sicut credimus, inspiratum ut vos ad tanti Regis devoveritis obsequium, signo crucis assumpto in subsidium terræ sanctæ, ibi peregrinaturi pro Domino ubi Rex Regum & Dominus dominantium dignatus est peregrinari pro servis, ut eos supernæ patriæ cives & æternæ beatitudinis faceret coheredes. Eia igitur, viri prudentes, jacitate in Domino cogitatum, & ipse dirigit gressus vestros, non in viribus vestris sive prudentia, sed in illius potentia & misericordia confidentes qui currum & exercitum Pharaonis projecit in mare, gloriosus in sanctis suis, & in majestate mirabilis, cujus verbo cœli firmati sunt, & cum imperat mari & ventis, cessat tempestas. Nec est vobis de adversæ partis multitudine desperandum, si puro corde prælium Domini sabaoth curaveritis præliari, memores quòd in Gedeonis prælio sub brevi satis numero suum Dominus restrinxit exercitum, & de inermis funda David emissi lapides armati Philistæi superbiam deprefferunt. Ceterum cum procedatis in Domino parare viam exercitui generali, ea remissionis & immunitatis gratia volumus gaudere quam in generalibus * litteris duximus exprimendam. Datum Laterani xv. Kal. Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

NOBILI VIRO DVCI ET
Consiliariis Venetorum.

Cum in cruce Domini &c. ut supra usque debeamus. Sanè dilectus filius nobilis vir Grimaldus de Monte Silicis & quamplures socij sui zelati Christianæ gentis honorem, humeris suis signo crucis impresso, se devoverunt ad obsequium crucifixi,

Epist. 179.
Ut navigia
commodè cre-
dignatis.

ciſi; Hieroſolymam profecturi, ut ibidem ſub crucis vexillo militent Deo Regi, qui pro nobis triumphavit in cruce. Verum cum ipſi non in viribus ſuis nec virorum multitudine, ſed in illius potentia confidentes qui curram & exercitum Pharaonis projecit in mare, glorioſus in ſanctis, & in majeſtate mirabilis, proponant cum cautela procedere ac parare viam exercitui generali, nobis cum multæ devotionis iſtantia ſupplicarunt ut cum navigio egeant, ſuper hoc vobis ſcribere dignemur. Porrò à tanti Regis obſequio manus veſtra non debet eſſe remota, quoniam ſic cauſa Dei agitur quòd cujuſlibet fidelis commoditas geritur in hoc caſu. Abſurdum quoque videretur & abſonum ſi prudens potentia & potens prudentia veſtra, quæ in multis temporalibus eminet, lateret, quod abſit, in negotio Ieſu Chriſti, ubi dum temporale præſtatur obſequium, æternæ felicitatis præmium expectatur. Eia igitur, viri prudentes & providi, ad factum tam laudabile auxilij manum porrigite, ut prædicti cruceſignati pro competenti nauulo veſtro navigio tranſeant, vel de veſtra licentia naves emant à Venetiis, quibus valeant tranſfretare. Verum quia jacula impræviſa plus nocent, tranſitus talium ante tempus in publicam deduci non debet notitiam, ut prælium Domini eò ſalubrius præſententur quò minus præſententiæ clypeo adverſarij fuerint præmuniti. Datum ut ſuprà.

ARCHIEPISCOPIS ET
Episcopis per Lombardiam & Tusciam
conſtitutis.

Qvàm laudabile, quàm pium & favorabile pro ſubſidio terræ ſanctæ propoſitum lator præſentium nobilis vir Grimaldus aſſumpſerit, ipſius relatione poterit edoceri. Cum igitur res ſit digna favore, immo digniſſima, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus habentes ad illum reſpectum cujuſ cauſa ſpecialiùs geritur in hoc caſu, opem detis & operam ut viros inveniat ſecundum cor ſuum, cum quibus in divinæ virtutis potentia quod pio concepit propoſito in ſubſidium terræ ſanctæ ſalubri perſequatur effectu. Ceterum quia præviſa jacula minus nocent, expedit ut quod idem vobis ſecrerò retulerit in publicam non deducatur notitiam ante tempus, ut dante Domino exequatur efficaciùs quod intendit quò minus adverſarij fuerint præmuniti. Vos denique fratres Archiepiſcopi & Epif.
Tom. II.

copi &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum x i. Kal. Martij, pontificatus noſtri anno ſextodecimo.

ARCHIEPISCOPO LVNDENSI
apoſtolice ſedis Legato.

I Nter cetera devotionis obſequia quæ tenentur Epifcopi & præcipuè Archiepiſcopi ſedi apoſtolice tamquam matri fideliter exhibere, hoc unum præcipuè debet eſſe, ut ad Concilium veniant evocati; ad quod Archiepiſcopi juramento præſtito ſunt aſtricti. Vnde plurimum admiramur quòd te ſuper hoc excuſare aliquatenus voluſti, cum etiam non vocatus deberes modis omnibus laborare ut tam ſancto Concilio intereſſes, ad quod ex omni parte cum deſiderio multo current Principes & Prælati & totius cleri generaliter ſos & decus, ut tot & tantos patres conſcriptos ad ædificationem ſuam videre valeant & audire, ac mereantur eſſe participes orationum ſuarum & honorum omnium quæ ſancta ſynodus duxerit ſtatueda. Non aſcendat igitur in cor tuum vel cujuſquam Pontificis aut Prælati ut tam ignominioſam maculam in gloria ſua ponat quòd ſe à tanta ſolemnitate ac opere ſic neceſſario & tam pio qualibet occaſione ſubducat: quia præter inobedientiæ culpam & pœnam, indignationem Dei & noſtram & confuſionem incurreret ac opprobrium ſempiternum. Ideoque per apoſtolica ſcripta mandamus & diſtrictè præcipimus quatenus tam tu præcipuè quàm ceteri Eccleſiarum Prælati per tuam provinciam conſtituti juxta primi mandati noſtri tenorem à Kalendis Novembris proximò nunc futuris uſque ad annum, ſive per mare, ſive per terram, quocunq; modo poteritis, ad ſedem apoſtolicam venire pro viribus laboretis. Speramus enim in Domino quòd interim ille qui potenter imperat ventis & mari, frementis freti fluctus ſedabit, ut fiat optata tranquillitas navigantibus, & inimicos reducet ad pacem, ut fiat iter agentibus via tuta. Ad hæc, quoniam conſimiles litteras venerabili fratri noſtro Archiepiſcopo miſimus Vpſalenſi, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus ei & ſuffraganeis ejus diſtrictè præcipias ut uſque prædictum terminum quocunq; modo poterint ad apoſtolicam ſedem venire pro viribus elaborent. Sanè quia, ut aſſeris, ad crucis negotium promovendum tibi non ſufficit evectio numerus noſtris litteris designatus, & uſque ad triceſimum numerum
NNnn

Epif. 187.
Ve veniat ad
Concilium generale.

Epif. 180.
Super eodem.

postulas licentiam tibi dari, nos hoc tuae conscientiae duximus committendum, ut super hoc procedas sicut videris expedire. Tu denique, frater Archiepiscopo &c. Datum Romae apud sanctum Petrum ix. Kal. Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

RIGENSI EPISCOPO.

Epist. 182.
Quod Ecclesia Rigenfis nulli Metropolitano est subiecta.

Cum in memoria hominum non existat Rigensem Ecclesiam alicui metropolitico jure subesse, volumus & mandamus ut donec in generali Concilio super hoc aliquid certum duxerimus statuendum, nulli tamquam Metropolitano interim respondere cogaris. Tu denique, frater Episcopo, super te ipso &c. Datum Romae apud sanctum Petrum x. Kalend. Martij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

Vide supra epist. 122. In eundem modum scriptum est Estoniensi Episcopo pro Estoniensi Ecclesia.

APPENDIX

LIBRI DECIMI SEXTI.

SANCTI PETRI DE Monasterio & de Chantila Prioribus Bituricensis & Nivernensis diocesum, & Theaurario Nivernensi.

Epist. 183.
De subjectione monasterij Menatensis.

Cum causa quae inter Cluniacensem Ecclesiam ex parte una & monasterium Menatense ac venerabilem fratrem nostrum Claromontensem Episcopum ex altera super ejusdem monasterij subjectione noscitur agitari diversis iudicibus fuisset ab apostolica sede commissa, tandem ad instantiam Cluniacensium dilectum filium Vv. Abbatem praefati monasterij ad praesentiam nostram vocavimus responsurum. Ipso igitur & dilectis filiis H. & P. monachis & procuratoribus ipsius Ecclesiae in nostra praesentia constitutis, & tam super petitorio quam possessorio lite legitime contestata, quia super hinc inde propositis per assertiones eorum fieri nobis non potuit plena fides, causam eandem de ipsorum assensu vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatinus partibus convocatis, & auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit appellatione postposita decernatis, & faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem &c. usque perhibere. Nullis litteris

obstantibus &c. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani v. Kal. Junij, pontificatus nostri anno sextodecimo.

ARCHIEPISCOPO RAVENNATI & Episcopo Cremonensi.

Cum Bononiensis Episcopus olim ad consilium & suggestionem bonae memoriae Gerardi Albanensis electi, suam insufficientiam recognoscens, sarcinam pontificalis officij, quam sine suo & commissi sibi gregis periculo portare non poterat, infra certum tempus deponere promississet, idem praesens gaudens potius quam prodesse, post recessum illius promissionem inficiari non metuit supradictam, adeo ut a tabellione qui fecit super hoc publicum instrumentum, illud, sicut accepimus, faciat occultari. Cum igitur dicta promissio dubia non existat, & insuper ejus sit insufficientia manifesta, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ex parte nostra moneatis eundem ut Bononiensem Ecclesiam exoneret de se ipso, eum, si monitis vestris infra quindecim dies acquiescere forte noluerit, ab eadem sublato cujuslibet contradictionis seu tergiversationis diffugio penitus amoves, & compellentes eundem ut in manibus vestris resignet pecuniam quam pro terrae sanctae succursu noscitur congregare, injungatis Capitulo Ecclesiae memoratae ut virum scientia, vita, & fama praclarum sibi per electionem canonicam infra octo dies praeficiant in pastorem. Alioquin vos ex tunc auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, personam quae tanto congruat oneri & honori praeficiatis eidem, contradictiones per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Vos denique, fratres Archiepiscopo & Episcopo, super vobis ipsis ac credito vobis grege taliter vigilare curetis, extirpando vitia, plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possitis reddere rationem. Datum Laterani i. v. Idus Junij, anno decimo sexto.

ROBERTO TITVLI SANCTI Stephani in Calio monte Presbytero Cardinali, apostolicae sedis Legato.

Dilecta in Christo filia nobilis mulier Blancha Comitissa Campaniae nobis conquerendo monstravit quod quidam Clerici & laici cruce signati homines suos

Epist. 184.
Vt Bononiensem Episcopum compellamus ad cessandum.

Epist. 185.
Scribitur pro Comitissa Campaniae.

super feodis quæ immediatè ab ipsa tenere noscuntur auctoritate nostrarum conveniunt literarum in ipsius non modicum præjudicium & gravamen, quòd res de quibus agitur ad eandem pertineant nullam facientes in commissionis litteris mentionem. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus super hoc indemnitati ejusdem Comitissæ, prout expedire videris, sublato appellationis obstaculo studeas providere. Datum Signiæ v. Idus Augusti, pontificatus nostri anno decimo sexto.

*EPISTOLA HONORII III.
in qua continetur compositio cujus mentio fit
suprà epist. xcvi. nunc primum edita
ex veteri codice MS. bibliothecæ Colbertinæ.*

Honorius Episcopus servus servorum De venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis & dilectis filiis Capitulis eorundem in terra nobis viti G. de Villa Arduini Principis Achaia citra passum Megaræ Corinthiensis constitutis salutem & apostolicam benedictionem. Sedis apostolicæ circumspectio constituta super gentes & regna ut evellat & destruat, ædificet atque plantet, ubique retinens moderamen, interdum rigore, interdum mansuetudine utitur, interdum consideratis circumstantiis temporum & locorum, medium faciens ex utroque, aspera in vias planas & prava dirigit in directa, & lite confusionis implicita explicans & dirimens, litem ipsam ad certas imaginem & rectitudinis normam provida distinctione reducit, ut quæ sunt Cæsaris Cæsari & quæ sunt Dei Deo congrua dispensatione reddantur. Sanè cum ex Principum imperij Romanie insolentia confutanda hujusmodi confusionis inoleverit corruptela ut nunc idem bona conferrent Ecclesiis, & nunc ea ipsis auferrent pro suæ libito voluntatis, & collata præcipuè abbatibus juxta beneplacitum suum propriis usibus applicarent, ac Græci Prælati receptis numeribus indifferenter quolibet ad sacerdotium promoverent, & dilectus filius nobilis vir G. de Villa Arduini Princeps Achaia innisus hujusmodi corruptelæ abbatias & possessiones ecclesiasticas in suis manibus retinens, & fructus earum propriis usibus applicans, & quibus volebat pro libito tibiens, papates tamquam rusticos retineret, quia monitus ab abolenda corruptela prædicta volebat desistere, ipsum contigit excommunicationis laqueo innodari; sed non tactus ab eo qui tangit montes & fumigant, se mandatis Ecclesiæ obtulit saniori usus consilio pariturum. Et quia humiliter redeuntibus non est Ecclesiæ aditus præcludendus, juxta formam Ecclesiæ intra castra ipsius obtinuit per humilitatem reduci, à quibus ejectus fuerat per contumaciam & contemptum. Nos ergo non minus ipsius Principis salutem quam Ecclesiarum utilitatibus providere volentes, sibi præcepimus ut vel resignationem Ravenicæ auctoritate sedis apostolicæ ampliatam reciperet, vel pacem quam ecclesiastici inierunt,

Tom. II.

Constantinopolitani Barones, qui erga Romanam Ecclesiam majorem devotionem habentes in servitiis defensionis imperij potius sunt gravati. Verùm licet resignationem prædictam, quæ gravior videbatur, dictus Princeps se dixerit recepisse, quia tamen eam nullatenus effectui mancipavit, sed vobiscum compositionem iniit valde illicitam & penitus inhonestam, nos de ipsius salute solliciti, ipsamque de confusionis consilij Achitofel volentes eruere & ad devotionem Ecclesiæ revocare, duximus concedendum ut per venerabilem fratrem Pelagium Albanensem Episcopum & dilectos filios nostros Thomam tituli sanctæ Sabinae & Johannem tituli sanctæ Praxedis Presbyteros Cardinales cum dilectis filiis Clericis Ecclesiarum vestrarum apud sedem apostolicam existentibus, necnon P. de Alomagno Milite ac nuntio Principis memorati, inter Principem ipsum ac Clericos memoratos pax tractaretur honesta, & eidem Episcopo & Cardinalibus mediantibus, post tractatum diutius habitum, in pacem hujusmodi convenerunt, ampliata resignatione Ravenicæ de assensu vestro, deducta terra nobilis viti Oddonis de Roccha Domini Athenarum taliter moderata, ut videlicet omnes Ecclesiæ vestrae omnes possessiones suas quas obtinent in præfenti vel habuisse aliquando dignoscuntur à tempore coronationis Alexij Baccorati ab omni exactione ac jurisdictione liberarum habeant laicali, salvo iustis & debitis acrosticis secundum moderationem inferius adnotatam, nonobstantibus compositionibus si quæ repetantur factæ perpetuò, ne illis super quibus non apparent aliqua instrumenta nisi à vobis & subditis vestris eorum aliqua merito acceptentur; ita tamen quòd super possessionibus quas in præfenti eadem tenent Ecclesiæ nulla eis prorsus à quocumque quaestio moveatur. In casali verò xxv. & ultra usque ad lxx. lares habenti duo erunt Papates cum uxoribus, filiis, & familiis suis, nisi forte filij manserint extra domos paternas sub Ecclesiarum dominio à laicali jurisdictione omnino liberi & immunes. Quilibet verò Papas unum ennicarium in scatia sua liberum habeat, si illum nunc habet vel habuerit à tempore supradicto. Quòd si larium numerus septuagenarium excederit, in casali quatuor Papates erunt in illo liberi & immunes cum singulis ennicariis, sicut superius est expressum. Quòd si ultra centenarium & viciesimum quintum excederit, numerus Papatum excederet in sextum. Et sic deinceps Papates addentur cum libertate præscripta. At si casalis xxv. lares non habeat, de vicinioribus casalibus seu locis tot adjungantur eidem quòd præfatus xxv. numerus impleatur; & sic erunt duo Papates in illo præscripta libertate gaudentes. Ceterum reliqui rurales Papates cuncta servitia & auxilia consueta & præfata hæcenus laicis exhibebunt; eo tamen salvo, quòd ipsorum dominus temporalis & sui in personas eorum manus mittere non audebunt, nec permittent quòd in terra contra Latinorum Clericorum celebretur voluntatem. Papates verò seu Clerici Græci Ecclesiarum cathedralium viventes à tempore quo mandatum apostolicum emanavit ad quod resignationem Ravenicæ dictus Princeps dicitur recepisse erunt omnino liberi ut de aliis superius est expressum. Sed & circa reliquos Papates civitatum illud idem servetur quod est de ru-

Vide Raynald.
ad an. 1217,
§. 25.

NNNN ij

Vide quintam
colle& De
cretal. lib. 1.
tit. 20. c. 1.

ralibus ordinatum. Prælati quoque de laicorum hominibus contra voluntatem ipsorum tam in Ecclesiis cathedralibus quam in aliis civitatum seu casalium de cetero aliquem non instituent nec ad ordines promovebunt ultra Papatum numerum prætaxatum. Sed & Papates à jurisdictione liberi laicorum debitum & antiquum acrofticum, si quod debent pro terris quas nunc tenent ex illis quas à prædicto tempore tenuerunt, laicis sine difficultate persolvent. Sæpeditus verò Princeps & Latini sibi subiecti decimas integrè solvent, & facient à Græcis sibi subditis & non rebellantibus simili modo persolvi. Porro vos eidem Principi & suis Ecclesiarum thesauros & alia mobilia vestra necnon & injurias irrogatas, præter personales, remittetis omnino. Veruntamen de personalibus fructibusque perceptis & damnis datis tempore quo Princeps ipse fuit à dilecto filio nostro Iohanne tituli sanctæ Prædixedis Presbytero Cardinale nunc apostolicæ sedis Legato excommunicationis sententia innodatus, necnon de perceptis fructibus ex possessionibus & bonis ecclesiasticis & damnis illatis à tempore quo mandatum emanavit prædictum, Princeps ipse ac sui vobis competentem satisfactionem impendent, & dimittent vobis si in aliquo reputant se offensos, ac in recompensationem omnium prædictorum vestris cathedralibus Ecclesiis, deducta Argolicensi Ecclesia pro parte nobilis memorati, mille hyperperorum annuum redditum assignare curabunt; ita quòd cuilibet cathedrali Ecclesiæ fors quæ ipsam contingit, videlicet centum septuaginta Ecclesiæ Patracensi, Corinthiensi totidem, necnon centum quinquaginta Lacedæmonensi & Amicleni Ecclesiis, Coronensi quoque centum quinquaginta, & totidem Mothonensi, necnon Olenensi Ecclesiæ totidem; & Argolicensi Ecclesiæ sexaginta octo certo loco & congruo in ejus diocesi assignetur, nisi fortè eadem Ecclesia in acroftico teneatur, quod pro quantitate ipsius eadem sibi reputabit in sortem; si quid ex ipsa defuerit, loco idoneo de aliis suppleturi. Quòd si sæpeditus Princeps ac sui ab Ecclesiis acrofticum duxerint exigendum, de ipso & quantitate ipsius, nisi jam sic remissum, erit prius veritas inquirenda. Et cum constiterit de illo & quantitate ipsius, inquiri debet nihilominus utrum possessiones & bona pro quibus illud debetur acrofticum deteriorata sint propter malitiam temporis seu etiam imminuta; & juxta quantitatem deteriorationis vel diminutionis illorum acrofticum pro illis debitum minuatur; reliquis in suo robore remanentibus in prædicta resignatione Ravenicæ ac prædicto mandato apostolico comprehensis, necnon & privilegio quod super Ecclesiarum & Clericorum libertatibus voluntariè Princeps ipse concessit. Ipse quoque ac sui & illi quibus de novo terra dabitur vel baliva pacem præscriptam servare bona fide jurabunt ac contra ipsam penitus non venire. Quòd si eidem Principi vel suis quisquam subiectus contravenire præsumpserit, & ob hoc laqueo excommunicationis ligatus super eo non satisfecerit infra annum, dictus Princeps vel ille cui noscitur immediatè subesse compellet ad satisfactionem competentem & debitam exhibendam, quem tamquam excommunicatum ipse & sui in omnibus evitabunt

præterquam in perceptione servitij quod sibi vel illis exhibere tenentur. Cum igitur vos ex parte una necnon & memoratus Princeps ac sui ex altera præscriptam pacem sponte duxeritis acceptandam, & tam ex parte vestra quam sua fuerit nobis humiliter supplicatum ut eandem dignemur apostolico munimine robotare, nos vestris & ipsius precibus inclinati, ne negotium possit iteratè labyrinthum confusionis immergi, pacem ipsam sive concordiam prædictis Episcopo & Cardinalibus mediantibus auctoritate nostra providè factam & ultro receptam, gratam & ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus & præcipimus firmiter observari. Ad majorem autem evidentiam sæpeditam resignationem Ravenicæ, prout exinde confecto authentico continetur, huic nostræ paginæ de verbo ad verbum fecimus adnotari. **IN NOMINE Domini. Amen.** Ad honorem Dei & sanctæ matris Ecclesiæ & Domini Papæ Innocentij tertij. Hoc est pactum sive conventio super universis Ecclesiis positis sive sitis vel fundatis in Thessalonica usque Corinthum, quod intervenit inter Dominum Thomam Dei gratia Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham & Archiepiscopos Athenensem, Larissensem, Neopatensem, & Episcopos infra ponendos, & Barones inferius propriis nominibus declarandos. Renuntiarunt quidem Domini Nameus Roffredus Comestabulus regni Thessalonici, Otto de Roccha Dominus Athenarum, Guido Marchio, Ravanus Dominus insulæ Nigripontis, Raynerius de Traval, Albertinus de Canosa, Thomas de Stromoncourt, Comes Bertulqus, Nicolaus de sancto Omer, Guillelmus de Blanel, Guillelmus de Arfa pro se & hominibus suis & fidelibus & vassallis, in manibus supradicti Domini Patriarchæ recipientis pro Ecclesia nomine Domini Papæ & suo & Archiepiscoporum & Episcoporum infra dictos terminos positorum & Ecclesiarum cunctarum, omnes Ecclesias & monasteria, possessiones, redditus, mobilia & immobilia bona, & universa jura Ecclesiæ Dei, volentes & firmissimè promittentes dictas Ecclesias & monasteria cum omnibus rebus suis habitis & habendis, & personas in eis positas & ponendas, & claustra Ecclesiarum, & servientes & servos & ancillas & homines, & universa suppellectilia & bona libera & absoluta per se successoresque suos, homines, milites, vassallos, fideles, servientes & servos in perpetuum permanere ab omnibus angariis & parangariis, talis, servitiis, & servitutibus universis, excepto acroftico tantum, quod eis debent cuncti sive Latini sive Græci tam in dignitatibus quam in minoribus officiis & ordinibus constituti propter terras quas tenent ab ipsis, si quas tenent vel tulerunt, quod tempore captationis civitatis regis Constantinopolitanæ solvatur à Græcis, & nihil aliud debent, & nihil aliud præfati Barones per se, successores suos, vassallos, homines, fideles, servientes & servos, sibi in prædictis Ecclesiis sive monasteriis vindicare nihilque in posterum usurpare, sed si qui ex prædictis clericis tam prælatis quam ceteris Ecclesiis vel monasteria destruere voluerint, debent quantum eis licuerit repugnare decenter & turbare ne cõpleant quod nequiter conceperunt. Si qui verò fuerint de clericis Latinis vel Græcis, sive monachis, Patribus vel Calogeris, in dignitatibus vel minori-

bus ordinibus vel officis constituti, qui dictorum Baronum terras detineant & laborent, & acrosti- cum solvere noluerint termino inter eos statuto, nisi solverint quod tenentur, potestatem habeant nominati Barones accipiendi de bonis eorum tantum quod eorum debitum & nihil amplius persolvatur, sed in cunctis absoluti & liberi quantum ad personas & res ipsorum & Ecclesiarum quæ superabundant debitum perpetuo in posterum perserverent. Heredes quoque sive filios clericorum sive Papatum & uxores eorum non capiant vel detineant vel faciant detineri vel capi quandiu ad mobilia eorum suas poterint extendere manus, sive de eorum mobilibus eis poterit super debiti quantitate satisfieri competenter. Filij quoque laicorum Græcorum sive Clericorum seu Papatum in Baronum servitio juxta morem solitum perseverent, nisi per Archiepiscopos vel Episcopos vel de eorum licentia fuerint ordinati. Post ordinationem verò eodem privilegio gaudeant quo funguntur Clerici in obedientia Romanæ Ecclesiæ constituti. Si qui verò Papatum vel monachorum Græcorum Baronum detinuerint & laboraverint terras quæ ad Ecclesiarum vel monasteriorum non pertineant jura, eodem modo prædictis respondeant Dominis quo fecerint laici qui eorum terras detinent & laborant. Alioquin si præfati Barones contra jamdicta venerint vel aliquid præmissorum, post admonitionem per suos excommunicentur Prælatos, & tandiu in excommunicatione persistant quandiu de damnis & injuriis canonicè satisfecerint irrogatis. Ut autem præmissis fides plenior habeatur, de voluntate & consensu & auctoritate Dominorum Thomæ Patriarchæ & Imperatoris Henrici

Constantinopol. & Archiepiscoporum & omnium Baronum in præfenti chartula positorum appensa sigilla consistunt. Salvis in omnibus Domini Papæ auctoritate, reverentia, & honore. Acta sunt hæc apud Ravenicam anno Domini M C C X. Indictione XII. præsentibus Archiepiscopis & Episcopis & electis & Clericis & Militibus, videlicet Heraclienfi, Athenienfi, Larissenfi, Neopatenfi Archiepiscopis, Avallonenfi, Femopilenfi, Davalienfi, Zaratorienfi, Castorienfi, Sidonienfi Episcopis, Nazariensfi, Citrenfi electis, de quorum consensu & voluntate & auctoritate sunt præmissa peracta, & præsentibus Cantore Leonardo, Jacobo Presbytero, Henrico, magistro Bonifacio Canonico Ecclesiæ sanctæ Sophiæ de Constantinopoli, & Priore Cruciferorum Bononiz, Archidiacono Thebano, Decano Davalienfi, Domino Arduino & Arnuldo Capellanis Imperatoris præfati, & præsentibus Guiffredo Marefcalco totius imperij Romaniz, & Rolandino de Canosa, & Rainerio de Gumbulla, & Guillelmo de Sarz, & Bonuz de sancto sepulchro, & Gerardino de Gumbulla, & Jacobe de Assello, & Hugone de Settenguen, Albuin de Plunges, & Philippo de Mombis, & aliis pluribus. Hæc autem completa sunt mense Madij die secundo intrante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis & jussionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentate præsumperit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Signiæ secundo Nonas Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Quoniam supra in epistola CXLIX. & duabus sequentibus agitur de magna illa controversia quæ awo Innocentij nostri ac postea fuit de comitatibus Campaniæ & Bria inter Blancham eorundem comitatum Comitissam filiumque ejus Theobaldum ex una parte & Erardum de Brena uxoremque ejus Philippam ex alia, res postulare videtur ut negotium intricatissimum explicemus data occasione.

M Oriens Hierosolymorum Rex Amalricus anno M C L X X I V. regnum Balduino filio reliquit istius nominis quarto. Is verò lepræ morbo laborans, uxorem ducere noluit. Sed cum duas haberet forores, Sibyllam & Isabellam. in his quaesivit posteritatem. Primam ergo collocavit Guillelmo cui Longæspate cognomen fuit, quæ dein, eo mortuo, nupsit Guidoni Luziniano nobili Aquitano. Isabellam verò, octo tum annorum puellam, despondit Henfredo de Torono nobili Hierosolymitano, filio Henfredi regij Constabularij, anno M C L X X X. ut Villelmus Tyrinus tradit. Mortuo denique Balduino anno M C L X X V. succedens Sibylla maritum Guidonem nominavit Regem. Tandem ista filiabusque ejus in obsidione Acconenfi mortuis anno M C X C I. regnandi jus ad Isabellam transit. Quod ubi Conrado Montisferrati Marchioni, penes quem major ac præcipua auctoritas erat in regno Hierosolymitano, notum fuit, à matre Isabellæ Patriarchæque Hierosolymorum Heraclio petit eam sibi conjugem dari. Haud ægrè impetratum; tamen illi proxima consanguinitatis linea conjuncti forent, & tamen illi Henfredus valde repugnaret, fieri id clamitans contra sacrosanctas connubij leges. Celebrato itaque divortio, Conradus duxit Isabellam, ac mox in regium nomen invasit. Anno demum M C X C I I. Conradus occisus est in oppido Tyrio à duobus Assassinis. Post interfecionem verò prædicti Conradi, inquit Rogerius de Hoveden, uxor illius nupsit Henrico Comiti de Campaniâ, nepoti Regis Angliæ & Regis Franciæ. Et statim per combinum totius exercitus electionem prædictus Henricus est electus in Regem terræ Hierosolymitanæ. Matrimonium illud approbatum in occidente non fuit, ut patet ex epistola L X X V. libri secundi, tum etiam ex epistolis Honori III. quæ extant in quinta compilatione Decretalium lib. II. tit. V. cap. V. & apud Odoricum Raynaldum ad ann. M C C X I X. in quibus Honorius docet motam fuisse coram se ac pendere adhuc controversiam de natalibus Alaydis Reginæ Cypri & Philippæ uxoris Erardi de Brena, quæ erat Henrici & Isabellæ filiz. Vnde & in actis illorum temporum, quam retractatur controversia de comitatu Campaniæ inter Theo-

baldum fratris Henrici filium & Philippam, quia nuptias Henrici cum Isabella vitio coisse nonnulli contendebant, cum ad Henrici nomen ventum est, additur, *quem ipsa Philippa patrem suum esse dicebat*. Ex quo colligitur statum liberorum Henrici fuisse incertum, neque satis constituisse inter Gallos nostros justum fuisse illius matrimonium. Nam si istud constitisset, dubium esse non poterat quin Philippa adire patris hereditatem posset, quando Alaydis, quæ Henrici filia natu major erat, heredem se patris non ferebat, regno Cyprio contenta. Quamquam & ipsa quoque postea aditus Iohannis Regis Hierosolymitani, cuius consanguineus erat, duceret unam ex filiabus Henrici Cegis Hierosolymitani, captata dein occasione mortis Alberti Patriarchæ, qui tum recenter obierat, Philippam sibi junxit, quam vivente Alberto habere non poterat. Gravem quippe eum adversarium expertus erat Erardus, dicentem non posse Philippam ei nubere cui proxima affinitatis linea conjuncta erat. Ita quippe Albertum edocuerat Innocentius in epistola ad eum scripta, quæ est c. l. hujus libri, ex relatione Romæ à Galliis missa. Quin & illud ipsum ad Ioannem Regem Hierosolymorum scripsit etiam Ludovicus Philippi Francorum Regis primogenitus, ut postea videbimus. Dur ante ergo controversia inter Theobaldum & Philippam, matrimonium illud ratum non fuit. Vnde in actis illorum temporum ita vulgò legitur: *Erardus de Brena, & Philippa, quæ dicitur uxor ejus*. Rediit tandem concordia anno m c c x i. ope & industria Giroldi Episcopi Valentini, qui postea fuit Hierosolymorum Patriarcha. Tum verò reperio Philippam vocari simpliciter uxorem Erardi, aut Philippam Dominam Rameruci, Erardum verò Dominum Rameruci. Denique Alaydis Regina Cypri anno m c c x x i v. jus omne quod habere poterat in comitatibus Campaniæ & Briæ transtulit in Theobaldum Blanchæ filium posterisque ejus. Et sic omnino conquievit magna illa controversia. Ista nos collegimus ex historicis illorum temporum & ex certissimis monumentis quæ extant in antiquis chartulariis Comitum Campaniæ; quorum unum extat Parisiis in camera computorum, aliud in bibliotheca regia, tertium in Colbertina. Hinc ergo descripsimus vetera monumenta quæ sequuntur.

Epistola Innocentij III. de veritate nuptiis Erardi & Philippæ.

Innoentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Patriarchæ Hierosolymitano salutem & apostolicam benedictionem. Cum olim ex parte dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Blanchæ Comitissæ & Theobaldi nati ejus Comitissæ Campaniæ nostro fuisset apostolatus referatum quod nobilis vir Erardus de Brena in partes Hierosolymitanas accesserat ut unam de filiabus bonæ memoriæ Henrici Comitissæ Campaniæ acciperet in uxorem, quæ ipsam dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod secundum sanctorum patrum statuta legitime nequeunt copulari, cum inclitæ recordationis Lodovicus Grossus Rex, proavus videlicet Comitissæ supradicti, frater extiterit Florij, cujus pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est in Galliarum partibus manifestum, & ipsi, si necesse fuerit, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satius est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bonæ memoriæ prædecessori tuo & venerabili fratri Tyrenensi Archiepiscopo nostris dedimus litteris in præceptis ut sub pœna excommunicationis appellatione postposita inhiherent hujusmodi contrahi copulam inter eos, ne scandalum oriretur ex eo ex quo debebat utilitas provenire. Ipsi verò, sicut præfata Comitissæ & filius suus nobis intimare curarunt, receptis litteris hujusmodi prohibitionem fecerunt privatim, sed non processerunt ad eandem publicè ac solemniter faciendam, cum interim prædecessor jamdictus rebus fuerit humanis exemptus. Cum igitur

Suprà epist.
250.

tibi constet, ut dicunt, per dictos prædecessorem tuum & Archiepiscopum jam factam fuisse prohibitionem prædictam, & ministros Christi, qui veritas est, deceat veritati testimonium perhibere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatinus si est ita, litteras tuas in testimonium tuum super hoc concedas eisdem. Tu denique, frater Patriarcha, super te ipso & creditis tibi grege taliter vigilare procures, extirpando vitia, & plantando virtutes, ut in novissimo districti examinis die coram tremendo iudice, qui reddet unicuique secundum opera sua, dignam possis reddere rationem. Datum Laterani x. Kalend. Martij, pontificatus nostri anno septimo decimo.

Ejusdem epistola ad Archiepiscopum Casariensem, ut prædicta inbibitio publicetur in regno Hierosolymitano.

Innoentius &c. venerabili fratri Casariensi Archiepiscopo, & dilectis filiis Priori dominici sepulcri & Cantori Acconensi, salutem & apostolicam benedictionem. Cum olim ex parte dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Blanchæ Comitissæ ac Theobaldi nati ejus Comitissæ Campaniæ nostro fuisset apostolatus referatum quod nobilis vir Erardus de Brena in provinciam Hierosolymitanam accesserat ut unam de filiabus claræ memoriæ Henrici Comitissæ Campaniæ acciperet in uxorem, quæ ipsam dicitur in eo consanguinitatis gradu attingere quod secundum sanctorum patrum statuta legitime nequeunt copulari, cum inclitæ recordationis Lodovicus Rex Grossus, proavus videlicet Comitissæ supradicti, frater extiterit Fla-

rij, ejus pronepos est Erardus, quod, ut asseverant, satis est in Galliarum partibus manifestum, & ipsi, si necesse foret, parati erant in eisdem partibus id probare, nos, quia satis est in hujusmodi ante tempus occurrere quam remedium mendicare post tempus, bonæ memoriæ Hierosolymitano Patriarchæ ac venerabili fratri nostro Tyrenensi Archiepiscopo nostris dedimus litteris in præceptis ut sub pœna excommunicationis appellatione postposita inhiherent hujusmodi contrahi copulam inter eos, ne scandalum oriretur ex eo ex quo deberet utilitas provenire. Ipsi verò, sicut præfata Comitissa & filius ejus nobis intimare curarunt, receptis litteris nostris hujusmodi prohibitionem fecere privatim, sed non processerunt ad eandem publicè ac solemniter faciendam, cum interim Patriarcha prædictus rebus fuerit humanis exemptus. Ne igitur ad hujusmodi copulam aspirantes excusationem assumere valeant in peccatis, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus sub pœna prædicta, occasione qualibet & excusatione ac appellatione cessantibus, infra quindecim dies post susceptionem præsentium publicè inhibere curetis hujusmodi contrahi copulam inter eos, facientes in Ecclesiis & locis in quibus videritis expedire inhibitionem prædictam solemniter publicari. Quòd si non omnes &c. tu ea, frater Archiepiscopo, cum eorum altero nihilominus exequaris. Tu denique, frater Archiepiscopo, super te ipso &c. Datum Laterani x. Kal. Martij, pontificatus nostri anno septimo decimo.

Quòd Gaufridus Thesaurarius domus Templi accepit litteras Domini Papæ super negotio Domini Erardi de Brena & Domine Philippa filia Henrici quondam Comitis Trecentis, quas reddidit Patriarcha Hierosolymitano & Archiepiscopo Tyrenensi.

Sanctissimo in Christo Patri & Domino Innocentio Dei gratia summo Pontifici frater Gaufridus Thesaurarius domus Templi, pedum sanctitatis apostolicæ pulvis exiguus, se ipsum ad pedes, cum osculo eorumdem. Sciat vestræ sanctitatis superexcellens pietas me libertatis apostolicæ litteras accepisse super negotio Domini Erardi Dominaeque Philippæ, ipsaque Domino Patriarchæ Hierosolymitano Alberto bonæ memoriæ & Archiepiscopo Tyrenensi humiliter reddidisse. Ipsi verò auctoritate apostolica convocatis Domino Rege prædictoque Erardo, utriusque divisim & separatim sub pœna excommunicationis inhiuerunt ne iste consentiret vel alter contraheret matrimonium in vestris litteris denegatum. Ad hæc, Dominus Patriarcha Tyrenensem Archiepiscopum ad Dominam Philippam direxit in Regis palatio, qui eidem auctoritate sua & apostolica pœna prohibuit sub eadem. His autem omnibus executis, mihi pedum vestrorum pulveri duo supradicti Domini, Patriarcha videlicet & Archiepiscopus, prout ex mandato sedis apostolicæ habuerunt & executi fuerunt, exponere penitus curaverunt. Dicitur verò Erardus non multo post, ut contumax & rebellis ductus, ut opinor, non bono spiritu, contra prohibitionem apostolicam & sententiam in factores vel consentientes huic matrimonio promulgatam, cum dicta Domina contraxit Philippa matrimo-

nium inde Veneris clandestinum & occultum. Quocirca coram sanctitatis apostolicæ clementia hujus rei provise habui veritati testimonium perhibens, quantum scio explico & ostendo, paternæ pietati significans cum omni supplicatione ut quod super hoc viderit faciendum paternæ sanctitas provideat & disponat.

Ludovicus primogenitus Philippi Regis Francorum significat Regi Ierusalæm quòd Comes Theobaldus non debet trahi in causam de terra patris sui donec impleverit viginti unum annos.

Excellentissimo & carissimo consanguineo suo Iohanni Dei gratia illustri Regi Hierosolymitano Ludovicus Domini Regis Franciæ primogenitus salutem & sinceri amoris constantiam. Scire vos volumus quòd consuetudo antiqua & per jus approbata talis est in regno Franciæ, quòd nullus ante viginti & unum annos potest vel debet trahi in causam de re quam pater ejus teneret sine placito cum decessit. Hujus igitur ratione consuetudinis carissimus Dominus & genitor noster & nos statuimus & concessimus carissima amicæ nostræ Comitissæ Trecentis & Theobaldo filio ejus, præsentibus & audientibus vobis ipsis, quòd si filia Comitissæ Henrici vel aliqui pro ipsis vellent prædictum Theobaldum vel matrem ejus in causam trahere de terra quam pater ejus tenuit, nos non audiremus inde verbum donec idem Theobaldus haberet viginti & unum annos, nec ipsum vel matrem ejus in antea in causam trahi permitteremus; præcipue cum de testimonio multorum nobilium virorum, quibus fidem bene adhibere debemus, bene constet quòd carissimus quondam consanguineus noster Comes Henricus, cum vellet Hierosolymam proficisci, totam terram suam dimisit & dedit fratri suo Theobaldo quondam Comiti Trecentis, si ipsi Comitem Henricum de transmarinis partibus contingeret non redire. Ad hæc, nullo modo volumus quòd Erardus de Rameruco filiam Comitissæ Henrici habeat in uxorem, sed id fieri modis omnibus prohibemus; quia si fieret, contra nos fieret. Et præterea dictum est nobis quòd in eo gradu consanguinitatis se attingunt quòd non possunt nec debent legitime copulari. Actum apud Compendium anno M C C X V, mense Martio.

Littera Philippi Regis Francorum de eadem re ad Papam Innocentium.

Reverendo Patri ac Domino suo carissimo Innocentio Dei gratia summo Pontifici Philippus eadem gratia Francorum Rex salutem & debitam in Christo reverentiam. Noverit paternitas vestra quòd nos cum dilecta & fideli nostra Blancha Comitissa Campaniæ per consilium Baronum nostrorum & per consuetudinem in regno Franciæ hæcenus approbatam tales conventiones fecimus & habemus. Videlicet quòd si aliquis dictam Comitissam vel dilectum & fidelem nepotem nostrum Theobaldum Comitem Campaniæ filium ejus in causam traheret super comitatu Campaniæ & Briæ vel eorum altero, nos non audiremus inde clamorem nec placitum teneremus donec idem Theobaldus compleverit viceimum primum annum, & quòd dicta Comitissa habeat tutelam filij sui & dictorum comitatum usque ad terminum

supradictum, & tam ipsa quam ipse filius ejus interim . . . que possideant & teneant pacifice comitatum. Cum igitur secundum predictam consuetudinem nullus possit vel debeat in causam trahi de re quam pater ejus teneret sine placito cum decessit, antequam compleverit vicefimum primum annum, paternitatem vestram rogamus & attentè requirimus quatinus predictam consuetudinem & conventiones predictas prefatis Comitisse & Comiti auctoritate apostolica confirmare velitis. Actum Parisius anno Domini MCCXIV. mense Martio.

Innocentij III. epistola qua excommunicari mandat factores & coadjutores Erardi de Brena & Philippæ ejus uxoris.

Innoentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Episcopo Carnotensi, & dilectis filiis Abbati sanctæ Genovefæ & Priori sancti Martini de Campis Parisiensis, salutem & apostolicam benedictionem. Cum nostris dudum fuisset auribus intimatum quod Erardus de Brena Hierosolymitanas partes adierat ut sibi duceret in uxorem unam de duabus filiabus Henrici quondam Trecentis Comitis procreatis de illegitima copula quam cum filia Regis Hierosolymitani, ad quam regnum spectabat, contraxerat idem Comes, quæ antea modo simili Conrado quondam Marchioni Montisferrati copulata fuerat per incestum, propter quod gravis pœna perierit utrumque, per hoc intendens Erardus predictus sibi comitatum Trecentem & aliam tertiam pertinentem ad eundem quondam Comitem vindicare, quoniam intelleximus quod illa ipsum proxima linea consanguinitatis attingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum Patriarcham solemniter interdici ne præsumeret cum illa contrahere, cum mandaverimus testes recipi super linea consanguinitatis predictæ, ut redderetur de impedimento legitimo certiores. Ipse verò post predicti obitum Patriarchæ, captata successoris absentia, non est veritus eam sibi clandestinè copulare, ambitiosa cupiditate cæcatus, cum non sit filia primogenita, quæ utcumque succederet si jus haberet alterutra succedendi. Et cum idem nuper cum multis aliis applicuisset Gaietam, ceteris ad nostram præsentiam accedentibus, ipse tamquam conscius malè sibi nostrum declinavit aspectum, cursu concito ad Ianuensem navigans civitatem, ut opportunitate adepta quantocius transalpinas, contra dilectum filium nobilem virum Theobaldum Trecentem Comitem suscitaret schisma, si possit, non solum in grave scandalum regni Franciæ, verum etiam in grande dispendium terræ sanctæ. Sed speramus in Domino & in potentia virtutis ipsius quod ejus machinatio non poterit prævalere, cum & carissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris per suas nobis litteras intimavit quod cum præfatum Theobaldum ad suum comitatum remisit, per privilegium sibi regale concessit, quod auctoritate petiit apostolica confirmari, ut usque ad legitimam ejus ætatem nullam de his contra ipsum querelam audiret. Vnde nos volentes imminentibus periculis obviare, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis per regnum Franciæ constitutis olim dedimus nostris litteris in præceptis

ut dictum Erardum sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo per ecclesiasticam censuram compellerent, si fortè occasione præscripta præsumeret malignari. Consulibus etiam & populo Ianuensibus districtè dedimus in præceptis ut cum dictis Erardus, sicut nostris fuit auribus intimatum, moram faciat apud ipsos, ut juxta iniquitatem conceptam ipsorum fretus auxilio intendat, si poterit, arcum suum, ipsi eidem intendere volenti malignitati predictæ omnino suum subtrahant auxilium & favorem, sicut eam habent apostolicæ sedis gratiam & Dei ac nostram, terræ sanctæ ac Regis Franciæ volunt offensam & dispendium evitare, attentius præcaventes ne si forsan, quod absit, inventi fuerint tantæ iniquitatis fautores, tunc facilè non possint pœnæ consortium, ut nunc culpæ participium, declinare. Nos autem hujus rami malè pullulantis radices debilitare volentes, dilectis filiis Abbati sancti Andree de Sexto & sancti Theodori & sanctæ Mariæ de Albaria Prioribus Ianuensis diocesis dedimus in mandatis ut si quos ex ipsis culpabiles invenerint in hoc facto, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cessare à sua præsumptione compellant. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipimus mandamus quatinus cum, sicut creditur, tota illius Erardi circa hoc versetur intentio ut aliquibus sibi ascitis complicitibus & fautoribus comparatis, præfatum Comitem molester, si poterit, & offendat, de terra sua cupiens aliquid sibi surripere, sicut prædo in insidiis latitando, vos auctoritate nostra suffulti, si quos in Senonensi provincia inveneritis qui predicto Erardo super hoc iniquè præsumperint impendere auxilium vel favorem, ab hujusmodi præsumptione cessare appellatione remota per censuram ecclesiasticam compellatis. Volumus enim malis obviare principiis, ne per negligentiam vires sumant, seu per insolentiam invalescant. Quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, tu, frater Episcopo, cum eorum altero ea nihilominus exequaris. Datum Laterani 1111. Non. Februarij, pontificatus nostri anno octavo decimo.

In eundem modum scriptum est Episcopo Cabilonensi, & Abbati Cisterciensi & Priori de Vergiaco Cabilonensi & Eduensi diocesium, in Lugdunenſi provincia &c. ut in alia per totum.

In eundem modum Episcopo Cabilonensi, & Abbati sancti Johannis in Vineis, & Decano Suesſionensi, in Remensi provincia &c. ut in prima per totum.

Scribitur Prælati Franciæ ut Erardum à sua præsumptione compellant.

Innoentius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis per regnum Franciæ constitutis salutem & apostolicam benedictionem. Olim cum ageretur coram nobis in publico consistorio de quadam incestuosa copula quæ contracta fuerat in Hispania pronuntiale meminimus, præſente clericorum & laicorum multitudine copiosa, quod sicut in Syria una fuerat incestuosè copulata duobus, sic in Hispania unus sibi duas copulaverat per incestus. Et quidem peccatum quod fuerat in oriente commissum graviter est punitum, quia Conradus Marchio Montisferrati gladio & Henricus Comes Trecentis

Trecensis præcipitio perierunt, qui filiam Regis Hierosolymitani, ad quam regnum spectabat, sibi præsumperant illegitimè copulare. Unde illorum exemplum alium debuerat detertere ne similem culpam in occidente committeret: qui forsitan idcirco penam similem non incurrit, quia penitens de commissis, utraque à suo consortio separavit. Nuper autem cum nostris fuisset auribus intimatum quòd Erardus de Brena Hierosolymitanas partes adierat ut unam de duabus filiabus præfati Comitis, quas de tali copula procreaverat, sibi duceret in uxorem, ut comitatum Trecensem & aliam terram ad eundem quondam Comitem pertinentem sibi occasione hujusmodi vendicaret, quoniam intelleximus quòd illa ipsam proximam lineam consanguinitatis attingit, fecimus ei ex parte nostra per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum Patriarcham solemniter interdici ne præsumeret cum illa contrahere, cum mandaverimus testes recipi super linea consanguinitatis prædictæ, ut redderetur de impedimento legitimum certiores. Ipse verò post prædicti obitum Patriarchæ, captata successoris absentia &c. ut in superiore usque aspectum, sed concito cursu Iannam navigavit, ut celesiter transalpinans &c. usque querelam audiret. Volentes igitur imminutibus periculis obviare, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatinus dictum Erardum, si fortè occasione præscripta præsumeret malignari, vos Deum habentes præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis & appellacionis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compescatis, mandatum apostolicum taliter impleruri quòd de diligenti studiosa mereamini commendari. Datum Ferentini secundo Kal. Augusti, pontificatus nostri anno octavodecimo.

Mandatur ut Comitissa & Erardus Romam veniant aut mittant.

Innocentius &c. venerabili fratri Episcopo Suesionensi, & dilectis filiis Cluniacensi & Longipontis Abbatibus Masticonensis & Suesionensis diocesum, salutem & apostolicam benedictionem. Querelam nobilis mulieris Blanchæ Comitissæ Campaniæ pro nobili viro Theobaldo nato suo pupillo Comite Campaniæ recepimus continentem quòd Erardus de Brena & Philippa illegitima filia quondam Henrici Comitis Campaniæ ipsam & sua molestate nituntur, moliente prædicta Philippa in terra quam possidet idem Comes succedere occasione incestuosa copulæ quam mater ipsius Philippæ cum prædicto Comite, alio etiam legitimo viro vivente, contraxit, ex qua non sine duplici nota progenita, cum manifestum habeat defectum natalium, successioneis titulum non meretur. Volentes autem in causa natalium publicam exhiberi iustitiam, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus Comitissæ pro filio suo & prædictis Erardo & Philippæ ex parte nostra præcipiatis expressè quòd usque ad terminum competentem, quem vos eis peremptorium assignetis, per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent; ut auditis & plenius intellectis quæ fuerint hinc inde proposita, utrum ipsa Philippa ex copula prædicta suscepta illegitima debeat reputari, iusto iudicio declaretur. Ceterum cum successioneis causa ex ista

Tom. II.

dependeat, ne fortè negotium confundi contingat, terram prædictam in statu in quo nunc esse dinoscitur conservetis, molestatores interim per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Peruhj xiiii. Kal. Iulij, pontificatus nostri anno nonodecimo.

Testimonium receptum ab Abbatibus Arremarensis monasterij & Quinciaci & Vallislucentis super linea consanguinitatis inter Erardum & Philippam.

Universis Christi fidelibus ad quos præsentis litteræ pervenerint, R. Arremarensis monasterij, O. Quinciaci, & G. Vallislucentis dicti Abbates, salutem & sinceram in Domino dilectionem. Universitati vestræ notum facimus & testificamur quòd nos de mandato venerabilis patris Roberti tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyteri Cardinalis apostolicæ sedis Legati recepimus testimonium virorum nobilium Simonis de Corpalais, Petri de Bauveoir, & Guidonis Gasteble juratorum quòd inter nobilem Domicellam filiam bonæ memoriæ Comitis Henrici & Erardum de Rameruco tanta & talis est parentela quòd inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Hujus autem parentelæ lineam computaverunt tali modo, quòd Rex Franciæ qui cognominatur Grossus Rex fratrem habuit nomine Florium. Hujus Florij filia fuit Isabellæ de Nangies. Hujus Isabellæ filia fuit Domina de Venisliaco, mater præfati Erardi. Ex alia parte Grossi Regis filius, Ludovicus Rex. Regis Ludovici filia fuit Comitissa Maria. Comitissæ Mariæ filius fuit Comes Henricus, pater præfate Domicellæ. In testimonium igitur eorum quæ in nostra præsentia testificati sunt præsentem litteras emisimus sigillorum nostrorum munimine roboratas. Actum anno verbi incarnati M C C X I I I. mense Julio.

Testimonium Roberti Cardinalis de eadem re.

Robertus servus servorum Christi, miseratione divina tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyter Cardinalis, apostolicæ sedis Legatus, universis Christi fidelibus præsentem litteras inspecturis salutem & sinceram in Domino caritatem. Noverit universitas vestra quòd plures nobiles viri juramento interposito testificati sunt coram nobis quòd inter nobilem Domicellam filiam quondam inclitæ recordationis Comitis Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, & Erardum de Brena tanta est consanguinitas quòd inter eos non potest nec debet matrimonium celebrari. Lineam autem hujus consanguinitatis computant hoc modo. Grossus Rex fratrem habuit nomine Florium. Hujus Florij filia fuit Elisabeth de Nainville. Cujus Elisabeth filia fuit Domina Venisliaci. Hujus Domine Venisliaci filius est præfatus Erardus. Ex alia parte, Grossi Regis filius fuit Rex Ludovicus. Regis Ludovici filia fuit Comitissa Maria. Comitissæ Mariæ filius fuit Comes Henricus prædictus, pater Domicellæ præfate. Datum Meleduni anno gratiæ M C C X I I I. mense Augusto.

OOOOO

Littera ejusdem de incestuoso matrimonio Comitis Henrici.

V Niverſis præſentes litteras inſpecturis Robertus ſervus crucis Chriſti, divina miſeratione tituli ſancti Stephani in Cœlio monte Presbyter Cardinalis, apoſtolice ſedis Legatus, ſalutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra quod nos habito virorum prudentium conſilio, adjunctis etiam nobis venerabilibus fratribus H. Sacſionenſi & G. Meldenſi Episcopis & aliis bonis viris, audivimus teſtes, & eorum depoſitiones ſub noſtro & dictorum Episcoporum ſigillis incluſimus. Audivimus autem eos ſuper his articulis nobis expreſſis, ſcilicet quod Comes Henricus iturus ultra mare terram ſuam fecit jurari Theobaldo fratri ſuo ſi non rediret de partibus tranſmarinis & de pertinentibus ad hoc, & quod Regina Hieroſolymitana per Marchionem ablata fuit per violentiam Vmfredi de Thorun viro ſuo, & eodem Vmfredo adhuc vivente habuit eam Comes Henricus poſt mortem Marchionis, & de pertinentibus ad hoc. Hoc autem fecimus quia de morte quorundam ex illis teſtibus, qui erant ſenes, poterat merito timeri, & de longa abſentia aliorum, & propter guerras & propter alia pericula que imminebant & poterant imminere, & propter negotij qualitatem. Hi ſunt autem teſtes.

Guido de Dampetra vir nobilis juratus dixit quod non inter fuit quando Comes Henricus fecit jurari terram fratri ſuo Comiti Theobaldo, audivit tamen dici. Requiſitus de cauſa Henrici, quomodo habuit Reginam, reſpondit quod vivebat Vmfredus prior ejus maritus quando cum ea contraxit; qui Vmfredus eam in matrimonio tenuerat per tres annos & amplius. Et adjunxit quod audivit præſatum Vmfredum conquerentem ſæpe per exercitum de eo quod uxor ſua erat ablata à Marchione. Et adjecit quod quando Vmfredus tenuit eam tamquam uxorem, ipſa erat decem & octo annorum. Et hoc totum vidit in obſidione Acon & in Tyco, teſtificatus etiam quod fama publica erat in exercitu quod ipſa uxor erat Vmfredi. Et hoc idem bene ſciebat ipſe Comes. Et adjunxit quod Comes fuit in auxilium eorum qui rapuerunt eam, & ipſe Comes adduxit eam cum aliis ut traderetur Marchioni. Et hoc fuit factum apud Acon.

Nobilis vir Odardus Mareſcallus Campaniæ juratus dixit idem quod Guido de terra jurata. De Vmfredo autem, an viveret quando Comes cum ipſius uxore contraxit, idem. De conqueſtione Vmfredi idem dixit, & adjecit quod præſente Comite & coram multis Baronibus repetebat idem Vmfredus ſibi reſtitui uxorem ſuam per os Domini Reginaldi de Tabaria, & ſerè omnes comminati ſunt ipſi Vmfredo dicentes: Domine, vultis vos ut nos omnes pereamus in exercitu fame propter vos ſolum. Melius eſt ut Domina tradatur alicui bono viro qui regat exercitum, ne fame pereat. De ætate, loco, & aliis idem quod primus. Adjecit etiam quod tres filie illius Regine nate fuerunt vivente Vmfredo. Iſte nuntius fuit ad impetrandum illud matrimonium Marchioni, & nuntiavit quod niſi hoc fieret, exercitus fame periret.

Guido de Capis juratus dixit quod præſens fuit apud Sezanniam quando Comes Henricus fecit

jurari terram Theobaldo fratri ſuo. Nam & ipſe juravit. De vita Vmfredi & loco ablationis, de ætate, idem cum prædictis. Et dixit quod ſerè exercitus clamans conquerebatur: O quantum flagitium commiſſum eſt in exercitu quod abſtulerunt Vmfredo uxorem ſuam per violentiam! aliis dicentibus quod factum fuit pro meliorando foro exercitus per Marchionem. Et adjunxit quod nec audivit nec credit quod unquam factum fuerit divortium per Eccleſiam inter Vmfredum & Reginam uxorem ſuam.

Petrus Turkinus nobilis vir dicit idem quod Guido de Capis de juratione terræ, & quod credit ſe ipſum juraffe. De vita Vmfredi & ætate Regine & loco ablationis idem quod alij.

Villelmus Comes Ionviniacienſis juratus de juratione terræ & vita Vmfredi idem quod primus. De aliis nihil ſcit niſi de auditu. Tamen adjecit quod audivit magnum clamorem ſæpe fieri per exercitum de eo quod Vmfredus perdidit tam turpiter uxorem ſuam ei per violentiam ablatam.

Hugo de ſancto Mauritio juravit & dixit de juratione terræ idem quod Guido de Capis. De vita Vmfredi, ætate Regine, de conqueſtione Vmfredi quam fecit ubique pro uxore ſua ablata, idem per omnia quod Guido de Capis. Et adjecit quid in eodem tentorio fuit cum Vmfredo quando ab alio tentorio vicino fuit uxor ejus violenter ablata, & dixit ei Vmfredus: Domine Hugo, timeo ne illi qui ſunt cum uxore mea faciant illam dicere aliquid diabolicum. Et tunc venit quidam miles ſuus dicens ei: Ecce illi abducunt uxorem tuam. Et cum ipſe Vmfredus inſequeretur eam, dixit illi: Domina, non eſt hæc recta via ad hoſpitiū tuum; redeas ad me. At illa ſubmiſſo capite in aliam viam ſe convertit. In omnibus aliis concordat cum Guidone de Capis.

Robertus de Miliaco vir nobilis juravit, & dixit idem de juratione terræ; de vita Vmfredi, de loco ablationis, idem quod Guido de Capis. De ætate idem quod alij; nec credit nec audivit quod unquam factum divortium fuerit inter Vmfredum & Reginam uxorem ſuam.

Dominus Rogerius de ſancto Karanno juravit & dixit de juramento terræ, de vita Vmfredi, de ætate Regine, idem quod G. de Capis, & audivit Barones ſæpe dicentes: Vmfredus nihil valet ad regnum tenendum. Et ideo dicebant: Auferamus ei uxorem ſuam, & demus eam Marchioni, qui bene reget regnum, & faciet bonum forum per exercitum. De conqueſtione Vmfredi idem quod alij.

Lambertus de Barro juratus dixit idem de juramento terræ quod Guido de Capis, excepto quod tunc apud Sezanniam non juravit. De aliis nihil ſcit.

Omnes iſti concordant in hoc, præter Robertum, quod dicebatur publicè per exercitum quod propter peccatum illud, ſcilicet quia ablata erat Vmfredo uxor ſua, multa mala evenerunt exercitui, videlicet quod die nuptiarum multi milites & alij homines capti ſunt à Sarracenis & occiſi, in modico tempore ſuccedente ipſe Marchio ab Aſſacidis interfectus eſt, & ipſe Comes Henricus, poſtquam contraxit cum ea, ſimiliter à fenestra corruit & mortuus eſt.

Nos igitur attendentes prædictas rationes & utilitatem regni & totius Eccleſiæ Gallicanæ, &

pro bono pacis in posterum melius conservandæ, communicato etiam prudentum & virorum religiosorum consilio, de auctoritate legationis nostræ volumus ut attestationes istæ vim ac fidem habeant, quando necesse fuerit, ac si essent audite post litem inchoatam, & ipsas eadem auctoritate ad hanc virtutem habendam confirmamus. Actum anno gratiæ M C C. tertio decimo, mense Octobrii.

Abbas Prulliaci fecit hujusmodi inquestam super parentela inter Erardum & Philippam filiam Comitissæ Henrici,

Viveris Christi fidelibus presentes litteras inspecturis frater A, dictus Abbas Prulliaci in Domino salutem. Noverit universitas vestra quod venerabilis pater Robertus Dei providentia tituli sancti Stephani in Cælio monte Presbyter Cardinalis apostolicæ sedis Legatus mandavit nobis per litteras suas ut præciperemus dilecto fratri Gerardo Avenato monacho nostro quatenus interposito sacramento perhiberet testimonium veritatis super eo quod à nobis esset requisitus de parentela quæ est inter nobilem Domicellam Philippam filiam quondam inclitæ recordationis Comitissæ Henrici, qui decessit in partibus transmarinis, & Erardum de Brena. Qui vocatus coram nobis, tactis sacrosanctis reliquiis cum juramento parentelam Erardi prænominati & Domicellæ præfatæ ad inquisitionem nostram per sacramentum quod fecerat taliter enarravit. Grossus & Florius fuerunt fratres. Hujus Regis qui cognominabatur Grossus filius fuit Ludovicus Rex qui sepultus est apud sanctum Portum. Hujus Regis Ludovici filia fuit Comitissa Maria. Comitissæ Mariæ filius fuit præfatus Comes Henricus, pater prædictæ Domicellæ. Ex alia parte, de Florio exiit * Yfabius. Mater fuit Aalaidis Domine Venisiaci. Aalaidis Domina Venisiaci mater est prædicti Erardi. In cujus rei memoriam presentes litteras fecimus sigilli nostri charactere consignatas. Actum Prulliaci anno gratiæ M C C. terdecimo in festo Assumptionis beatæ Mariæ Virginis.

Gerardus Avenatus sive Eventatus, cujus testimonium refertur in superioribus litteris, erat antiquissimus monachus monasterii Prulliacensis, & fuerat olim Miles, ut notatur in codice Colbertino.

Inhibitio Honorij Papæ III. facta contra Erardum de Brena & Philippam uxorem.

Honorius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis per regnum Franciæ constitutis salutem & apostolicam benedictionem. Anima nostra turbata est valde, ac impletus amaritudine venter noster, conturbataque sunt viscera nostra, & lumbi nostri dolore repleti, quoniam filij venerunt usque ad partum, & ecce virtus videtur deficere parienti & efflorere cui benedixerat Dominus ager satus exhortationis apostolicæ semine ante messem. Leviathan enim sanctificatis Domini, qui super montem caliginosum signum levaverunt, ut redderent Agypto & habitatoribus ejus malum quod fecerunt in Sion & Hierusalem in conspectu Domini Dei nostri, iter rectum per anfractus ut serpens tortuosus distorsit & obseravit ut vectis, coram eis ponens offendiculum quò impingant & conyer-

Tom. II.

tantur retrorsum. Attendite igitur & videte si sicut dolor noster est dolor, cum exercitus ad obsequium Domini præparatus tanto studio & labore, passagio imminente, quasi regione albescente ad messem, astutia diabolica retrorsum videatur converti, ne ascendant in palmam & colligant fructus ejus, quodque nos magis monet ac turbat, vos videntes hoc malum, non solum non habeatis, sicut dicitur, ex hoc luctum, & eidem nequaquam, prout ad vestrum officium pertinet, obvietis, verum etiam, sicut accepimus, quidam vestrum tanto malo incentivum potius tribuunt & fomentum. Olim sanè felicitis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster volens imminenti periculis obviare, audito quòd Erardus de Brena, cui per sanctæ memoriæ Albertum Hierosolymitanum Patriarcham solemniter fecerat interdicti ne cum Philippa, quam Comes quondam Henricus de copula incestuosa susceperat, contrahere præsumeret, cum, sicut acceperat, eadem ipsam proxima consanguinitatis linea contingeret, & ipse prædecessor noster mandaverit testes recipi super consanguinitate prædicta, cupiditate ambitiosa cæcatus eandem Philippam sibi clandestinè copularat, & de partibus rediens transmarinis, in regnum Franciæ festinare accedente, ut, si posset, schisma contra dilectum filium nobilem virum Theobaldum Campaniæ Comitem suscitaret, non solum in grave scandalum regni ejusdem, verum etiam in grande dispendium terræ sanctæ, apostolicis vobis dedit litteris in præceptis ut dictum Erardum, Deum habentes præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo per censuram ecclesiasticam compescere curaretis, si fortè occasione præscripta præsumeret malignari; cujus nos vestigiis inhærentes, ne hujusmodi occasione posset ejusdem terræ sanctæ impediri succursus, contra dictum Erardum & eandem Philippam nuper vobis præceptum simile recolimus direxisse. In generali quoque Concilio, quoniam ad crucis negotium exequendum est permixtum necessarium ut principes populi Christiani ad invicem pacem observent, provida fuit deliberatione statutum ut saltem per quadriennium in toto orbe Christiano pax generaliter servaretur, ita quòd per Ecclesiarum prælatos discordantes reducerentur ad plenam pacem aut firmam treugam inviolabiliter observandam; & qui acquiescere fortè contemnerent, per excommunicationem in personas & interdictum in terras arctissime cogentur; nisi tanta esset injuriarum malitia quòd ipsi tali non deberent pace gaudere. Licet igitur dictus Erardus cum complicibus & coadjutoribus suis, sicut ex litteris dilecti filij nobilis viri Odonis Ducis Burgundiæ cruce signati nobis innotuit, terram Comitissæ memorati nuper hostiliter intrans, quasdam villas incendio devastavit, & mercatores euntes ad mundinas in strata publica fuerit deprædatus, eundem Comitem & terram suam infestare non cessans, quamquam dilecta in Christo filia Blanca Comitissa mater ipsius Comitissæ, quæ ballium gerit ejusdem, parata sit secundum approbatam regni Franciæ consuetudinem stare juri, vos tamen tam præceptum ejusdem prædecessoris nostri & nostrum quam constitutionem præfati Concilij surdis auribus transeuntes, non tantum prædicti Erardi & fautorum ipsius temeritatem & malitiam, sicut dicitur, compescere non curatis, sed & quidam

Vide Odor. Raynald. ad an. 1216. §. 42.

O O o o o ij

** In codice Colbertino: Isabella de Nangies. Isabella mater fuit Aalidis*

vestrum, quod grave gerimus & molestum, omiſſa pontificalis officij gravitate, ambulantes ſecundum carnem, & luctum viarum Sion ducentes pro nihilo, eidem auxilium tribuunt & favorem, qui, ut de prædictis rationibus taceamus, ratione homagij quod receperunt ab eo, deberent eundem Comitem defendere. Adjunxit etiam idem Dux quod niſi huic morbo citius apponatur remedium, pluſquam credatur terræ ſanctæ impediatur ſuccurſus, eò quod ex hujusmodi guerra non ipſius & ſuorum duntaxat, qui, ſicut aſſerit, propter hoc etiam de partibus tranſmarinis rediret ad propria feſtinanter, cum tum ratione hominij quo idem Comes tenetur aſtrictus, tum propter juramentum quod ipſe de illo juvando pro viribus præſtiterit, tum propter neceſſitudinem ſanguinis, eidem ullatenus deeſſe non poſſit, & dictus Comes defenſionem & auxilium debitum inſtanter poſtulet ab eodem, voti executio retardatur, verum etiam omnium Baronum regni Franciæ, qui aſſixerunt ſuis humeris ſignum crucis, & qui adhuc id ipſum habent in propoſito faciendi, quoniam guerra iſta pluſ quam æſtinetur involvet, & pecunia pro votorum executione parata in expugnationem hoſtium crucis Chriſti conſumetur in interitionem populi Chriſtiani dextras in ſua viscera convertentis. Ecce quomodo aſtutia Sathanæ lætitiã afferre nititur Philiſtæis, quaſi percufforis eorum comminuta ſit virga, dum ij qui ſignum levaverant contra eos, à via in invium declinando ſunt in adiutorium filiis Loth, eis videlicet qui diſponentes adverſus Dominum teſtamentum dicunt: *Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei nobis*. Nos igitur, qui ex hoc tacti ſumus dolore cordis intrinſecus, & de tanto ſcandalo urimur vehementer, illius volentes, prout ad noſtrum officium pertinet, verſutis obviare qui lætatur cum malè fecerit & in peſſimis rebus exultat, ne modico malignitatis fermento tota maſſa eorum qui de regno Franciæ ad obſequium Jeſu Chriſti facta eſt quaſi nova conſperſio corruptatur, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis potius epulando reddat Domino vota ſua, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta firmiter præcipiendo mandamus quatinus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore poſtpoſitis, contra eorundem Erardi & Philippæ præſumptionem malignam juxta prædeceſſoris noſtri mandatum & noſtrum taliter ſine moræ diſpendio procedatis quod zelum habere videamini terræ ſanctæ, cujus ex hujusmodi temeritate auxilium impeditur, & expiaſſe nihilominus inobedientiam, quæ dicitur præceſſiſſe per obedientiam ſubſecutam, ac nos vobis ſcribere durius non cogamur, qui habemus in promptu omnem inobedientiam vindicare, ſpiritualibus armis & Deo potentibus militantes. Datum Laterani vi. Non. Maij, pontificatus noſtri anno primo.

In eundem modum ſcriptum eſt Epifcopo Silvanenſi & Abbati ſanctæ Genoveſe & Priori ſancti Martini de Campſi, verbis competentem mutatis uſque Domino vota ſua, diſcretionis veſtræ per apoſtolica ſcripta firmiter præcipiendo mandamus quatinus Deum habentes præ oculis, gratia, odio ac timore poſtpoſitis, dictos Erardum

& Philippam necnon & factores eorum ut ab inſeſtatione prædicti Comitis & terræ ſuæ & ſuorum ob Chriſti reverentiam deſiſtentes, firmam treugam inviolabiliter obſervandam uſque ad tempus in prædicto Concilio diſſinitum incant cum eodem, monitione præmiſſa per excommunicationis ſententiam in perſonas & interdictionem in terras eorum ſublato appellationis obſtaculo ſine moræ diſpendio compellatis, præſertim cum Comitiffa præfata parata exiſtat pro eo ubi debuerit ſecundum conſuetudinem regni ejuſdem ipſis juſtitia plenitudinem exhibere. Et quoniam ſape contingit quod illis præbet temporalis vexatio intellectum quos à malis non retrahit amor Dei nec eccleſiaſtica cenſura compellit, illuſtrem Regem Francorum moneatis prudenter & efficaciter inducatis ut tactus injuria Jeſu Chriſti, cujus ex præſumptione hujusmodi negotium impeditur, eorundem Erardi & Philippæ ac fautorum ipſorum malignitatem temerariam tradita ſibi cæliſtis poteſtate compellat, in hoc Deo potius quam homini ſerviando. Taliter autem ſine dilatione mandatum apoſtolicum exequi procuretis quod zelus terræ ſanctæ vos comedere videatur, & reprehendi de negligentia non poſſitis, ſed de diligentia potius commendari. Quod ſi non omnes iis exequendis potueritis intereſſe, tu, frater Epifcope, cum eorum altero ea nihilominus exequaris. Datum ut in alia.

Prohibet Papa ne Regina Cypri audiat in cauſa ſucceſſionis donec probetur eſſe legitima.

Honorius &c. venerabili fratri Epifcopo Cathalaugenti & dilectis filiis ſancti Iohannis in Vineis & Vallis ſecretæ Premonſtratenſis ordinis Sueſſionenſis diocæſis Abbatibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilecta in Chriſto filia nobilis mulier Blancha Comitiffa & dilectus filius nobilis vir Thebaldus natus ejus Comes Campaniæ nobis inſinuare curarunt quod cariffima in Chriſto filia noſtra illuſtris Regina Cypri illegitima filia Henrici quondam Comitis Campaniæ ipſos & ſua nititur moleſtare, moliendo in terram quam poſſidet idem Comes ſuccedere occasione inceſtuoſæ copulæ quam mater ipſius Regiæ cum Henrico Comite ſupradicto, alio etiam legitimo viro vivente, contraxit, ex qua non ſine duplici nota progenita, cum manifeſtum patitur deſectum natalium, ſucceſſionis titulum non meretur. Volentes igitur in cauſa natalium juſtitiam publicam exhiberi, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus quatinus ipſi Regiæ, ſi ad partes acceſſerit Gallicanas, auctoritate noſtra injungatis expreſſè ut uſque ad terminum competentem, quem ipſi peremptorium aſſignetis, perſonaliter vel per procuratores idoneos apoſtolicæ ſe conſpectui repræſentent, id ipſum injungentes ejus procuratori, ſi aliquem fortè propter hoc ad partes deſtinaverit ſupradictas; ut auditis & plenius intellectis quæ fuerint hinc inde propoſita, juſto declaretur judicio utrum ipſa Regiæ ex copula prædicta ſuſcepta debeat illegitima reputari. Quod ſi fortè dicta Regiæ vel aliquis nomine ſeu etiam occasione ipſius ſuper ipſa cauſa ſucceſſionis litigare vellet in par-

tibus Gallicanis, ipsos non permittatis audiri quousque causa natalium, ex qua illa dependet, per apostolicæ sedis iudicium terminetur. Quin immo, ne fortè negotium confundi contingat, præfatam terram in statu in quo nunc esse dinoscitur conservantes, illam non permittatis huiusmodi occasione ab aliquo perturbari; perturbatores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quòd si non omnes &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Reate v. id. Kal. Julij, pontificatus nostri anno tertio.

Ad Philippum Regem, ne audiat in causa successione donec terminetur causa natalium Regina Cypri.

Honorius &c. carissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri salutem & apostolicam benedictionem. Licet indubitanter noverimus te promptum esse ad iustitiam cunctis petentibus exhibendam, ex abundantiam tamen nuper ad preces carissimæ in Christo filie nostræ illustris Reginae Cypri serenitatem tuam rogavimus & adhuc quoque rogamus ut eandem Reginam, cum ipsam ad præsentiam tuam venire contigerit, cures benignè recipere, & tam eam quam A. nuntium suum in ipsius Reginae iustis petitionibus exaudire. Verùm, sicut dignum est ut exaudiantur à te in petitionibus iustis, ita etiam dignum est ut eis audientiam deneges in iniustis. Injusta autem esset petitio si forsitan peterent ut super successione comitatus Campaniæ audires ipsius Reginae hoc tempore questionem: quia cum ad examen nostrum jam deducta sit causa natalium, quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, & ex qua illa dependet, nihil aliud esset antequam hæc sit terminata incipere quam diversis processibus intricare negotium & confusione quadam ordinem iudicij perturbare. Ideoque serenitatem tuam præmonendam duximus & rogandam quatinus si forsitan ab ipsa Regina seu à præfato nuntio eius vel alio super hoc fueris requisitus, eorum precibus aures regias, donec jamdicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, non inclines. Datum Viterbij iv. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno quarto.

Ludovico Regi, ne ipsos audiat in causa successione donec terminetur causa natalium.

Honorius &c. carissimo in Christo filio Ludovico Regi Francorum illustri salutem & apostolicam benedictionem. Tuam non credimus latere prudentiam causam natalium carissimæ in Christo filie nostræ illustris Reginae Cypri ad examen nostrum, utpote quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, jamdudum esse delatam. Vnde claræ memoriæ Philippum Regem Franciæ patrem tuum literis nostris curavimus præmonere ut si forsitan Regina ipsa super successione comitatus Campaniæ questionem proponeret coram eo, non audiret eandem quousque terminata esset prædicta causa natalium, ex qua illa noscitur dependere. Licet ergo, si cut eidem patri tuo scripsimus, velimus Reginam ipsam in suis iustis petitionibus exaudiri, quia tamen antequam natalium causa terminata sit, dependentem ex illa successione causam

incipere nihil aliud esset quam diversis processibus intricare negotium & confusione quadam ordinem iudicij perturbare, tuam quoque serenitatem præmonendam duximus & rogandam quatinus si fortè ab ipsa Regina vel nuntio eius seu quolibet alio super hoc fueris requisitus, eorum precibus aures regias, donec jamdicta causa natalium apostolico iudicio finem acceperit, non inclines. Datum Laterani xvii. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

Charta Erardi de Brena qualiter quitavit Theobaldo Comiti Campaniæ & relictis heredibus eius quicquid clamabat ex parte Philippæ uxoris suæ in comitatibus Campaniæ & Briæ.

Ego Erardus de Brena notum facio universis tam præsentibus quam futuris quòd cum discordia extitisset inter me & Dominam Philippam uxorem meam ex una parte & nobilem virum Theobaldum Campaniæ & Briæ Comitem Palatinum ex altera super comitatibus Campaniæ & Briæ & pertinentiis eorundem, super quibus coram Domino Rege Franciæ traxeramus in causam ego & prædicta uxor mea Comitem supradictum, & etiam guerram moveramus contra eum, tandem propria & spontanea voluntate mea, nullo metu, nulla coactione compulsus, de consensu & voluntate prædictæ uxoris meæ quitavi penitus & remisit supradicto Theobaldo Comiti & heredibus ex corpore suo successivè in perpetuum descendentibus quicquid clamabam seu clamaveram ex parte dictæ Philippæ uxoris meæ in comitatibus & pertinentiis supradictis; tali conditione apposita, quòd si fortè contingeret prædictum Theobaldum Comitem sine herede corporis sui vel heredes ex corpore suo successivè descendentes sine herede corporum suorum decedere, nullum mihi nec prædictæ uxori meæ nec heredibus ex corpore ipsius successivè descendentibus fieret præjudicium ex quitatione & remissione prædictis quin ad jus nostrum, si quod unquam habuimus vel habere debuimus super præmissis, liberè possimus redire non obstantibus prædictis; ita tamen quòd nobilis Domina Blanca Comitissa mater Comitis supradicti liberè ac pacificè sine contradictione ac molestatione aliqua teneret & possideret quandiu viveret totum doarium suum cum omnibus pertinentiis sicut ei factum fuit à Comite Theobaldo quondam marito ipsius, & insuper omnes conquestus suos quos habere debet de iure consuetudinario sive scripto, idem esset de doario & conquestibus uxoris Theobaldi Comitis, quæcumque illa foret. Et sciendum quòd si soror prædictæ uxoris meæ Regina Cypri vel heredes ipsius venient ad partes istas, & de comitatibus Campaniæ & Briæ ac pertinentiis supradictis aliquid acquirerent per guerram vel placitum sive pacem, postquam essent in faina & teneura illius conquestæ seu acquisitionis quas ad remanentiam, id est, sine contradictione prædictorum Comitissæ & Comitis & heredum ex corpore ejusdem Comitis successivè descendentium retinerent, si ego vel prædicta uxor mea seu heredes ex corpore successivè descendentes aliquo modo à prædicta Regina vel

OOOO ij

Quinta comp. lib. 2 tit. 5. c. 1.

heredibus suis aliquid de prædicta conquesta seu acquisitione possimus acquirere, illud nobis remaneret pacificè nonobstantibus prædictis. Sic autem intelligimus quòd contradictio dictorum Comitissæ & Comitum non valeret si prius laudasset & concessissent prædictam conquestam seu acquisitionem aliquo prædictorum modorum factam. Prædictus autem Comes Theobaldus propter quietationem & remissionem prædictas dedit prædictæ Philippæ uxori meæ & heredibus ex corpore suo successivè in perpetuum descendentes mille & ducentas libratas terræ in feodum ligium, tali conditione apposta, quòd si contingeret eandem Philippam sine herede corporis sui vel heredes ex corpore suo successivè descendentes sine herede corporum suorum decedere, terra prædicta ad ipsum Theobaldum Comitem vel ad heredes ex corpore suo successivè descendentes sine contradictione aliqua reverteretur. Præterea idem Comes Theobaldus dedit mihi & prædictæ Philippæ uxori meæ quatuor mille libras Pruvineses, & quitavit nobis damna omnia quæ intulimus ei per guerram nos & coadjutores nostros. Et quitavit etiam grueriam quam clamabat in propriis nemoribus meis. Et insuper quitavit me de omni debito quod debebam Iudæis & burgenfibus ipsius, qui scilicet Iudæi & burgenfes sui erant in vigilia omnium sanctorum proximo præterita, quòd quidem debitum contraxeram antequam ivissem ultra mare. Per hæc itaque supradicta mihi & prædictæ Philippæ uxori meæ data & quitata tenui & teneo me per pagato per consensum & voluntatem ejusdem uxoris meæ de omni eo quòd clamabam seu clamaveram ex parte ipsius Philippæ in comitatibus Campaniæ & Briæ & in pertinentiis eorundem. Salva tamen conditione quæ superius est expressa. Præterea concessi propria & spontanea voluntate mea, & etiam de consensu prædictæ uxoris meæ, ut si fortè, quòd absit, contigerit me vel eandem uxorem meam aut heredes ex corpore ipsius successivè descendentes vel alium nomine nostro contra quietationem vel remissionem prædictas venire movendo placitum seu guerram, prædictus Theobaldus Comes vel heredes ex corpore suo successivè descendentes sine mesfacere & sine fidem mentiri possint accipere prædictas mille & ducentas libratas terræ & debita superius quitata repetere ac quicquid juris habebant in memorata grueria reclamare. Et teneremur etiam in hoc casu ego & prædicta uxor mea vel heredes ex corpore ipsius successivè descendentes reddere eidem Comiti Theobaldo vel heredibus ex corpore suo successivè descendentes quatuor millia librarum Pruvinesium, & de damnis quæ idem Comes incurrit per guerram prædictam essemus in eodem statu & puncto in quo eramus ego & prædicta uxor mea antequam dicta quitatio seu remissio facta esset. Hæc omnia & singula, sicut supra sunt expressa, propria & spontanea voluntate mea, & etiam de consensu & voluntate supradictæ Philippæ uxoris meæ, juravi me in perpetuum observaturum & nunquam contra venturum. Quòd ut notum permaneat & firmum teneatur, litteris annotatam sigilli mei munimine roboravi. Actum anno ab incarnatione Domini M C C X X, primo, mensè Novembri.

Littera ejusdem Erardi & Philippæ ejus uxoris, quibus promittunt sigillare ad voluntatem Patriarchæ Hierosolymitani pacem & concordiam factam inter ipsos & Comitissam & filium.

Nos Erardus de Brena & ego Philippa uxor ejus notum facio universis tam præsentibus quam futuris quòd cum dies esset assignata apud Calvunmontem in recessu venerabilis patris Geroldi Patriarchæ Hierosolymitani, quo mediante facta fuit pax, dum esset Episcopus Valentiniensis, inter carissimam Dominam nostram Blancham Comitissam Trecentem Palatinam & carissimum Dominum nostrum Theobaldum Comitem Campaniæ & Briæ Palatinum ex una parte, & nos Erardum & Philippam uxorem ejus ex altera, nos dicto loco, videlicet apud Calvunmontem, eidem Patriarchæ promissimus per præsentem litteras quòd quantumcumque Dominus Theobaldus Comes Campaniæ super hoc monebit, & ubicunque voluerit, veniemus, & pacem prædictam cum correctione quam apposuerit Dominus Patriarcha per suas litteras patentes, nos concedemus de novo & sigillabimus iterum quando fuerimus requisiti. Quòd ut notum permaneat & firmum teneatur, litteris annotatam sigillorum nostrorum fecimus munimine roborari. Actum anno gratiæ M C C X V I, die Veneris in festo sancti Vincentij.

Confirmatio pacis inite inter partes supradictas.

Honorius &c. dilecto filio nobili viro Theobaldo Comiti Campaniæ salutem & apostolicam benedictionem. Si pedes evangelizantium pacem pulcri voce prophetica nuntiantur, facientium illam seu etiam conservantium tanto pulchriores possunt non immerito æstimari quanto præminet opus verbo. Propter quòd nobis, qui licet immeriti, ejus locum tenemus in terris qui pacificavit quæ in terris & quæ in cælis sunt per sanguinem crucis suæ, ex officio apostolatus incumbit ad ea quæ sunt pacis intendere, ut videlicet discordantes reducamus ad pacem, & ad concordiam revocatos circumspectione apostolica fovemus in illa, ne sopita patiatur discordia recidivum in delictum criminum corporum & periculum animarum, consecuturi ex hoc pulchritudinem præmij amplioris; cum in pace Principum secularium Ecclesiarum tranquillitas ex magna parte consistat, & ex ipsorum discordia eadem incurrant frequenter oppressiones non modicas & jacturas. Cum igitur gravis & periculosa discordia quæ inter te ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Blancham Comitissam Campaniæ matrem tuam ex parte una & nobilem virum Erardum de Brena & Philippam uxorem ejus ex altera vertebatur sit, eo faciente ad cujus imperium spiritus procellæ subsistit & fluctus silent ejusdem, amabili pace sopita, & prædicti Erardus & uxor ejus suis nobis litteris supplicatint ut eandem dignaremur apostolico munimine roborare, nos tam tuis quam eorum precibus inclinati pacem ipsam sive concordiam, sicut providè facta est & ab utraque parte sponte recepta & hinc inde juramento firmata, necnon & in authenticis inde confectis plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. confirmationis &c. *inquit* incursum. Datum Sig-

niae xv. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Littera Reginae Cypri de renuntiatione comitatuum Campaniae & Briae.

Ego Aelidis Dei gratia Regina Cypri notum facio univ[er]sis tam praesentibus quam futuris quod ego dedi & do, quitavi & cito, cessi & cedo, concessi & concedo Theobaldo Comiti Campaniae & Briae Palatino & heredibus suis quos habet & habiturus est ab ipso & uxore sua & uxoribus jam habitis vel habendis linea matrimoniali descendentes perpetuo habendum & possidendam omne jus quodcumque habebam vel habueram vel habere poteram in comitatibus Campaniae & Briae & pertinentiis eorundem in tota terra quam habuit, tenuit, seu possedit in proprietate, dominio, & feodis bonae memoriae Henricus avus meus quondam Comes Trecentis, si quod jus habebam vel habueram vel habere poteram in dictis comitatibus & pertinentiis eorundem in terra jamdicta; ita quod de cetero nec ego nec heredes mei in dictis comitatibus & pertinentiis eorundem ac terra praedicta aliquid poterimus reclamare contra dictum Comitem vel heredes supradictos, sicut dictum est, ab ipso linea matrimoniali descendentes. Et me deestivi de omni jure, si quod habebam vel habueram in dictis comitatibus & pertinentiis eorundem & terra jamdicta, in manu carissimi Domini mei Ludovici Dei gratia Regis Francorum illustris. Et haec omnia feci in mea propria & libera potestate constituta & spontanea voluntate, nullo timore, captione, violentia, vel compulsionem alia induc[t]a. Promisi etiam & promitto dicto Comiti quod procurabo bona fide sine meo ponendo quod heredes mei omnia quae continentur in charta ista laudabunt & approbabitur Comiti supradicto & heredibus ejus jam dictis, & juri suo, si quod habent in dictis comitatibus & pertinentiis eorundem & jamdicta terra, renuntiabunt & quitabunt ac cedent dicto Comiti & ejus heredibus jamdictis; & haec facient coram aliquibus authenticis personis, quae dicto Comiti litteras suas patentes dabunt omnia quae in charta ista exprimuntur continentes. Promisi & promitto etiam me rogaturam Dominum Papam & alias personas quas dictus Comes, heredes ejus, vel eorum mandatum mihi nominabunt, ut super dictis conventionibus sive promissionibus suas patentes litteras confirmatorias testimoniales conficiant & tradant Comiti supradicto & heredibus suis jamdictis. Suppono etiam me jurisdictioni Praelatorum quorumcumque qui mihi a dicto Comite vel heredibus suis supradictis vel eorum mandato fuerint nominati, in quorum diocesis fuero vel terram habuero, petendo supplicando humiliter eisdem ut si contra praedictas conventiones sive promissiones vel aliquam earum aliquo tempore contingeret me venire, in personam meam excommunicationis & in terram meam interdicti sententias promulgarent & usque ad condignam satisfactionem easdem facerent inviolabiliter observari. Volo etiam & concedo quod me & heredes meos ad restitutionem omnium damnorum & expensarum hujusmodi occasione factarum dicto Comiti & heredibus ejus supradictis compellant, cessionibus & conventionibus supradictis nihilominus in

suo robore duraturis. Juravi etiam quod ante consecutionem harum litterarum dictos comitatus vel alterum eorum vel etiam partem dictae terrae nemini dederam, vendideram, vel concesseram; excepto hoc quod promisi septingentas libratas terrae ante consecutionem istarum litterarum, quae non poterunt capi nec solvi in terra a dicto Comite mihi assignata, nisi forte centum libratas terrae quas promisi & concessi Florentio de Villa Militi per litteras meas sub certo modo, quae etiam ibidem non assignabuntur nisi jus Domini Regis ad hoc me compellat, & ego me defendam in causa quantumcumque potero bona fide. Nec jus, si quod ibi habebam vel habere poteram, vel actiones meas, si quas habebam, alicui concesseram, vel quocumque alio modo alienaveram; nec de cetero cedam vel alienabo jus vel actiones, si quas habebam vel habueram ante compositionem istam ad petendos dictos comitatus vel alterum eorum. Praedicta omnia univ[er]sa & singula juravi tactis sacrosanctis evangelis me servaturam & impleturam, & quod nullo tempore per me vel per alium contra non eam, & quod non procurabo quod ab hoc juramento absolvar, vel quod mihi aliquod jus petendum in supradictis restitatur, & quod si quod horum ab aliquo esset pro me impetratum per me vel per alium, non utar, & quod nec jamdictam Comitem nec supradictos heredes ipsius super praemissis per me vel per alium de cetero molestabo; sub eodem juramento renuntians litteris impetratis & impetrandis super praemissis, & omni privilegio & omni auxilio juris canonici & civilis. Propter cessiones autem, quitationes, & conventiones, & alia supradicta dedit mihi dictus Comes quadraginta milia librarum Turonensium in pecunia numerata, & plene satisfecit mihi de dicta pecunia summa. Dedit insuper mihi & assignavit duo milia librarum terrae in terra plana in comitatibus Campaniae & Briae, in qua nec habeo fortericiam nec potero facere, quam teneo & tenebo in allodio ad usus & consuetudines aliorum allodiorum Campaniae & Briae quandiu vixero. Post decessum autem meum heres meus, si citra mare fuerit, homagium ligium inde faciet dicto Comiti vel heredi ejus. Si autem citra mare non venerit, dictus heres requiret per nuntium suum & suas litteras patentes a Comite Campaniae vel herede ejus terram. Et tunc dictus Comes vel heres ejus sine dilatione remittet nuntium suum cum litteris suis patentibus, qui loco ejus recipiet homagium ligium a dicto herede. Et dictus heres nuntio Comitis vel heredis ejus faciet homagium ligium, quod recipiet nuntius nomine Comitis. Et dabit dictus heres dicto nuntio litteras suas patentes de facto homagio, & super hoc litteras testimoniales Templi vel Hospitalis vel Patriarchae Hierosolymitani. Et haec debent fieri infra annum a morte mea vel heredis mei qui dictam terram post me tenuerit, & simili modo in perpetuum fiet herede meo vel eo qui terram tenuerit moriente, & simili modo Comite seu herede suo moriente. Mortuo autem eo qui dictam terram mihi assignatam tenuerit, si ultra mare decesserit, omnes proventus intermedij temporis per manum dicti Comitis vel ejus heredis reservabuntur, & successori meo, scilicet heredi meo, restituentur. Si autem heres meus infra annum non mitteret pro

homagio faciendo, sicut prædictum est, proven-
tus terræ essent dicti Comitis vel heredis usque
ad factum homagium. Si autem per Comitem vel
heredem ejus stare quò minus ipsi fieret homa-
gium infra annum, cum fuisset competenter re-
quisitus, nihil heredi meo deperiret, sed omnes
proventus totius temporis intermedij heredi meo
salvi essent, & salina terræ Ballivo ejusdem here-
dis mei traderetur. Nihilominus tamen cum ad
heredem meum dictus Comes vel heres ejus nun-
tium mitteret, ipsi nuntio homagium facere eo
modo quo dictum est heres meus teneretur. In-
super Ballivus heredis mei in terra dicta Comiti ju-
rabit fidelitatem se servaturum quandiu erit Balli-
vus, & de dicta terra dicto Comiti vel heredi ejus
competentia servitia se facturum quandiu heres
meus moram fecerit ultra mare. Sciendum autem
est quòd si dictus Comes decederet sine herede vel
heredibus de uxore vel uxoribus, sicut supra dic-
tum est, propter ista quæ in charta ista continen-
tur mihi vel heredi meo non minueretur jus vel
augmentaretur in aliquo quin ego & heres meus
essemus in eodem puncto prosequendi jus no-
strum, si quod haberemus, in quo eramus ante
hæc omnia supradicta. Salvo doario Margarete
Comitisse Campaniæ uxoris dicti Comitis, filie
Domini Archaubaudi de Borbon, quod tale est.
Sparnacum, Virtutum, Sefannia, Cantumerula,
Pontes, Nogentum, Meriacum, Peantium, &
Castellania & pertinentiæ eorundem locorum,
Semonia, & Barbona. Salvis etiam pactioibus
initis super maritaggio dictæ Margarete pro tri-
ginta & sex milibus librarum Parisiensium in ma-
ritaggio eidem Margarete à dicto patre suo daris.
Ita tamen quòd de dicta pecunia data in maritaggio
nihil poterit capi in terra prædicta mihi assignata.
Super prædicta terræ assignatione necnon quadra-
ginta milium librarum satisfactione teneo me pro
pagata, & confiteor me gratum meum recepisse,
renuntians exceptioni terræ non assignatæ & pec-
uniæ non numeratæ & omni privilegio & auxilio
juris canonici & civilis & omni alij exceptioni quæ
posset obici contra factum hujusmodi vel præsens
instrumentum & omni penitus suffragio quod mihi
vel heredibus meis posset in hoc facto prodesse &
dicto Comiti vel heredi ejus obesse. Et sciendum
quòd post mortem meam dictus Comes dictam
terram teneret & retineret usque dum dictus heres
meus omnia supradicta laudasset & approbasset,

si heres meus requisitus nollet conventiones su-
prædictas laudare & approbare. Facta vero sunt
& dicta hæc omnia præmissa in præsentia Domini
Ludovici Dei gratia Regis Francorum illustris;
quem rogavi & rogo ut super præmissis omnibus
litteras suas patentes totam seriem istarum littera-
rum continentes & omnia supradicta confirmantes
conficiat & tradat dicto Comiti sigilli sui mun-
imine roboratas, & quòd faciat omnia supradicta
in feodis suis & Baronum Franciæ tamquam do-
minus firmiter observari, & quòd de cetero ali-
quem contra prædicta venientem non audiat, nec
in regno suo ab aliquo audiri permittat. Item
sciendum quòd carissimus Dominus meus Ludovicus
Dei gratia Rex Francorum illustris prædictum
Theobaldum Regem Navarriæ, Campaniæ & Briæ
Comitem Palatinum investivit de prædicto jure,
de quo, ut continetur superius, me in manu ipsius
devestivi secundum conventiones supradictas. In
cujus rei testimonium præsentem litteras fieri volui
sigilli mei munimine roboratas. Actum anno gra-
tiæ M C C XXXIV. mense Septembri.

*Littera Ludovici Regis de renuntiatione
Regina Cypri.*

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex. Nove-
rint universi præsentem paginam inspecturi
quòd nobilis mulier Aleydis Regina Cyprii præ-
sentia nostra constituta quittavit carissimo consan-
guineo & fideli nostro Theobaldo Campaniæ &
Briæ Comiti Palatino omne jus quod habebat vel
dicebat se habere in comitatibus & Briæ & perti-
nentiis eorundem, & de eodem jure se devestivit
in manu nostra, & nos ad petitionem dictæ Regi-
næ investivimus de eodem jure Dominum Archem-
baudum de Borbonio nomine dicti Comitis. Salvo
hoc, quòd si dictus Comes decederet sine herede
ab ipso linea matrimoniali descendente, supradic-
ta non obessent dictæ Regiæ quin posset petere
dictos comitatus sicut poterat antè, nec propter
supradicta jus suum minueretur vel augmentaretur.
Pronuntiamus etiam quòd quando assisia duo-
rum milium librarum terræ facta dictæ
Regiæ, nos ita sicut continentur in charta dictæ
Regiæ tradita dicto Comiti faciemus scribi &
sigillari & tradi dicto Comiti. Et his omnibus su-
prædictis scriptis & sigillatis, & dicto Comiti tra-
ditis, præsentem litteram nobis reddentur. Actum
anno gratiæ M C C XXXIV. mense Septembri.

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

OMISSA

OMISSA IN LIBRO DECIMO,
Addenda in fine paginæ 138.

*PRIORI PRIORATVS
sancti sepulchri de Samblersis ejusque fra-
tribus tam presentibus quam futuris regu-
larem vitam professis in perpetuum.*

Epist. 224.
De confirma-
tione privile-
giorum.

AD hoc universalis Ecclesiæ cura nobis à provitore omnium bonorum Deo commissa est ut religiosas diligamus personas & beneplacentes Deo religiones studeamus modis omnibus propagare. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & sancti Sepulchri Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis Innocentij & Alexandri prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis diximus vocabulis exprimenda. Villam sancti sepulchri cum Ecclesiis & omnibus decimis & justitiis ceterisque ad eam pertinentibus, annuales præbendas, sicut per litteras Trecentis Episcopi & Capituli in Ecclesia sancti Petri Trecentis vobis concessæ sunt, Ecclesiam de monte Suzanno, Capellam de Gued, Capellam de abbatia, molendinum de Gued, & quicquid habetis in territorio ejusdem villæ, tertiam partem oblationum in Ecclesia de Bulliaco, videlicet in natale Domini, in Pascha, in festivitate sancti Laurentij, & decimam in quarto anno, domum de Bulliaco cum vineis & appendiciis suis, & vineas de Lanis, Ecclesiam de Viaspero, de sancto Victore de Bonavicina, Ecclesiam de Albiniaco, & decimam in tertio anno, & minutam decimam. Ecclesiam montis Hugonis & terras ad eam pertinentes, & minutam decimam, & medietatem majoris, & censum atrij, & domum hospitalalem cum appendiciis. In Ecclesia sancti Leonis tertiam partem oblationum in Natale, in Epiphania, in Purificatione beatæ Mariæ.

Tom. II.

in Pascha, in Pentecoste, in festivitate sancti Leonis & omnium sanctorum, de oblationibus eorum qui peras accipiunt, similiter sepulturas, censum atrij, medietatem majoris & minutæ decimæ. Decimam de Redelor, Ecclesiam de Bellevilla, & eandem villam cum pertinentiis suis, & minutam decimam, & decimam totius agriculturæ vestræ. Ecclesiam de Mergi, & decimam minutam ejusdem villæ, & majorem in tertio anno, & quicquid apud eandem villam habetis. Ecclesiam de Troanno cum omnibus decimis, & tertiam partem in molendino de Mediavilla, & censum & justitiam ejusdem molendini, & quicquid apud ipsam villam habetis. In Ecclesia de Human duas partes oblationum in natale Domini, in Pascha, in festo omnium sanctorum, & minutam decimam. Ecclesiam de Villeta & censum atrij cum omnibus decimis. Demam foenicis in grangia de Vulperia, sex sextaria bladi. Minutam de Vilermis, & medietatem majoris. Secleris quartam partem majoris decimæ & minutæ, & censum atrij. In Fontanis quartam partem totius decimæ. Capellam Galonis, & justitiam ejusdem, cum omnibus decimis & pertinentiis suis. Tredecim aream domus sancti Arraldi omnino liberam, & omnem hereditatem quam idem Arraldus cum servis & ancillis cœnobio sancti sepulchri contulit liberam omnibus exclusis heredibus & sine ulla retentione, sicut in instrumento bonæ memoriæ Philippi quondam Trecentis Episcopi legitime continetur. Tredecim domum Theobaldi Archidiaconi, & aliam domum quam in foro habetis, decimam reddituum duarum nundinarum quæ sunt Tredecim in festo sancti Iohannis & in festo sancti Remigij, & decimam vini clausi Comitis Trecentis, & quatuor libras denariorum in Trecenti moneta in unoquoque anno, quæ dedit vobis Hugo Trecentis Comes. Villam de Fontanis & justitiam ejus cum pertinentiis suis. Domum Droti cum pertinentiis suis, & quicquid habetis apud alium Drotum & apud Villare. Quicquid habetis apud Sossiacum & Lintella in terris cultis sive incultis, & apud Sezanniam, & decimam vinearum vestrarum de Bulliaco & Lanis. Quicquid

P P P P P

justè acquirere poteritis dono vel emptio-
ne de casamento Trecentis Comitum, de
casamento Gaufredi de Bullepot & uxoris
sue Alaidis. Salvamentum de Fractaripa,
& quicquid apud eandem villam habetis.
Salvamentum de Calciniaco, de Mergia-
co, de Chauchiniaco, de Fontenis, de
sancto sepulcro. Vsuaria in omnibus ne-
moribus Comitum Brenensis ad omnia ne-
cessaria, à Bernardo Comite Brenensi vo-
bis concessa. Pasturas Guidonis de Peda-
niis in Expensario ad omnia necessaria, &
molendina de Espiniaco. Sanè novalium
vestrorum quæ propriis manibus aut sum-
ptibus colitis, sive de nutrimentis vestro-
rum animalium, nullus à vobis decimas
exigere vel extorquere præsumat. Prohibe-
mus itaque ut nullus terras vel possessiones
quas à vestro tenet monasterio aliis Ecele-
siis vel monasteriis in vita seu in morte con-
ferre vel ab ipso alienare absque licentia
vel assensu vestro præsumat. In parrochia-
libus verò Ecclesiis quas tenetis liceat vo-
bis sacerdotes eligere & Episcopo præsen-
tare: quibus, si idonei inventi fuerint,
Episcopus animarum curam committet,
ut de plebis quidem cura Episcopo, vo-
bis autem de temporalibus debeant res-
pondere. Sepulturam quoque ipsius loci
liberam esse decernimus, ut eorum devo-
tioni & extremæ voluntati qui se illic sepe-
liri deliberaverint, nisi fortè excommuni-
cati vel interdicti sint, nullus obstat. Sal-
va justitia illarum Ecclesiarum à quibus
mortuorum corpora assumuntur. Decer-
nimus ergo ut nulli omnino hominum li-
ceat præfatum monasterium temerè per-
turbare, aut ejus possessiones auferre, vel
ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet
vexationibus fatigare, sed illibata omnia
& integra conserventur eorum pro quo-
rum gubernatione ac sustentatione con-
cessa sunt usibus omnimodis profutura.
Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua
igitur in futurum ecclesiastica secularive
persona hanc nostræ constitutionis pagi-
nam sciens, contra eam temerè venire
tentaverit, secundo tertiove commonita
nisi reatum suum congrua satisfactione cor-
rexerit, potestatis honorisque sui dignita-
te careat, reamque se judicio divino exi-
stere de perpetrata iniquitate cognoscat,
& à sacratissimo corpore & sanguine Dei
& Domini redemptoris nostri Iesu Christi
aliena fiat, atque in extremo examine di-
strictæ ultimi subjaceat. Cunctis autem ei-
dem loco sua jura servantibus sit pax Do-
mini nostri Iesu Christi, quatinus & hic

fructum bonæ actionis percipiant, & apud
districtum judicem præmia æternæ pacis
inveniant. Amen.

Ego Innocentius catholicæ Ecclesiæ
Episcopus subscripsi.

Ego Iohannes Albanensis Episcopus
subscripsi.

Ego Iohannes Sabinensis Episcopus sub-
scripsi.

Ego Nicolaus Tusculanensis Episcopus
subscripsi.

Ego Guido Prænestinensis Episcopus sub-
scripsi.

Ego Hugolinus Ostiensis Episcopus
subscripsi.

Ego Iohannes tituli sancti Stephani in
Cælio monte Presbyter Cardinalis sub-
scripsi.

Ego Cynthius tituli sancti Laurentij in
Lucina Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Soffredus tituli sanctæ Praxedis
Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Cencius tituli sanctorum Iohannis
& Pauli Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli sancti Vitalis Pres-
byter Cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli sancti Marcelli Presby-
ter Cardinalis subscripsi.

Ego Leo tituli sanctæ crucis Presbyter
Cardinalis subscripsi.

Ego Rogerius tituli sanctæ Anastasiæ
Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Petrus sanctæ Pudencianæ tituli Pa-
storis Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Stephanus tituli sancti Chryzogni
Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli sancti Georgij ad
velum aureum Diaconus Card. subscripsi.

Ego Guido tituli sancti Nicolai in carce-
re Tulliano Diaconus Cardin. subscripsi.

Ego Guala tituli sanctæ Mariæ in Porti-
cu Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli sancti Theodori
Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Octavianus tituli sanctorum Sergij
& Bacchi Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Iohannes tituli sanctorum Cosmæ
& Damiani Diaconus Cardinalis subscripsi.

Datum Laterani per manum Iohannis
sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi Car-
dinalis S. R. E. Cancellarij vi. Kalend.
Aprilis, Indictione ix. incarnationis do-
minicæ anno MCCVII. pontificatus verò
Domini Innocentij Papæ III. anno de-
cimo.

MAGISTRO ET FRATRIBVS

de Pereiro.

Epist. 125.
De confirmatione possessionum.

S Olet annuere sedes apostolica piis votis & honestis petentium precibus favore benevolam impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, decimas, Ecclesias, & possessiones quas per quadraginta annos & amplius quiete & pacifice possedistis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, inhibentes districtus ne quis vos super his indebitè molestare presumat. Nulli ergo &c. inhibitionis &c. usque incursum. Datum Laterani 11 Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo.

CONSULIBVS ET POPVLO
Montisfessulani.

Epist. 126.
Confirmat quandam compositionem.

C Vm illius locum, licet immeriti, teneamus in terris qui discordias detestatur, ne in iis quæ pro bono pacis facta noscuntur quæstionis scrupulus vel fomes discordiæ valeat suboriri, apostolica debet circumspèctio providere. Eapropter, dilecti filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos & carissimum filium nostrum Regem Aragonensium pro venerabilem fratrem nostrum Magalonensem Episcopum super controversiis, guerris, & disensionibus rationabiliter initam, quia sine pravitare facta est & ab utraque parte sponte recepta interposito juramento, ut in vestris & ejusdem Regis authenticis litteris plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Laterani Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo.

ABBATI ET CONVENTV
Cluniacensi.

Epist. 127.
Confirmat quandam donationem.

A Vthenticum felicitis memoriæ Clementis Papæ prædecessoris nostri recepimus in hæc verba. *In iis petentiam desideris dignum est nos facilem præbere assensum & vota quæ à rationis tramite non dif-*

cordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, Capellam quam in Tuscanensî civitate de concessione venerabilis fratris nostri Iohannis Tuscanensis Episcopi canonicè adepti estis, sicut eam justè ac pacificè possidetis, vobis & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communitimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Nos igitur presentium vobis auctoritate concedimus ut eodem authentico utamini liberè ac licenter. Datum Laterani xvii. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno decimo.

ABBATI CLVNIACENSIS.

Epist. 128.
De correctione monachorum.

A Vthenticum bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri in hunc modum nobis accepimus præsentatum. *Relatum est auribus nostris quòd quidam monachorum tuorum quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, prioratus & obedientias sibi creditas detinere interdum te renuente contendunt, & monastico professionis oblii, causa vitandæ correctionis, contra constitutionem nostram in vocem appellationis erumpunt. Vnde quoniam non ad hoc fuit appellationis remedium institutum ut per eam regula monastica dissolvatur, presentibus tibi litteris indulgemus monachos tuos sublato appellationis obstaculo secundum regulam beati Benedicti & institutiones monasterij tui corrigere ac à prioratibus & aliis obedientiis, cum causa exegerit, appellatione postposita remove. Nos igitur tuis precibus inclinati, devotioni tuæ presentium auctoritate concedimus quatenus eodem authentico liberè ac licenter utaris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Laterani xvii. Kal. Iunii, pontificatus nostri anno decimo.*

Addenda pagina 593. col. 2. post epistolam Gregorij IX.

EPISTOLA HONORII III.
*de matrimonio Guillelmi de Dampetra cum
Margareta sorore Comitissæ Flandrensis.*

Honorius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis de Ripatorio Cisterciensis ordinis & Arremarensi Abbatibus Trecentis diocesis, & Cantori Lingonensi, salutem & apostolicam benedictionem. Ad aures nostras multorum relatione pervenit quod nobilis mulier Margareta soror dilectæ in Christo filiae nobis mulieris Comitissæ Flandrensis, quæ olim cum Bocharo de Avennis matrimonium de facto contraxit, cum de jure non posset, nunc simili modo contraxit cum alio, Vvillelmo de Donnapetra videlicet, ita proxima consanguinitatis linea sibi juncto ut secundum statutum generalis Concilij non debeat hujusmodi copula tolerari. Nolentes igitur id vel

indiscolsum relinquere vel, si verum est, sub dissimulatione transire, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus vocatis quos propter hoc videritis evocandos, & inquisita super hoc diligentissimè veritate, si inveneritis rem taliter se habere, injungatis utrique ut se ab invicem abjurantes, nullatenus cohabitare præsumant: qui nisi vobis paruerint, in eos appellatione remota excommunicationis sententiam profertentes, & facientes eos usque ad satisfactionem condignam artius evitari, prolem; si quam ex hujusmodi copula incestuosa fortè susceperint, illegitimam publicè nuntiatis & in hereditate paterna nullo unquam tempore successuram. Quod si non omnes eis exequendis poteritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani xvii. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo.

Guillelmus de Dampetra erat frater Archambaldi de Borbon. Fuit autem Constabularius Campaniæ anno MCCXXX. sed non hereditarius. De matrimonio ejus cum sorore Comitissæ Flandrensis mentionem reperimus in litteris Ingerrami Domini Couciaci ad Theobaldum Comitem Campaniæ & Brie, ubi sic scriptum est: Sciatis insuper quod ipsa die quando literæ vestræ ad me venerunt, mihi verissimè dictum fuit quod Dominus Willelmus de Dampetra sororem Comitissæ Flandrensis, Dominam Hanoniæ, duxerat in uxorem. Antè porrò quàm Margaretam duceret, cogitaverat de matrimonio cum Aalaida Regina Cypri; ut patet ex sequentibus Honorij III. litteris.

Honorius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Senonensi Archiepiscopo & Episcopo Cathalanensi salutem & apostolicam benedictionem. Ad audientiam nostram noveritis pervedisse quod licet nobilis vir Vvillelmus de Donnapetra & carissima in Christo filia nostra illustris Regina Cypri se in eo gradu propinquitatis attingant ut secundum canonicas sanctiones nequeant matrimonialiter copulari, nihilominus tamen tractatur de contrahendo matrimonio inter eos. Cum igitur melius sit ante tempus occurrere quàm post vulneratam causam remedium implorare, vosque, in quorum provincia & diocesi terra nobilis prædicti consilii, su-

per iis investigare possitis facilius veritatem, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatinus si res ita se habet, præfato nobili auctoritate nostra inhibeat publicè ac expressè ne ad hujusmodi copulam procedere aliquo modo præsumat; denuntiantes etiam quod si secus facere attentaret, nos non solum illegitimam nuntiaremus prolem ex tali conjunctione susceptam, verum etiam procederemus aliàs contra eos prout ratio postularer. Idipsum autem eidem Reginæ inhiibere ac denunciare curetis, si fortè ad partes venerit Gallicanas. Datum Signiæ xv. Kal. Septembris, pontificatus nostri anno octavo.

FINIS TOMI SECUNDI.

INDEX